T.C.
Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Kamu Hukuku Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

CEZA YARGILAMASINDA MAHKUMİYET HÜKMÜ

Harun Birol MERT

Diyarbakır 2015

T.C.
Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Kamu Hukuku Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

CEZA YARGILAMASINDA MAHKUMİYET HÜKMÜ

Harun Birol MERT

Danışman
Prof. Dr. Handan YOKUŞ SEVÜK

Diyarbakır 2015

TAAHHÜTNAME

SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Dicle Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğine göre hazırlamış olduğum "CEZA YARGILAMASINDA MAHKUMİYET HÜKMÜ" adlı tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve tez yazım kılavuzuna uygun olarak hazırladığımı taahhüt eder, tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım. Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

☐ Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

☐ Tezim sadece Dicle Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.

☐ Tezimin … yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/projemin tamamı her yerden erişime açılabilir.

..../..../.....

Harun Birol MERT

KABUL VE ONAY

Harun Birol MERT tarafından hazırlanan CEZA YARGILAMASINDA MAHKUMİYET HÜKMÜ adındaki çalışma, .../…./…….. tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda jürimiz tarafından Kamu Hukuku Anabilim Dalı, Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak oybirliği/oyçokluğuyla ile kabul edilmiştir.

_____

_____

_____

_____

_____

ÖNSÖZ

Çalışmamızda, mahkumiyet hükmü, teorik tartışmalara girilmeden, doğrudan uygulamaya dönük olarak, Yargıtay kararları ışığında değerlendirilmiştir. Toplam iki ana bölümden oluşan çalışmamızın birinci bölümünde, temel cezanın belirlenmesinden takdiri indirimin uygulanmasına kadar sonuç cezaya götüren süreç incelenmiştir. İkinci bölümde ise belirlenen sonuç ceza üzerinden değerlendirilmesi gereken hukuki kurumlar incelenmiştir. Ayrıca mahkumiyet hükmünün tesisiyle ilgili Yargıtay kararlarına da yer verilmiştir.

Mahkumiyet hükmünün tesisinin bütün aşamalarını, hükmün bozulması sonucunu doğuracak hatalara işaret ederek inceleyen bu çalışmanın özellikle uygulayıcılar açısından faydalı olacağı kanaatindeyim.

Çalışmamın her aşamasında verdiği büyük destekten dolayı sayın hocam Prof. Dr. Handan YOKUŞ SEVÜK'e, tezimin kontrol ve düzeltme aşamasında emeği geçen değerli meslektaşım Hakim Numan BİBER'e ve meslek büyüğüm Hakim Esat Mahmut YILMAZ'a, ayrıca yüksek lisans çalışmalarım boyunca bana karşı göstermiş olduğu büyük fedakârlık ve engin anlayışından ötürü eşim Tuğba MERT'e en içten teşekkürlerimi ve şükranlarımı sunarım.

Harun Birol MERT

Diyarbakır 2015

ÖZET

Bu çalışmada, ceza mahkemeleri tarafından verilen mahkumiyet hükmü incelenmiştir. Mahkeme, yüklenen suçu işlediğinin sabit olması halinde, sanık hakkında mahkumiyet kararı verir. Mahkumiyet hükmünün tesisi belli aşamaları olan bir yargısal faaliyettir. Mahkumiyet hükmünün tesisinde hangi aşamalardan geçileceği, hangi esaslara uyulacağı kanunlarla belirlenmiştir. Hakimler, kanunlarla öngörülen kuralları somut olaya ve sanığa uydurarak mahkumiyet hükmünü tesis edecektir.

Hüküm aşamasına gelinene kadar her yönden hatasız bir yargılama yapılmış olsa bile hükmün tesisi aşamasındaki bir hata veya eksiklik yargılamanın sıhhatini bozabilecektir. Bu nedenle hakimler, suçun sübuta erip ermediğinin takdirinde gösterdikleri dikkat ve özenin belki de daha fazlasını mahkumiyet hükmünün tesisi aşamasında göstermelidirler. Aksi takdirde suçun sübutuyla ilgili gösterilen gayretler sonuca ulaşamayacaktır.

Hakim, mahkumiyet hükmünü tesis ederken kanunla belirlenen sınırlar dahilinde takdir yetkisini kullanır. Takdir yetkisini kullanırken yaptığı değerlendirmeleri ve seçimleri de gerekçelendirir. Gerekçeli karar hakkı hukukumuzda Anayasal düzeyde korunmaktadır.

Anahtar sözcükler

Mahkumiyet Hükmü, Hakimin Takdir Yetkisi, Mahkumiyetin Gerekçelendirilmesi

ABSTRACT

In this study, it has been examined the sentences given by the penal courts. Courts decide the decisions for the accused whether they commit the crime without any doubt. Deciding the decision is a judicial process which has certain stages shall be observed, which rules shall be obeyed is determined by law. Judges gives decisions by accomodating the rules to the concerate incident and the accused.

Although it has been done a flawless trial until to the stage of decision, a mistake or flaw at the stage of the decision could harm the validity of the trial. For this reason, judges should be more meticulous and give more attention to the stage of decision than the attention that they give to the stage of decision whether the crime has been commited or not. Otherwise, the efforts which is spend to decide whether the crime commited or not will be in vain.

Judge, while giving the decision, use their discreation within the boundries determined by law. Judge gives reasons for their evaluations and choices while using their discreation. Right to have decision with a justification has been protected at the constitution level in our law system.

Key Words

Sentences, Judge's Discreation, Justification of the Decision.

İÇİNDEKİLER

Sayfa No.

ÖNSÖZ ..... **I**
ÖZET ..... **II**
ABSTRACT ..... **III**
İÇİNDEKİLER ..... **IV**
KISALTMALAR ..... **X**
GİRİŞ **1**

BİRİNCİ BÖLÜM
SOMUT CEZANIN BELİRLENMESİ

1.1.GENEL OLARAK 4
1.2.CEZALAR 5
1.2.1.Cezaların Özellikleri 6
1.2.1.1.Cezaların Kanuniliği İlkesi 6
1.2.1.2.Cezaların Şahsiliği İlkesi 6
1.2.1.3.Cezanın Orantılılığı İlkesi 7
1.2.1.4.Cezanın Bireyselleştirilebilmesi İlkesi 7
1.2.1.5.Cezanın Telafi Edilebilir Olması 7
1.2.1.6.Cezanın İnsan Onuruyla Bağdaşır Nitelikte Olması 8
1.2.2.Ceza Türleri Bakımından Mahkumiyet Hükümleri 9
1.2.2.1.Hapis Cezasına Mahkumiyet 10
1.2.2.1.1.Ağırlaştırılmış Müebbet Hapis Cezası 10

1.2.2.1.2.Müebbet Hapis Cezası....13
1.2.2.1.3.Süreli Hapis Cezası....13
1.2.2.1.4.Kısa Süreli Hapis Cezası....16
1.2.2.2.Adli Para Cezasına Mahkumiyet....17
1.3.MAHKUMİYET HÜKMÜNÜN TESİSİ AŞAMALARI....18
1.3.1.Soyut Aşama....18
1.3.2.Mahkum Edilecek Ceza Çeşidinin Seçilmesi....18
1.3.3.Temel Cezanın Belirlenmesi....20
1.3.3.1.Suçun İşleniş Biçimi....25
1.3.3.2.Suçun İşlenilmesinde Kullanılan Araçlar....26
1.3.3.3.Suçun İşlendiği Zaman ve Yer....27
1.3.3.4.Suçun Konusunun Önem ve Değeri....28
1.3.3.5.Meydana Gelen Zarar veya Tehlikenin Ağırlığı....29
1.3.3.6.Sanığın Kast veya Taksire Dayalı Kusurunun Ağırlığı....31
1.3.3.7.Sanığın Güttüğü Amaç ve Saik....33
1.3.4.Suçun Olası Kastla ya da Bilinçli Taksirle İşlenmesi....34
1.3.5.Birden Fazla Nitelikli Halin Varlığı Halinde Uygulama Sırası....36
1.3.6.Somut Cezanın Belirlenmesinde En Son Nazara Alınacak Durumlar....41
1.3.6.1.Teşebbüs....42
1.3.6.2.İştirak....43
1.3.6.3.Zincirleme Suç....45
1.3.6.4.Haksız Tahrik....46
1.3.6.5.Yaş Küçüklüğü....46
1.3.6.6.Akıl Hastalığı....48
1.3.6.7.Cezada İndirim Yapılmasını Gerektiren Şahsi Sebeplerin Uygulanması.48
1.3.6.8.Takdiri İndirim....49
1.3.6.8.1.Takdiri İndirim Nedenleri....50
1.3.6.8.2.Takdiri İndirim Nedenlerinin Uygulanmasında Takdir....52
1.3.6.8.3.İndirim Oranı....54
1.3.7.Adli Para Cezasına Mahkumiyet Hükmünün Tesisi Aşamaları....55

1.3.7.1.Birim Gün Sayısının Belirlenmesi 56
1.3.7.2.Bir Günün Parasal Karşılığının Belirlenmesi 58
1.3.7.3.Adli Para Cezasının Miktarının Tespiti 59
1.3.7.4.Adli Para Cezasının Taksitlendirilmesi 60

İKİNCİ BÖLÜM
SONUÇ CEZANIN BELİRLENMESİNDEN SONRA DEĞERLENDİRİLMESİ GEREKEN HUKUKİ KURUMLAR

2.1.GENEL OLARAK 63
2.2.MAHKUM EDİLEN CEZADAN MAHSUP 64
2.2.1.Mahsubun Şartları 65
2.2.1.1.Şahsi Hürriyeti Sınırlayan Bir Sürenin Bulunması 65
2.2.1.2.Bir Ceza Mahkumiyetinin Varlığı 65
2.2.2.Mahsubun Yapılacağı Mahkumiyet 67
2.2.3.Mahsubun Yapılmasında Usul 68
2.2.4.Yurt Dışında Geçen Sürenin Mahsubu 70
2.3.MAHKUMİYET HÜKMÜNÜN AÇIKLANMASININ GERİ BIRAKILMASI ..70
2.3.1.Mahkumiyet Hükmünün Açıklanmasının Geri Bırakılması Kararı Verilebilmesi İçin Gerekli Koşullar 70
2.3.1.1.Sanığın İşlediği Suç Karşılığında Verilecek Cezaya İlişkin Koşullar 71
2.3.1.2.Sanığa İlişkin Koşullar 73
2.3.1.2.1.Sanığın Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılmasını Kabul Etmesi 73
2.3.1.2.2.Sanığın Daha Önce Kasıtlı Bir Suçtan Mahkum Olmamış Olması ..74
2.3.1.2.3.Sanığın Yeniden Suç İşlemeyeceği Hususunda Kanaate Varılması ..77
2.3.1.2.4.Suç Nedeniyle Uğranılan Zararın Giderilmesi 78
2.3.2.Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılmasında Usul 79
2.4.HÜKMEDİLEN KISA SÜRELİ HAPİS CEZASININ SEÇENEK YAPTIRIMLARA ÇEVRİLMESİ 81
2.4.1.Cezanın Kısa Süreli Hapis Cezası Olması 82
2.4.2.Seçenek Yaptırıma Çevirmede Takdir Yetkisi 84

2.4.2.1.Kural....84
2.4.2.1.Seçenek Yaptırıma Çevirmede Takdir Yetkisinin Sınırları....87
2.4.2.1.1.Seçenek Yaptırıma Çevirme Zorunluluğu....87
2.4.2.1.2.Seçenek Yaptırıma Çevirme Yasağı....92
2.4.3.Hapis Cezasının Çevrilebileceği Seçenek Yaptırımlar....95
2.4.3.1.Adli Para Cezası....95
2.4.3.2.Mağdurun veya Kamunun Uğradığı Zararın Giderilmesi....96
2.4.3.3.Bir Eğitim Kurumuna Devam Etme....96
2.4.3.4.Belirli Yerlere Gitmekten ve Belirli Etkinlikleri Yapmaktan Yasaklama .97
2.4.3.5.Ehliyet ve Ruhsat Belgelerinin Geri Alınması, Belli Bir Meslek ve Sanatı Yapmaktan Yasaklama....99
2.4.3.6.Kamuya Yararlı Bir İşte Çalıştırılma....100
2.4.4.Çevrilen Yaptırıma Uymama....101
2.4.5.Seçenek Yaptırımın Hükümlünün Elinde Olmayan Nedenlerle Yerine Getirilememesi....102
2.4.6.Kısa Süreli Hapis Cezalarının Özel İnfaz Şekilleri....102
2.4.6.1.Özel İnfaz Şekillerine Hükmetme Usulü....103
2.4.6.2.Özel İnfaz Usulleri....104
2.4.6.2.1.Hafta Sonları İnfaz....104
2.4.6.2.2.Geceleri İnfaz....104
2.4.6.2.3.Konutta İnfaz....104
2.4.6.3.Özel İnfaz Şekillerine Uyulmaması....105
2.5.HÜKMEDİLEN HAPİS CEZASININ ERTELENMESİ....105
2.5.1.Genel Olarak....105
2.5.2.Hapis Cezasının Ertelenmesinin Şartları....106
2.5.2.1.Erteleme Konusu Cezaya İlişkin Şartlar....106
2.5.2.2.Sanığa İlişkin Şartlar....110
2.5.2.2.1.Sanığın Daha Önce Kasıtlı Bir Suçtan Dolayı Üç Aydan Fazla Hapis Cezasına Mahkum Edilmemiş Olması....110

2.5.2.2.2.Sanığın Tekrar Suç İşlemeyeceği Konusunda Mahkemede Kanaatin Oluşması 114
2.5.3.Erteleme Kararı 116
2.5.3.1.Erteleme Kararının Takdire Bağlı Oluşu 116
2.5.3.2.Ertelemenin Koşula Bağlanması 118
2.5.3.3.Erteleme Kararında Denetim Süresinin Belirlenmesi 119
2.5.3.4.Ertelemenin Denetime Tabi Tutulması 120
2.5.3.4.1.Denetim Süresince Belirlenebilecek Yükümlülükler 120
2.5.3.4.2.Rehberlik Edecek Uzman Kişi Görevlendirme 122
2.5.3.5.Erteleme Kararının Düşmesi 123
2.5.3.5.1.Hükümlünün Denetim Süresi İçinde Kasıtlı Bir Suç İşlemesi 123
2.5.3.5.2.Hükümlünün Yükümlülüğe Uymamakta Israr Etmesi 123
2.5.3.5.3.Erteleme Kararının Düşmesi Kararı 124
2.5.3.5.4.Denetim Süresinin Sorunsuz Geçirilmesi 124
2.6.MAHKUMİYET HÜKMÜNÜN SONUCU OLARAK BELLİ HAKLARI KULLANMAKTAN YOKSUN BIRAKILMA 125
2.6.1.Genel Olarak 125
2.6.2.Belli Hakları Kullanmaktan Yoksun Bırakılmanın Koşulları 126
2.6.2.1.İşlenen Suçun Kasıtlı Bir Suç Olması 126
2.6.2.2.İşlenen Suçtan Dolayı Hükmedilen Cezanın Hapis Cezası Olması 127
2.6.2.3.Yaş Koşulu 127
2.6.2.3.Mahkumiyetin Sonucu Olarak Uygulanacak Hak Yoksunlukları 128
2.6.2.4.Hak Yoksunluğunun Süresi ve Başlangıcı 129
2.6.2.5.Erteleme Kararı Verildiğinde Hak Yoksunlukları 130
2.6.3.TCK'nın 53/1. Maddesinde Sıralanan Hak ve Yetkilerin Kötüye Kullanılması Suretiyle İşlenen Suçlardan Mahkumiyet Halinde Hak Yoksunlukları 131
2.6.3.1.Özellikleri ve Koşulları 131
2.6.3.2.Hak Yoksunluğunun Süresi 134
2.6.3.3.Hak Yoksunluğu Süresinin Başlangıcı 134
2.6.4.Taksirli Suçlardan Mahkumiyet Halinde Hak Yoksunlukları 135

2.6.4.1.Özellikleri ve Koşulları 131
2.6.4.2.Hak Yoksunluğunun Süresi 134
2.6.4.3.Hak Yoksunluğu Süresinin Başlangıcı 134
2.7.MÜKERRİRLER HAKKINDA MAHKUMİYET 137
2.7.1.Tekerrürün Şartları 138
2.7.1.1.Mahkumiyet Şartı 138
2.7.1.2.Yeni Bir Suçun İşlenmesi 141
2.7.1.3.Süre Şartı 143
2.7.2.Tekerrürün Sonuçları 145
2.8. MAHKUMİYET HÜKMÜYLE BİRLİKTE MÜSADERE KARARI VERİLMESİ 146
2.8.1.Müsaderenin Türleri 147
2.8.1.1.Eşya Müsaderesi 147
2.8.1.1.1.Eşya Müsaderesinin Koşulları 147
2.8.1.2.Kazanç Müsaderesi 150
2.8.1.2.1.Kazanç Müsaderesinin Koşulları 150
2.8.2.Mahkememnin Müsadereye Karar Vermesi 147
2.9.MAHKUMİYET HÜKMÜ HALİNDE YARGILAMA GİDERLERİ 152
SONUÇ 154
KAYNAKÇA 157

KISALTMALAR

ASCK	1632 sayılı Askeri Ceza Kanunu
a.g.e.	Adı Geçen Eser
Bkz.	Bakınız
C.	Cilt
CD.	Ceza Dairesi
CİK	647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanun
CGTİH	Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun
CMK	5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu
ÇKK	5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu
E.	Esas
e.t.	Erişim Tarihi
K.	Karar
md.	Madde
s.	Sayfa
Sy.	Sayı
TBB	Türkiye Barolar Birliği
TCK	Türk Ceza Kanunu
Y.	Yargıtay
YCGK.	Yargıtay Ceza Genel Kurulu

GİRİŞ

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'na göre Türk milleti adına yargı yetkisini kullanan mahkemeler, önlerine gelen uyuşmazlık hakkında, bir karar vermek zorunluluğu altındadırlar, karar vermekten imtina edemezler.

Yürütülen soruşturma sonucunda, Cumhuriyet Savcısı bir suç işlendiğine dair yeterli şüphe gördüğü takdirde gerekli kovuşturmanın yapılabilmesi için iddianame tanzim edecektir. Düzenlenen iddianame mahkemece kabul edildiği takdirde kovuşturma aşamasına geçilmiş olacaktır. Bu şekilde başlayan kovuşturma aşaması mahkemenin vereceği karar ile sona erecektir.

Mahkemenin kovuşturma aşamasını sona erdiren, davadan elini çekmesi sonucunu doğuran kararına, hüküm denmektedir. Burada "uyuşmazlığı doğrudan çözen" terimi özellikle kullanılmamıştır. Çünkü mahkemenin verdiği hükümlerden bazıları uyuşmazlığı sona erdirirken, bazıları uyuşmazlığı sona erdirmeyip, mahkemenin davadan elini çekmesi sonucunu doğurur. Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 223/1. maddesinde, çeşitleri sayılan hükümlerden bazılarının uyuşmazlığı sona erdirmediği, ancak mahkemenin bu hükümlerle birlikte davadan elini çektiği görülecektir. Nelerin hüküm olduğu ve bu hükümlerin hangi şartlar altında verileceği Ceza Muhakemesi Kanunu'nda belirtilmiştir. Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 223/5. maddesine göre, yüklenen suçu işlediğinin sabit olması halinde, sanık hakkında mahkumiyet kararı

verilir. Bu çalışmamızda uyuşmazlığı sona erdiren hükümlerden mahkûmiyet hükmünün nasıl kurulacağını incelemeye çalışacağız.

Mahkeme, iddianamede gösterilen eylemin gerçekleşip gerçekleşmediğini, bu eylemi sanığın gerçekleştirip gerçekleştirmediğini ve bu eylemin suç teşkil edip etmediğini, dava dosyasında mevcut tüm delilleri irdeleyerek karar verecektir. Yapılan yargılama ve toplanan deliller neticesinde, mahkeme, sanığın iddianamede gösterilen eylemi gerçekleştirdiği ve bu eylemin suç teşkil ettiği hususunda şüpheden arınmış bir ispata ve dolayısıyla vicdani kanaate ulaştığı takdirde sanığın mahkumiyetine karar verecektir[1].

Uygulamada, Yargıtay bozma kararlarının %40'ının hükmün kurulmasında yapılan yanlışlıklardan olduğu görülmektedir[2]. Hüküm aşamasına gelinceye kadar her yönden hatasız bir yargılama yapılmış olsa bile hükmün kurulma aşamasındaki bir hata veya eksiklik yargılamanın sıhhatini bozabilecektir. Yapılan bazı küçük hatalar ve eksiklikler dahi hükmün bozulması sonucunu doğurup, yargılamanın uzamasına sebebiyet verebilecektir. Bu durum Anayasa'da düzenlenen usul ekonomisi ilkesinin tesisinde sorun teşkil edeceği gibi, adil yargılanma hakkının en önemli unsurlarından olan makul sürede yargılanma hakkının ihlali sonucunu da doğurabilecektir.

Belirtmek gerekir ki, diğer tüm aşamalarda olduğu gibi mahkumiyet hükmünün kurulması aşamasında da hakim birçok yönden takdir yetkisini kullanacaktır. Temel cezanın belirlenmesinden, takdiri indirimin uygulanıp uygulanmayacağına, hapis cezasının seçenek yaptırımlara çevrilip çevrilmeyeceğinden, cezanın ertelenip ertelenmeyeceğine kadar daha birçok konuda hakim takdir yetkisini kullanmaktadır. Ancak hakim somut ceza konusundaki değerlendirmeleriyle seçimlerini, kanun koyucunun belirlediği sınırlar içinde ve belirlediği ölçütler doğrultusunda yapmalıdır. Zira hakimin birçok konuda takdir yetkisi olmakla beraber, bu takdir yetkisinin

---

[1] Metin FEYZİOĞLU, **Vicdani Kanaat**, 1. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2002, s. 112.
[2] Mustafa ARTUÇ ve Tahir HIRSLI, **Hüküm Kurma Sanatı**, 5. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2013, önsöz ve s. 46.

kullanımının denetimi de temyiz incelemesine tabidir. Takdir yetkisinin kullanımındaki hatalar kararın bozulması sonucunu doğuracaktır.

Hakim ayrıca takdir yetkisini kullanırken yaptığı değerlendirmeleri ve seçimleri gerekçelendirmek zorundadır. Gerekçeli karar hakkı hukukumuzda Anayasa hükmüyle korunmaktadır[3]. Anayasa'nın, 141. maddesinin 3. fıkrası, "Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır" hükmünü içermektedir. Yani gerekçeli karar hakkı tüm mahkemelere yüklenmiş bir yükümlülük olarak Anayasa'da düzenlenmiştir. Gerekçesizlikler ve gerekçelendirmedeki hatalar da kararın bozulması sonucunu doğuracaktır.

Çalışmamızın amacı mahkumiyet hükmü kurulurken izlenilmesi gereken aşamaları ve dikkat edilmesi gereken hususları ayrıntılarıyla ele alıp, hüküm kurma aşamasında yapılan ve hükmün bozulması sonucunu doğuran hatalara işaret etmektir.

İki bölümden oluşan çalışmamızın birinci bölümünde: öncelikle cezalar ve türleri açıklanacaktır. Sonrasında, seçenek ceza ile temel cezanın belirlenmesi aşamasından, temel ceza üzerinden artırım ve indirim yapılmasını gerektiren durumlara ilişkin tüm aşamalar sırasıyla anlatılacaktır. Daha sonra da takdiri indirim nedeni konusu ele alınarak sonuç cezaya ulaşmadaki son aşama da incelenmiş olacaktır.

Çalışmamızın ikinci bölümünde ise: sonuç cezanın belirlenmesinden sonra uygulanacak olan mahsup, mahkumiyet hükmünün açıklamasının geri bırakılması, kısa süreli hapis cezasının seçenek yaptırımlara çevrilmesi, erteleme, tekerrür, hak yoksunlukları, müsadere ve yargılama giderleri kurumlarına dair uygulamalar ele alınacaktır.

Çalışmamızda mahkumiyet hükmünün tüm bu aşamaları ayrıntılarıyla ele alınırken, mahkumiyet hükmünün kurulması ile ilgili yol gösterici Yargıtay kararlarına da yer verilecektir.

---

[3] Nedim BEKRİ, **Gerekçeli Karar Hakkı**, Ankara Barosu Dergisi, Yıl: 72, Sy. 3, Ankara 2014, s. 213.

BİRİNCİ BÖLÜM

SOMUT CEZANIN BELİRLENMESİ

1.1.GENEL OLARAK

Ceza yargılaması maddi gerçeğe ulaşmayı hedef almaktadır. Yargılama sonucunda toplanan delillerle şüphenin yenilmesi ve maddi gerçeğe ulaşılması durumunda mahkûmiyet kararı verilecektir. Somut olayı incelerken oluşacak şüpheler deliller vasıtasıyla giderilecektir[4]. Sanığın yüklenen suçu işlediğinin sabit olması halinde mahkumiyet kararı verilir. Mahkemenin, mahkumiyet kararı verilmesi yönündeki vicdani kanaatinin oluşması ile beraber, mahkumiyet hükmünün kurulmasına geçilecektir.

Hakim, mahkumiyet hükmünü tesis ederken belli aşamaları takip eder. Dava dosyasında mevcut delil durumuna göre bir suç işlendiği kanaatine varılmışsa ve hakim bu suça ceza tayin edecekse şu sırayla ceza tayin ve takdir edilir.

1- Kanun maddesinde o suç için birden fazla ceza çeşidi öngörülmüşse ceza çeşidinin belirlenmesi,

---

[4] Mehmet YAYLA, **Ceza Yargılamasında İspat İçin Yenilmesi Gereken Şüphe; Türkiye ve Amerika Birleşik Devletleri Sistemlerinin İncelenmesi**, Ankara Barosu Dergisi, Yıl: 71, Sy. 3, Ankara 2013, s. 303.

2- Kanunda belirlenen miktarlar arasında temel cezanın belirlenmesi,

3- Olası kast veya bilinçli taksir hükümlerinin uygulanması,

4- Bir suçun temel şekline nazaran daha ağır veya daha az cezayı gerektiren bir veya birden fazla nitelikli hal varsa bunların uygulanması,

5- TCK'nın 61/5. maddesinde sayılan hukuki kurumlar sırasıyla uygulanarak sonuç cezanın belirlenmesidir.

Çalışmamızın bu bölümünde cezaların özellikleri ve türlerine değindikten sonra, mahkumiyet hükmünün kurulmasındaki bu aşamaların ayrıntılarıyla inceleyeceğiz.

1.2.CEZALAR

Ceza, bir emri ihlal eden kişiye bu ihlal karşılığında çektirilen acıyı ifade eder. Cezanın ayırt edici özelliği, acı verici olmasıdır.[5].

Cezanın iki türlü amacı vardır. Bunlardan birisi kefaret amacı, diğeri de ibret amacıdır. Kefaret amacı sırf suçu işleyen kişi dikkate alınarak cezanın uygulanmasıdır. Kötülük yapan kimse ancak bunun karşılığı olarak bir takım ızdıraplara katlanırsa bu kötülüğün etkilerinden sıyrılabilecektir. İbret amacı ise cezanın uygulanması ile yalnız suç işleyen kişiye değil, toplumdaki diğer kişilere de etki yapmaktır. Ceza, gerek şiddeti, gerek uygulama biçimi itibariyle toplum içindeki diğer kişiler üzerinde de etkili olmalı ve suç işlemek, suç yoluna düşmek eğiliminde bulunanları bundan uzaklaştıracak etkiyi göstermelidir[6].

5237 sayılı TCK'da suç karşılığı uygulanabilecek yaptırımlar, ceza ve güvenlik tedbirleri olarak öngörülmüştür. 5237 sayılı TCK cezalar arasındaki "asli ceza" ve "feri ceza" ayrımını kaldırmıştır. Cürüm ve kabahat ikileminin de kanunda yer almaması

---

[5] Nevzat TOROSLU, **Ceza Hukuku Genel Kısım**, 19. Baskı, Savaş Yayınevi, Ankara 2013, s. 402.
[6] Sulhi DÖNMEZER ve Sahir ERMAN, **Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku Genel Kısım**, C. 1, 12. Baskı, Beta Yayınevi, İstanbul 1997, s. 111.

nedeniyle, 765 sayılı TCK'nın cezalar bölümünde yer alan, ağır hapis, hapis, hafif hapis cezası ile ağır para, hafif para cezası ayrımına bu kanun düzenlemesinde yer verilmemiştir[7].

1.2.1.Cezaların Özellikleri

1.2.1.1.Cezaların Kanuniliği İlkesi

Bu ilke, suç ve cezaların kanunla konulup kanunla kaldırılabilmesini ifade eder. İlkenin bir diğer yönü ise kanunun suç saymadığı bir fiilden dolayı kimseye herhangi bir ceza verilememesidir.[8] Anayasanın 38/1.[9] ve 5237 sayılı TCK'nın 2.[10] maddelerinde cezanın kanuniliği ilkesi hüküm altına alınmıştır.

1.2.1.2.Cezaların Şahsiliği İlkesi

Suçu kim işlemişse cezayı da o çekmelidir. Kişiye verilen ceza onun dışındaki kimseleri etkilememelidir[11]. Anayasanın 38/7.[12] ve 5237 sayılı TCK'nın 20/1.[13] maddeleri de cezanın şahsiliği ilkesine vurgu yapmaktadır.

---

[7] Zeki HAFIZOĞULLARI, **5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda Cezalar ve Güvenlik Tedbirleri**, Ankara Barosu Dergisi, Yıl: 65, Sy. 1, Ankara 2007, s. 78.

[8] Veli Özer ÖZBEK ve Diğerleri, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 3. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2012, s. 68.

[9] Anayasa'nın 38/1. maddesi: "Kimse, işlendiği zaman yürürlükte bulunan kanunun suç saymadığı bir fiilden dolayı cezalandırılamaz; kimseye suçu işlediği zaman kanunda o suç için konulmuş olan cezadan daha ağır bir ceza verilemez.".

[10] TCK'nın 2. maddesi: "(1) Kanunun açıkça suç saymadığı bir fiil için kimseye ceza verilemez ve güvenlik tedbiri uygulanamaz. Kanunda yazılı cezalardan ve güvenlik tedbirlerinden başka bir ceza ve güvenlik tedbirine hükmolunamaz.
(2) İdarenin düzenleyici işlemleriyle suç ve ceza konulamaz.
(3) Kanunların suç ve ceza içeren hükümlerinin uygulanmasında kıyas yapılamaz. Suç ve ceza içeren hükümler, kıyasa yol açacak biçimde geniş yorumlanamaz.".

[11] ÖZBEK ve Diğerleri, a.g.e., s. 77.

[12] Anayasa'nın 38/7. maddesi: "Ceza sorumluluğu şahsidir."

[13] TCK'nın 20/1. maddesi: "Ceza sorumluluğu şahsidir. Kimse başkasının fiilinden dolayı sorumlu tutulamaz.".

1.2.1.3.Cezanın Orantılılığı İlkesi

Suç işleyen kişi hakkında ancak fiilin ağırlığıyla orantılı ceza ve güvenlik tedbirine hükmolunabilir. Mevzuatımızda bu ilkeyi hayata geçirmeye yönelik düzenlemeler mevcuttur. TCK'nın 61/1.[14] maddesi buna örnek olarak gösterilebilir.

1.2.1.4.Cezanın Bireyselleştirilebilmesi İlkesi

Ceza öyle olmalıdır ki kişinin sübjektif durumu dikkate alınarak tayin edilmelidir. TCK'da da bu ilkeye uygun hükümler bulunmaktadır. TCK'nın 62.[15] maddesini buna örnek gösterebiliriz. TCK'nın 52/2. maddesine göre adli para cezası hesaplanırken bir gün karşılığının yirmi ila yüz Türk Lirası arasında belirlenmesi de bu ilkenin bir yansımasıdır.

1.2.1.5.Cezanın Telafi Edilebilir Olması

Adli işlemde hata yapılması imkansız değildir. Bu sebeple cezanın neticelerinin telafi edilebilir olması gerekmektedir. Pek sık rastlanmasa da olası bir "adli hata"nın neticeleri ağır olur. Adaletin adaletsizlik sonucu doğurmaması gerekir. Adli hata, vatandaşta uyandırdığı korku ile sosyal bir felakete sebep olabilir. Bu durum da birçok suçun cezasız kalmasından doğacak felaketten daha büyük olacaktır[16]. Bu nedenle sanık

---

[14] TCK'nın 61/1. maddesi: "Hakim, somut olayda;
a) Suçun işleniş biçimini,
b) Suçun işlenmesinde kullanılan araçları,
c) Suçun işlendiği zaman ve yeri,
d) Suçun konusunun önem ve değerini,
e) Meydana gelen zarar veya tehlikenin ağırlığını,
f) Failin kast veya taksire dayalı kusurunun ağırlığını,
g) Failin güttüğü amaç ve saiki, göz önünde bulundurarak, işlenen suçun kanuni tanımında öngörülen cezanın alt ve üst sınırı arasında temel cezayı belirler."

[15] TCK'nın 62. maddesi: "(1) Fail yararına cezayı hafifletecek takdiri nedenlerin varlığı halinde, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası yerine, müebbet hapis; müebbet hapis cezası yerine, yirmibeş yıl hapis cezası verilir. Diğer cezaların altıda birine kadarı indirilir.
(2) Takdiri indirim nedeni olarak, failin geçmişi, sosyal ilişkileri, fiilden sonraki ve yargılama sürecindeki davranışları, cezanın failin geleceği üzerindeki olası etkileri gibi hususlar göz önünde bulundurulabilir. Takdiri indirim nedenleri kararda gösterilir."

[16] Faruk EREM, Ahmet DANIŞMAN ve Mehmet Emin ARTUK, **Ümanist Doktrin Açısından Türk Ceza Hukuku**, 14. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 1997, s. 697.

hakkında verilen cezalar herhangi adli işlemdeki bir hataya karşı telafi edilebilir, geri dönülebilir olmalıdır. Asıl olan adli işlemdeki hataların engellenmesidir, ancak bu her zaman mümkün değildir. Her ne kadar istenmese de mahkemelerce yer yer hukuki hatalara düşüldüğünden, bu ilkenin varlığı önem arz etmektedir.

Telafisi kesin olarak imkansız olan tek ceza çeşidi ölüm cezasıdır. Hukukumuzda telafisi imkansız olan bu ceza çeşidine yer verilmemiştir. Anayasa'mızın 38. maddesi uyarınca, kimseye ölüm cezası verilemeyecektir.

1.2.1.6.Cezanın İnsan Onuruyla Bağdaşır Nitelikte Olması

İnsan onuru, özgürlükçü demokrasilerin, hukuk devletinin gerçekleşebilmesi için vazgeçilmez bir koşuldur. İnsan onurundan ancak bir hukuk devletinde söz edilebilecektir. Bu açıdan bakıldığında insan onurunun koruyucusu hukuk devletidir[17]. Bu korumanın sağlanması için cezaların da insan onuruyla bağdaşır nitelikte olması gerekmektedir.

Anayasanın 17. maddesindeki "hiç kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir ceza veya muameleye tabi tutulamaz." hükmüyle bu ilke Anayasal güvence altına alınmıştır. Tarafi olduğumuz Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin[18] 3. maddesindeki "Hiç kimse işkenceye, gayri insani yahut haysiyet kırıcı ceza veya muameleye tabi tutulamaz." hükmü de bu ilkeyi güvence altına almıştır. Birleşmiş Milletler Kişisel ve Siyasal Haklar Uluslararası Sözleşmesi'nin[19] 7. maddesindeki "Hiç kimse işkenceye veya zalimane, insanlıkdışı veya onur kırıcı muamele veya cezaya maruz bırakılamaz." hükmüyle de bu ilke korunmuştur.

---

[17] Veli Özer ÖZBEK, **İnfaz Hukuku**, 1. Baskı, Orion Yayınevi, Ankara 2007, s. 23.

[18] 4 Kasım 1950 tarihinde Roma'da imzalanan Sözleşme, 3 Eylül 1953 tarihinde yürürlüğe girmiş ve 18 Mayıs 1954 tarihinde Türkiye trafından onaylanmıştır.

[19] Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun 16 Aralık 1966 tarih ve 2200 A (XXI) sayılı Kararıyla kabul edilip imza, onay ve katılıma açılmıştır. Sözleşme 49. maddeye uygun olarak 23 Mart 1976 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Türkiye Sözleşmeyi 15 Ağustos 2000 tarihinde imzalamıştır. Sözleşme henüz Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Cumhurbaşkanı tarafından onaylanmamıştır.

1.2.2.Ceza Türleri Bakımından Mahkumiyet Hükümleri

Türk Ceza Kanunu'nun 46. maddesi, ceza türlerini hapis cezası ve adli para cezası olarak belirlemiştir. Buna göre, mahkumiyetine karar verilen sanığın hapis ya da adli para cezasıyla cezalandırılmasına karar verilebilecektir.

5252 sayılı TCK'nın Yürürlük ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun'un 6.[20] ve 7.[21] maddelerine göre, diğer kanunlardaki "ağır hapis" ve "hafif hapis" cezaları hapis cezasına, aynı kanunun 5.[22] ve 7. maddelerine göre de "ağır para" ve "hafif para"" cezaları da adli para cezasına dönüştürülmüştür.

5237 sayılı TCK'da bazı suçlar için yalnızca hapis cezası, bazı suçlar için hapis veya adli para cezası seçenek olarak, bazı suçlar için de hapis cezasıyla birlikte adli para cezasını, ceza olarak belirlenmiştir.

---

[20] 5252 sayılı TCK'nın Yürürlük ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun'un 6. maddesi: "(1) Kanunlarda öngörülen "ağır hapis" cezaları, "hapis" cezasına dönüştürülmüştür.
(2) **(Değişik: 6/12/2006 – 5560/14 md.)** 1 Haziran 2005 tarihinden önce yürürlüğe girmiş kanunlarda;
a) Ağır hapis iken, birinci fıkra uyarınca hapse dönüştürülen cezalar, kanunlarında aksine bir hüküm yoksa alt sınır bir yıl, üst sınır yirmidört yıl olarak,
b) Hapis cezalarında kanunlarında aksine bir hüküm yoksa alt sınır bir ay, üst sınır beş yıl olarak,
uygulanır.".

[21] 5252 sayılı TCK'nın Yürürlük ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun'un 7. maddesi: "(1) Kanunlarda, "hafif hapis" veya "hafif para" cezası olarak öngörülen yaptırımlar, idari para cezasına dönüştürülmüştür. İdari para cezasının hesaplanmasında 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 52 nci maddesi hükümleri uygulanır. İlgili kanunda "hafif hapis" cezasının üst sınırının belirtilmediği hallerde, idari para cezasının hesaplanmasında esas alınacak gün sayısının üst sınırı, yediyüzotuzdur.
(2) Kanunlarda, "hafif hapis cezası" ile "hafif para cezası"nın seçimlik olarak veya birlikte öngörüldüğü hallerde, idari para cezası yaptırımının belirlenmesinde "hafif hapis cezası" esas alınır.
(3) Kanunlarda, sadece "hafif para cezası"nın öngörüldüğü ve cezanın alt veya üst sınırının belirtilmediği hallerde, idari para cezası, yüzyirmimilyon Türk Lirasından az, onsekizmilyar Türk Lirasından fazla olamaz.
(4) Bu madde hükmüne göre idari para cezasına karar vermeye mülki amir yetkilidir.".

[22] 5252 sayılı TCK'nın Yürürlük ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun'un 5. maddesi: (1) kanunlarda öngörülen "ağır para" cezaları, "adli para" cezasına dönüştürülmüştür.
(2) Bu kanunlarda Türk Ceza Kanununda belirlenen cezalar sistemine uygun değişiklik yapılıncaya kadar,
(2) alt veya üst sınırlar arasında uygulama yapılmasını gerektirir nitelikteki adli para cezalarında cezanın alt sınırı dörtyüzellimilyon, üst sınırı yüzmilyar Türk Lirası olarak uygulanır. Bu fıkra hükümleri, nispî nitelikteki adli para cezaları hakkında uygulanmaz.
(3) (Ek fıkra: 11/5/2005 – 5349/1 md.) Ağır para cezasından dönüştürülen adlî para cezasının ödenmemesi halinde, 13.12.2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 106 ncı maddesi hükümlerine göre hapis süresinin belirlenmesinde bir gün karşılığı olarak yüzmilyon Türk Lirası esas alınır.

1.2.2.1.Hapis Cezasına Mahkumiyet

Türk Ceza Kanunu'nun 46. maddesiyle hapis cezasının türleri belirlenmiştir. Bu maddeye göre hapis cezası:

- Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası,
- Müebbet hapis cezası,
- Süreli hapis cezası, olarak üçe ayrılmıştır.

1.2.2.1.1.Ağırlaştırılmış Müebbet Hapis Cezası

Türk Ceza Kanunu'nun 47. maddesine[23] göre, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası hükümlünün hayatı boyunca devam eder. Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını en ağır suçlar için[24] öngörülmüştür. Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası, hükümlünün hayatı boyunca devam eder, bu cezanın infazı kanun ve tüzükte belirtilen sıkı güvenlik rejimine göre yüksek güvenlikli kapalı ceza infaz kurumlarında yerine getirilir[25].

Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını müebbet hapis cezasından farklı kılan yanı infaz rejiminin farklı olmasıdır. Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası yüksek güvenlikli kapalı ceza infaz kurumlarında sıkı güvenlik rejimine göre çektirilir. Cezasını tek kişilik odada çeken mahkumun günde bir saat açık havaya çıkma ve spor yapma hakkı vardır. Bu süre uzatılabilir. Mahkumun kendisi ile aynı ünitede bulunan hükümlülerle temasta bulunmasına sınırlı olarak izin verilebilir. Olanaklar ölçüsünde hükümlü, yönetim kurulunun uygun göreceği bir sanat veya meslek etkinliğini sürdürebilir, on beş günde bir kez eşi, altsoy ve üstsoyu, kardeşleri ve vasisiyle süresi on dakikayı aşmamak üzere telefon görüşmesi yapabilir. Eşi, altsoy ve üstsoyu, kardeşleri ve vasisi kendisini on beş

---

[23] TCK'nın 47. maddesi: "Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası hükümlünün hayatı boyunca devam eder, kanun ve tüzükte belirtilen sıkı güvenlik rejimine göre çektirilir.".

[24] Örneğin, TCK'nın 82. maddesi uyarınca nitelikli kasten öldürme suçunu, TCK'nın 76. maddesi uyarınca soykırım suçunu, TCK'nın 302. maddesi uyarınca Devletin birliğini ve ülke bütünlüğünü bozmak suçunu işleyenlere ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası verilir.

[25] Erdal YERDELEN, **Cezanın Belirlenmesi**, 1. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2013, s. 20.

günlük aralıklarla ve günde bir saati geçmemek üzere ziyaret edebilir. Hükümlü ceza infaz kurumu dışında çalıştırılamaz, kendisine izin verilmez, kurum iç yönetmeliğinde belirtilenler dışında herhangi bir spor ve iyileştirme faaliyetine katılamaz. Cezasının infazına, hiçbir surette ara verilemez. Sağlık önlemleri, tıbbi tetkik ve zorunluluklar dışında ceza infaz kurumlarında, mümkün olmadığı takdirde tam teşekküllü Devlet ya da üniversite hastanelerinin tek kişilik ve yüksek güvenlikli mahkum koğuşlarında uygulanır (CGTİHK md.9[26], 25[27]).

---

[26] CGTİHK'nın 9. maddesi: "(1) Yüksek güvenlikli kapalı ceza infaz kurumları, iç ve dış güvenlik görevlilerine sahip, firara karşı teknik, mekanik, elektronik ve fizikî engellerle donatılmış, oda ve koridor kapıları sürekli kapalı tutulan, ancak mevzuatın belirttiği hâllerde aynı oda dışındaki hükümlüler arasında ve dış çevre ile temasların geçerli olduğu sıkı güvenlik rejimine tâbi hükümlülerin bir veya üç kişilik odalarda barındırıldıkları tesislerdir. Bu kurumlarda bireysel veya grup hâlinde iyileştirme yöntemleri uygulanır.

(2) Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına mahkûm olanlar ile süresine bakılmaksızın, suç işlemek amacıyla örgüt kurmak, yönetmek veya bu örgütün faaliyeti çerçevesinde, Türk Ceza Kanununda yer alan;

a) İnsanlığa karşı suçlardan (madde 77, 78),

b) Kasten öldürme suçlarından (madde 81, 82),

c) Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçundan (madde 188),

d) Devletin güvenliğine karşı suçlardan (madde 302, 303, 304, 307, 308),

e) Anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlardan (madde 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315),

Mahkûm olanların cezaları, bu kurumlarda infaz edilir.

(3) Eylem ve tutumları nedeniyle tehlikeli hâlde bulunan ve özel gözetim ve denetim altında bulundurulmaları gerekli olduğu saptananlar ile bulundukları kurumlarda düzen ve disiplini bozanlar veya iyileştirme tedbir, araç ve usûllerine ısrarla karşı koyanlar bu kurumlara gönderilirler.

(4) Birinci fıkrada tanımı yapılan kurumların ihtiyacı karşılama bakımından yetersiz olması hâlinde, diğer kapalı ceza infaz kurumlarının yüksek güvenlikli bölümleri kullanılır.

(5) (Değişik: 25/5/2005-5351/1 md.) Müebbet hapis cezasına hükümlülerden, 107 nci maddede belirtilen koşullu salıverilme süresinin üçte ikisini, süreli hapis cezasına hükümlülerden toplam cezalarının üçte birini, üçüncü fıkrada belirtilen hükümlülerden geriye kalan toplam cezalarının üçte birini bu kurumlarda geçirerek iyi hâl gösterenlerin, tutum ve kişiliklerine uygun diğer ceza infaz kurumlarına gönderilmelerine karar verilebilir.".

[27] CGTİHK'nın 25. maddesi: "(1) Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasının infazı rejimine ait esaslar aşağıda gösterilmiştir:

a) Hükümlü, tek kişilik odada barındırılır.

b) Hükümlüye, günde bir saat açık havaya çıkma ve spor yapma hakkı tanınır.

c) Risk ve güvenlik gerekleri ile iyileştirme ve eğitim çalışmalarında gösterdiği gayret ve iyi hâle göre; hükümlünün, açık havaya çıkma ve spor yapma süresi uzatılabileceği gibi kendisi ile aynı ünitede kalan hükümlülerle temasta bulunmasına sınırlı olarak izin verilebilir.

d) Hükümlü, yaşadığı yerin olanak verdiği ve idare kurulunun uygun göreceği bir sanat veya meslek etkinliğini yürütebilir.

e) Hükümlü, kurum idare kurulunun uygun gördüğü hâllerde ve onbeş günde bir kez olmak üzere (f) bendinde gösterilen kişilere, süresi on dakikayı geçmemek üzere telefon edebilir.

Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını müebbet hapis cezasından ayıran başka bir yanı koşullu salıverme süresinin farklı olmasıdır. Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasının hükümlünün hayatı boyunca devam edeceği TCK'nın 47. maddesinde belirtilmişse de CGTİHK'nın 107/1-2. maddesine göre şartlarının varlığı durumunda ağırlaştırılmış müebbet cezası hükümlüleri koşullu salıvermeden yararlanabilirler. Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına hükümlü olan kişilere koşullu salıverilmeden yararlanma imkanının tanınması, suçlunun iyileştirilmesi, yeniden topluma kazandırılması, cezada özel önleme amacının gerçekleştirilmesine yöneliktir[28]. CGTİHK'nın 107/1-2. maddesine göre ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına mahkum olan kişinin koşullu salıvermeden yararlanabilmesi için, ceza infaz kurumunda iyi halli olarak otuz yılını geçirmesi gerekir. Ancak 6545 sayılı Türk Ceza Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile CGTİHK'nın 108. maddesine ek bir fıkra eklenerek, bu kurala istisna getirilmiştir. CGTİHK'nın 108/1. ve 108/8. maddesine[29] göre, çocuğa karşı işlenen bir suçtan dolayı ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına mahkum olan kişinin koşullu salıvermeden yararlanabilmesi için, ceza infaz kurumunda iyi halli olarak otuz dokuz yılını geçirmesi gerekir.

---

f) Hükümlüyü; eşi, altsoy ve üstsoyu, kardeşleri ve vasisi, belirlenen gün, saat ve koşullar içerisinde onbeş günlük aralıklarla ve günde bir saati geçmemek üzere ziyaret edebilirler.
g) Hükümlü hiçbir suretle ceza infaz kurumu dışında çalıştırılamaz ve kendisine izin verilmez.
h) Hükümlü, kurum iç yönetmeliğinde belirtilenlerin dışında herhangi bir spor ve iyileştirme faaliyetine katılamaz.
ı) Hükümlünün cezasının infazına, hiçbir surette ara verilemez. Hükümlü hakkında uygulanacak tüm sağlık tedbirleri, tıbbî tetkik ve zorunluluklar hariç ceza infaz kurumlarında, mümkün olmadığı takdirde tam teşekküllü Devlet ya da üniversite hastanelerinin tek kişilik ve yüksek güvenlikli mahkûm koğuşlarında uygulanır."

[28] Ali Rıza ÇINAR, **Türk Ceza Hukukunda Cezalar**, 1. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara 2005, s. 30.

[29] CGTİHK'nın 108/1. ve 108/8. maddesi: "(1) Tekerrür hâlinde işlenen suçtan dolayı mahkûm olunan;
a) Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasının otuzdokuz yılının,
b) Müebbet hapis cezasının otuzüç yılının,
c) Süreli hapis cezasının dörtte üçünün,
İnfaz kurumunda iyi hâlli olarak çekilmesi durumunda, koşullu salıverilmeden yararlanılabilir....
(8) (Ek: 18/6/2014-6545/82 md.) Çocuğa karşı işlenen bir suçtan dolayı ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına veya müebbet hapis cezasına mahkûmiyet hâlinde birinci fıkradaki koşullu salıverilme süreleri uygulanır."

1.2.2.1.2.Müebbet Hapis Cezası

Türk Ceza Kanunu'nun 48. maddesine göre, müebbet hapis cezası, hükümlünün hayatı boyunca devam eder. Müebbet hapis cezası kapalı ceza infaz kurumlarında, normal infaz sistemine uygun şekilde yerine getirilir. Bazı suçlardan dolayı verilen hapis cezaları[30] ise sürelerine bakılmaksızın ağırlaştırılmış müebbet hapis cezalarının infazının yapıldığı yüksek güvenlikli kapalı infaz kurumlarında yerine getirilir. Müebbet hapis cezasına mahkum olanlar için, CGTİHK'da, ayrıca özel bir infaz rejimi düzenlenmemiştir. Müebbet hapis cezası hükümlülerinin koşullu salıvermeden yararlanma şartları CGTİHK'nın 107. maddesinde gösterilmiştir. CGTİHK'nın 107/1-2. maddesine göre ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına mahkum olan kişinin koşullu salıvermeden yararlanabilmesi için, ceza infaz kurumunda iyi halli olarak yirmi dört yılını geçirmesi gerekir. Ancak 6545 sayılı Türk Ceza Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile CGTİHK'nın 108. maddesine ek bir fıkra eklenerek, bu kurala istisna getirilmiştir. CGTİHK'nın 108/1. ve 108/8. maddesine göre, çocuğa karşı işlenen bir suçtan dolayı müebbet hapis cezasına mahkum olan kişinin koşullu salıvermeden yararlanabilmesi için, ceza infaz kurumunda iyi halli olarak otuz üç yılını geçirmesi gerekir.

1.2.2.1.3.Süreli Hapis Cezası

Türk Ceza Kanunu'nun 49/1. maddesine göre, kanunda aksi belirtilmeyen hallerde bir aydan az, yirmi yıldan fazla olmayan hapis cezasına süreli hapis cezası denir. Bu düzenlemeyle kural olarak, hapis cezasının kanunda alt sınırının ve üst sınırının belirlenmediği hallerde sınırın ne olacağı gösterilmiştir. Bu düzenlemeye göre, kanunda bir suç tipine ilişkin olarak cezanın alt sınırı yoksa alt sınır bir ay; üst sınırı yoksa üst sınır yirmi yıl olarak kabul edilmelidir. Bu hüküm somut ceza açısından değil,

---

[30] CGTİHK'nın 9/2. maddesine göre, suç işlemek amacıyla örgüt kurmak, yönetmek veya bu örgütün faaliyeti çerçevesinde, TCK'nın 77, 78, 81, 82, 302, 303, 304, 307, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315. maddelerinde yer alan suçlardan mahkum olanların cezaları sürelerine bakılmaksızın yüksek güvenlikli kapalı infaz kurumlarında yerine getirilir.

kanunda suç karşılığında öngörülen ceza açısından dikkate alınmalıdır. Yani yargılama sonunda verilecek cezanın daha ağır nitelikli haller göz önünde bulundurulmak suretiyle yirmi yıldan fazla olması mümkündür. Nitekim TCK'nın 61/7. maddesinde düzenlenen *"Süreli hapis cezasını gerektiren bir suçtan dolayı bu madde hükümlerine göre belirlenen sonuç ceza, otuz yıldan fazla olamaz"* hükmü de bu hususu destekler niteliktedir. Buna göre, kanunda aksi belirtilmeyen hallerde süreli hapis cezası soyut açıdan yirmi yıl, somut olarak ise otuz yıldan fazla olamaz[31]. Yargıtay da TCK'nın 49. maddesindeki düzenlemenin sonuç cezayı değil, temel cezayı gösterdiği yönünde karar vermiştir[32].

---

[31] İzzet ÖZGENÇ, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 8. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2013, s. 618; Mahmut KOCA ve İlhan ÜZÜLMEZ, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 6. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2013, s. 527-528; Mehmet Emin ARTUK, Ahmet GÖKCEN ve Ahmet Caner YENİDÜNYA, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 8. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2014, s. 701.

[32] YCGK. 20.06.2006 gün ve 2006/5-178 E.-2006/163 K. sayılı kararında "29.06.2005 gün ve 5377 sayılı Yasanın 7. maddesi ile 61. maddeye eklenen 7. fıkrayla, "Süreli hapis cezasını gerektiren bir suçtan dolayı bu madde hükümlerine göre belirlenen sonuç ceza, otuz yıldan fazla olamaz." şeklindeki hükümle, her suç için hükmolunacak sonuç ceza otuz yıl olarak sınırlandırılmış, bu husus Yasanın değişiklik gerekçesinde; *"Kanunun 49 uncu maddesine göre, aksine hüküm bulunmayan hallerde, süreli hapis cezasının alt sınırı bir ay, üst sınırı ise yirmi yıldır. Bu alt ve üst sınır, ilgili suç tanımındaki temel ceza açısından belirlenmiştir. Bu itibarla, 49 uncu madde hükmü, sonuç ceza bakımından bir sınır oluşturmamaktadır. Başka bir deyişle, somut olayla ilgili olarak belirlenen sonuç ceza yirmi yıldan fazla olabilecektir. Ancak, bu durumda belirlenen sonuç cezaya yine de bir sınırlama gereği bulunmaktadır. Böyle bir sınırlama, müebbet hapis cezasında koşullu salıverilme için infaz kurumunda geçirilmesi gereken asgari süre bakımından önem taşımaktadır. Bu ihtiyaç nedeniyle, 61 inci maddeye eklenen yedinci fıkra ile, hapis cezasını gerektiren bir suçtan dolayı belirlenen sonuç cezanın otuz yıldan fazla olamayacağı kabul edilmiştir."* şeklinde belirtilmiştir.

5237 sayılı TCY'nın Adalet Komisyonu Raporundaki, "Madde başlığı ve gerekçesi madde metninin ayrılmaz bir parçasını oluşturmaktadır" biçimindeki açıklama uyarınca, metinle çelişmeyen gerekçenin maddenin yorumlanmasında dikkate alınması gerekmektedir.

Yasa Koyucunun 5377 sayılı Yasa'nın 7. maddesi ile 49. maddede herhangi bir değişiklik yapmaksızın anılan düzenlemeyi cezanın belirlenmesini düzenleyen 61. maddeye eklemesi ve değişiklik gerekçesi birlikte değerlendirildiğinde, 49. maddede yer alan düzenlemenin sonuç cezayı değil, temel cezayı gösterdiği, bu yeni düzenleme ile hürriyeti bağlayıcı cezaya bir üst sınır getirmenin amaçlandığı, yasa değişikliğinin aleyhe değil lehe olduğu anlaşılmaktadır.

5237 sayılı Yasanın diğer hükümlerinin incelenmesinden de bu husus açıkça ortaya çıkmaktadır, şöyle ki; 5237 sayılı Yasanın, Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticaretini düzenleyen 188. maddesinde, 1. fıkrada, imal, ithal veya ihraç fiillerinin cezası on yıldan az olmamak üzere hapis cezası olarak belirlenmiş, 4. fıkrada, uyuşturucunun eroin, kokain, morfin veya baz morfin olması halinde verilecek cezanın yarı oranında, 5. fıkrasında ise bu suçların bir suç örgütünün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde verilecek cezanın yarı oranında arttırılacağı hükmüne yer verilmiştir. Maddenin 1. fıkrasındaki suçun yaptırımının üst sınırının 5237 sayılı Yasanın 49. maddesi uyarınca 20 yıl hapis olduğunda bir kuşku bulunmamaktadır, bu hükmün temel cezayı değil sonuç cezayı da kapsadığının kabulü halinde, mahkemece 1. fıkra uyarınca üst sınırdan ceza tayin edildiği taktirde, diğer fıkraların hiçbir şekilde

Bu hüküm, 5237 sayılı TCK'da düzenlenen cezalar için geçerlidir. 5237 sayılı TCK dışında, ceza hükmü taşıyan diğer kanunlarda düzenlenen suçlar için öngörülen cezalarla ilgili alt ve üst sınırlar, 5252 sayılı TCK'nın Yürürlük ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun'un 6. maddesinde gösterilmiştir. Bu maddenin 5560 sayılı Kanunla değiştirilmeden önceki halinde[33]; 765 sayılı TCK'nın 15. maddesinde yer alan *"Kanunda açıklanmayan hallerde hapis cezasının yukarı haddi 5 senedir"* düzenlemesine yer verilmemektedir. Bu durumda 1 Haziran 2005 tarihinden sonra işlenmiş olan suçlarla ilgili olarak, özel ceza yasalarında alt sınırı gösterilip, üst sınırı gösterilmeyen tüm suçlar için hapis cezasının üst sınırının, TCK'nın 49. maddesi hükmü uyarınca, yirmi yıl olarak öngörülmekte olduğu sonucu çıkmaktadır. Dolayısıyla da bu suçların tamamının Ağır Ceza Mahkemesi tarafından yargılanması gibi bir durum ortaya çıkmakta idi. Bunu gören Kanun koyucu, 5560 sayılı Kanun[34] ile anılan maddeyi değiştirmiş ve anılan maddeyi:

---

uygulama olanağı olamayacak, alt sınırdan ceza tayin edildiği taktirde dahi, 4 ve 5. fıkralardaki artırımlar uygulandığında hapis cezası yirmi yılı aşacağından, diğer fıkraların uygulanması olanaksız hale gelecektir, bu kabul yasa koyucunun açık iradesine aykırı olduğu gibi, yasanın sistemine de uygun bir çözüm değildir.

5237 sayılı Yasanın 49. maddedeki düzenlemenin, sonuç cezayı değil, yasada alt ve üst sınırın gösterilmemesi halinde, temel cezayı tayinde dikkate alınacak ölçütleri gösterdiği saptanmakla, Yargıtay C.Başsavcılığının bu yöne ilişkin itirazı yerinde olup, kabulüne karar verilmelidir.

SONUÇ: Açıklanan nedenlerle,

1-Yargıtay C.Başsavcılığının (1) nolu itiraz nedeninin KABULÜNE, Özel Daire ilamındaki "5377 sayılı Yasa ile 5237 sayılı Kanuna 61/7. maddenin eklenmesinden önce, aynı yasanın lehe düzenleme içeren 49/1. maddesine göre bir suç için tayin edilecek cezanın yirmi yıldan fazla olamayacağının nazara alınmaması" yönündeki bozma nedeninin karardan çıkarılmasına, ... Dosyanın mahkemesine gönderilmek üzere Yargıtay C.Başsavcılığına tevdiine, 20.06.2006 günü yapılan müzakerede oybirliğiyle karar verildi." şeklinde karar vermiştir. Karar için bakınız Yargıtay Kararlar Dergisi, Yıl: 33, C. 33, Sy. 8, Ağustos 2007, s. 1563-1569, emsal.yargitay.gov.tr/VeriBankasiIstemciWeb/ (e.t.: 28.07.2014).

[33] 5252 sayılı TCK'nın Yürürlük ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun'un 6. maddesinin 5560 sayılı Kanunla değiştirilmeden önceki hali: "1 Haziran 2005 tarihinden önce işlenmiş olan suçlarla ilgili olarak 765 sayılı Türk Ceza Kanununun 13. ve 15. maddelerinin uygulanması zarureti bulunan hallerde;

a) Ağır hapis iken, birinci fıkra uyarınca hapse dönüştürülen cezalar, kanunlarında aksine bir hüküm yoksa alt sınır bir yıl, üst sınır yirmi dört yıl olarak,

b) hapis cezalarında kanunlarında aksine bir hüküm yoksa alt sınır yedi gün, üst sınır beş yıl olarak, uygulanır."

[34] **5560 sayılı Kanunla 5252 sayılı TCK'nın Yürürlük ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun'un 6. maddesinde yapılan değişikliğin gerekçesi:** Mülga 765 sayılı Türk Ceza Kanununun 15 inci

"Kanunda öngörülen "ağır hapis" cezaları, "hapis" cezasına dönüştürülmüştür.

1 Haziran 2005 tarihinden önce yürürlüğe girmiş kanunlarda;

a) Ağır hapis iken, birinci fıkra uyarınca hapis cezasına dönüştürülen cezalar, kanunlarında aksine bir hüküm yoksa alt sınır bir yıl, üst sınır yirmi dört yıl olarak,

b) Hapis cezalarında kanunlarında aksine bir hüküm yoksa alt sınır bir ay, üst sınır beş yıl olarak, uygulanır."

biçimine getirmiştir. Bu düzenlemeye göre, 1 Haziran 2005 tarihinden önce yürürlüğe giren kanunlar için, hapis cezalarının alt sınırının kanunda gösterilmediği hallerde bu sınır bir ay, üst sınırın gösterilmediği hallerde ise bu sınır beş yıldır[35].

1.2.2.1.4.Kısa Süreli Hapis Cezası

Kısa süreli hapis cezası, cezanın kesinleştiği tarihten itibaren ceza infaz kurumunda geçirilecek süre dikkate alındığında suçlunun eğitimi ve ıslahı için olanak vermeyecek kadar kısa olan hapis cezasıdır[36]. TCK'nın 49/2. maddesine göre, 1 yıl veya daha az süreli hapis cezası kısa sürelidir.

Burada kanun maddesinde suçun karşılığı olarak öngörülen cezanın süresi değil, mahkumiyet hükmünün sonucu olarak mahkemece hükmedilecek sonuç cezanın süresi

---

maddesinin birinci fıkrasında, *"Hapis cezası yedi günden yirmi seneye kadardır. Kanunda açıklanmayan yerlerde yukarı haddibeş senedir."* hükmü yer almaktaydı. Yeni Türk Ceza Kanununun 49 uncu maddesinin birinci fıkrasında ise, *"Süreli hapis cezası, kanunda aksi belirtilmeyen hallerde bir aydan az, yirmi yıldan fazla olamaz."* hükmüne yer verilmiştir. Bu durum karşısında, diğer kanunlarda örneğin üç aydan az olmamak üzere hapis cezasının öngörüldüğü suç tanımlarında cezanın üst sınırı yirmi yıl olmaktadır. Bu farklı düzenleme; asliye ceza mahkemesinin görev alanına giren bu suçların, ağır ceza mahkemesinin görev alanına girmesini sonuçlanmıştır. Türk Ceza Kanununun yürürlük ve uygulama şekline ilişkin 5252 sayılı Kanunun 6 ncı maddesinin ikinci fıkrasındaki mevcut düzenleme, bu sorunu sadece 1 Haziran 2005 tarihinden önce işlenmiş olan suçlarla sınırlı olarak çözmektedir. 1 Haziran 2005 tarihinden sonra işlenen ve diğer kanunlarda sadece alt sınırı gösterilmiş olan suçlarla ilgili olarak cezanın üst sınırının ve buna bağlı olarak görevli mahkemenin belirlenmesi bakımından ortaya çıkan sorunu çözmek amacıyla işbu değişikliğin yapılmasına ihtiyaç duyulmuştur.

[35] ARTUÇ ve HIRSLI, a.g.e., s. 117-118.

[36] DÖNMEZER ve ERMAN, a.g.e., C. 2, s. 647.

dikkate alınacaktır. Buna göre, tayin edilen sonuç ceza bir yıl veya daha az süreli ise hükmedilen hapis cezası kısa sürelidir.

Verilen hapis cezasının kısa süreli olup olmadığının üç önemli sonucu vardır:

Bu sonuçlardan ilki, kısa süreli hapis cezalarının 5237 sayılı TCK'nın 50. maddesine göre seçenek yaptırımlara çevrilebilir olmasıdır. İkincisi, kısa süreli hapis cezası ertelendiğinde, TCK'nın 53/4. maddesine göre, 53/1. maddesindeki hak yoksunluklarının uygulanmamasıdır. Diğeri ise CGTİHK'nın 110. maddesine göre 6 ay veya daha az süreli hapis cezasına mahkûm edilenler için belirlenen özel infaz rejimine tabi olmasıdır. Bu maddeye göre 6 ay veya daha az süreli hapis cezasına mahkûm edilenlerin cezaları;

- Hafta sonu infaz,
- Geceleri infaz,
- Konutta infaz rejimine ve usullerine göre yerine getirilebilir.

1.2.2.2.Adli Para Cezasına Mahkumiyet

Para cezası, topluma belli boyutta zarar veren fiiller karşılığında, sanığın kusuruna ve ekonomik durumuna göre hesaplanarak, bir yargı organı tarafından yapılan yargılama neticesinde verilen kararla hükmedilen, tazmin amacı gütmeksizin, belli bir miktar paranın devlet hazine yatırılmasıdır[37].

Kısa süreli hürriyeti bağlayıcı cezalar bakımından özel bir fonksiyonu gerçekleştirmesi amacını taşıyan para cezası, zamanla kanun koyucunun vazgeçemeyeceği bir ceza türü olmuş, orta ağırlıktaki suçlar için de verilebilen bir ceza

[37] Ahmet Caner YENİDÜNYA, **5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda Adli Para Cezaları ve İnfazı**, Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 10, Sy. 1-2, Erzincan 2006, s. 125.

türü haline gelmiştir. Para cezaları ceza infaz kurumlarının olumsuz etkilerini önleyebilme niteliğine sahip bir cezadır[38].

5237 sayılı TCK'da para cezalarının adli para cezası olarak adlandırılmasının nedeni bu cezanın, idari para cezasından farklılığını ortaya koymak içindir.

1.3.MAHKUMİYET HÜKMÜNÜN TESİSİ AŞAMALARI

İşlenen suç için kanunda öngörülen soyut cezanın tespitiyle birlikte mahkumiyet hükmünün tesisi başlayacaktır. Mahkumiyet hükmünün belirli aşamaları vardır.

1.3.1.Soyut Aşama

Soyut aşamada henüz mahkumiyet hükmünün tesisine başlanmamıştır. Bu aşamada hakim, sanığın gerçekleştirdiği eylemin hangi suçu oluşturduğunu belirler. Suç vasfına ilişkin belirleme yapıldıktan sonra, sanığın işlediği suçun karşılığı olarak kanunda öngörülen ceza türü ve miktarı tespit edilir[39].

1.3.2.Mahkum Edilecek Ceza Çeşidinin Seçilmesi

İlk izlerine 1215 tarihli Magna Carta Libertatum'da[40] rastlanan, suçta ve cezada kanunilik ilkesinin pozitif hukuka girmesinden sonra, çağdaş anayasalarda ve ceza kanunlarında bu ilkeye yer verilmiştir. Bu dönemlerde sabit cezalar sistemi tercih edildiği halde, faillerin ve diğer koşulların farklılığı ve her şeyin önceden kanun koyucu tarafından öngörülemeyeceği anlaşılmıştır. Uygulamada da sakıncalar ortaya

---

[38] Oktay ERDOĞAN, **Para Cezaları ve İnfazı**, 2. Baskı, Beta Yayınevi, İstanbul 2007, s. 7.
[39] ARTUÇ ve HIRSLI, a.g.e., s. 120.
[40] Magna Carta (Latince: "Büyük Ferman") veya Magna Carta Libertatum (Latince: "Büyük Özgürlük Fermanı"), 1215 yılında imzalanmış bir İngiliz belgesidir. Bu belge ile kral ilk kez yetkilerini kısıtlamış ve halka bazı hak ve özgürlükler tanımıştır. Günümüzdeki anayasal düzene ulaşana kadar yaşanılan tarihi sürecin en önemli basamaklarından birisidir. Aslen, Papa III. Innocent, Kral John ve baronları arasında, kralın yetkileri hususunu karara bağlamak amacıyla imzalanmıştır. Kralın bazı yetkilerinden feragat etmesini, kanunlara uygun davranmasını ve hukukun kralın arzu ve isteklerinden daha üstün olduğunu kabul etmesini zorunlu kılıyordu. Bilgi için bakınız tr.wikipedia.org.

çıktığından, sabit cezalar sisteminden vazgeçilerek seçimlik cezalar sistemine geçilmiştir[41].

5237 sayılı TCK'da genellikle bir suç için tek çeşit ceza öngörülmüştür. Bu durumda seçimlik bir ceza söz konusu olmayacağından hakimin takdir yetkisi de söz konusu olmayacaktır.

TCK'da bazı suç tipleri için ise birden fazla ceza çeşidi seçimlik ceza olarak öngörülmüştür. Bu durumda hakim, iki çeşit cezadan hangisini seçeceği konusunda takdir yetkisine sahip olacaktır. Adli para cezasının hapis cezasının yanında seçenek yaptırım olarak kabul edildiği hallerde, mahkeme kişi hakkında hapis cezasına mı yoksa adli para cezasına mı hükmedeceğini takdir edecektir.

Seçimlik cezalar arasında tercih yapılırken sadece suçlunun kişiliği dikkate alınmalıdır. Bu tercih, aslında cezanın bireyselleştirilmesi yöntemlerinden birisidir. Bu açıdan bakıldığında söz konusu tercih yapılırken, TCK'nın 62/2. maddesindeki "failin geçmişi, sosyal ilişkileri, fiilden sonraki ve yargılama sürecindeki davranışları, cezanın failin geleceği üzerindeki olası etkileri gibi hususlar"ın yanı sıra, ekonomik durumu da dikkate alınır[42]. Sanığın eylemi nedeniyle seçenekli ceza öngörülmesi durumunda, hakim ceza çeşidini takdir ederken takdir hakkını hangi hukuksal gerekçelere dayandırdığını kararında belirtmelidir[43].

Suç karşılığında seçimlik ceza öngörülmüş ise cezanın türü seçilirken, TCK'nın 50/2. maddesindeki "suç tanımında hapis cezası ile adli para cezasının seçenek olarak öngörüldüğü hallerde, hapis cezasına hükmedilmişse bu ceza artık adli para cezasına

---

[41] Kayıhan İÇEL ve Süheyl DONAY, **Karşılaştırılmalı ve Uygulamalı Ceza Hukuku Genel Kısım**, 3. Baskı, Beta Yayınları, İstanbul 1999, s. 74.

[42] İzzet ÖZGENÇ, **Türk Ceza Kanunu Gazi Şerhi**, 3. Baskı, Adalet Bakanlığı Yayınları, Ankara 2006, s. 718.

[43] "Sanığın eylemine uyan 5237 sayılı TCY'nin 125/3-a maddesinin hapis cezası yanında seçenek ceza olarak adli para cezası da öngörmesi karşısında, temel cezanın belirlenmesinde takdir hakkının hangi hukuki gerekçelere dayanılarak kullanıldığı açıkça gösterilmeden temel cezanın hapis cezası olarak belirlenmesi" (Y.4.CD. 18.11.2007 gün ve 2006/6474 E.-2007/10085 K. sayılı kararı), karar için bakınız emsal.yargitay.gov.tr/VeriBankasiIstemciWeb/ (e.t.: 31.08.2015).

çevrilmez" hükmü dikkate alınmalıdır. Hakim ceza türü olarak hapis cezasını seçmişse artık seçilen bu hapis cezası adli para cezasına çevrilemeyecektir. Koşullarının mevcut olması halinde, TCK'nın 50/1. maddesinde sayılan diğer seçenek yaptırımlardan birine çevrilebilecektir.

Sanık mükerrir olduğunda, mahkemenin seçimlik cezalardan hapis cezasını seçmesi TCK'nın 58/3. maddesi[44] uyarınca zorunludur. Ancak mükerrirlik durumunda TCK'nın 58/3. maddesindeki zorunluluk nedeniyle seçenek yaptırımlardan hapis cezası tercih edildiğinden, bu durumun yasal imkansızlıktan kaynaklandığından hükmedilen hapis cezası adli para cezasına çevrilebilecektir[45].

Suç karşılığında birden fazla ceza da öngörülmüş olabilir. Örneğin, suç karşılığında hapis ve adli para cezası birlikte öngörülmüş olabilir. Bu cezaların her biri kendi içinde maktu olabileceği gibi, alt ve üst sınır gösterilmek suretiyle belirlenmiş de olabilirler. Bu durumda her iki ceza türü için temel ceza ayrı ayrı belirlenecek, sonrasında TCK'nın 61. maddesi hem hapis hem de adli para cezası için uygulanacaktır. Çelişkiye düşülmemesi için hakim, her iki cezada da takdir hakkını aynı şekilde kullanmalıdır[46].

1.3.3.Temel Cezanın Belirlenmesi

TCK'nın 61. maddesinin birinci fıkrasında, temel cezanın belirlenmesinde dikkate alınacak ölçütlere yer verilmiştir. Sayılan bu ölçütler örnekleyici nitelikte değil, sınırlayıcı niteliktedir. TCK'nın 61/1. maddesinde, temel cezanın belirlenmesinde göz önünde tutulacak hususlar 7 bent halinde sayılmış, bunların benzerlerinin de nazara alınabileceğiyle ilgili bir ibareye yer verilmemiştir. Bu sebeple, temel ceza belirlenirken

---

[44] TCK'nın 58/3. maddesi: "Tekerrür halinde, sonraki suça ilişkin kanun maddesinde seçimlik olarak hapis cezası ile adlî para cezası öngörülmüşse, hapis cezasına hükmolunur.".
[45] ARTUÇ ve HIRSLI, a.g.e., s. 121.
[46] Hamide ZAFER, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 3. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul 2013, s. 510.

bu nedenler dışında başka nedene dayanılamayacaktır[47]. Temel cezayı belirlemede, dikkate alınacak bu hususlar kıyas yoluyla da çoğaltılamaz[48]. Yargıtay da TCK'nın 61. maddesinde düzenlenmeyen bir hususun temel cezanın belirlenmesinde kıstas olarak kabul edilmesini hukuka aykırı bulmuştur[49].

Temel cezanın belirlenmesinde, bu ölçütlerden biri göz önünde tutulabileceği gibi birden fazlası da nazara alınabilir. Kararda temel cezanın tayin edilme gerekçesi gösterilirken yalnızca TCK'nın 61. maddesinde belirtilen terimlerin kullanılması yeterli değildir. Yargıtay yalnızca "takdiren ve teşdiden" şeklindeki gerekçeyi de alt sınırdan uzaklaşmak için yeterli saymamaktadır[50].

Hakim temel cezayı belirlerken kullandığı ölçütleri mutlaka kararın gerekçesinde göstermelidir. Hakim cezayı alt sınırdan tayin etse bile takdirin sebeplerini mutlaka kararda göstermelidir. Yalnızca "takdiren" denmesi gerekçe olarak kabul edilmeyecektir. Hakim, temel cezayı belirlerken kullandığı gerekçelerle, cezayı bireyselleştirirken kullandığı gerekçeler arasında çelişkiye düşmemelidir[51].

---

[47] ARTUK, GÖKCEN ve YENİDÜNYA, a.g.e., s. 833, YERDELEN, a.g.e., s. 149, ARTUÇ ve HIRSLI, a.g.e., s. 122.

[48] HAFIZOĞULLARI, a.g.e., s. 106.

[49] "5237 sayılı TCK'nın 61. maddesinde "Hakim somut olayda, suçun işleniş biçimini, suçun işlenmesinde kullanılan araçları, suçun işlendiği zaman ve yeri, suçun konusunun önem ve değerini, meydana gelen zarar veya tehlikenin ağırlığını, failin kast veya taksirine dayalı kusurunun ağırlığını, failin güttüğü amaç ve saiki gözönünde bulundurarak işlenen suçun kanuni tanımında öngörülen cezanın alt ve üst sınırı arasında temel cezayı "belirler" şeklindeki düzenlemeden de anlaşılacağı üzere, temel ceza alt ve üst sınır arasında tayin edilirken fiilden kaynaklanan sebeplere dayanılması gerekirken, mağduru banka olan zimmet suçundan ceza tayininde, "paranın hesap sahipleri açısından emeklilik de dahil olmak üzere birtakım güvenceler bahşettiği ve sanığın eylemi ile bunların yok edildiğinden" ve "başka kişilere haksız kazanç sağlaması ve özel hayatına ilişkin hususlar" gibi şahsa bağlı ve ceza tayininde yasal olarak nazara alınamayacak nedenlerle üst sınıra yaklaşılarak teşdiden ceza tayini" (Y.7.CD. 31.01.2008 gün ve 2007/14823 E.-2008/643 K. sayılı kararı), karar için bakınız emsal.yargitay.gov.tr/VeriBankasiIstemciWeb/ (e.t.: 31.08.2015).

[50] "Buna göre; sanık hakkında hükmolunacak temel ceza TCK'nın 61. maddesinde belirtilen hususlar göz önünde bulundurularak ve somut gerekçeler belirtilmek suretiyle belirlenmesi gerekirken, hukuki dayanaktan yoksun ve somut olaya uygun olmayan "takdiren ve teşdiden" denilmek suretiyle temel cezanın belirlenmesi, yasaya aykırı ... görüldüğünden" (Y.11.CD. 20.02.2006, 2005/12022 E.-2006/1003 K. sayılı kararı), karar için bakınız emsal.yargitay.gov.tr/VeriBankasiIstemciWeb/ (e.t.: 25.08.2014).

[51] ARTUÇ ve HIRSLI, a.g.e., s. 132-135.

Temel cezanın belirlenmesinde kullanılacak kriterleri belirtmeden önce şunu vurgulamak gerekir; TCK'nın 61/1. maddesinde[52] sayılan durumların temel cezanın belirlenmesinde göz önünde bulundurulabilmesi için, bu durumların ayrıca ilgili suç tipinin, daha fazla ya da daha az cezayı gerektiren nitelikli halleri veya suçun unsuru olarak düzenlenmemiş olması gerekmektedir. Aksi takdirde örneğin sanığın cezası, hem aşağıda sayılan durumlar sebebiyle üst sınırına yakınlaştırılacak hem de daha sonra aynı durumun daha fazla ceza verilmesini gerektiren hal olması sebebiyle, ceza arttırılacaktır. Kanun gerekçesinde mükerrer (çifte) değerlendirme yasağı olarak da adlandırılan bu durum hakim tarafından özellikle dikkate alınmalıdır[53]. (Çifte değerlendirme yasağını düzenleyen TCK'nın 61/3. maddesine göre: "Birinci fıkrada belirtilen hususların suçun unsurunu oluşturduğu hallerde, bunlar temel cezanın belirlenmesinde ayrıca göz önünde bulundurulmaz.")

Örneğin kasten yaralama suçunda, fiilin mağdurun yaşamını tehlikeye sokması, TCK 61/1-e maddesi bağlamında meydana gelen zarar veya tehlikenin ağırlığıdır. TCK'nın 87/1-d maddesine göre bu durum kasten yaralama suçu açısından artırım nedeni olduğundan temel cezanın belirlenmesinde nazara alınamayacaktır.

Hakim, somut ceza miktarını belirlerken, iki hususa dikkat etmelidir. Bunlar, cezanın ölçü birimi ve cezanın yukarı ve aşağı sınırıdır.

-Cezanın Ölçü Birimi: TCK'nın 61/6. maddesinde cezanın ölçü birimi düzenlenmiştir. Buna göre, "Hapis cezanın süresi, gün, ay ve yıl hesabıyla belirlenir. Bir

---

[52] TCK'nın 61/1. maddesine göre: "(1) Hakim, somut olayda;
a) Suçun işleniş biçimini,
b) Suçun işlenmesinde kullanılan araçları,
c) Suçun işlendiği zaman ve yeri,
d) Suçun konusunun önem ve değerini,
e) Meydana gelen zarar veya tehlikenin ağırlığını,
f) Failin kast veya taksire dayalı kusurunun ağırlığını,
g) Failin güttüğü amaç ve saiki,
Göz önünde bulundurarak, işlenen suçun kanuni tanımında öngörülen cezanın alt ve üst sınırı arasında temel cezayı belirler.".

[53] ÖZBEK ve Diğerleri, a.g.e., s. 643.

gün 24 saat, bir ay 30 gündür. Yıl, resmi takvime göre hesap edilir. Hapis cezası için bir günün, adli para cezası için de bir Türk lirasının arta kalanı, hesaba katılmaz ve bu cezalar infaz edilmez."

Bu hükümden anlaşıldığı üzere, hapis cezaları yıl, ay ve gün dışında başka bir ölçü birimiyle hesaplanamaz. Örneğin ceza takdir edilirken, 3 hafta, 15 saat gibi süre ile cezaya hükmolunamayacaktır. 24 saat ibaresinden anlaşılması gereken, ayın 1'i saat 15.00'da cezaevine giren bir kimsenin bir günlük cezasını ertesi günü yine saat 15.00'da tamamlamış olacağıdır. Kanun koyucu, saat esasını belirlemekle bunu amaçlamıştır[54].

Bir yıl veya daha fazla olarak hükmedilen cezalarda yapılacak artırma ve eksiltmenin oranı, yılın aylara bölünmesi üzerinden hesaplanmalı ve düzenlenmelidir. Yıl olarak tayin edilen cezalarda artırma ve indirme yapılırken, aya çevirmek gerekirse bu çevirmeden sonra sürenin tayini yine yıl+ay üzerinden yapılır. Aksi takdirde 12×30=360 gün yapar ki kanunun öngördüğünden 5 gün daha az bir süre ortaya çıkar. Örneğin, sanık hakkında 10 yıl hapis cezası takdir edilsin ve bu cezadan TCK'nın 32/2. maddesi uyarınca 1/6 oranında bir indirim yapılsın. 10 yılın 1/6'sını tespitte küsurlu rakam çıkacağından, 10 yıl, 120 ay olarak ele alınır. Bunun 1/6'sı 20 aydır. 120-20 aydır. 120-20=100 ay hapis cezası verilecektir. TCK'nın 61/6. maddesi gereğince 100 ay ceza alan kimsenin cezaevinde kalacağı süre 100×30=3000 gündür. Ancak yukarıda belirttiğimiz gibi, 100 ayın tekrar yıla çevrilmesi gerekir. Bu da 8 yıl 4 ay yapar. Bu durumda infaz edilmesi gereken süre ise 8×365=2920 ile 4×30=120'nin toplanmasıyla elde edilen miktar kadardır. Yani 2920+120=3040 gündür. Dolayısıyla aya çevrilen cezanın tekrar yıla çevrilmemesi halinde 3000 gün ceza infaz edilecekken, yıla çevrilme halinde ortaya çıkan süre 3040 gündür. Arada 40 günlük bir fark vardır. Bu bakımdan bu işlemin mutlaka böyle yapılması gerekmektedir. Kanunda yer alan ceza, ay olarak gösterilmiş ise artırma 12 ayın üstüne çıkılmasını gerektirse dahi, ay yıla çevrilmez. Diyelim ki, 12 aylık bir ceza tayin edilir de ceza 1/6 oranında artırılırsa ceza 14 ay olur. Bu durumda da mahkumun infaz edilecek olan cezası 14×30=420 gündür. Yıla çevirme

[54] ARTUÇ ve HIRSLI, a.g.e., s. 123-124, ÖZBEK ve Diğerleri, a.g.e., s. 658.

halinde 1 yıl 2 ay olur. Bu takdirde ise süre 365+60=425 gün yapar ve mahkumun 5 gün fazla cezaevinde kalmasına yol açar[55]. Yargıtay kararlarında da bu hesaplamaya dikkat çekilmiştir[56].

Türk Ceza Kanunu'nun 61/6. maddesi, bir günün ve bir liranın küsurunun hesaba katılmayacağını öngörmekle, bu kesirlere hiçbir suretle, hiçbir aşamada hükmedilemeyeceğini belirtmek istemiştir[57]. Cezanın hesabında bir günün ve bir liranın artakalanı hesaplamanın her aşamasında atılmalıdır. Hesaplama tamamlanıp sonuç ceza üzerinden artakalan atılmak suretiyle ceza tayini hukuka aykırıdır[58]. Örneğin, 3 aylık cezadan haksız tahrik nedeniyle yapılacak 1/4 oranındaki indirim yapılacak. 3 ayın gün olarak karşılığı 90 gündür. 90/4=22,5 güne tekabül etmektedir. Bir günden arta kalan kısım hesaba katılmayacağından yapılacak olan indirim 23 gün olarak hesaplanmalıdır. İndirim sonunda ceza 2 ay 7 güne inecektir. Daha sonra da indirimden sonraki ceza miktarı üzerinden 1/6 oranında takdiri indirim yapılacak diyelim. 2 ay 7 günün gün olarak karşılığı 67 gündür. 67/6=11,2 güne tekabül etmektedir. Bir günden arta kalan kısım hesaba katılmayacağından yapılacak olan indirim 12 gün olarak hesaplanmalıdır. İndirim sonunda ceza 1 ay 25 güne inecektir. Görüldüğü gibi hem haksız tahrik hem de takdiri indirim nedeniyle cezadan indirim yapıldığı aşamalarda, bir günün artakalanı hesaba katılmamıştır. Aslında bu bir bakıma da sanık lehine yorumun bir sonucudur.

-Yukarı ve Aşağı Sınırın Aşılamaması İlkesi: TCK'nın 61/10. maddesine göre, "Kanunda açıkça yazılmış olmadıkça cezalar ne artırılabilir, ne eksiltilebilir, ne de değiştirilebilir.". Kanun koyucu, bir suç karşılığı olarak kanunda aşağı ve yukarı sınırları öngörmüşse hakim temel cezayı belirlerken bu sınırı aşamayacaktır. Örneğin kanunda 4 yıldan 8 yıla kadar hapis diyorsa hakim gerekçesini göstermek suretiyle bu aralıkta bir

---

[55] Hakan HAKERİ, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 15. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2013, s. 617-618.

[56] "TCK'nın 87/1-d maddesi gereğince ceza bir kat artırılırken 2 yıl 12 ay hapis cezası yerine yazılı şekilde 3 yıl cezaya hükmedilmesi ... hukuka aykırıdır" (Y.1.CD. 2008, 2007/905 E.-2008/2089 K. sayılı kararı), karar için bakınız ÖZBEK ve Diğerleri, a.g.e., s. 658.

[57] DÖNMEZER ve ERMAN, a.g.e., C. 3, s. 93.

[58] HAKERİ, a.g.e., s. 618.

ceza belirleyecektir. Ancak hakim gerekçe gösterse bile, temel cezayı 3 yıl olarak belirlemeyeceği gibi, 10 yıl olarak da belirleyemez. Kanunda verilecek cezan alt sınırı veya üst sınırı gösterilmemişse alt sınır veya üst sınır TCK'nın 49. maddesine göre belirlenecektir. Bu ilke aynı zamanda artırım ve indirim yapılırken de kanunun öngördüğü sınırlar içinde artırım ve indirim yapılması gerektiğini, bu sınırların aşılmaması gerektiğini gösterir[59]. Sonuç ceza belirlenirken de TCK'nın 61/7. maddesi uyarınca, sonuç cezanın 30 yıldan fazla olamayacağına dikkat edilmelidir[60].

1.3.3.1.Suçun İşleniş Biçimi

Suçun işleniş biçimi, fiilde gösterilen iradenin gerçekleştirilmesiyle ilgili olması, eylemin toplum düzeni için oluşturduğu tehlikeyi göstermesi bakımından önemli bir unsurdur[61]. Suçun işleniş biçiminden, suçun işlenişinde kanuni tipe uygun hareketleri aşacak ölçüde fiile ayrıca eşlik eden veya onu şekillendiren her şey anlaşılır. Bir fiille birden fazla suç tipinin ihlal edilmiş olması veya bir suç tipi bakımından öngörülen seçimlik hareketlerin tamamının gerçekleştirilmesi, sanığın suç işlerken yaptığı hareketler, suçun işleniş biçiminin mağdur veya üçüncü şahıslar üzerindeki etkileri suçun işleniş biçimi kapsamında değerlendirilmesi gereken hususlardır[62]. Örneğin; cinsel saldırı suçunun mağdurun eşinin önünde işlenmiş olması, cebir suçunda kullanılan zorun şiddeti ve süresi, dolandırıcılıkta hilenin niteliği gibi hususlar temel cezanın tayininde dikkate alınabilir.

Suçun işleniş biçimi, her somut olayda sanığın lehine ya da aleyhine sonuç doğurabilecek kriterdir. Başka bir deyişle, suçun işlenişine göre ceza alt sınırdan belirlenebileceği gibi, alt sınırdan uzaklaşılarak veya en üst sınırdan da ceza belirlenmesinde kriter olabilir. Hakim her somut olayda bunu takdir edecektir.

---

[59] ARTUK, GÖKCEN ve YENİDÜNYA, a.g.e., s.833.
[60] ÖZBEK ve Diğerleri, a.g.e., s. 658.
[61] KOCA ve ÜZÜLMEZ, a.g.e., s. 701.
[62] YERDELEN, a.g.e., s. 174, KOCA ve ÜZÜLMEZ, a.g.e., s. 622, ÖZBEK ve Diğerleri, a.g.e., s. 644.

Daha önce de değinildiği gibi, TCK'nın 61/1. maddesinde sayılan durumların temel cezanın belirlenmesinde göz önünde bulundurulabilmesi için, bu durumların ayrıca ilgili suç tiplerinin, daha fazla ya da daha az cezayı gerektiren halleri veya suçun unsuru olarak düzenlenmemiş olması gerekmektedir. Ancak bir suç tipinde yer alan ve cezanın artırılmasını gerektiren hallerin birden fazlasının somut olayda birleşmesi veya suçun oluşması için aranan seçimlik hareketlerin birden fazlasının ya da tamamının gerçekleştirilmesi, "suçun işleniş biçimi" kapsamında temel cezanın belirlenmesinde dikkate alınacak hususlar arasında gösterilebilir[63]. Yargıtay'ın, bir suç tipi için nitelikli hal olarak öngörülen durumlardan birden fazlasının somut olayda gerçekleşmesi durumunda temel cezanın alt sınırdan uzaklaşılarak tayin edilmesi gerektiği yönünde kararları mevcuttur[64].

Kesintisiz suçlarda temadinin uzunluğu da suçun işleniş biçimi olarak dikkate alınmalıdır. Örneğin; 1632 sayılı ASCK'nın 66/1-a maddesinde düzenlenen firar suçunda, bir asker kişinin iki hafta boyunca firarda kalmasıyla iki yıl boyunca firarda kalması birbirinden farklıdır. Bu durumda takdir edilecek temel cezanın da farklı olması gerekir.

1.3.3.2.Suçun İşlenilmesinde Kullanılan Araçlar

Suçun işlenmesinde kullanılan ve eylemin icrasını kolaylaştıran her türlü araç temel cezanın belirlenmesinde dikkate alınır[65].

TCK'nın 61. maddesi bakıldığında alet kavramı yerine araç kavramı kullanılmıştır. Araç kavramı, alet kavramına göre daha geniştir ve araç terimi kanun

---

[63] YERDELEN, a.g.e., s. 174.

[64] "5237 sayılı TCK'nın 86. maddesinin 3. fıkrasında belirtilen kasten yaralama suçunun nitelikli hallerinin bir bütün olarak sayıldığı ve her bir bentten dolayı ayrı ayrı artırım yapılacağına ilişkin bir düzenlemenin bulunmadığı, birden fazla nitelikli halin bir olayda birleşmesi durumunda mahkemenin 5237 sayılı TCK'nın 61. maddesi uyarınca temel cezayı tayin ederken bu hususu gözönünde bulundurabileceği dikkate alınarak, sanığın kardeşine karşı işlediği silahla kasten yaralama suçundan, bir kez artırım yapılması gerektiği gözetilmeden" (Y.1.CD. 20.11.2007, 2006/7769 E.-2007/8579 K. sayılı kararı), karar için bakınız emsal.yargitay.gov.tr/VeriBankasiIstemciWeb/ (e.t.: 31.08.2015).

[65] ARTUK, GÖKCEN ve YENİDÜNYA, a.g.e., s. 834, KOCA ve ÜZÜLMEZ, a.g.e., s. 623,

koyucu tarafından özellikle seçilmiştir. Suç işlenilmesinde kullanılan araç düşünüldüğünde, akla ilk olarak silah kavramı gelmekte ise de burada kastedilen araç, silah kavramından çok daha geniş bir alanı ilgilendirmektedir. Her silah bir araç olduğu halde, her araç silah değildir[66]. Örneğin, konut dokunulmazlığının ihlali suçunun ele geçirilmiş olan bir anahtar yardımı ile işlenmesi temel cezanın tayininde dikkate alınması gereken bir husustur[67].

Bu kriter bakımından da çifte değerlendirme yasağına dikkat edilmelidir. Örneğin, suçun silahla işlenmesinin daha fazla cezayı gerektiren hal olarak düzenlendiği kasten yaralama, tehdit, kişiyi hürriyetinden yoksun kılma gibi suçlarda, suçun silahla işlenmesi temel ceza belirlenirken dikkate alınmaz. Kanaatimizce suçun silahla işlenmesinin daha fazla cezayı gerektiren hal olarak düzenlendiği suçlarda silahla yapılan atış adedinin fazla olması dahi, "suçun işlenmesinde kullanılan araçlar" kriteri uyarınca temel cezanın artırılmasını gerektiren husus olarak yorumlanamayacaktır. Ancak atış adedinin fazlalığı sanığın kastının yoğunluğunu gösterdiğinden, ilerde incelenecek olan "failin kast veya taksire dayalı kusurunun ağırlığı" kriteri uyarınca temel cezada alt sınırdan uzaklaşılmasını gerektiren bir durum olarak yorumlanabilecektir.

1.3.3.3.Suçun İşlendiği Zaman ve Yer

Bu ölçütün hakimin takdirinde etkili olabilmesi için, sanığın işlediği suç bakımından bir fonksiyonunun, özelliğinin olması gerekir, sanığın yer ve zaman mefhumundan özellikle yararlanarak suçu işlediği veya mağdurun savunma imkanının ortadan kaldırıldığı durumlarda bu husus temel cezanın belirlenmesinde dikkate alınır[68]. Örneğin; gece vakti ve tenha bir yerde mağdurenin ırzına geçilmesi durumunda suçun işlendiği zaman ve yerin suçun kolayca işlenmesine etkili olduğundan ve sanığın

---

[66] YERDELEN, a.g.e., s. 183.
[67] ÖZBEK ve Diğerleri, a.g.e., s. 644.
[68] İlhan ÜZÜLMEZ, **Yeni Ceza Kanunu'nun Sisteminde Cezanın Belirlenmesi ve Bireyselleştirilmesi**, Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 10, Sy. 3-4, Erzincan 2006, s. 209.

yakalanmasını imkansız veya en azından çok zor bir hale getireceğinden, temel cezanın tayininde dikkate alınabilecektir[69].

Diğer ölçütlerde olduğu gibi bu ölçütte de çifte değerlendirme yasağı çerçevesinde, suçun işlendiği yer ve zamanın suç tipinin unsuru veya nitelikli hali olarak düzenlendiği durumlarda, temel cezanın tayininde bu hususların ayrıca dikkate alınmaması gerekmektedir.

1.3.3.4.Suçun Konusunun Önem ve Değeri

Suç konusunun fiilden doğrudan doğruya etkilenen şey olduğuna göre, bunun somut olayda normal hale göre daha önemli veya değerli olduğu takdirde temel ceza alt sınırdan uzaklaşılarak tayin edilecektir[70].

Suç konusunun değer ve öneminin suç tanımında bir unsur olarak ya da cezayı artıran veya azaltan nitelikli hal olarak gösterildiği durumlarda, suç konusunun önem ve değeri temel cezanın belirlenmesinde çifte değerlendirme yasağı gereği kriter olarak alınamaz.

Örneğin, emekli maaşını bankadan alan bir emeklinin bu parasının çalınmasında tek geçim kaynağı çalınan emekli maddi açıdan büyük zorluklara girebilecektir, bu nedenle bu burum temel cezada alt sınırdan uzaklaşılmasını gerektiren bir husus olarak dikkate alınmalıdır[71].

Her somut olayda suç konusunun önem ve değeri farklıdır. Suçun konusunun değeri objektif nitelik taşımakta iken, suç konusunun önemi ise sübjektif nitelik taşımaktadır. Örneğin, 100 gram altının değeri herkes için aynı iken zengin için farklı, fakir ve borçlu biri için farklı önemdedir. Maddi kıymeti olmayan şeyler açısından da

---

[69] Hüsnü ALDEMİR, **Yeni Türk Ceza Kanunu ve Kabahatler Kanununun Yorumu**, 2. Baskı, Kartal Yayınevi, Ankara 2007, s. 282.
[70] ÜZÜLMEZ, a.g.e., s. 210.
[71] Timur DEMİRBAŞ, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 8. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2012, s. 638.

önem kriteri dikkate alınabilir. Örneğin, mağdurun ölen babasına ait tek fotoğrafi bunu bilerek yırtan sanığa ceza verirken suçun önemi kriteri kullanılabilir[72].

Suçun maddi konusunun değeri belirlenirken, kural olarak o konunun rayiç ve ortalama değeri esas alınmalıdır, maddi konuya sanık veya mağdur tarafından atfedilen bedel dikkate alınmaz[73].

Suçla korunan hukuki değerin ihlal edilmiş olması cezanın alt sınırının üstünde belirlenmesini gerektiren bir neden teşkil etmez. Zira hukuki değer ihlali işlenen suçun haksızlık içeriği üzerinde etkili olan bir hususu oluşturmaktadır. Örneğin, kanun nazarında beş lira çalındığında da beş milyon lira çalındığında da korunan hukuki yararın mahiyetinde değişiklik söz konusu değildir. Ancak bu olayda suç konusunun değeri, dolayısıyla da haksızlık içeriği aynı değildir[74]. Bu nedenle suçun konusunun normal hale göre daha önemli veya değerli olması durumunda temel ceza alt sınırdan uzaklaşılarak tayin edilmelidir.

1.3.3.5.Meydana Gelen Zarar veya Tehlikenin Ağırlığı

Zarar, gerçekleştirilen davranış sonucunda dış dünyada yaratılan olumsuz değişikliktir. Tehlike ise zarar olasılığıdır. Zararın az ya da çok oluşuna, tehlikenin yakın ya da uzak oluşuna göre temel ceza tayin edilmelidir[75]. Temel ceza tayin edilirken çok büyük bir zarar veya tehlikeyle, normal düzeyde bir tehlike veya zarar eşit tutulmamalıdır. Suç tipinin gerçekleşmesi için ortaya çıkması gereken asgari zarar ve tehlikenin gerçekleşmesi durumunda ise temel ceza tayin edilirken alt sınırdan uzaklaşılmamalıdır. Bu kriter dikkate alınırken zarar kavramının içine, maddi ve manevi, bedensel ve ruhsal zararların tamamı girer. Örneğin, mağdurun hürriyetinin kısıtlanması nedeniyle mağdur akıl hastası olmuş ise veya normal yaşamına devam edemeyecek

---

[72] YERDELEN, a.g.e., s. 194.
[73] Mehmet TAN, **TCK Genel Hükümler Kırmızı Kitap**, C. 2, 1. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2011, s. 2277.
[74] Nur CENTEL, Hamide ZAFER ve Özlem ÇAKMUT, **Türk Ceza Hukukuna Giriş**, 7. Baskı, Beta Yayınları, İstanbul 2011, s. 571.
[75] YERDELEN, a.g.e., s. 199.

şekilde olaydan etkilenmiş ise bu durum zararın ağırlığı olarak temel cezanın belirlenmesinde dikkate alınır[76].

Meydana gelen zarar ya da tehlike, suç tanımında bir unsur olarak ya da nitelikli hal olarak gösterildiği durumlarda, temel cezanın belirlenmesinde çifte değerlendirme yasağı gereği kriter olarak dikkate alınamaz.

Her insanın birey olarak değeri aynı olduğundan, kasten yaralama suçunda mağdurun zengin veya nüfuz sahibi olması, temel cezanın belirlenmesinde dikkate alınmamalıdır. Aynı şekilde, mağdurun fahişe olması, kendisine karşı işlenen cinsel suçlarda temel cezanın alt sınırdan belirlenme gerekçesi olarak gösterilememelidir[77].

Teşebbüs aşamasında kalan suçlar bakımından da sanığa verilecek cezanın belirlenmesinde meydana gelen zarar ve tehlikenin ağırlığı dikkate alınmalıdır. Teşebbüs aşamasında kalan suçlar bakımından meydana gelen zarar ve tehlikenin ağırlığı, hem temel cezanın belirlenmesinde hem de daha sonra sonuç cezanın belirlenmesinde dikkate alınmalıdır. Bu nedenle sanığın cezası aynı sebepten dolayı iki defa eksiltilebilir hale gelmiştir. Bu şekilde bir uygulamaya engel bir düzenleme kanun veya kanunun gerekçesinde yer almamaktadır. Çifte değerlendirme yasağı da bu durumu kapsar bir düzenleme değildir. Çünkü çifte değerlendirme yasağı sadece suçun unsurları ve nitelikli halleri bakımından geçerlidir. Teşebbüs kurumu ise suçun unsuru veya nitelikli hali değil suçun özel bir görünüş şeklidir. bu nedenle, çifte değerlendirme yasağını düzenleyen TCK'nın 61/3. maddesinin teşebbüsü de içine alacak şekilde değiştirilmesi gerekmektedir. Bu şekilde meydana gelen zarar ve tehlikenin ağırlığı, teşebbüs aşamasında kalan suçlar bakımından, temel cezanın belirlenmesinde değil sadece sonuç cezanın belirlenmesinde dikkate alınacak bir hukuki kurum haline getirilmelidir[78]. Teşebbüs halinde kalmış suçlarda cezada yapılacak indirimde dikkate alınacak tehlikenin

---

[76] ARTUÇ ve HIRSLI, a.g.e., s. 128.
[77] CENTEL, ZAFER ve ÇAKMUT, a.g.e., s. 572
[78] ÖZBEK ve Diğerleri, a.g.e., s. 644.

veya zararın ağırlığının, temel ceza belirlenirken dikkate alınamayacağı yönünde görüşler de mevcuttur[79].

1.3.3.6.Sanığın Kast veya Taksire Dayalı Kusurunun Ağırlığı

Kusur, işlediği haksızlık dolayısıyla kişi hakkında bulunulan bir değer yargısını ifade etmektedir. Bu yargının konusunu ise kişinin kasten veya taksirle gerçekleştirdiği haksızlık oluşturmaktadır. Bu nedenle kasten veya taksirle gerçekleştirilen fiil, kusur yargısının temelini oluşturmakta, kusur, kasten veya taksirle gerçekleştirilen haksızlığa dayanmaktadır[80].

Kastın yoğunluğu, sanığın amacına ulaşmaktaki kararlı tutumunu, taksirin yoğunluğu ise neticenin sanık tarafından öngörülebilirlik derecesinin ifade eder. Kanunda unsur veya nitelikli hal olarak düzenlenmediği hallerde, bu yoğunluk temel cezanın alt sınırdan uzaklaşılarak belirlenmesinde dikkate alınacaktır[81]. Örneğin, sanığın mağduru sekiz bıçak darbesiyle yaralaması halinde sanığın kastının yoğunluğundan söz edilebilir[82].

Sanığın suçu işleme konusunda harcadığı çaba, kasta dayalı kusurun ağırlığını gösterir. Bir suçun işlenmesinde sanık tarafından aşılan zorluklar ne kadar çoksa amaca ulaşmadaki inatçılık derecesi ne kadar büyükse sanığın kasta dayalı kusurunun ağırlığı da o derece fazladır. Kanunda nitelikli hal olarak öngörülmeyen hallerde suç için yapılan plan ve tasarımlar, bir suçun işlenmesi hususundaki kararın içerdiği potansiyel tehdidin fazlalığı, fiil gerçekleştiriliş süresi gibi durumlar kasta dayalı kusurun ağırlığını gösterdiğinden temel cezanın belirlenmesinde alt sınırdan uzaklaşılmasında dikkate alınabilir. Buna karşın irade zayıflığı, uzun yıllar süren uyuşturucu madde bağımlılığı,

---

[79] Karşıt görüş için bakınız, KOCA ve ÜZÜLMEZ, a.g.e., s. 631, ÖZGENÇ, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, a.g.e., s. 797-798.
[80] ARTUK, GÖKCEN ve YENİDÜNYA, a.g.e., s. 837.
[81] DEMİRBAŞ, a.g.e., s. 638.
[82] ÖZBEK ve Diğerleri, a.g.e., s. 647-648.

kontroldeki eksikliklerin suçun işlenmesini kolaylaştırması gibi durumlar ise temel cezanın belirlenirken alt sınırdan ceza tayin gerekçesi olarak gösterilebilir[83].

Kasten işlenen suçlarda, kişi işlediği fiilin haksızlık oluşturduğu hususunda hataya düşebilir. Bu hatanın "kaçınılmaz" olması halinde, kişi hakkında cezaya hükmolunmaz. Ancak, hatanın kişi açısından kaçınılabilir olması halinde, cezaya hükmolunacaktır. Bu durumda cezaya hükmolunsa bile, kaçınılabilir olan bu hata, temel cezanın belirlenmesinde, sanığın kasta dayalı kusurunun yoğunluğu ölçütü bakımından değerlendirilebilecektir[84].

Taksirin ağırlığında da sanık o kadar kusurludur ki neredeyse kasıtlı olarak bu davranışı gerçekleştirmiş olabilir denilebileceği durumlarda ve çok yoğun olarak ihmali ve öngörmemekteki düşünce eksikliği söz konusudur[85]. Bu hususlar belirlenirken sanığın yaşı, sosyal durumu, eğitim durumu, bilgi düzeyi, kabiliyeti ve tecrübesi dikkate alınacaktır. Örneğin, açık arazide açılan çukurun ağzının açık bırakılması ile etrafı çevrili bahçesindeki çukurun ağzının açık bırakılmasında, birisinin düşebileceğinin öngörülmesi aynı oranda olmayacaktır, açık arazide çukurun açık bırakanın taksiri daha yoğundur. Yargıtay da bir kararında; sanığın, kullandığı aracın teknik özellikleri, yolun eğimi ve güzergahın yerleşim yerinden geçmesi gibi öngörmesi gereken hususları göz ardı ederek aşırı hız yapması nedeniyle aracının kontrolünü kaybederek, aracın yol kenarında yürüyen yayanın üzerine devrilmesi sonucu yayanın ölümüne sebebiyet vermesinde sanığın taksire dayalı kusurunun yoğunluğuna işaret ederek temel cezanın alt sınırdan uzaklaşılarak tayin edilmesi gerektiğini kabul etmiştir[86].

---

[83] ÜZÜLMEZ, a.g.e., s. 212.
[84] ÖZGENÇ, **Türk Ceza Kanunu Gazi Şerhi**, s. 716.
[85] ARTUÇ ve HIRSLI, a.g.e., s. 130.
[86] "Tüm bu açıklamalar ışığında; sanığın tamamen kusurlu olduğunun teknik verilere dayalı olarak mahkemece de kabul edildiği somut olayda, aracın teknik özelliklerini, yolun eğimini ve güzergahın yerleşim yerinden geçtiğini göz ardı ederek aşırı hız nedeniyle aracının kontrolünü kaybeden sanığın kullandığı çekicinin karşı yönde yol kenarında çocuğu ile birlikte yürüyen yayanın üzerine devrilmesi sonucu ölümüne sebebiyet verdiği dikkate alındığında, 2 yıl ile 6 yıl arasında bir ceza tayin ve takdir etmek durumunda olan yerel mahkemece hapis cezasının 5 yıl olarak belirlenmesinde isabetsizlik

Türk Ceza Kanunu'nun 61/2. maddesinde "Suçun olası kastla ya da bilinçli taksirle işlenmesi nedeniyle indirim veya artırım, birinci fıkra hükmüne göre belirlenen ceza üzerinden yapılır." şeklindeki düzenleme gereği olası kast ve bilinçli taksir temel cezanın belirlenmesinde değil, temel ceza belirlendikten sonra sonuç cezanın belirlenmesinde dikkate alınabilecektir. Suçun tasarlayarak işlenmesi ise bu fıkrada düzenlenmediği için temel cezanın tayininde dikkate alınabilecektir. Ancak kasten öldürme suçunda suçun tasarlayarak işlenmiş olması suçun nitelikli hali olarak ayrıca düzenlediğinden çifte değerlendirme yasağından dolayı temel cezanın belirlenmesinde dikkate alınamayacaktır. Bu durum kasten yaralama suçu için söz konusu değildir. Bu nedenle, kasten yaralama suçunun tasarlayarak işlenmesi durumunda temel cezanın tayininde bu husus dikkate alınabilecektir[87].

1.3.3.7.Sanığın Güttüğü Amaç ve Saik

Sanığı belli bir hareketi yapmaya yönelten nedenler saiki, suçla elde edilmek istenen netice ise amacı gösterir. Saikin toplumda geçerli örf adet ve ahlak kuralları bakımından taşıdığı değer[88] veya değersizlik, cezanın belirlenmesinde dikkate alınır. Fiilin sadece basit bir nedenle, aşırı bencillik veya hırsla, aç gözlülükle veya sırf zevk olsun diye işlenmesi, temel cezanın alt sınırdan uzaklaşılarak, buna karşılık sanığın içinde bulunduğu ekonomik sıkıntı nedeniyle veya merhamet duygusuyla hareket etmiş olması ise cezanın alt sınırdan belirlenmesinde dikkate alınabilecektir[89].

---

yoktur." (YCGK. 21.06.2011, 2011/9-111 E.-2011/137 K. sayılı kararı), karar için bakınız emsal.yargitay.gov.tr/VeriBankasiIstemciWeb/ (e.t.: 17.08.2014).

87 Veli Özer ÖZBEK, **Yeni Türk Ceza Kanununun Anlamı**, C. 1, 4. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2010, s. 942.

88 "Somut olayda, sanığın suçu işlemekteki amacı haksız çıkar sağlamaktır. Elde edeceği parayı "hasta olan çocuğunun tedavisinde kullanmak" gibi göreceli olarak makûl sayılabilecek bir amacı yoktur. Bu durum, temel cezanın alt sınırın üzerinde belirlenmesi için bir neden oluşturabilir. Ancak Mahkeme, sanığın amacına soyut olarak yer vermiş; amacındaki kötülüğün ya da olumsuzluğun ne olduğunu somut olarak belirtmemiştir." (YCGK. 15.05.2012, 2012/15-116 E.-2012/191 K. sayılı kararı), karar için bakınız www.uyap.gov.tr Uyap Mevzuat/İçtihatProgramı, (e.t., 11.08.2015).

89 ÜZÜLMEZ, a.g.e., s. 214, ARTUK, GÖKCEN, YENİDÜNYA, a.g.e., s. 838.

Örneğin, açlıktan ölmek üzere olan sanığın karnını doyurabilmek için az miktarda gıda çalması durumunda temel cezanın bu ölçüt uyarınca alt sınırdan tayin edilmesi somut olaya uygun düşecektir.

Sanığı suça iten saik veya sanığın güttüğü amaç çok çeşitli olabilir. Örneğin, zengin olma tutkusu ile dolandırıcılık suçu işlenmesi durumunda saik, temel cezanın belirlenmesinde dikkate alınabilir. Her suçta, temel cezanın belirlenmesinde dikkate alınabilecek bir amaç ve saik bulunmayabilir. Temel cezanın belirlenmesinde dikkate alınacak amaç ya da saik, dosyadaki delillere dayalı, oluşa uygun, akıl ve mantık kurallarına göre kabul edilebilir olmalıdır. Burada da diğer tüm ölçütlerde olduğu gibi çifte değerlendirme yasağının ihlal edilmemesine özen gösterilmelidir[90].

Haksız tahrik altında suç işlenmesi halinde, hakim eğer haksız tahrik nedeniyle cezada bir indirim uygulayacaksa çifte değerlendirme yasağı kapsamında bu konunun artık temel cezanın tayininde saik kriteri bağlamında değil, haksız tahrik uygulamasının yapılması esnasında değerlendirilmesi gerekir[91]. Nitekim TCK'nın 29. maddesinde haksız tahrikin varlığı durumunda cezanın dörtte birinden dörtte üçüne kadarının indirileceği öngörülmüştür. Hakim, haksız tahrikin derecesine göre bir indirim takdir edecektir.

1.3.4.Suçun Olası Kastla ya da Bilinçli Taksirle İşlenmesi

Suçun olası kastla işlenmesi nedeniyle yapılacak indirim veya bilinçli taksirle işlenmesi halinde yapılacak artırım TCK'nın 61/1. maddesine göre belirlenen temel ceza üzerinden yapılacaktır.

Türk Ceza Kanunu'nun 21/2. maddesine göre, olası kastla işlenen suç, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektiriyorsa müebbet hapse çevrilecektir. Müebbet hapsi gerektiren bir suçun olası kastla işlenmesi hali için ise yirmi yıldan yirmi

---

[90] YERDELEN, a.g.e., s. 243.
[91] YERDELEN, a.g.e., s. 237.

beş yıla kadar hapis öngörülmüştür. Süreli hapis cezasını gerektiren suçların olası kastla işlenmesi durumunda ise belirlenen temel ceza üzerinden üçte birden yarıya kadar indirim yapılacaktır.

Türk Ceza Kanunu'nun 22/3. maddesine göre, bilinçli taksir durumunda ise taksirli suça ilişkin ceza üçte birden yarısına kadar artırılır.

Olası kast ile işlenen suçlardan müebbet hapsi gerektirenler için yirmi ila yirmi beş yıl arasındaki cezanın hangi ölçütlere göre tayin edileceği, diğer suçlarda ise üçte birden yarıya kadarki indirimin ve bilinçli taksir durumunda üçte birden yarıya kadarki artırımın hangi ölçütlere göre yapılacağı hususunda kanunda açık bir düzenleme bulunmamaktadır. Cezada indirim ve artırımın hangi ölçütlere göre yapılacağının belli olmaması olası kast ve bilinçli taksirin ayrı bir düzenlemeye tabi tutulmasından kaynaklanmaktadır. Eğer olası kast ve bilinçli taksir, işlenen suça ilişkin temel cezanın belirlenmesi sırasında "failin kasta veya taksire dayanan kusurunun ağırlığı" kriteri kapsamında değerlendirilseydi böyle bir sorun oluşmayacaktı. Olası kast nedeniyle yapılacak indirimin kanundaki sınırlar arasında takdir edilmesinde, kişinin işlemiş olduğu fiilin neticelerine ilişkin öngörüsü bağlamında, hareketinin neticelerini kabullenmesinin ve kayıtsızlığının derecesi bu belirlemede esas alınmalıdır[92]. Bilinçli taksir durumunda ise sanığın neticeye ilişkin öngörüsünün derecesi esas alınmalıdır.

Olası kast hükümlerinin uygulanmasında tereddüt oluşturan bir husus mevcuttur. TCK'nın 86. maddesinin sonra, 87. maddesinin uygulanması durumunda, olası kast hükümlerinin hangi sıraya göre uygulanacağıdır. Bu hususu bir örnekle açıklarsak, A, B'yi, olası kastla, silah kullanmak suretiyle hayati tehlike geçirecek şekilde yaraladığında mahkumiyet hükmü hangi sıraya göre tesis edilecektir. Bu durumda iki tür uygulama yapılabilir, birincisinde TCK'nın 86/1. maddesine göre belirlenen temel cezadan (örneğin 1 yıl hapis) aynı Kanunun 21/2. maddesi uyarınca indirim yaparak (örneğimizde 1/2) bulunacak ceza üzerinden (örneğimizde 6 ay), 86/3-e maddesi

[92] ÜZÜLMEZ, a.g.e., s. 218.

uyarınca artırım yapılacak (1/2 oranında artırılarak), buna göre hesaplanan ceza (9 ay hapis) 87/1-d maddesi uyarınca bir kat artırıldığında (18 ay) verilecek ceza 5 yıldan az olamayacağından 5 yıl hapse çıkarılacaktır. İkinci uygulamada ise TCK'nın 86/1. maddesine göre belirlenen temel cezadan (örneğin 1 yıl hapis) aynı Kanunun 86/3-e maddesi uyarınca artırım yapılacak (1/2 oranında artırılarak), buna göre hesaplanan ceza (1 yıl 6 ay hapis) 87/1-d maddesi uyarınca bir kat artırıldığında (2 yıl 12 ay) verilecek ceza 5 yıldan az olamayacağından 5 yıl hapse çıkarılacak ve 21/2. maddesi uyarınca indirim yaparak (örneğimizde 1/2) bulunacak ceza 2 yıl 6 ay hapis olacaktır. Birinci uygulamada sanığın eyleminin doğrudan kastla işlemesiyle, olası kastla işlemesi arasında herhangi bir fark olmamaktadır, bu nedenle ikinci uygulama daha adil sonuçlar çıkarmaktadır[93]. Yargıtay uygulaması da bu yöndedir[94].

1.3.5.Birden Fazla Nitelikli Halin Varlığı Halinde Uygulama Sırası

Türk Ceza Kanunu'nun 61/4. maddesindeki, "Bir suçun temel şekline nazaran daha ağır veya daha az cezayı gerektiren birden fazla nitelikli hallerin gerçekleşmesi durumunda; temel cezada önce artırma sonra indirme yapılır." hükmü suçun nitelikli hallerinin temel cezaya uygulaması yöntemini belirlemiştir.

Bir suça ilişkin nitelikli hallerin gerçekleşmesi durumunda, temel cezada önce artırım yapılacaktır. Bu nitelikli haller kapsamında önce, suçun temel şekline nazaran daha ağır cezayı gerektiren nitelikli unsurları göz önünde bulundurulmalıdır. Bazı suç tanımlarında bu nitelikli unsurların gerçekleşmesi halinde, temel cezada belli bir oranda artırım yapılması öngörülmüştür. Bu durumda önce, işlediği suç dolayısıyla kişi hakkında temel cezayı 61. maddenin birinci ve ikinci fıkraları hükümlerine göre belirlemek gerekir. İşlenen suç açısından sanık hakkında daha ağır cezayı gerektiren

---

[93] ARTUÇ ve HIRSLI, a.g.e., s. 136.

[94] "Sanığın, mağduru olası kast altında, silahla, yaşamsal tehlike geçirecek, organlarından birinin sürekli yitirilmesine neden olacak şekilde yaraladığı olayda, temel cezanın TCK'nın 86/1 maddesi uyarınca belirlenip 86/3-e, 87/2-b maddesi uyarınca artırım yapıldıktan sonra olası kast nedeniyle 21/2 maddesi uyarınca indirim yapılması yerine, yazılı şekilde 86/1, 21/2, 86/3-e, 87/2-b maddeleriyle uygulama yapılarak fazla ceza tayini." (Y.1.CD. 24.11.2010, 2010/4693 E.-2010/7537 K. sayılı kararı), karar için bakınız ARTUÇ ve HIRSLI, a.g.e., s. 136.

nitelikli unsurun gerçekleşmesi halinde, bu temel cezadan, kanunda belirlenen oranda artırım yapılacaktır[95].

Kanunda, bazı suç tiplerinde, suçun neticesi sebebiyle ağırlaşmış hallerinde de temel veya nitelikli şekline göre belirlenen cezada belli bir oranda artırım yapılması öngörülmüştür. Bu durumda da TCK'nın 61/4. maddesinde belirlenen yöntem izlenecektir. Ancak bazı suçlarda, suçun nitelikli şekilleri tanımlanırken, verilecek ceza suçun temel şekline ilişkin olarak belirlenen cezanın belli bir oranda artırılması şeklinde değil; suçun temel şekliymiş gibi, madde metninde alt ve üst sınır gösterilmek suretiyle ceza belirlenmiştir. Bu durumda, TCK'nın 61/4. maddesinde belirlenen yöntemin izlenmesine gerek olmaksızın, suçun temel şekline ilişkin unsurlarla nitelikli şekline ilişkin unsurlar birlikte değerlendirerek temel ceza belirlenmelidir., Kanunda bir suçun neticesi sebebiyle ağırlaşmış hallerine ilişkin olarak alt ve üst sınırının gösterilmesi suretiyle cezanın belirlenmesinin öngörüldüğü hallerde de aynı yöntem izlenmelidir[96].

Somut olayda yalnızca daha fazla cezayı gerektiren haller varsa ve bu bir tane ise ceza bir defa artırılır. Bu hallerin birden fazla olması halinde nasıl artırım yapılacaktır, bunun ortaya koyulması lazımdır. 765 sayılı mülga TCK döneminde 29/3. maddenin[97] açık düzenlemesi gereği bu nedenler birden fazla ise temel cezanın daha fazla cezayı gerektiren ilk nedenle artırılmasıyla elde edilen miktar, daha fazla cezayı gerektiren ikinci neden için esas alınacak olan miktardır. Bu işlem olaydaki nedenler bitinceye kadar devam ettirilmekteydi. 5237 sayılı TCK'da buna benzer bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Mutlaka bu düzenlemenin yerini alacak bir düzenlemenin kanuna eklenmesi ya da eski düzenlemenin tekrar kanuna alınması gerekmektedir[98]. Bu konunun açık kanun hükmüyle düzenlenerek aynı türde cezayı etkileyen nedenlerin kendi içinde hangi sırayla uygulanacaklarının düzenlenmesi, kanunilik ilkesinin alt unsuru olan

---

[95] ÖZGENÇ, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, s. 794-795.
[96] ÖZGENÇ, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, s. 794-795, ÜZÜLMEZ, a.g.e., s. 220.
[97] 765 sayılı TCK'nın 29/3. maddesi: "Eğer bir çok esbab içtima etmiş olursa artırıp eksiltme hususu, ondan evvelki artırma ve eksiltme neticesi olan ceza miktarı üzerinden cereyan eder."
[98] ÖZBEK ve Diğerleri, a.g.e., s. 652.

belirlilik açısından gereklidir[99]. Yargıtay her hal için ayrı artırım yapılacağına ilişkin bir düzenleme bulunmadığı hallerde yani birden fazla nitelikli halin birleşmesi durumunda temel ceza belirlenirken alt sınırdan uzaklaşılarak bir kez artırım yapılması gerektiği görüşündedir[100].

Kanun koyucu bazı suç tipleri için cezada farklı artırım oranları veya farklı ceza miktarları öngören nitelikli halleri ayrı fıkralar halinde düzenlemiştir. Bazen farklı fıkralarda yer alıp farklı artırım oranları veya farklı ceza miktarları öngören nitelikli haller somut olayda birleşebilmektedir. Bu durumda eğer nitelikli unsurlar için bağımsız ceza öngörülmüşse sadece daha ağır cezayı gerektiren nitelikli hale göre 61/1. maddeye göre temel ceza belirlenecek, diğer nitelikli halin de olayda gerçekleşmiş olması temel ceza tayininde alt sınırdan uzaklaşılmasına neden olan bir husus olarak dikkate alınacaktır. Örneğin, hırsızlık suçunun nitelikli hallerini düzenleyen TCK'nın 142. maddesinin 1. ve 2. fıkralarında cezalar alt-üst sınırlı olarak belirlenmiştir. Somut olayda hırsızlık suçunun 142. maddenin 1. ve 2. fıkralarında düzenlenen nitelikli halleri birleşirse daha ağır cezayı gerektiren 2. fıkradaki nitelikli hale göre temel ceza belirlenecektir. Ancak 2. fıkrada öngörülen alt-üst sınırlar arasından temel ceza belirlenirken 1. fıkradaki nitelikli halin gerçekleşmiş olması da dikkate alınarak cezanın belirlenmesinde alt sınırdan uzaklaşılabilecektir[101].

Örneğin, kişinin hamile eşine karşı işlediği kasten yaralama suçu sonucunda, mağdurun bacak kemiğinin kırıldığını ve ayrıca mağdurun çocuğu düştüğünü

---

[99] Doğan KORAY, **Cezaların Belirlenmesi ve Bireyselleştirilmesi**, Ceza Hukuku Dergisi, Yıl: 2, Sy. 4, Ankara 2007 Ağustos, s. 287.

[100] "Mağdurun, organlarından birinin işlevini sürekli zayıflatacak, hayati tehlike geçirecek ve hayat fonksiyonlarını ağır (4) derecede etkileyecek nitelikte yaralandığı, 1 yıldan 3 yıla kadar hapis cezası içeren TCK'nın 861 maddesi ile yapılan uygulama sırasında, temel cezanın 1 yıl hapis cezası olarak belirlendiği olayda, en ağır cezayı gerektiren organ işlevinin sürekli zayıflaması, mağdurun yaşamsal tehlike geçirmesi suçu nedeniyle 871-a-d maddesi esas alınarak 5237 sayılı TCK'nın 861, 863-e, 871-a,d, 29 ve 62. maddeleri uyarınca uygulama yapılmasıyla yetinilmesi ve suçta birden fazla nitelikli halin varlığı nedeniyle temel cezanın üst sınıra yaklaşılarak belirlenmesi yerine, 5237 sayılı TCK'nın 871-a-d maddesi uyarınca belirlenen ceza üzerinden 873 maddesiyle artırım yapılması" (Y.1.CD. 08.02.2012, 2008/8219 E.-2012/623 K. sayılı kararı), karar için bakınız www.uyap.gov.tr Uyap Mevzuat/İçtihatProgramı, (e.t., 11.08.2015).

[101] KOCA ve ÜZÜLMEZ, a.g.e., s. 634-635.

varsayalım. Kişi kasten yaralama suçunu işlemiştir. Bu durumda temel cezayı TCK'nın 86/1. maddesine göre belirlemek gerekir. Bu maddeye göre temel cezayı 2 yıl olarak belirleyelim. Kişi bu suçu eşine karşı işlediğinden TCK'nın 86/3. maddesine göre temel ceza yarı oranında artırılacaktır. Bu artırımdan sonra ceza 3 yıl olacaktır. İşlenen kasten yaralama suçu sonucunda mağdurun çocuğu düşmüştür. Buna göre TCK'nın 87/2. maddesine göre ceza iki kat artırılacaktır. Bu artırımdan sonra ceza 9 yıl olacaktır. Mağdurun aynı zamanda bacağı kırılmıştır. Kasten yaralama suçunun neticesi sebebiyle ağırlaşmış hallerinden birisi kemik kırılmasıdır. TCK'nın 87/3. maddesine göre kasten yaralama suçu sonucunda mağdurun vücudunda kemik kırılması halinde, 86. maddeye göre belirlenen ceza yarısına kadar artırılacaktır. Somut olayda mağdurun bacak kemiği kırılmıştır. Bacak kemiğinin hayat fonksiyonları üzerindeki etkisini mahkeme takdir edecektir. Yapılan takdire göre cezanın yarı oranında artırılacağını var sayarsak ceza 4 yıl 6 ay olacaktır. Bu durumda işlenen kasten yaralama suçu sonucunda mağdurun hem bacak kemiği kırılmış ve hem de mağdur çocuğunu düşürmüş ise sanık hakkında, daha ağır cezayı gerektirmesi dolayısıyla TCK'nın 87. maddesinin sadece 2. fıkrasına göre cezaya hükmetmek gerekecektir. Ancak, bu gibi durumlar da 86/1. veya 86/2. maddelerine göre temel cezanın belirlenmesinde dikkate alınacaktır. Yargıtay'ın da aynı doğrultu da kararları mevcuttur[102].

[102] "kasten yaralama sonucu mağdurda TCY'nın 87/1. maddesi kapsamında bir yaralanma meydana gelmesi halinde aynı Yasanın 86. maddesine göre belirlenen cezanın bir kat arttırılması gerekmektedir. Ancak Yasanın 86. maddesinin birinci fıkrası kapsamına giren hallerde verilecek ceza 3 yıldan, 3. fıkrasına giren hallerde ise 5 yıldan az olamayacaktır. Kasten yaralamanın vücutta kemik kırılmasına veya çıkığına neden olması halinde ise, TCY'nın 86. maddesine göre belirlenen ceza, kırık veya çıkığın hayat fonksiyonlarındaki etkisine göre, yarısına kadar arttırılacaktır. Failin bir eylemi ile mağdurda TCY'nın 87. maddesinde yer verilen yaralanmaların birden fazlasının gerçekleşmiş olması halinde ise, bu maddenin ilgili fıkralarının ayrı ayrı uygulanması suretiyle en ağır sonucu doğuran artırım uygulanacaktır ... Böyle bir halde, TCY'nın 86. maddesine göre belirlenen cezanın üzerine 87. maddedeki artırımlar ayrı ayrı uygulanarak en ağır sonucu veren fıkraya göre hüküm kurulmalıdır ... buna karşın temel cezanın belirlenmesi sırasında ise TCY'nın 61. maddesi uyarınca birden fazla neticesi sebebiyle ağırlaşmış halin birlikte gerçekleşmesi nedeniyle diğer nitelikli hal göz önünde bulundurulmak suretiyle alt sınırdan uzaklaşılarak ceza tayini yoluna gidilmelidir." (YCGK. 22.11.2011, 2011/6-191 E.-2011/235 K. sayılı kararı), karar için bakınız emsal.yargitay.gov.tr/VeriBankasiIstemciWeb/ (e.t.: 10.09.2014).

Cezanın indirilmesini gerektiren suça etki eden nedenler, kanunda oransal bir indirimin öngörülmesi şeklinde düzenlenebildiği gibi, alt ve üst sınır arasında suçun basit şekline nazaran daha az bir cezanın öngörülmesi şeklinde de düzenlenebilir[103]. Örneğin, 5237 sayılı TCK'nın 86/2. maddesinde kasten yaralama suçunun daha az cezayı gerektiren nitelikli hali düzenlenmiş ve suçun basit şekli için "1 yıldan 3 yıla kadar hapis" olan cezayı "4 aydan 1 yıla kadar hapis veya adli para cezası" şeklinde belirlemiştir.

Türk Ceza Kanunu'nda cezayı azaltan nedenlerin bir kısmının mutlak surette uygulanması gerektiği halde, bir kısmının ise uygulanıp uygulanmayacağı hususunda hakimin takdir yetkisi bulunmaktadır. Kanunda bazen, sadece indirim yapılabileceği öngörülmekte, bunun miktar veya oranı ise kanunda öngörülmemiştir. Örneğin; TCK'nın 145/2. maddesine göre, hırsızlık suçunun konusunu oluşturan malın değerinin azlığı nedeniyle, verilecek cezada indirim yapılabilir. Hakim, bu durumda kanunda belirtilen indirim şartlarının oluşup oluşmadığını tespit edecek ve takdir yetkisini kullanarak bir indirim oranı belirleyerek buna göre indirim yapacaktır[104].

Birden fazla artırım nedeninin birlikte bulunması hali için yapılan açıklamalar, cezada oransal indirimi öngören nitelikli haller için de geçerlidir[105]. Öncelikle suçun temel şekline göre TCK'nın 61. maddesi uyarınca temel ceza tayin edilmelidir. Daha sonra da cezada indirimi öngören maddede belirtilen oran uyarınca temel cezada indirim yapılmalıdır. Bu indirim sonucunda elde edilen ceza miktarı üzerinden cezayı azaltan diğer neden uyarınca indirim yapılmalıdır. Suçun daha az cezayı gerektiren nitelikli halinde de bazen cezada oransal indirim yerine, alt ve üst sınırları belirlenmiş ceza öngörülmüş olabilir. Bu durumda öngörülen bu alt ve üst sınırlar arasında TCK'nın 61. maddesi uyarınca temel ceza tayin edilmelidir. Daha sonra da cezayı azaltan diğer neden uyarınca temel cezadan indirime gidilmelidir. Örneğin, işlenen hırsızlık ya da yağma

---

[103] Haluk TOROSLU, **Ceza Müeyyidesi**, 1. Baskı, Savaş Yayınevi, Ankara 2010, s. 199.
[104] TOROSLU, **Ceza Müeyyidesi**, s. 199.
[105] YERDELEN, a.g.e., s. 262.

suçunda malın değerinin az olması[106] ve bir hukuki ilişkiye dayanan alacağı tahsil amacıyla[107] yapılması şeklinde iki ayrı cezada indirim nedeni birleşmişse hukuki ilişkiye dayanan alacağı tahsil amacıyla hırsızlık suçu için TCK'nın 144. maddesinde alt ve üst sınırları belirlenmiş ceza öngörüldüğünden, öncelikle bu hüküm uygulanacak ve daha sonra malın değerinin azlığı nedeniyle TCK'nın 145. maddesi uyarınca indirim yoluna gidilecektir.

1.3.6.Somut Cezanın Belirlenmesinde En Son Nazara Alınacak Durumlar

Türk Ceza Kanunu'nun 61/5. maddesi, mahkumiyet hükmü tesis edilirken en son nazara alınacak sebepleri ayrı ayrı belirlemiştir. Buradaki nedenlerin artırma veya eksiltme nedeni olup olmadığına bakılmaksızın, sanığın lehine olup olmadığı değerlendirilmeksizin, bu sıraya göre mahkumiyet hükmünün tesisine devam edilecektir[108]. Mahkumiyet hükmü tesis edilirken en son gözetilecek hususlar TCK'nın 61/5. maddesinde şu şekilde sıralanmaktadır:

- Teşebbüs,
- İştirak,
- Zincirleme (Müteselsil) suç,
- Haksız Tahrik,
- Yaş Küçüklüğü,
- Akıl Hastalığı,

---

[106] TCK'nın 145. maddesine göre, "Hırsızlık suçunun konusunu oluşturan malın değerinin azlığı nedeniyle, verilecek cezada indirim yapılabileceği gibi, suçun işleniş şekli ve özellikleri de göz önünde bulundurularak, ceza vermekten de vazgeçilebilir."

[107] TCK'nın 144'üncü maddesine göre, "Hırsızlık suçunun...Bir hukuki ilişkiye dayanan alacağı tahsil amacıyla, işlenmesi halinde...fail hakkında iki aydan bir yıla kadar hapis veya adlî para cezasına hükmolunur."

[108] ARTUÇ ve HIRSLI, a.g.e., s. 139.

- Cezada indirim yapılmasını gerektiren şahsi sebepler,

- Takdiri İndirim Nedeni.

Mahkumiyet hükmü tesis edilirken bu sıraya uyulacaktır. Mahkumiyet hükmüne konu olan eylem için hangi sebep varsa kendi içindeki sıralamaya da uyulacaktır.

1.3.6.1.Teşebbüs

Teşebbüs halinde kalmış suçlarda 61. maddede öngörülen sıralamadan ayrılmaksızın, suç tipi tamamlanmış gibi temel ceza belirlenir, eğer somut olayda söz konusu ise nitelikli haller uygulanır ve bu noktaya kadar elde edilen ceza üzerinden teşebbüs hükmü uygulanır, TCK'nın 35/2. maddesinde öngörülen oranlarda cezada indirim yapılarak mahkumiyet hükmünün tesisine devam edilir.

Teşebbüsü düzenleyen TCK'nın 35/2. maddesinde, "Suça teşebbüs halinde sanık, meydana gelen zarar veya tehlikenin ağırlığına göre, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası yerine on üç yıldan yirmi yıla kadar, müebbet hapis cezası yerine dokuz yıldan on beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Diğer hallerde verilecek cezanın dörtte birinden dörtte üçüne kadarı indirilir." düzenlemesi mevcuttur. Hakim burada cezada indirim yaparken meydana gelen zararın ve tehlikenin ağırlığını dikkate alacaktır. Yargıtay kararları da meydana gelen zarar ve tehlikenin[109] dikkate alınması gerektiği yönündedir. Ancak Yargıtay'ın suçun icrai hareketlerinin ne ölçüde gerçekleştirildiğinin de dikkate

---

[109] "Ancak; 5237 sayılı Yasa'nın 35/2. maddesinde "suça teşebbüs halinde fail meydana gelen zarar veya tehlikenin ağırlığına göre müebbet hapis cezası yerine dokuz yıldan, onbeş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır..." şeklinde düzenleme bulunduğuna göre; sanık hakkındaki cezadan teşebbüs nedeniyle indirim yapılırken; mağdurun toplam 16 bıçak darbesi ile hayati tehlike geçirecek ve 45 gün iş ve gücünden kalacak şekilde yaralandığı, bunlardan iki tanesinin öldürücü nitelikte olduğu, mağdurun akciğerine bıçak isabet ettiği göz önüne alındığında, meydana gelen zararın ağırlığı ile orantılı, ceza adaletini sağlayacak düzeyde bir indirim yapılması gerekirken, yazılı şekilde ortaya çıkan zararla orantılı düşmeyecek şekilde azami oranda indirim yapılması, yasaya aykırı olup..." (Y.1.CD. 13.07.2006 gün ve 2006/578 E.-2006/3189 K. sayılı kararı), karar için bakınız Yargıtay Kararlar Dergisi, Yıl: 32, C. 32, Sy.12, Aralık-2006, s. 1969-1971, emsal.yargitay.gov.tr/VeriBankasiIstemciWeb/ (e.t.: 12.09.2014).

alınarak teşebbüs indiriminin oranının belirlenmesi gerektiği yönünde kararları da mevcuttur[110].

1.3.6.2.İştirak

Mahkumiyet hükmünün tesisinde, teşebbüs hükümlerinden sonra iştirak hükümleri uygulanacaktır. Kanuni tarifte bir fiilin bir şahıs tarafından müstakilen gerçekleştirilmesi esas alınmaktaysa da bazen de bu fiiller birden fazla kişinin müşterek katılımı sonucu gerçekleştirilmektedir. Bu durumda, fiilin icrasına katılan suç ortaklarının hepsi de fiilin oluşumuna illi değeri haiz bir katkıda bulunmaktadırlar ve bu katkıları nedeniyle cezai sorumlulukları söz konusu olacaktır. Suça iştirakin konusu, birden fazla kişinin suç teşkil eden bir fiilin icrasına iştirak etmeleri halinde suç ortaklarının sorumluluk statülerinin belirlenmesidir. İştirak şekilleri faillik ve şeriklik olarak ikiye ayrılmaktadır[111].

Fail olarak bir suçun işlenişine katılmanın şekilleri, müstakil faillik, müşterek faillik ve dolaylı faillik olmak üzere üç değişik şekildedir. Şeriklik ise azmettirme ve yardım etmeden ibarettir.

Suçun kanuni tanımındaki fiil üzerinde tek başına hakimiyet kuran müstakil fail, suç karşılığında kanunda öngörülen cezaya çarptırılacaktır. Suçun kanuni tanımındaki fiil üzerinde birlikte hakimiyet kuran müşterek failler de suç karşılığında kanunda öngörülen cezaya çarptırılacaktır. Kanun koyucu bazı suç tiplerinde suçun birden fazla kişi tarafından birlikte işlenmesini cezanın arttırılmasını gerektiren nitelikli hal olarak öngörmüştür. Kanun koyucunun bir suçun birden fazla kişi tarafından birlikte işlenmesini nitelikli hal saymadığı hallerde, bu durum temel cezanın belirlenmesinde

---

[110] "5237 sayılı TCK'nın 35/2. maddesi uyarınca temel cezadan indirim yapılırken sanığın suç yolunda katettiği mesafe ile meydana gelen zarar ve tehlikenin ağırlığı göz önüne alınarak indirim oranının belirlenmesi yerine" (Y.13.CD. 04.12.2013, 2012/26527 E.-2013/37777 K. sayılı kararı), karar için bakınız www.uyap.gov.tr Uyap Mevzuat/İçtihatProgramı, (e.t., 11.08.2015).

[111] ÖZGENÇ, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, s. 470-471.

suçun işleniş biçimi olarak değerlendirilip, temel ceza alt sınırdan uzaklaşılarak tayin edilmelidir[112].

Dolaylı faillik durumunda da suçun işlenişinde başkasını araç olarak kullanan kişi fail olarak cezalandırılacaktır. Dolaylı fail, kural olarak işlettirdiği suçun cezasıyla cezalandırılacaktır. Eğer araç olarak kullanılan kişi kusur yeteneği olmayan bir kişi ise fail olarak cezalandırılacak kişinin cezası üçte birden yarısına kadar artırılacaktır.

İştirak azmettirme şeklinde ortaya çıkmışsa azmettiren kural olarak işlenen suçun cezasıyla mahkum olacaktır. Ancak TCK'nın 38/2. maddesine göre, üstsoy ve altsoy ilişkisinden doğan nüfuz kullanılmak suretiyle suça azmettirme söz konusuysa azmettirenin cezası üçte birden yarısına kadar artırılır. Buna göre, azmettiren kişi bakımından 61. maddesindeki ilkeler çerçevesinde elde edilen ceza, üstsoy veya altsoy ilişkisinden doğan nüfuz kötüye kullanılarak azmettiren kişi bakımından üçte birden yarısına kadar artırılarak uygulanacaktır. Ancak bu hükmün azmettirme sonucunda işlenen suçun ağırlaştırılmış müebbet ve müebbet hapis cezasını gerektiren suçlarda uygulanabilmesi mümkün değildir. Ancak TCK'nın 38/2. maddesinin 2. cümlesine göre, eğer çocuk azmettiriliyorsa üstsoy ve altsoy bağı aranmaksızın bu artırım yapılacaktır[113]. Bu düzenlemeyle, çocukların suçta araç olarak kullanılmasının önüne geçilmeye çalışılmıştır[114].

Yardım etme şeklindeki iştirak hali de TCK'nın 39. maddesinde[115] cezada indirim öngören bir hal olarak düzenlenmiştir. Buna göre, suçun işlenmesine yardım eden kişiye,

---

[112] KOCA ve ÜZÜLMEZ, a.g.e., s. 637-638.
[113] KOCA ve ÜZÜLMEZ, a.g.e., s. 638.
[114] Handan YOKUŞ SEVÜK, **Yeni Ceza Mevzuatında Çocuğa İlişkin Hükümlerin Değerlendirilmesi**, Hukuki Perspektifler Dergisi, Yıl: 3, Sy. 7, İstanbul 2006 Temmuz, s. 93.
[115] TCK'nın 39. maddesi: "(1) Suçun işlenmesine yardım eden kişiye, işlenen suçun ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektirmesi halinde, onbeş yıldan yirmi yıla; müebbet hapis cezasını gerektirmesi halinde, on yıldan onbeş yıla kadar hapis cezası verilir. Diğer hallerde cezanın yarısı indirilir. Ancak, bu durumda verilecek ceza sekiz yılı geçemez.
(2) Aşağıdaki hallerde kişi işlenen suçtan dolayı yardım eden sıfatıyla sorumlu olur:
a) Suç işlemeye teşvik etmek veya suç işleme kararını kuvvetlendirmek veya fiilin işlenmesinden sonra yardımda bulunacağını vaat etmek.
b) Suçun nasıl işleneceği hususunda yol göstermek veya fiilin işlenmesinde kullanılan araçları sağlamak.

işlenen suçun ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektirmesi halinde, on beş yıldan yirmi yıla, müebbet hapis cezasını gerektirmesi halinde on yıldan on beş yıla kadar hapis cezası verilir. Diğer durumlarda ise cezanın yarısı indirilir. Asıl cezanın ağırlaştırılmış müebbet veya müebbet hapis olması dışındaki haller için yardım edene, temel ceza olarak en fazla sekiz yıl hapis cezası verilebilecektir. Buradaki indirim oranı belirlenirken yardımın suçun işlenmesine olan katkısı değerlendirilecektir[116].

1.3.6.3.Zincirleme Suç

Mahkumiyet hükmünün tesisine devam edilirken, iştirakten sonra aslında suçların içtimaına ilişkin hükümler dikkate alınacaktır. TCK'nın 61. maddesinin düzenlemesinde iştirakten sonra sadece "zincirleme suç" ifadesine yer verilmiştir. Bunun nedeni, kanunun genel hükümler kısmındaki düzenlemeleri itibarıyla cezanın belirlenmesinde sadece zincirleme suça ilişkin hükmün artırma yönünde etkili olmasıdır. Kanunun düzenleme biçimi itibarıyla farklı neviden içtima halinde kişi, işlediği bir fiille oluşan en ağır cezayı gerektiren suçtan dolayı cezalandırılacaktır. Bu cezada bir artırım öngörülmemiştir[117].

İştirak hükümleri nedeniyle artırım veya indirim uygulandıktan sonra TCK'nın 43. maddesinde düzenlenen zincirleme suç hükümleri uyarınca ceza dörtte birinden dörtte üçüne kadar artırılacaktır.

Burada dikkat edilmesi gereken bir husus da aynı olayda hem TCK'nın 43/1. maddesi, hem de 43/2. maddesi uygulanabilir, bu durumda olayın gerçekleşme biçimine göre birinci veya ikinci fıkra uygulanacaktır. Örneğin, sanık birden fazla kimseye karşı işlediği hakaret suçunu, aynı kimselere karşı değişik zamanlarda birden fazla kez işler

---

c) Suçun işlenmesinden önce veya işlenmesi sırasında yardımda bulunarak icrasını kolaylaştırmak.".
[116] YERDELEN, a.g.e., s. 276.
[117] ÖZGENÇ, **Türk Ceza Kanunu Gazi Şerhi**, s. 724.

ise sanık hakkında önce TCK'nın 43/2. maddesi, daha sonra da 43/1. maddesi uygulanacaktır[118].

1.3.6.4.Haksız Tahrik

Temel ceza belirlenip, olası kast nedeniyle indirim yapılıp, daha sonra nitelikli haller nedeniyle artırım ve indirim uygulanıp, suç teşebbüs aşamasında kalmış ise teşebbüsten dolayı indirim yapılacak, daha sonra da iştirak hükümleri nedeniyle artırım veya indirim uygulanacak, zincirleme suç hükümlerine göre artırım yapıldıktan sonra haksız tahrik nedeniyle TCK'nın 29. maddesi uyarınca indirim yapılacaktır. Buna göre, suçun ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektirmesi halinde, on sekiz yıldan yirmi dört yıla, müebbet hapis cezasını gerektirmesi halinde on iki yıldan on sekiz yıla kadar hapis cezası verilir. Diğer durumlarda ise cezanın dörtte birinden dörtte üçüne kadarı indirilir. Hakim somut olaydaki tahrikin derecesini takdir ederek, maddede belirtilen oranlarda indirim yapacaktır[119].

1.3.6.5.Yaş Küçüklüğü

Türk Ceza Kanunu'nun 31. maddesinde çocukların yaşları esas alınarak ceza sorumlulukları bulunan çocuklar açısından ikili bir düzenlemeye gidilmiştir. Fiili işlediği sırada on iki yaşını doldurmuş olup da on beş yaşını doldurmamış olanlar ile fiili işlediği sırada on beş yaşını doldurmuş olup on sekiz yaşını doldurmamış olanlar şeklinde iki ayrı grup öngörülmüştür. Her iki grup çocuk bakımından cezalarda indirim öngörülmüştür. On iki yaşını doldurmuş olup da on beş yaşını doldurmamış olanlarda

---

[118] ARTUÇ ve HIRSLI, a.g.e., s. 141.

[119] "Ceza Genel Kurulunun duraksamasız benimsediği ve birçok kararında vurguladığı genel ilke gereğince, tahrik nedeniyle yapılacak indirim oranı belirlenirken haksız hareketin işleniş şekli, yeri, niteliği, zamanı, yöresel koşullar ve tahrik eden ile edilenin durumları nazara alınmak suretiyle olaysal olarak değerlendirilmeli, eğer haksız hareket bu özellikleri itibariyle yoğun ve önemli boyutlara ulaşmışsa, ancak bu takdirde haksız tahrikin "ağır ve şiddetli" olduğu kabul edilmelidir. Yine Ceza Genel Kurulunun ve Özel Dairelerin yerleşmiş uygulamasına göre, her biri basit tahrik oluşturan ve 5237 sayılı TCY'na göre de en alt oranda indirim yapılmasını gerektiren haksız davranışların tevali etmesi halinde de tahrikin ağır boyuta ulaştığının kabulü ile indirim oranının da buna göre belirlenmesi gerekmektedir." (YCGK. 04.05.2010, 2010/1-65 E.-2010/103 K. sayılı kararı), karar için bakınız emsal.yargitay.gov.tr/VeriBankasiIstemciWeb/ (e.t.: 15.09.2014).

indirim on beş yaşını doldurmuş olup on sekiz yaşını doldurmamış olanlara göre daha fazla öngörülmüştür.

Fiili işlediği sırada on iki yaşını doldurmuş olup da on beş yaşını doldurmamış olanların işlediği fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılayamaması veya davranışlarını yönlendirme yeteneğinin yeterince gelişmemiş olması halinde cezaya hükmolunmayıp, çocuklara özgü güvenlik tedbirine hükmolunacaktır. İşlediği fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama ve bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneğinin varlığı halinde ise bu kişiler hakkında suç, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektirmesi halinde, on iki yıldan on beş yıla, müebbet hapis cezasını gerektirmesi halinde dokuz yıldan on bir yıla kadar hapis cezası verilir. Diğer durumlarda ise cezanın yarısı indirilir ancak bu halde her fiil için verilecek hapis cezası yedi yıldan fazla olamayacaktır.

Fiili işlediği sırada on beş yaşını doldurmuş olup da on sekiz yaşını doldurmamış olan kişiler hakkında suç, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektirmesi halinde, on sekiz yıldan yirmi dört yıla, müebbet hapis cezasını gerektirmesi halinde on iki yıldan on beş yıla kadar hapis cezası verilir. Diğer durumlarda ise cezanın üçte biri indirilir ancak bu halde her fiil için verilecek hapis cezası on iki yıldan fazla olamayacaktır[120].

Türk Ceza Kanunu'nun 33. maddesinde[121] sağır ve dilsizlerin cezai sorumlulukları bakımından yaşlarına bağlı olarak düzenlemeler öngörülmüştür. Buna göre, çocuklar için öngörülen yaş gruplarına üçer yaş eklemek suretiyle sağır ve

---

[120] "Yaş küçüklüğü nedeni ile TCK'nın 31/3. maddesi ile belirlenen 14 yıl hapis cezasının aynı maddenin son cümlesine göre 12 yıla indirilmesi ve bu ceza üzerinden takdiri indirim sebebi ile TCK'nın 62. maddesi uygulama yapılacak sonuç cezanın belirlenmesi gerektiğinin düşünülmemesi." (Y.1.CD. 16.03.2009, 2008/3376 E.-2009/1294 K. sayılı kararı), karar için bakınız ARTUÇ ve HIRSLI, a.g.e., s. 240.

[121] TCK'nın 33. maddesine göre: "Bu Kanunun, fiili işlediği sırada oniki yaşını doldurmamış olan çocuklara ilişkin hükümleri, onbeş yaşını doldurmamış olan sağır ve dilsizler hakkında; oniki yaşını doldurmuş olup da onbeş yaşını doldurmamış olanlara ilişkin hükümleri, onbeş yaşını doldurmuş olup da onsekiz yaşını doldurmamış olan sağır ve dilsizler hakkında; onbeş yaşını doldurmuş olup da onsekiz yaşını doldurmamış olanlara ilişkin hükümleri, onsekiz yaşını doldurmuş olup da yirmibir yaşını doldurmamış olan sağır ve dilsizler hakkında da uygulanır.".

dilsizlerin yaş grupları belirlenmiş ve ceza sorumluluklarına aynı sonuçlar bağlanmıştır[122].

1.3.6.6.Akıl Hastalığı

Türk Ceza Kanunu'nun 32. maddesinde akıl hastalığının cezaya olan etkisi düzenlenmiştir. Birinci fikrada düzenlenen işlenen fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama veya bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneğini önemli derecede azaltan akıl hastalığı hakkında güvenlik tedbiri uygulanacağından bu durumun mahkumiyet hükmünün aşamalarıyla ilgisi yoktur. İkinci fikrada düzenlenen irade yeteneğini azaltan bir akıl hastalığı bulunan kişiye işlediği fiil bakımından TCK'nın 32/2. maddesinde öngörülen oranda cezada indirim yapılacaktır. Buna göre, suçun ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektirmesi halinde yirmi beş yıl, müebbet hapis cezasını gerektirmesi halinde yirmi yıl hapis cezası verilir. Diğer durumlarda ise ceza altıda birinden fazla olmamak üzere indirilebilir. Maddede öngörülen oranlar arasında indirim yapılırken akıl hastalığının algılama veya irade yeteneği üzerindeki etkisi esas alınacaktır[123].

1.3.6.7.Cezada İndirim Yapılmasını Gerektiren Şahsi Sebeplerin Uygulanması

Mahkumiyet hükmünün tesisisi aşamalarında akıl hastalığı hükümlerinin tatbikinden sonra, eğer somut olayda var ise cezada indirim yapılmasını gerektiren şahsi sebepler nedeniyle cezada indirim yapılacaktır. Cezada indirim yapılmasını gerektiren şahsi sebepler, şahsi cezasızlık sebepleri ve cezayı ortadan kaldıran şahsi sebep olarak ikiye ayrılır. Suçun işlendiği esnada mevcut olan cezada indirim yapılmasını gerektiren sebepler şahsi cezasızlık sebebidir. Örneğin, TCK'nın 167/2. maddesinde öngörülen mala karşı suçlarla ilgili olarak şahsi cezasızlık sebebi uygulanacak, maddede öngörülen oranlarda cezada indirim uygulanacaktır. Suçun tamamlanmasından sonra ortaya çıkarak

---

[122] YERDELEN, a.g.e., s. 282.
[123] KOCA ve ÜZÜLMEZ, a.g.e., s. 640-641.

cezayı ortadan kaldıran sebepler ise cezayı ortadan kaldıran şahsi sebeplerdir. Örneğin, azmettirenin belli olmadığı hallerde azmettireni ortaya çıkaran sanık hakkında TCK'nın 38/3. maddesinde öngörülen indirimde cezada indirim yapılmasını gerektiren şahsi bir sebeptir. Dolayısıyla cezada indirim yapılmasını öngören bu hal, iştirak hükümlerinin uygulanması sırasında değil, kusurluluğu etkileyen hallerden sonra ceza üzerinde etkisini gösterecektir[124].

1.3.6.8.Takdiri İndirim

Takdiri indirim nedenleri, kanun tarafından belirlenmeyip, hakimin göz önünde tutabileceği bir takım özellikler dolayısıyla, cezanın belli bir oranda indirilmesine imkân sağlayan ve uygulanıp uygulanmayacağı yine hakimin takdirine bırakılan hallerdir[125].

Kanun koyucu işlenen suçun karşılığı olarak belirli bir cezayı alt ve üst sınırlarını göstererek tayin ettikten sonra olayın özelliklerine göre hakime somut cezayı tespit yetkisi verse dahi ceza tamamen bireyselleştirilmiş olmayacaktır. Çünkü suçların gerçekleştiriliş biçimleri ve sanıkların şahsi özellikleri birbirinden farklıdır. Kaldı ki tüm suçların karşılığı olarak kanunda cezalar her zaman alt ve üst sınırlar arasında gösterilmemiş, kimi hallerde suç karşılığında sabit ceza öngörülmüştür. Bu itibarla cezanın gerek toplum, gerekse sanık açısından etkili ve tatminkar olabilmesi, yasal nedenler dışında hakime takdir yetkisi verilmesiyle mümkün hale gelecektir. Ancak hakime olayın özellikleri dikkate alınarak cezayı artırma değil, indirme yetkisi verilmiştir. Zira suçta ve cezada kanunilik ilkesi gereği takdire bağlı olarak cezanın artırılması kabul edilemez[126].

Takdiri indirim nedeni TCK'nın 62. maddesinde düzenlenmiştir. TCK, hangi hallerin takdiri indirim nedeni olduğunu, sınırlı olarak saymamıştır. Ancak 5237 sayılı TCK, 765 sayılı TCK'nın aksine bazı halleri örnek olarak saymış, bu ve bunun gibi

---

[124] KOCA ve ÜZÜLMEZ, a.g.e., s. 641, ÖZGENÇ, **Türk Ceza Kanunu Gazi Şerhi**, s. 726-727.
[125] DÖNMEZER ve ERMAN, a.g.e., C. 2, s. 361.
[126] EREM, DANIŞMAN ve ARTUK, a.g.e., s. 777, ARTUK, GÖKCEN ve YENİDÜNYA, a.g.e., s. 843-844.

sebeplerin takdiri indirim sebepleri olabileceğini vurgulamıştır. 765 sayılı TCK'da ise nelerin takdiri indirim nedeni olabileceği gösterilmemişti. 5237 sayılı TCK'nın 62/2. maddesine göre takdiri indirim nedeni olarak;

- Failin geçmişi,

- Sosyal ilişkileri,

- Fiilden sonraki davranışları,

- Yargılama sürecindeki davranışları,

- Cezanın failin geleceği üzerindeki olası etkileri,

sayılmıştır. Bu sebepler sınırlayıcı değil, örnekleyici niteliktedir.

1.3.6.8.1.Takdiri İndirim Nedenleri

- ***Failin geçmişi,*** sanığın suçtan önceki hayatı, sabıka durumu[127], yaşam şartları, suça eğilimi, eylemi gerçekleştirmeden önceki kısa süre içerisindeki davranış biçimleri, kazanılan liyakatleri, felaket hallerindeki katkısı, kamuya yararlı kuruluşlardaki çalışmalar takdiri indirim nedeni olarak kabul edilebilecektir[128].

Sanık, örneğin 30 yıllık devlet memuru, iyi bir aile babası ve çevresinde iyi huylu olarak tanınan birisi ise hakkında takdiri indirim nedeni uygulanabilecektir.

---

[127] "Sabıkası bulunmaması nedeniyle geçmişteki hali olumlu sayılması gereken 1924 doğumlu olup yargılama aşamasında mahkeme ile yüz yüze gelmeyen ve suç işleme eğilimine ilişkin olumsuz bir yönü de dosyaya yansımayan sanığın, suç işleme hususundaki eğilimi ve kişiliği ile pişmanlık duymayacağı kanaatini uyandıran nedenler açıklanmadan, yasal ve yeterli gerekçe gösterilmeden, hakkında takdiri indirime ve cezanın ertelenmesine yer olmadığına karar verilmesi," (Y.11.CD. 07.07.2011, 2010/16483 E.-2011/4571 K. sayılı kararı), karar için bakınız www.kararara.com (e.t.: 31.08.2015).

[128] YERDELEN, a.g.e., s. 289.

Sanığın önceden sabıkaları varsa ve suça eğilimli biri olduğu anlaşılıyorsa takdiri indirim nedeni uygulanmayabilecektir[129].

- ***Sosyal ilişkileri,*** sanığın kişisel ve diğer şahıslarla olan ilişkileri, ailesi ve toplum içerisindeki statüsü[130], mesleği, geliri, eğitimi, sağlık durumu, uğraş alanları, alışkanlıkları, suçun işlenmesiyle hükmün verilmesi arasında işe girmesi, aile kurması gibi konular takdiri indirim nedeni olarak kabul edilebilecektir. Kişinin içinde bulunduğu koşullardan, kişilik özelliklerinden ortaya çıkmasına neden olanlar dikkate alınmalıdır[131].

- ***Fiilden sonraki davranışları,*** gönüllü vazgeçme ve etkin pişmanlık halleri dışında, sanığın gösterdiği; suç sonrası oluşan zararı giderme, teslim olup delillerin ortaya çıkmasına yardımcı olma, mağduru hastaneye götürmesi[132] gibi olumlu hareketleri, tekdiri indirim sebebinin uygulanması, taksirli fiilden sonra olay yerinde mağduru kaderine terk ederek kaçma, delilleri gizleme gibi olumsuz hareketler ise takdiri indirim nedeninin uygulanmaması bakımından dikkate alınabilecektir[133].

- ***Yargılama sürecindeki davranışlar,*** sanığın yargılama sürecindeki davranışları kişisel özellikleri hakkında bilgi verir. Sanığın pişmanlığı, gerçeğin ortaya çıkarılmasındaki rolü, yargılama sürecini kolaylaştırması, sanığın suç sonrası kendiliğinden teslim olması, suç ortaklarına ve suça ilişkin bilgi vererek mahkemeye

---

[129] ARTUÇ ve HIRSLI, a.g.e., s. 243.

[130] "Mahkeme gerekçesinde sanığın sabıkasız oluşu, sosyal ilişkileri hususunda mahkemeye yansıyan herhangi bir olumsuz durumun olmaması, sanığın evli ve çok çocuklu olması ve sanık haricinde evi ekonomik anlamda idare edebilecek birilerinin olmaması ve bu durumda sanık hakkında hükmolunacak hapis cezasının sanığın geleceği üzerinde olumsuz etkileri olacağı anlaşıldığından bahis edildiği halde, keşif günü itibarıyla sanığın suça konu araziyi işlemesi yeni bir suçu oluşturacağı gözetilmeden gösterilen gerekçelerde çelişkiye düşülerek cezada takdiri indirimin...uygulanmaması" (Y.3.CD. 24.02.2011, 2009/24808 E.-2011/2670 K. sayılı kararı), karar için bakınız ARTUÇ ve HIRSLI, a.g.e., s. 292.

[131] YERDELEN, a.g.e., s. 294, ÜZÜLMEZ, a.g.e., s. 229, ÖZBEK ve Diğerleri, a.g.e., s. 664-665.

[132] "Sanığın olay sonrası yaralı olan maktülü kendi arabası ile hastaneye götürmüş olması, savcılıkta alınan ifadesinde üzgün olduğunu beyan etmiş olması ve ağladığının gözlemlenmiş olması hususularıda dikkate alınarak yargılama sırasında pişmanlığına rastalanmadığından bahisle bu hususta gerekçe gösterilmeden sanık hakkında takdiri indirim hükümlerinin uygulanmaması" (Y.12.CD. 19.03.2012, 2012/1460 E.-2012/7548 K. sayılı kararı), karar için bakınız ARTUÇ ve HIRSLI, a.g.e., s. 287.

[133] ÖZBEK ve Diğerleri, a.g.e., s. 665.

yardımcı olması, aktif pişmanlık sergilemesi, bu süreç içerisindeki tavır ve hareketleri ve düzene uyumu takdiri indirim nedeninin uygulanmaması bakımından dikkate alınabilecektir[134]. Yargıtay da suçunu ikrar eden ve olayın aydınlanmasını sağlayan sanıklar hakkında takdiri indirim nedeninin uygulanması gerektiği kanaatindedir[135].

- ***Cezanın failin geleceği üzerindeki olası etkileri,*** sanığın geleceğini olumsuz yönde etkilemesi muhtemel etkilerdir. Hakkında cezaya hükmolunan sanığın geleceği bundan, ceza miktarının az ya da çok olmasına bağlı olmaksızın olumsuz yönde etkilenecektir. TCK'nın 62. maddesi gereği eğer sanığın alacağı cezanın, takdiri indirim oranı kadar indirilmesi, sanığın gelecekte karşılaşacağı olumsuz etkileri azaltacak ise bu indirim oranı uygulanmalıdır[136].

Bu takdiri indirim nedenlerinden birden fazlasının aynı sanık için gerçekleşmesi durumunda sanığın cezası bir kez indirilebilir. Hakim kanunda sayılanların dışında bir nedeni de takdiri indirim nedeni olarak kabul edebilecektir. Ancak kanuni indirim veya artırım nedeni sayılan bir hal, takdiri indirim sebebi olarak kabul edilemeyecektir.

1.3.6.8.2.Takdiri İndirim Nedenlerinin Uygulanmasında Takdir

Takdiri indirim nedenlerinin sanık hakkında uygulanıp uygulanmayacağı, hakimin takdirindedir. Ancak, diğer tüm takdir yetkilerinde olduğu gibi, bu takdir yetkisinin kullanılması nedenleriyle ilgili gerekçenin de makul ve makbul olması, hukuk kurallarını zedelemeyecek, kanunun amacına aykırı düşmeyecek ve vicdanları rahatsız etmeyecek özellikte olması gerekir. Takdiri indirimin amacı yalnız suçun işlenişine göre cezanın verilmesini önlemek ve sanığın kişiliğine uygun biçimde cezanın şahsileştirilmesini sağlamaktır. Hakim, takdiri indirim nedenini uygulama gerekçesini kararında göstermelidir. Aynı şekilde, takdiri indirim nedenini uygulamadığında da

---

[134] YERDELEN, a.g.e., s. 297-298.

[135] "olayın görgü tanığı yoktur. Sanık kendisi lehine olacak şartları oluşturmak ve bunları kabul ettirmek olanağına sahip iken böyle yapmamış, suç delillerini ve cesedi gizlememiş, ikrar ile suç vasfının belirlenmesini sağlamıştır. TCK m. 59 (62) uygulanması hak ve adalete uygun olacaktır." (YCGK. 02.04.1991, 1991/1 E.-1991/81-103 K. sayılı kararı), karar için bakınız YERDELEN, a.g.e., s. 297.

[136] ÖZBEK ve Diğerleri, a.g.e., s. 665.

bunun gerekçesini göstermelidir[137]. Yargıtay da takdiri indirim nedenlerinin tamamen hakimin takdirine bağlı olduğunu kabul etmektedir[138].

Hapis ve adli para cezasının bir suç karşılığı olarak birlikte uygulandığı hallerde, her iki ceza türü bakımından da takdiri indirim yapılmalıdır[139].

Sanık aynı dosyada birden fazla suçtan yargılanıyorsa kural olarak her iki suç için de takdiri indirim nedenleri uygulanacak veya uygulanmayacaktır[140].

İştirak halinde işlenen suçlarda, hakim bazı sanıklar için takdiri indirim nedeni uygularken, bazıları için uygulamayabilecektir[141].

Sanık veya müdafiinin, takdiri indirim nedenlerinin veya lehe hükümlerin uygulanması istemi varsa hakim bu istemi karşılamak ve olumlu veya olumsuz bir karar vermek zorundadır[142].

Takdiri indirim nedeni uygulanması ve uygulanmaması ile ilgili mahkeme çelişkiye düşmemelidir[143].

---

[137] ARTUÇ ve HIRSLI, a.g.e., s. 244-245.

[138] "Birden fazla sabıkası olup, cezasının mükerrirlere özgü infaz rejimine göre çektirilmesine karar verilen ve aşamalarda çelişkili beyanlarda bulunan sanık hakkında, savunmasını tespit edip tutum ve davranışlarını bizzat gözlemleyen yerel mahkemece takdiri indirim nedenlerinin uygulanmamasına ilişkin gösterilen "Nedenleri bulunmadığından sanığın cezasından başkaca yasal veya takdiri sebeplerle arttırma veya indirim yapılmasına takdiren yer olmadığına" şeklindeki gerekçenin dosya içeriğine uygun, denetime elverişli, yasal ve yeterli olduğu kabul edilmelidir." (YCGK. 14.02.2012, 2011/8-275 E.-2012/41 K. sayılı kararı), karar için bakınız emsal.yargitay.gov.tr/VeriBankasiIstemciWeb/ (e.t.: 17.08.2015).

[139] KOCA ve ÜZÜLMEZ, a.g.e., s. 645.

[140] "Saldırgan sarhoşluk suçunda suçunu kabul etmesi nedeniyle T.Ceza Yasasının 59.maddesi uygulanmasına karşın, CYY.nın 135.maddesi uyarınca susma hakkı bulunan sanığın, etkin direnme suçunda anılan takdiri indirim hükmünden yararlandırılmayarak çelişki yaratıp gerekçesizliğe yol açılması" (Y.4.CD. 12.2001, 2001/15834 E.-2001/16721 K. sayılı kararı), karar için bakınız emsal.yargitay.gov.tr/VeriBankasiIstemciWeb/ (e.t.: 31.08.2015).

[141] ARTUÇ ve HIRSLI, a.g.e., s. 245.

[142] "Hükümlü müdafiinin 14.10.2005 tarihli celsede "lehe olan kuralların uygulanmasını istiyorum." şeklindeki beyanı karşısında, takdiri indirim ile hapis cezasının ertelenmesi konusunda olumlu olumsuz bir karar verilmemesi" (Y.8.CD. 20.03.2007, 2006/7831 E.-2007/2232 K. sayılı kararı), karar için bakınız emsal.yargitay.gov.tr/VeriBankasiIstemciWeb/ (e.t.: 31.08.2015).

Bozmadan önce, takdiri indirim nedeni uygulanıp sanığın temyizi üzerine karar bozulmuşsa önceki hükmün gerekçesi ortadan kalkmamışsa bozma kararından sonra kurulan hükümde de bu nedenler uygulanacaktır[144].

1.3.6.8.3.İndirim Oranı

Türk Ceza Kanunu'nun 62. maddesinin ilk şeklinde takdiri indirim nedeniyle cezanın beşte birine kadarının indirilebileceği öngörülmekteydi. Bu madde 5237 sayılı TCK yürürlüğe girmeden önce 31.3.2005 tarih ve 5328 sayılı kanunla değiştirilmiş ve buradaki indirim oranı "altıda birine kadar" olarak belirlenmiştir. Burada yapılabilecek indirim oranının, 1/6'ya kadar olduğuna dikkat edilmelidir. Mahkeme 1/8, 1/12 gibi bir indirim oranı uygulayabilecek, ancak 1/2, 1/4 gibi[145] bir indirim oranı belirleyemeyecektir[146].

Takdiri indirim nedeni, TCK'nın 61/5. maddesi uyarınca en son uygulanacak hüküm olma özelliğini taşımaktadır. Takdiri indirim nedeninin uygulanmasıyla birlikte sonuç ceza belirlenmiş olacaktır.

---

[143] "Sanığın kişiliği ve suçun işlenmesindeki özellikler sanığın lehine yorumlanarak hürriyeti bağlayıcı ceza para cezasına çevrildiği halde aynı gerekçe bu defa sanık aleyhine değerlendirilerek 765 sayılı TCK'nun 59. maddesinin uygulanmasına yer olmadığına karar verilmesi suretiyle gerekçede çelişki yaratılması" (Y.2.CD. 11.04.2007, 2007/1824 E.-2007/5208 K. sayılı kararı), karar için bakınız ARTUÇ ve HIRSLI, a.g.e., s. 247.

[144] "Mahkemenin 22.09.2009 gün ve 51/233 numaralı kararında sanığın ayrıca "mağdur Abdulkerim'i kasten yaralama" ve "6136 sayılı Kanuna muhalefet" suçlarından da hükümler kurulduğu ve tüm suçlara ilişkin TCK.nun 62.maddesinin uygulandığı, sanık müdafii ve müdahiller vekilinin temyiz istemi üzerine Dairemizin 27.10.2010 gün ve 2384/7012 numaralı ilamında sanık hakkında takdiri indirim nedenlerinin uygulanmasında isabetsizlik görülmediği, bozmadan sonra yapılan yargılama sırasında da sanığın herhangi bir olumsuz tavrının duruşma tutanaklarına yansımadığı anlaşıldığı halde, yasal olmayan ve yetersiz gerekçeyle takdiri indirim hükmünün uygulanmaması, bozmayı gerektirmiş olup" (Y. 1.CD. 08.05.2012, 2012/952 E.-2012/3605 K. sayılı kararı), karar için bakınız emsal.yargitay.gov.tr/VeriBankasiIstemciWeb/ (e.t.: 17.08.2015).

[145] "5237 sayılı TCK.nun 62. maddesinin yürürlüğe girmesinden önce, 5328 sayılı Kanunun 2. maddesi ile yapılan değişikliğe göre cezadan 1/6 oranında indirim yapılması gerektiği halde, yazılı gerekçelerle 1/5 oranında indirim yapılmak suretiyle eksik ceza tayini" (Y.5.CD. 10.04.2006, 2006/2706 E.-2006/3034 K. sayılı kararı), karar için bakınız www.kararara.com (e.t.: 31.08.2015).

[146] ARTUÇ ve HIRSLI, a.g.e., s. 245.

1.3.7.Adli Para Cezasına Mahkumiyet Hükmünün Tesisi Aşamaları

Klasik para cezası sisteminin olumsuz etkileri, para cezalarının miktar veya alt ve üst sınırlarında yapılan artışlarla giderilmeye çalışılmıştır. Ancak bu artışların takip edilerek mahkemelerce doğru bir biçimde uygulanması neredeyse uzmanlık ister bir hale geldiğinden; 5237 sayılı TCK ile klasik para cezası sisteminden vazgeçilerek, gün para cezası sistemini kabul etmiştir[147].

Suç işleyen kişinin ekonomik durumu gözetilmeden para cezasına hükmolunması, eşitlik ilkesine aykırı sonuçlar doğurmaktaydı. Ödeme gücü olan kişi üzerinde etkisi olmayan, ödeme gücü olmayanın ise sonuçta ceza infaz kurumuna gönderilmesiyle sonuçlanan eski sistemden vazgeçilmesi uygun olmuştur[148].

Adli para cezası, kural olarak hapis cezasına seçenek yaptırım olarak kabul edilmiştir. Ancak özellikle ekonomik kazanç elde etme amaçlı suçlarda suçun işlenmesiyle bir çıkar elde edildiği kesin olarak öngörülmekle birlikte, bunun miktarının belirlenemediği durumlarda hapis cezasıyla birlikte adli para cezası da hükmolunması öngörülmüştür[149].

5237 sayılı TCK'nın 52. maddesinde adli para cezasının ne şekilde belirleneceğini düzenlemiştir. Buna göre "Adli para cezası, beş günden az ve kanunda aksine düzenleme bulunmayan hallerde yedi yüz otuz günden fazla olmamak üzere belirlenen tam gün sayısının, bir gün karşılığı olarak takdir edilen miktar ile çarpılması suretiyle hesaplanan meblağın hükümlü tarafından Devlet Hazinesine ödenmesinden ibarettir."

Bu düzenlemeye göre adli para cezası üç aşamada hesaplanacaktır.

- Birim gün sayısının belirlenmesi

---

[147] ERDOĞAN, s. 189, Haluk ÇOLAK ve Uğurtan ALTUN, **Bir Yaptırım Türü Olarak Para Cezalarının Teori ve Uygulamadaki Analizi**, TBB Dergisi, Sy. 69, Ankara 2007, s. 291.
[148] ARTUÇ ve HIRSLI, a.g.e., s. 199.
[149] ERDOĞAN, a.g.e., s. 189.

- Bir gün karşılığı miktarın belirlenmesi

- Sonuç adli para cezasının belirlenmesi.

1.3.7.1.Birim Gün Sayısının Belirlenmesi

Birinci olarak, suçun düzenlendiği kanun maddesinde, ceza olarak yalnızca adli para cezası öngörülmüşse hakim 5 günden az, kanunda aksi belirtilmeyen durumlarda 730 günden de fazla olmamak üzere birim gün sayısını belirleyecektir. Eğer kanunda hem alt sınır hem de üst sınır belirlenmeden yalnızca adli para cezasından bahsediliyorsa birim gün sayısı 5-730 gün arasındadır.

İkinci olarak, suçun düzenlendiği kanun maddesinde, ceza olarak hapis cezası ile adli para cezası seçenek yaptırım olarak öngörülmüşse TCK'nın 61/9. maddesine göre, adli para cezasına ilişkin birim gün sayısının alt sınırı, o suç için öngörülen hapis cezasının alt sınırından az, üst sınırı da o suç tipi için öngörülen hapis cezasının üst sınırından fazla olamayacaktır. Örneğin, TCK'nın 125. maddesine göre hakaret suçunun cezası 3 aydan 2 yıla kadar hapis veya adli para cezasıdır. TCK'nın 61/9. maddesinin hükmüne göre, hakaret suçu bakımından, adli para cezasının alt sınırı 90 gün, üst sınırı ise 730 gündür. Ancak belirtmek gerekir ki, TCK'nın 61/9. maddesinin yürürlüğe girdiği, 19.12.2006 tarihinden önce[150] işlenen suçlarda adli para cezasının seçimlik ceza olarak öngörüldüğü durumlarda da adli para ceza 5/730 gün arasında belirlenebilecektir. Kanunda hapis cezası ile adli para cezası seçimlik ceza olarak belirlenip de adli para cezasının alt veya üst sınırından herhangi birinin gösterilmediği durumlarda da adli para cezasının alt veya üst sınırı, o kanun maddesinde öngörülen hapis cezasının alt veya üst sınırı miktarına göre belirlenecektir. Bazı durumlarda da hapis cezası ile adli para cezası

---

[150] "Her ne kadar Özel Dairece, 5237 sayılı TCY.nın 61. maddesinin 9. fıkrası uyarınca hapis cezası ile adli para cezasının seçenek yaptırım olarak öngörüldüğü hallerde adli para cezasına ilişkin gün biriminin alt sınırının o suç tanımındaki hapis cezasının alt sınırından az olamayacağı kabul edilmiş ise de anılan fıkra, 19.12.2006 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 5560 sayılı Yasa ile eklenmiş olup, suç tarihinin 17.07.2005 günü olması nedeniyle sanık aleyhine olduğundan uygulanma olanağı yoktur." (YCGK. 10.04.2007, 2007/9-84 E.-2007/88 K. sayılı kararı), karar için bakınız emsal.yargitay.gov.tr/VeriBankasiIstemciWeb/ (e.t.: 25.09.2014).

seçenekli olarak öngörülmesine karşın, hapis cezasının alt ve üst sınırlarının gösterilmediği durumlar olabilmektedir. Bu durumda da hapis cezasının alt veya üst sınırı genel hükümlere göre belirlenecek, adli para cezasının alt ve üst sınırı da buna göre tespit edilecektir. Örneğin, kanun maddesinde "2 yıla kadar hapis veya adli para cezası" ibaresi yer almakta ise TCK'nın 49. maddesi uyarınca, hapis cezasının alt sınırı 1 ay olduğundan adli para cezasının alt sınırı da 30 gün olacaktır[151].

Üçüncü olarak, suçun düzenlendiği kanun maddesinde, suç karşılığında hapis cezasıyla birlikte adli para cezasının da yer aldığı durumlar mevcuttur. Kanun koyucu özellikle ekonomik çıkar elde etmek amacıyla işlenen suçlarda, suçun işlenmesi sonucu elde edilen menfaatin belirlenerek kazanç müsaderesine ilişkin hükümlerin uygulanamaması durumunda, kişinin suçla elde ettiği gelirinin yanına kar kalmaması için kanun maddesinde hapis cezasıyla birlikte adli para cezası da öngörmüştür. Bu tür suçlarda genellikle adli para cezasının üst sınırı belirlenmiş, alt sınırı belirlenmemiştir. Burada adli para cezasının alt sınırı TCK'nın 52. maddesi uyarınca 5 gündür. Bu şekilde işlenen suçlarda, suçtan elde edilen gelir hakkında kazanç müsaderesine hükmolunabildiği takdirde, adli para cezası alt sınırdan veya alt sınıra yakın olarak belirlenmesi, suçtan elde edilen gelir hakkında kazanç müsaderesine hükmolunamadığı durumlarda ise TCK'nın 61/1. maddesindeki ölçütlerle birlikte işlenen suçtan elde ettiği takdir edilen gelir miktarı göz önünde bulundurularak üst sınıra yakın miktar belirlenmesi uygun olacaktır[152].

Kanunda hapis cezasının yanında adli para cezasının da öngörüldüğü durumlarda, adli para cezasının alt veya üst sınırının belirlenmediği durumlarda, TCK'nın 52. maddesi uyarınca adli para cezasının alt sınırı 5 gün, üst sınırı 730 gündür. Kanun bazen, adli para cezasının üst sınırını 730 günden fazla olarak belirlemiş olabilir. Bu durumda ise adli para cezasının üst sınırı kanun maddesinde öngörülen miktar kadardır.

---

[151] ARTUK, GÖKCEN ve YENİDÜNYA, a.g.e., s. 822, KOCA ve ÜZÜLMEZ, a.g.e., s. 569, ARTUÇ ve HIRSLI, a.g.e., s. 201-202.

[152] ÖZGENÇ, **Türk Ceza Kanunu Gazi Şerhi**, s. 720-721, ÜZÜLMEZ, a.g.e., s. 216-217.

Birim gün sayısının belirlenmesinde dikkate alınacak alt ve üst sınırlar bu şekildedir. Hakim, bu sınırlar arasında temel ceza olarak birim gün sayısını tayin ederken, TCK'nın 61/1. maddesindeki ölçütleri esas alacaktır[153]. Adli para cezası hesaplanırken, TCK'nın 61. maddesindeki sıra çerçevesinde artırım ve indirimler belirlenen bu gün birimi üzerinden yapılır ve sonuç gün birimi tayin edilecektir[154].

Birim gün sayısı belirlenirken, sanığın ekonomik ve sosyal durumunun önemi bulunmamaktadır. Burada, fiilin işlenmesine bağlı olarak adli para cezasının, gün sayısı takdir edilecektir. Gün para cezası sisteminden beklenen, zengin ve fakir arasındaki adaletin sağlanması amacı, gün sayısının tespitinde söz konusu değildir. Bu amaç bir günün parasal karşılığının belirlenmesi aşamasında dikkate alınacaktır[155].

1.3.7.2.Bir Günün Parasal Karşılığının Belirlenmesi

5237 sayılı TCK'nın 52/2. maddesine göre hakim bir günün parasal karşılığı olarak "en az yirmi ve en fazla yüz Türk Lirası" arasında bir rakam belirleyecektir.

Bir günün parasal karşılığını hakim, sanığın ekonomik ve şahsi hallerini, mal varlığını, bir günde kazandığı veya kazanması gereken gelirini dikkate alacaktır. Kişinin bir gün karşılığı ödeyebileceği para miktarının belirlenmesinde, yalnızca sanığın ekonomik durumu, bir günde elde ettiği gelir, bakmakla yükümlü olduğu kişi sayısı dikkate alınarak belirlenir. Birim gün sayısının belirlenmesinde sanığın ekonomik ve sosyal durumunun dikkate alınmadığı gibi bu aşamada da sanığın işlediği suç nazara alınmayacaktır[156]. Her ne kadar kanunda bu hususta açık bir düzenleme

---

[153] YERDELEN, a.g.e., s. 337.
[154] ARTUK, GÖKCEN ve YENİDÜNYA, a.g.e., s. 823.
[155] Ali KARAGÜLMEZ, **Gün Para Cezası Sistemi**, 1. Baskı, Kartal Yayınevi, Ankara 2005, s. 81.
[156] ÖZGENÇ, **Türk Ceza Kanunu Gazi Şerhi**, s. 720.

bulunmamaktaysa da bir günün parasal karşılığı belirlenirken suçlunun karar tarihindeki ekonomik, sosyal ve diğer kişisel durumları[157] da göz önünde bulundurulmalıdır[158].

Bu nedenle artık tensip kararıyla birlikte sanıkların şahsi ve sosyal durumları, mal varlıkları, çocuk durumları, geçimlerini ne şekilde sağladıkları hususlarının araştırılması uygun olacaktır[159].

1.3.7.3.Adli Para Cezasının Miktarının Tespiti

Hakim üçüncü aşama olarak da sonuç gün birimi sayısıyla bir gün biriminin parasal karşılığını çarparak adli para cezasını belirleyecektir. Ancak burada temel ceza olarak belirlenen birim gün sayısıyla bir günün parasal karşılığı çarpılmayacak, temel ceza olarak belirlenen birim gün sayısı üzerinden artırma ve eksiltme yapılacak daha sonra bulunan sonuç birim gün[160] sayısıyla, bir günün karşılığı olarak belirlenen miktar çarpılacaktır. Çünkü TCK'nın 61/8. maddesinde "adli para cezası hesaplanırken, bu madde hükmüne göre cezanın belirlenmesi ve bireyselleştirilmesine yönelik arttırma ve indirimler, gün üzerinden yapılır. Adli para cezası, belirlenen sonuç gün ile kişinin bir gün karşılığı ödeyebileceği miktarın çarpılması suretiyle bulunur." hükmü yer almaktadır[161].

Örneğin, birim gün sayısını 600 olarak, sanığın ekonomik durumuna göre de bir günün parasal karşılığını 50 TL. olarak belirleyelim. Sanığa verilecek sonuç adli para cezası artırımlar ve indirimler sonucu 250 birim gün ise bu durumda bulunacak sonuç adli para cezası (250×50=) 12.500 Türk lirasıdır.

---

[157] "Yasa'nın 50/1-a ve 52. maddeleri gereğince sanığın şahsi, sosyal ve ekonomik durumu dikkate alınarak günlüğü takdiren 20 TL'den paraya çevrilmek suretiyle" (Y.4.CD. 18.02.2009, 2009/13 E.-2009/2729 K. sayılı kararı), karar için bakınız www.kararara.com (e.t.: 31.08.2015).

[158] KOCA ve ÜZÜLMEZ, a.g.e., s. 569, ÇOLAK ve ALTUN, a.g.e., s. 310.

[159] ARTUÇ ve HIRSLI, a.g.e., s. 205.

[160] "5237 sayılı TCK'nın 61/8. maddesi hükmü karşısında adli para cezasının hesabında artırım ve indirimlerin gün üzerinden yapılması ve sonuç gün ile kişinin bir gün karşılığı ödeyebileceği miktarın çarpılması sonucu belirlenmesi gerektiği" (Y.5.CD. 05.07.2007, 2007/1889 E.-2007/3308 K. sayılı kararı), karar için bakınız emsal.yargitay.gov.tr/VeriBankasiIstemciWeb/ (e.t.: 31.08.2015).

[161] ERDOĞAN, a.g.e., s. 197, ARTUÇ ve HIRSLI, a.g.e., s. 205.

TCK'nın 52/3. maddesine göre, kararda adli para cezasının belirlenmesinde esas alınan tam gün sayısı ile bir gün karşılığı olarak takdir edilen miktar ayrı ayrı gösterilir.

Diğer kanunlardaki para cezalarının nasıl belirleneceği 5252 sayılı Kanunun 4. ve 5. maddelerinde detaylı olarak düzenlenmiştir.

1.3.7.4.Adli Para Cezasının Taksitlendirilmesi

Mahkeme kararları, kural olarak kesinleştiği andan itibaren tamamen ve kesintisiz olarak infaz edilir. Kanunlar bazen, sanığın ekonomik ve sosyal durumunu nazara alarak infazın kesinleşmeden itibaren belli bir süre sonra yapılması veya cezanın kısım kısım infaz edilmesi hususunda, somut olayın özelliğine göre, hakime takdir yetkisi vermiştir. TCK'nın 52/4. maddesinde, adli para cezasının sanığın ekonomik ve sosyal durumuna uydurulması amacıyla taksitlendirme müessesesini düzenlemiştir[162].

Doğrudan verilen adli para cezası taksitlendirilebileceği gibi, TCK'nın 50. maddesine göre hapis cezasından çevrilerek hükmedilen adli para cezası da taksitlendirilebilir. Yalnız başına hükmedilen adli para cezası taksitlendirilebileceği gibi, hapis cezası ile birlikte hükmedilen adli para cezası da[163] taksitlendirilebilecektir[164].

---

[162] ARTUÇ ve HIRSLI, a.g.e., s. 537.

[163] "5237 sayılı TCY ve 5275 sayılı CGTİHY'da taksitlendirmeye engel bir hüküm bulunmaması ve anılan Tüzükte, taksitlendirme halinde bu adli para cezasının nasıl infaz edileceğinin açıkça düzenlenmiş olması hususları birlikte değerlendirildiğinde; TCY'nın 50/1 (a) madde, fıkra ve bendi uyarınca kısa süreli hapis cezası yerine hükmedilen adlî para cezasının taksitlendirilmesinin yasal olarak olanaklı olduğu sonucuna ulaşılmakta olup infazdaki kısmi farklılıklardan hareketle kısa süreli hapis cezası yerine hükmedilen adlî para cezasının taksitlendirilemeyeceği sonucuna ulaşılmasında isabet bulunmamaktadır." (YCGK. 13.05.2008, 2008/8-63 E.-2008/108 K. sayılı kararı), karar için bakınız www.kararara.com (e.t.: 31.08.2015).

[164] Soner Hamza ÇETİN, **Türk Ceza Hukukunda Seçenek Yaptırımlar**, 1. Baskı, Adalet Kitabevi, Ankara 2011, s. 130.

Hükmedilen adli para cezasının tek seferde ödenmesinin, ekonomik ve sosyal durumu ve paranın alış gücü itibariyle sanığın yaşamı üzerinde olumsuz bir etkisi olmayacaksa cezanın takside bağlanmasına gerek yoktur[165].

Taksitlendirme talebi varsa hakim bu konuda olumlu veya olumsuz bir karar vermelidir. Sanık veya müdafii tarafından yapılan "tüm lehe hükümlerin uygulanması" yönündeki talep, taksitlendirmeyi de içerdiğinden, mahkeme bu konuda olumlu veya olumsuz bir karar vermelidir[166].

Türk Ceza Kanunu'nun 52/4. maddesi, adli para cezalarında taksitlendirme yerine adli para cezasının ödenmesi için süre verme imkânını da getirmiştir. Hakim isterse sanığa, hakkında hükmedilen adli para cezasını ödemesi için, hükmün kesinleşmesinden itibaren bir yıldan fazla olmamak üzere süre verebilir. Örnek olarak, sanığın mahkûm olduğu adli para cezasının kararın kesinleşmesinden itibaren dört ay sonra bir defada ödenmesine karar verebilir. Ancak burada, sürenin sonundan başlamak üzere taksitlendirme yapılamaz. Hem süre vermeye, hem de taksitlendirmeye hükmedilemeyecektir[167].

Hakimin sanığa verdiği para cezasının taksit cezasının miktarı, en az dört olmalıdır. Dörtten az taksit miktarı belirlenemeyeceği gibi taksit süresi de iki yıldan fazla olamaz. Taksit miktarının yirmi dörtten fazla belirlenmesi de mümkündür. Üç ay ara ile altı taksitte denilebileceği gibi, yirmi gün arayla otuz taksitte de mahkûm olunan para cezasının ödenmesine karar verebilir. Kanunda yapılan sınırlama, taksit miktarının

---

[165] Hüseyin İNCE, **Türk Ceza Hukukunda Kısa Süreli Hürriyeti Bağlayıcı Cezalara Seçenek Yaptırımlar**, 1. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2007, s. 185.

[166] "Kısa süreli hapis cezası yerine hükmedilen adlî para cezasının taksitlendirilmesinin olanaklı olmasına karşın sanık müdafiinin lehe hükümlerin uygulanmasına ilişkin talebi üzerine bu konuda olumlu veya olumsuz bir karar verilmemesi" (YCGK. 05.02.2008, 2007/8-274 E.-2008/18 K. sayılı kararı), karar için bakınız www.uyap.gov.tr Uyap Mevzuat/İçtihatProgramı, (e.t., 11.08.2015).

[167] ARTUÇ ve HIRSLI, a.g.e., s. 538.

alt sınırına ve taksit süresinin üst sırına dairdir. Taksit miktarı ve süresini hakim takdir edecek ve yaptığı değerlendirmeyi kararında gösterecektir[168].

Kural olarak mahkeme kararında, süre verilsin veya verilmesin ya da taksitlendirme yapılsın veya yapılmasın, adli para cezasının kısmen veya tamamen ödenmediği takdirde hapse çevrileceği belirtilmelidir. Bununla beraber, kararda yazmasa da CGTİHK'nın 106/5. maddesinin amir hükmü uyarınca Cumhuriyet savcısının kararı ile ödenmeyen kısma karşılık gelen gün miktarınca hapis uygulanır. Ancak CGTİHK'nın 106/4. maddesi uyarınca on sekiz yaşından küçük çocuklar hakkında hükmolunan adli para cezaları hiçbir şekilde hapse çevrilemez[169].

5275 sayılı CGTİHK'nın 106/6. maddesine göre, adli para cezasının ödenmesi takside bağlanmamışsa bir aylık süre içinde hakkında hükmedilen adli para cezasının üçte birinin ödeyen hükümlünün isteği üzerine geri kalan kısmının birer ay ara ile iki eşit taksitte ödenmesine izin verilir. Bu hususta Cumhuriyet savcısının takdir yetkisi bulunmamaktadır. Ancak Cumhuriyet savcısının taksitlendirme yapabilmesi için mahkemenin taksitlendirme konusunda karar vermemiş olması gerekmektedir[170].

Bazı özel kanunlarda hükmedilen para cezalarının hürriyeti bağlayıcı cezaya çevrilemeyeceği şeklinde düzenlemeler mevcut olabilir. Örneğin, 5187 sayılı Basın Kanunu'nun 28. maddesine göre, "18 inci ve 22 nci maddelerdeki suçlar dışında bu Kanunda öngörülen suçlar için hükmedilen para cezaları, hürriyeti bağlayıcı cezaya çevrilemez". Ancak TCK'nın 5. maddesindeki *"Bu Kanunun genel hükümleri, özel ceza kanunları ve ceza içeren kanunlardaki suçlar hakkında da uygulanır"* hükmü karşısında Basın Kanunu'ndaki sınırlayıcı düzenlemenin uygulanma kabiliyeti kalmamıştır[171].

---

[168] "mahkemece taksit aralıklarının kararda açıkça gösterilmesi gerekmekte olup, gösterilmemesi yasaya aykırılık oluşturmaktadır" (YCGK. 09.12.2003, 2003/8-258 E.-2003/281 K. sayılı kararı), karar için bakınız www.uyap.gov.tr Uyap Mevzuat/İçtihatProgramı, (e.t., 11.08.2015).

[169] ARTUK, GÖKCEN ve YENİDÜNYA, a.g.e., s. 823.

[170] KOCA ve ÜZÜLMEZ, a.g.e., s. 571.

[171] ÖZBEK ve Diğerleri, a.g.e., s. 597.

İKİNCİ BÖLÜM

2.SONUÇ CEZANIN BELİRLENMESİNDEN SONRA DEĞERLENDİRİLMESİ GEREKEN HUKUKİ KURUMLAR

2.1.GENEL OLARAK

Mahkumiyet hükmünün kurulmasında, seçimlik cezanın tayininden sonuç cezanın belirlenmesine kadar geçen süreci çalışmamızın birinci bölümünde ele aldık. Son olarak takdiri indirim nedeninin uygulanıp uygulanmayacağının takdir edilmesiyle sonuç ceza belirlenmiş olur. Bu aşamadan sonra, mahkumiyet hükmünde uygulanıp uygulanmayacağının değerlendirilmesi gereken bazı hukuki kurumlar bulunmaktadır. Bu müesseseler de belli bir sıra dahilinde hakimce değerlendirilir.

Sanığın şahsi hürriyetinin sınırlanması sonucunu doğuran haller varsa bunların cezadan mahsup edilmesi gerekmektedir. Şartları varsa mahkumiyet hükmünün açıklanmasının geri bırakılması gündeme gelir. Sanık hakkında hükmolunan hapis cezasının seçenek yaptırımlara çevrilmesi ya da ertelenmesi ihtimali mevcuttur. Mükerrir olan sanık hakkında tekerrür hükümlerinin uygulanması gerekecektir. Bu gibi durumlar mahkumiyet hükmünün kurulması aşamasında hakimce tayin ve takdir edilecektir.

2.2.MAHKUM EDİLEN CEZADAN MAHSUP

Ceza hesaplanırken göz önüne alınması gereken bir husus, yargılama süresince sanığın özgürlüğünün kısıtlanmış olup olmadığıdır. Çünkü hüküm kesinleşmeden önce özgürlük kısıtlanarak geçirilen sürelerin ceza mahkûmiyetinden indirilmesi gerekir. Bu kural, çağdaş ceza hukukunun, sanığı koruyan, hak ve adalet duygusunun gereğidir[172].

Bir suç nedeniyle de olsa hakkında mahkumiyet hükmü bulunmayan bir kimsenin özgürlüğünden mahrum edilmesi şüphesiz bir haksızlıktır. Ancak, ceza yargılamasının sürdürülebilmesi bazen böyle bir sakıncaya kaçınılmaz olarak yol açabilmektedir. Bu gibi hallerde, şahsi özgürlüğün kısıtlandığı sürenin tamamının mahkumiyetten indirilmesi ile ortaya çıkan haksızlık giderilebilmekte ve önleyici amaçlarla yoksun bırakılan özgürlük hak ve adalet duygusunun gereği olarak bir anlamda iade edilmiş olmaktadır[173].

5237 sayılı TCK, mahsubu 16. ve 63. maddelerinde düzenlemiştir. 16. maddede yabancı ülkede hürriyetten yoksun bırakılma halinde mahsup düzenlenirken, 63. maddede Türkiye sınırları içinde hürriyetten yoksun bırakılma halinde mahsup düzenlenmiştir.

Kanunumuzda mahsup konusunda "mahsubun mecburiliği" olarak adlandırılan sistem geçerlidir. Bu sisteme göre, hükümlünün özgürlüğünün kısıtlandığı tüm sürelerin verilen cezadan mahsup edilmesi zorunludur. Bu sisteme göre, hükümlü kusuru ile tutuklu kalmış olsa bile, özgürlüğünü kısıtlandıran sürenin verilen cezadan indirilmesi gerekir. Bu sistemde hakimin görevi, indirim yapılması gereken kanuni şartların doğup doğmadığını kontrol etmekten ibarettir[174].

---

[172] CENTEL, ZAFER ve ÇAKMUT, a.g.e., s. 586.
[173] Çetin ARSLAN ve Murat KAYANÇİÇEK, **Cezadan Mahsup**, 1. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2011, s. 3.
[174] ARSLAN ve KAYANÇİÇEK, a.g.e., s. 6.

Mahsup müessesesi konusunda, 765 sayılı TCK ile 5237 sayılı TCK düzenlemeleri arasındaki tek fark 765 sayılı TCK'da "mevkufiyet"ten bahsedilmesine karşın 5237 sayılı TCK'da "şahsi hürriyeti sınırlama sonucunu doğuran bütün haller"in hükmolunan hapis cezasından indirileceği ifade edilmiştir[175].

2.2.1.Mahsubun Şartları

2.2.1.1.Şahsi Hürriyeti Sınırlayan Bir Sürenin Bulunması

Bu ibare yalnız tutuklamayı değil; gözaltına almayı, yakalamayı, gözetim altında bulundurmayı, adli tıp müşahedesinde bulunmayı, güvenlik kuvvetlerince götürülürken yolda geçen süreyi ve bunlar gibi özgürlüğün sınırlandığı tüm halleri kapsar. Sanık ne zaman serbest hareket etme yeteneğinden yetkili mercii kararıyla yoksun bırakılmışsa bu yeteneği sınırlanmışsa bu durum mahsup için yeterli bir sebeptir[176].

CMK'nın 109. maddesinde adli kontrol müessesesi düzenlenmiştir. Buna göre, "Bir suç sebebiyle yürütülen soruşturmada, 100 üncü maddede belirtilen tutuklama sebeplerinin varlığı halinde, şüphelinin tutuklanması yerine adlî kontrol altına alınmasına karar verilebilir.". Adli kontrol, şüphelinin CMK'nın 109/3. maddesinde gösterilen bir veya birden fazla yükümlülüğe tabi tutulmasını içerir. CMK'nın 109/6. maddesine göre, adli kontrol altında geçen süre, şahsi hürriyeti sınırlama sebebi sayılarak cezadan mahsup edilemez. Ancak CMK'nın 109/3-e maddesinde düzenlenen, uyuşturucu, uyarıcı veya uçucu maddeler ile alkol bağımlılığından arınmak amacıyla, hastaneye yatmak dahil tedavi veya muayene tedbirlerine tabi olma şeklindeki yükümlülük halinde ise burada geçen süre cezadan mahsup edilecektir.

2.2.1.2.Bir Ceza Mahkumiyetinin Varlığı

TCK'nın 63. maddesine göre, mahsuptan söz edilebilmesi içi sanığın yargılamasının mahkumiyet hükmü ile sonuçlanması gerekmektedir. Bu mahkumiyetin

---

[175] ARTUK, GÖKCEN ve YENİDÜNYA, a.g.e., s. 847-848, ARTUÇ ve HIRSLI, a.g.e., s. 311.
[176] ARTUÇ ve HIRSLI, a.g.e., s. 311.

fiilen ve hukuken infazı da mümkün olmalıdır. Ayrıca kanun mahkumiyetin, hapis veya adli para cezasına ilişkin olması bakımından da bir ayrım gözetmemiştir[177].

Sanık hakkında yapılan yargılama sonucunda beraat, düşme veya ceza verilmesine yer olmadığı kararı verilmesi halinde, ortada infaz edilecek bir ceza bulunmayacağından, mahsup da söz konusu olamayacaktır[178]. Bu durumda suçlu olduğu henüz kesin olarak bilinmeyen kişilerin özgürlüklerinden yoksun bırakılması dolayısıyla meydana çıkan haksızlıkların Anayasa'nın 19. maddesi gereğince, ancak mahsup dışında başka hukuki çarelerle giderilmesi mümkün olabilecektir. Kanun koyucu bu sakıncaları gidermek için, hakkında beraat kararı veya kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmiş olan kişilerin devletten tazminat isteme hakkının bulunduğunu CMK'nın 141/5-e maddesinde belirtmiştir[179].

TCK'nın 63. maddesine göre adli para cezasından mahsup yapılması durumunda sanığın hürriyetinin kısıtlandığı her gün 100 TL olarak hesaplanacaktır.

Hapis cezasından çevrilen adli para cezasından da mahsup yapılabilir. Kısa süreli hapis cezasının TCK'nın 50. maddesi hükümleri uyarınca adli para cezasına çevrilmesi halinde asıl mahkumiyet adli para cezasıdır. Bu nedenle adli para cezası üzerinden mahsup yapılır. Ancak adli para cezasına çevrilirken bir günün parasal karşılığı 20 TL olarak belirlenmiş olsa bile, mahsup yapılırken sanığın hürriyetinin kısıtlandığı bir gün 100 TL olarak hesap edilerek adli para cezasından mahsup edilecektir[180].

Ağırlaştırılmış müebbet ve müebbet hapis cezalarında da koşullu salıverilme söz konusu olabileceğinden dolayı bu cezalardan da mahsup yapılabilecektir[181].

---

[177] CENTEL, ZAFER ve ÇAKMUT, a.g.e., s. 588, ARSLAN ve KAYANÇİÇEK, a.g.e., s. 21.
[178] DÖNMEZER ve ERMAN, a.g.e., C. 3, s. 98.
[179] ARSLAN ve KAYANÇİÇEK, a.g.e., s. 21.
[180] ZAFER, a.g.e., s. 520.
[181] ARTUÇ ve HIRSLI, a.g.e., s. 313.

2.2.2.Mahsubun Yapılacağı Mahkumiyet

Sanık hangi suçtan hürriyetinden yoksun kalmışsa o suçtan mahkûm olursa bu suç nedeni ile verilen cezadan mahsup uygulanır. Eğer sanık birden fazla suçtan aynı dosyada yargılanıyor da hürriyetinden mahrum edildiği suçtan beraat edip, diğer bir suçtan mahkûm olursa suç tarihi aynı olduğu için bu cezadan tutuklulukta geçen süre mahsup edilir[182].

Bir suçtan dolayı yapılan yargılamada sanığın özgürlüğü kısıtlanıp da sanık o suçtan beraat ederse ve daha sonra hakkında bir başka suçtan mahkûmiyet kararı verilirse mahsup işleminin yapılıp yapılmayacağı hususu beraat kararının kesinleşme tarihine göre belirlenmelidir. Burada sanığın, beraat ettiği suçtan dolayı özgürlüğünün kısıtlandığı süre, beraat kararının kesinleşmesinden önce işlemiş olduğu diğer bir suç için verilen ceza süresinden mahsup edilmesi gerekir. Beraat kararı kesinleşmesinden sonra işlenen suç nedeni ile verilen mahkûmiyet müddetinden, beraat ettiği suçtan kaldığı süreler mahsup edilmez[183]. Aksi yönde kabul, sanığa hürriyetinden yoksun kaldığı süre kadarlık bir suç işleme imkânı ve hakkı vermek olur[184].

---

[182] ARTUÇ ve HIRSLI, a.g.e., s. 313-314.

[183] "5237 sayılı Yasa'nın 63. maddesinde, hükmün kesinleşmesinden önce gerçekleşen ve kişisel özgürlüğün sınırlanması sonucunu doğuran bütün haller nedeniyle geçirilmiş sürelerin hükmolunan hapis cezasından indirileceği öngörülmüş olmakla, tutuklu kalınan sürenin mahkumiyetten mahsup edilebilmesi için, tutukluluğun mahsup yapılacak suça konu mahkumiyete ait olması gerekmeyip, sanığın tutuklu kaldığı suçtan dolayı verilecek hükmün kesinleşmesinden önce işlemiş olduğu diğer bir suç nedeniyle verilen cezadan da tutuklu kalınan sürenin mahsubu olanaklı olacaktır. Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun 31.01.2006 gün, 2006/1-4, 2006/7 sayılı kararında da belirtildiği üzere, önemli olan husus, mahsuba konu mahkumiyete ait suçun, tutuklu kalınan suçtan dolayı verilen hükmün kesinleşmesinden önce işlenmesidir. Birden fazla suça ilişkin ayrı ayrı açılmış olan davalarda, diğer hükümden mahsup edilecek sürelerin, beraatle sonuçlanmış bir suça ilişkin olması gerektiğine dair açık bir hükme de yasada yer verilmemiştir. 06.03.1940 tarihli ve 5/68 sayılı Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararında, "Beraat eden bir kişinin beraat ettiği suçtan dolayı tutuklu kaldığı sürenin, beraat kararı kesinleşmeden önce işlemiş olduğu diğer suç için verilen ceza süresinden mahsubunun gerektiği" belirtilmiş ve tutuklu kalınan suçtan beraat etmiş olma esas alınmışsa da, bunun nedeni, beraatin zorunlu bir koşul olarak kabul edilmesi değil, sadece karara konu içtihadı birleştirmeyi gerektiren uyuşmazlığın beraat hükmüne ilişkin olmasıdır. Tutuklu kalınan suçtan dolayı beraat ya da mahkumiyet hükmü verilmesi sonuca etkili değildir." (Y.2.CD. 11.04.2012, 2012/7285 E.-2012/9338 K. sayılı kararı), karar için bakınız www.uyap.gov.tr Uyap Mevzuat/İçtihatProgramı, (e.t., 11.08.2015).

[184] ARTUÇ ve HIRSLI, a.g.e., s. 314.

2.2.3.Mahsubun Yapılmasında Usul

Mahsup, kural olarak hükmü veren mahkeme tarafından yapılır. Bazı durumlarda mahsup, cezanın infazı aşamasında infazı gerçekleştiren Cumhuriyet Savcısı tarafından da yapılabilir. Mahsup konusunda bir tereddüt oluşması halinde, Cumhuriyet Savcısı CGTİHK'nın 98. maddesi hükmüne göre hükmü veren mahkemeden karar verilmesini talep edebilir[185].

Mahkeme tarafından herhangi bir nedenle mahsubun yapıldığı hükümde belirtilmemişse infaz aşamasında da gözetilmesi mümkün olduğundan, bu işlem infazla görevli Cumhuriyet Savcısı tarafından gerçekleştirilmelidir. Kanunda mahsup "edilir" denildiğine göre, infaz savcısı, hükümlünün talebine bağlı kalmaksızın, bunu re'sen dikkate almalıdır. Bu açıdan bakıldığında, mahsup konusunda hükümde açıklık bulunmaması bir noksanlık oluşturmayacak ve kararın bozulmasına neden olmayacaktır. Yargıtay'ın aksi yönde kararları da olmakla birlikte yerleşik uygulaması bozma nedeni yapılmaması yönündedir. Yargıtay, mahsup konusundaki noksanlığı tek başına bozma nedeni saymamakta[186], başkaca bozma sebeplerinin varlığı halinde buna dayanarak bozma yoluna gitmektedir[187].

Mahsup konusundan şu hususlara dikkat edilmelidir[188]:

- Mahsup işlemi, mahkeme hapis cezasına hükmedecekse sonuç ceza belirlendikten sonra[189], eğer adli para cezasına çevirecekse paraya çevirme işleminden

---

[185] ÖZGENÇ, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, a.g.e., s. 812.

[186] "Sanığın gözaltında kaldığı 1 günlük sürenin gerekçeli karar başlığında gösterilmiş bulunmasına ve hüküm infazı sırasında her zaman bunun nazara alınarak mahsup işleminin yapılmasının mümkün bulunmasına göre tebliğnamenin bu yönde bozma isteyen görüşüne iştirak olunmamıştır" (Y.3.CD. 03.12.2008, 2008/3396 E.-2008/15762 K. sayılı kararı), karar için bakınız ARSLAN ve KAYANÇİÇEK, a.g.e., s. 48.

[187] ARSLAN ve KAYANÇİÇEK, a.g.e., s. 47-48.

[188] ARTUÇ ve HIRSLI, a.g.e., s. 315-316.

[189] "765 s. TCK'nın 40. maddesi uyarınca sanığın gözaltında kaldığı sürenin cezasından mahsubuna karar verilmesi ile yetinilmesi gerekirken yazılı şekilde sanığın gözaltında kaldığı 1 günlük sürenin 5 ay 10 günlük hapis cezasından mahsubu ile sanığın 5 ay 9 gün hapis cezası ile cezalandırılmasına karar

sonra yapılır, önce mahsup yapılıp sonra paraya çevirme işlemi yapılmaz. Hapis cezası TCK'nın 50. maddesindeki diğer seçenek yaptırımlara çevrilmişse artık mahsup yapılmasına gerek yoktur.

- Mahsup işlemi, ertelemeden de sonra yapılır.

- Tutuklu kalınan süre, asıl cezadan indirilerek sonuç ceza belirlenemez. Sonuç ceza belirlendikten sonra mahsup yapılır.

- Sanık yabancı ülkede yakalanmışsa yakalama tarihi belirlenip ona göre mahsup işlemi yapılır.

- Sanığa hem hapis cezası hem de adli para cezası verilmişse infaza mahsup öncelikle hapis cezasından yapılacaktır. Her iki cezadan birden yapılamaz.

- Erteli ceza veya davalarda geçirilen tutukluluk ve nezaret süreleri, ikinci suç bu kararların kesinleşmesinden önce işlenmişse ikinci suçun cezasından mahsup edilmelidir.

- Hürriyetin kısıtlandığı süre, bir günden az olsa bile bu süre bir gün olarak mahsup edilir.

- Sanık hakkında yakalama emri çıkartılmasına rağmen, hürriyeti kısıtlanmadan karar verilmişse mahsup işlemi yapılmaz.

- Sanığın tutuklu kaldığı süre fazla hesaplanmış veya hiç hürriyeti kısıtlanmadığı halde mahkeme kararında mahsup işlemi yapılmış olsa bile, bu husus kazanılmış hak teşkil etmez.

---

verilmesi bozmayı gerektirmiştir " (Y.2.CD. 11.06.2009, 2008/26627 E.-2009/28484 K. sayılı kararı), karar için bakınız ARSLAN ve KAYANÇİÇEK, a.g.e., s. 60.

2.2.4.Yurt Dışında Geçen Sürenin Mahsubu

Türk Ceza Kanunu'nun 16. maddesine göre, "Nerede işlenmiş olursa olsun bir suçtan dolayı, yabancı ülkede gözaltında, gözlem altında, tutuklulukta veya hükümlülükte geçen süre, aynı suçtan dolayı Türkiye'de verilecek cezadan mahsup edilir". Yurtiçinde geçen sürenin mahsubu bakımından "hürriyeti sınırlama sonucunu doğuran bütün haller" ibaresi kullanılmışken, yurt dışında geçen sürenin mahsubu için geçirilen sürenin gözaltında, gözlem altında, tutuklulukta veya hükümlülükte geçmesi gerektiği belirtilmiştir[190].

2.3.MAHKUMİYET HÜKMÜNÜN AÇIKLANMASININ GERİ BIRAKILMASI

Hükmün açıklanmasının geri bırakılması, sanık hakkında açılan kamu davası nedeniyle yapılan yargılama sonucunda verilecek mahkumiyet hükmünün açıklanmasının, öngörülecek koşullarla ve belirli bir süre boyunca sanık tarafından gösterilecek iyi hal koşuluyla ertelemesi, yani hükmün belli bir müddet koşula bağlı olarak askıda kalması ve belirtilen sürede konulacak yükümlülüklere uyulmak şartıyla sanık hakkında hukuki bir sonuç doğurmamasını ifade eder[191].

2.3.1.Mahkumiyet Hükmünün Açıklanmasının Geri Bırakılması Kararı Verilebilmesi İçin Gerekli Koşullar

Mahkumiyet hükmünün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilebilmesinin koşullarının oluşup oluşmadığını değerlendirmeden önce yargılama konusu suçun uzlaşma kapsamındaki suçlardan olup olmadığına bakılmalıdır. Uzlaşma kapsamındaki suçlardan ise uzlaşma hükümleri öncelikle uygulanmalı ve taraflar uzlaşırlarsa düşme kararı verilmelidir. Taraflar uzlaşamazlarsa davaya devam olunmalı, yargılama

---

[190] ÖZBEK ve Diğerleri, a.g.e., s. 670.

[191] Ali Rıza TÖNGÜR, **Ceza Hukukunda Yeni Boyutlarıyla Erteleme**, 1. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2009, s. 209, Cumhur ŞAHİN ve Neslihan GÖKTÜRK, **Ceza Muhakemesi Hukuku-2**, 3. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2014, s. 183, ÖZGENÇ, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, s. 625.

sonucunda sanığın suçu sabit görülüp sanık hakkında mahkumiyet hükmü kuruluyorsa hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararının uygulama koşullarının değerlendirilmesi gerekmektedir.

Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 231/5. maddesine[192] göre, hükmün açıklanmasının geri bırakılması kurumu, TCK'daki ve ceza hükmü içeren diğer kanunlardaki tüm suçlardan dolayı yapılan yargılamalar sonunda hükmolunan ceza iki yıl veya daha az süreli hapis veya adli para cezası ise uygulanabilir. Ancak hükmün açıklanmasının geri bırakılması kurumunun uygulanmayacağı konusunda kanunda açık düzenlemenin bulunması halinde, bu kurumun uygulanması olanağı bulunmamaktadır. Örneğin; CMK'nın 231/14. maddesine göre, Anayasa'nın 174. maddesinde koruma altına alına inkılap kanunlarında yer alan suçlarla ilgili olarak hükmün açıklanmasının geri bırakılması kurumu uygulanmayacaktır.

2.3.1.1.Sanığın İşlediği Suç Karşılığında Verilecek Cezaya İlişkin Koşullar

Yapılan yargılama sonucunda, sanığın üzerine atılı suçu işlediği sabit olursa sanık hakkında tüm artırım ve indirim nedenleri uygulandıktan sonra verilecek sonuç ceza, iki yıl veya daha az süreli hapis veya adli para cezası olursa sanık hakkında verilecek hükmün açıklanmasının geri bırakılması mümkün olacaktır. Burada dikkat edilmesi gereken bir husus, 19.02.2006 tarihinden önce çocuk sanıklar tarafından işlenen suçlar hakkında verilecek ceza üç yıl veya daha az süreli hapis veya adli para cezası olursa sanık hakkında verilecek hükmün açıklanmasının geri bırakılması mümkün olacaktır[193]. Kanun adli para cezası bakımından herhangi bir sınırlama yapmamıştır. Adli para cezanın miktarı ne olursa olsun, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilebilecektir[194]. Ayrıca somut olayda kanunda hapis cezası için öngörülen 2 yıllık üst

---

[192] CMK'nın 231/5. maddesine göre, "Sanığa yüklenen suçtan dolayı yapılan yargılama sonunda hükmolunan ceza, iki yıl veya daha az süreli hapis veya adlî para cezası ise; mahkemece, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilebilir.".

[193] TÖNGÜR, a.g.e., s. 235.

[194] Mustafa ARTUÇ, **Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması**, Terazi Aylık Hukuk Dergisi, Sy. 21, Ankara 2008 Mayıs, s. 117.

sınırın aşılmamış olması koşuluyla, hem hapis hem de adli para cezasına hükmolunmuş olması halinde de hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilebilir[195].

Hükmün açıklanmasının geri bırakılması hükümleri, hapis cezasının seçenek yaptırımlara çevrilmesinden önce ve hatta çevrilmeden uygulanacağından, maddede geçen adli para cezası ibaresini doğrudan verilen adli para cezası olarak anlamak gerekir. Çünkü hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararının verildiği durumlarda, CMK'nın 231/7. maddesinin amir hükmü uyarınca hapis cezası TCK'nın 50. maddesi uyarınca seçenek yaptırımlara çevrilmeyecektir[196].

Birden fazla suça ilişkin olarak yapılan yargılamalarda, birden fazla suçtan mahkumiyet halinde, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasının şartları her suç yönünden ayrı ayrı[197] değerlendirilmelidir. Ancak bu durum hakim tarafından sanığın yeniden suç işleme yönündeki eğiliminin değerlendirilmesinde dikkate alınacaktır[198].

Mahkumiyet hükmünün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilebilmesi için sanığın işlediği suçun kasıtlı veya taksirli olmasının bir önemi bulunmamaktadır.

Taksirle ölüme sebebiyet verme suçundan verilen hapis cezaları, bilinçli taksir hariç, uzun süreli bile olsa TCK'nın 50/4. maddesi uyarınca adli para cezasına çevrilebilir. Bu durumda taksirli suçtan verilen 2 yıldan fazla süreli hapis cezalarına ilişkin hükmün açıklanmasının geri bırakılıp bırakılamayacağının üzerinde durulmalıdır. TCK'nın 50/4. maddesi, tamamen adli para cezası ile ilgili olduğundan, ayrıca hükmün açıklanmasının geri bırakılması kurumu, seçenek yaptırımlara çevrilmeden önce uygulanması gereken bir kurum olduğundan, sanığa verilen hapis cezasının süresine

---

[195] ŞAHİN ve GÖKTÜRK, a.g.e., s. 18, ÖZGENÇ, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, s. 628.
[196] ARTUÇ ve HIRSLI, a.g.e., s. 354.
[197] "Yargıtay'a göre de; "Yeni sistemde cezaların içtimaı müessesesine yer verilmemesi ve düşme sebeplerinin her suç yönünden ayrı ayrı dikkate alınması zorunluluğu nedeniyle birden fazla suçtan mahkumiyet halinde, hükmün açıklanmasının geri bırakılması koşulları her suç yönünden ayrı ayrı değerlendirilmeli, ancak mahkemece bu olguların sanığın suç işleme hususundaki eğilimi kapsamında değerlendirilebileceği de gözden uzak tutulmamalıdır" (YCGK. 02.02.2010, 2010/1-20 E.-2010/15 K. sayılı kararı), karar için bakınız emsal.yargitay.gov.tr/VeriBankasiIstemciWeb/ (e.t.: 10.10.2014).
[198] ŞAHİN ve GÖKTÜRK, a.g.e., s. 185.

bakılarak hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilip verilemeyeceği belirlenmelidir, sanığa verilen hapis cezası iki yıldan fazla süreli ise taksirli suçtan verilmiş olsa bile artık hükmün açıklanmasının geri bırakılması hükümleri uygulanamayacaktır. Taksirli suçtan verilen iki yıldan fazla süreli hapis cezasının adli para cezasına çevrilebilmesi, bu hapis cezasına ilişkin hükmün açıklanmasının da geri bırakılabileceği anlamına gelmemektedir[199].

2.3.1.2.Sanığa İlişkin Koşullar

Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 231/6. maddesine göre, mahkumiyet hükmünün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilebilmesi için üç şartın gerçekleşmesi gerekir.

2.3.1.2.1.Sanığın Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılmasını Kabul Etmesi

Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 231/6. maddesine göre, sanığın kabul etmemesi halinde, sanık hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilemez. Bu madde hükmü uyarınca, sanığın suçunun sabit görülmesi halinde, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmesini kabul edip etmediği sanığa sorulmalıdır. Sanık kabul eder ise ve diğer şartlar da mevcutsa sanık hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilir. Sanık kabul etmezse sanık hakkındaki mahkumiyet hükmü açıklanır[200]. Buna karşılık, sanığın hükmün açıklanmasını geri bırakılmasını kabul etmemesi üzerine açıklanan hükümde öngörülen hapis cezası hakkında; şartları mevcutsa seçenek yaptırımlara çevrilme hapis cezasının ertelenmesi hükümleri şartları varsa uygulanacaktır[201].

Her ne kadar maddede hükmün açıklanmasının geri bırakılmasını sanığın kabul etmesinden söz edilmişse de sanık bulunabiliyorsa bu husus öncelikle sanığa sorulmalıdır. Ancak aramalara rağmen sanık bulunamıyorsa ve sanığın da müdafii var

---

[199] ARTUÇ ve HIRSLI, a.g.e., s. 354.
[200] ŞAHİN ve GÖKTÜRK, a.g.e., s. 188, ARTUÇ, GÖKCEN ve YENİDÜNYA, a.g.e., s. 754.
[201] ARTUK, GÖKCEN ve YENİDÜNYA, a.g.e., s. 754.

ise sanık müdafiine de sorulması yeterlidir. Ayrıca, sanık önce hükmün açıklanmasının geri bırakılmasını kabul etmediğini veya ettiğini bildirmiş olsa bile, hüküm verilinceye kadar sanık bu beyanından dönebilir[202].

2.3.1.2.2.Sanığın Daha Önce Kasıtlı Bir Suçtan Mahkum Olmamış Olması

Sanık hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilebilmesi için yargılama konusu suçtan daha önce işlemiş olduğu kasıtlı bir suç nedeniyle mahkum edilmemiş olması gerekir. Önceden işlenen suç kasten ya da olası kastla işlenmiş bir suç ise bu durum hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına engeldir. Sanığın daha önce taksirli bir suçtan mahkumiyetine karar verilmiş olması ise hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına engel teşkil etmeyecektir[203].

Sanığa kasıtlı suçtan verilen önceki mahkumiyet hükmündeki cezanın süresi ve türü önemli değildir. Önceki ceza hapis cezası da olabileceği gibi, adli para cezası da olabilir. Önceki cezanın infaz edilmiş olup olmamasının bir önemi yoktur. Daha önceden işlenen suçun çocukken ya da on sekiz yaşını tamamladıktan sonra işlenmiş olmasının da bir önemi bulunmamaktadır[204].

Daha önceki kasıtlı suçtan alınan ceza, ertelemiş ve deneme süresi de iyi halle geçirilmiş ise TCK'nın 51/8. maddesinin amir hükmü uyarınca ceza infaz edilmiş sayılacağından ve mahkumiyete bağlı sonuçlar devam ettiğinden, sanık hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilemez[205].

Burada üzerinde durulması gereken bazı hususlar vardır. Daha önceden işlenen suç nedeniyle sadece güvenlik tedbirine hükmedilmişse bu mahkumiyet hükmünün

---

[202] ARTUÇ ve HIRSLI, a.g.e., s. 355.
[203] TÖNGÜR, a.g.e., s. 244, ŞAHİN ve GÖKTÜRK, a.g.e., s. 188, ARTUK, GÖKCEN ve YENİDÜNYA, a.g.e., s. 750.
[204] ARTUÇ, s. 118.
[205] ARTUK, GÖKCEN ve YENİDÜNYA, a.g.e., s. 750, ARTUÇ, a.g.e., s. 118, TÖNGÜR, a.g.e., s. 249.

açıklanmasının geri bırakılmasına engel teşkil etmeyecektir[206]. Örneğin, TCK'nın 191/2. maddesi uyarınca kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde bulundurmak suçundan sanık hakkında tedaviye ve denetimli serbestlik tedbirine hükmolunmuşsa bu durum sonraki suçtan hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmesine engel teşkil etmez.

3682 sayılı mülga Adli Sicil Kanunu döneminde işlenen kasıtlı suçlardan verilen mahkumiyet kararlarının 3682 sayılı Kanun hükümlerine göre adli sicilden silinme şartları oluşmuşsa bu mahkumiyet de sonraki suçtan hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmesine engel teşkil etmeyecektir. Bu mahkumiyetlere ilişkin kayıtlar adli sicil kaydında halen yer almaktaysa da silinmiş gibi değerlendirilmelidir. Ancak buna rağmen her ne kadar adli sicil kaydından silinme şartları oluşmuş olsa bile, bu mahkumiyetler de sanığın yeniden suç işleyip işlemeyeceği yönündeki eğiliminin tespitinde önemlidir[207].

647 sayılı mülga CİK'in 6. maddesi uyarınca mahkumiyeti ertelenmiş olan sanıkların deneme süresi içerisinde suç işlememesi halinde, mahkumiyet "esasen vaki olmamış" sayılacağından, mahkumiyet kararı hiç verilmemiş gibi bir sonuç çıkacağından, bu Kanun döneminde verilip de "esasen vaki olmamış" sayılma şartları oluşan mahkumiyet hükümleri sonraki suçtan hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmesine engel teşkil etmeyecektir[208].

5237 sayılı TCK döneminde işlenen kasıtlı bir suçtan dolayı mahkumiyeti bulunan sanık hakkında bir daha hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilip verilemeyeceği hususunda kanunda bir açıklık bulunmamaktadır. Yargıtay Ceza Genel Kurulu bir kararında; 5237 sayılı TCK döneminde işlenen suçlar bakımından, bu suçlardan dolayı verilen mahkumiyet kararlarının infazından itibaren 5237 sayılı

---

[206] Ali İhsan İPEK, **Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması**, 1. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2010, s. 121.

[207] Enver KUMBASAR, **Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması**, 1. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2012, s. 154.

[208] İPEK, a.g.e., s. 122.

TCK'nın 58. maddesinde belirtilen tekerrür sürelerinin geçmesinden sonra sanık hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilebileceğini belirtmiştir[209].

Yargıtay Ceza Genel Kurulu, doğru bir şekilde, sanık hakkında daha önceden bir mahkumiyet kararı bulunduğu durumlarda, mahkumiyet hükmünün üzerinden belli bir zaman geçmesinden sonra, sanık hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilebilmesi için objektif bir kriter aramış, TCK'nın 58. maddesindeki süreleri kriter olarak kabul etmiştir. Yargıtay, hakkaniyete uygun bir çözüm bulma amacıyla belli bir mecburiyetle, konunun çözümünde objektif bir kriter olarak, konuyla pek de ilgisi olmayan tekerrür müessesindeki süreleri esas almıştır. Yargıtay'ın bu kararından sonra, 5352 sayılı Adli Sicil Kanunu'nun 12. maddesi, 05.04.2012 tarih ve 6290 sayılı Kanun ile değiştirilmiş, mahkumiyet kararlarına ilişkin kayıtların arşive alınma koşullarının oluştuğu tarihten itibaren beş yıl geçmesiyle tamamen silineceği şeklinde bir düzenleme getirmiştir. 5352 sayılı Adli Sicil Kanunu'nun 9. maddesine göre de cezanın infazının tamamlanmasından sonra arşiv kaydına alınacağı belirtilmiştir. Bu düzenlemenin yürürlüğe girmesiyle birlikte, önceki mahkumiyetin konusu olan cezanın infazının tamamlanmasından sonra beş yıl geçmesiyle adli sicil ve arşiv kaydından silinme şartları oluşacaktır. Kanaatimizce, 5237 sayılı TCK döneminde işlenen suçlar için artık, 5352 sayılı Adli Sicil Kanunu'nun 9. ve 12. maddelerindeki sürenin geçmesi kriter alınmalıdır. Bu sürenin geçmesiyle önceki mahkumiyet hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına engel teşkil etmeyecektir.

Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 231. maddesinde, hakkında daha önceden hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilen sanığın sonradan işlediği bir suç

---

[209] "yeni yasa dönemindeki mahkûmiyetler açısından da, belirli sürelerin geçmesi ile bu mahkûmiyetlerin 231. maddenin uygulanmasına yasal engel oluşturmayacağını kabulde zorunluluk bulunmaktadır. Bu itibarla, 01.06.2005 tarihinden sonra işlenen suçlardan dolayı mahkûm edilen sanıklar yönünden, 5237 sayılı TCY'nin tekerrür hükümlerinin uygulanması için 58. maddesinde öngörülen sürelerin nazara alınması ve bu sürelerin geçmiş olduğu hallerde önceki mahkûmiyetin hükmün açıklanmasının geri bırakılmasının objektif koşularının değerlendirilmesi yönünden engel oluşturmayacağının kabulü adalet ve hakkaniyete uygun olacaktır." (YCGK. 03.02.2009, 2008/11-250 E.-2009/13 K. sayılı kararı), karar için bakınız emsal.yargitay.gov.tr/VeriBankasiIstemciWeb/ (e.t.: 15.10.2014).

için de hükmün açıklanmasına karar verilebilip verilemeyeceği hususunda bir düzenleme bulunmamaktaydı. Uygulamada bir sanık hakkında farklı yargılamalarda birden fazla hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına dair karar verildiği görülüyordu. Üstelik bunun bir sınırı da yoktu. Bu durum cezaların caydırıcılığı ilkesine zarar veriyordu. Uygulamadaki bu durumu gören kanun koyucu, 6545 sayılı Kanun'la CMK'nın 231/8. maddesine "Denetim süresi içinde, kişi hakkında kasıtlı bir suç nedeniyle bir daha hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilemez." şeklinde bir ek cümle getirerek, daha önceden hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilen sanığın denetim süresi içerisinde bir başka suç işlemesi halinde sanığın yeni suçu için de hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmesinin önüne geçmiştir.

Kanaatimizce bu yeni düzenleme karşısında, yapılan yargılamalarda karar aşamasına gelindiğinde, sanığın adli sicil kaydı dava dosyasında bulunmaktaysa bile, sanığın güncel adli sicil kaydı dava dosyasına eklenmeli, karar anında sanık daha önceden verilen bir hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına dair kararın denetim süresi içerisindeyse diğer tüm şartlar bulunsa bile, sanık hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilmemelidir.

2.3.1.2.3.Sanığın Yeniden Suç İşlemeyeceği Hususunda Kanaate Varılması

Mahkemece, sanığın kişilik özellikleri ile duruşmadaki tutum ve davranışları göz önünde bulundurularak, yeniden suç işlemeyeceği hususunda kanaate varılmalıdır. Bu şart, sübjektif niteliktedir. Hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararının verilip verilmeyeceği hususunda hakime takdir yetkisi getirmektedir[210]. Hakim bu kanaate ulaşıp ulaşamamasındaki gerekçelerini kararda göstermelidir. Sadece "takdiren" denmesi gerekçe olarak kabul edilemeyecektir. Kanunda yer alan tabirlerin tekrarlanması da bir

[210] ŞAHİN ve GÖKTÜRK, a.g.e., s. 186, ARTUK, GÖKCEN ve YENİDÜNYA, a.g.e., s. 752, İPEK, a.g.e., s. 153.

gerekçe olarak kabul edilemeyecektir. Hakim bu kanaate ulaşamayıp, hükmü açıkladığında da bu takdir temyiz denetimine tabi olacaktır[211].

2.3.1.2.4.Suç Nedeniyle Uğranılan Zararın Giderilmesi

Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 231/6-c maddesine göre hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilebilmesi için, "Suçun işlenmesiyle mağdurun veya kamunun uğradığı zararın, aynen iade, suçtan önceki hale getirme veya tazmin suretiyle tamamen giderilmesi" gerekir. Öncelikle, bir zararın giderilebilmesi için, ortada ölçülebilir ve giderilebilir bir zararın, daha açık bir ifadeyle somut bir zararın bulunması gerekir. Mağdurun ya da kamunun uğradığı "zarar" kavramından maddi zarar[212] anlaşılmalıdır. Mahkeme mağdurun uğradığı manevi zararları dikkate alamaz[213].

Zararın miktarı konusunda sanıkla mağdur anlaşırlarsa mahkeme bu miktarı kabul etmelidir. Zarar konusunda sanıkla mağdur anlaşamazlarsa mahkeme zarar konusundaki tüm bilgi ve belgelere göre zararın miktarını tespit edecektir. Bu durumda sanığın ödemek zorun da olduğu miktar mahkemenin tayin ettiği miktardır. Mağdur zararının daha fazla olduğu kanaatindeyse hukuk mahkemelerine zararının kalan kısmının karşılanması için başvurabilir[214].

Suçun işlenmesiyle kişiler veya kamu bakımından herhangi bir maddi zarar oluşmamışsa hükmün açıklanmasının geri bırakılması bakımından bu koşulun varlığı kabul edilir. Mağduru belli olmayan suçlarda, suçun mağduruna ulaşılamaması, işlenen

---

[211] ARTUÇ ve HIRSLI, a.g.e., s. 356.

[212] "Sanığın işlemiş olduğu hakaret suçunu oluşturan eylem nedeniyle oluşmuş bir maddi zarardan bahsedilemeyeceğinden, 5271 sayılı CMK'nun 231. maddenin 6. fıkrasının (c) bendindeki şart aranmaksızın bu suçla ilgili yargılama sonucunda sabıkasız olan sanık hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılmasının uygulanma şartlarının bulunup bulunmadığının değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu nedenle, yerel mahkemece sanığın özür dilememek suretiyle katılanın manevi zararını gidermediği gerekçe gösterilerek sanık hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına yer olmadığına karar verilmesi yasal dayanaktan yoksun ve isabetsizdir." (YCGK. 05.02.2013, 2012/2-1264 E.-2013/42 K. sayılı kararı), karar için bakınız www.kararara.com (e.t.: 31.08.2015).

[213] ÖZGENÇ, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, s.630, TÖNGÜR, a.g.e., s. 252.

[214] ÖZGENÇ, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, s. 631, TÖNGÜR, a.g.e., s. 252.

suçun mağdurunun toplum olması gibi durumlarda da hükmün açıklanmasının geri bırakılması bakımından bu koşulun varlığı kabul edilmelidir[215].

Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 231/9. maddesine göre, suçun işlenmesi suretiyle mağdurun veya kamunun uğradığı zararın giderilmesi koşulunun sanık tarafından derhal yerine getirilememesi durumunda, sanık hakkında mağdurun veya kamunun uğradığı zararı denetim süresince aylık taksitler halinde ödemek suretiyle ödemek suretiyle tamamen giderilmesi koşuluyla da hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilebilir.

Burada dikkat edilmesi gereken bir husus da mağdurun veya kamunun uğradığı zararın tamamen giderilmesi gerektiğidir. Zarar kısmen giderilmişse bu şart gerçekleşmemiş sayılacaktır. Şunu da belirtmek gerekir ki, zararın bir kısmını karşılayan sanık hakkında, zararın kalanını denetim süresi içerisinde karşılaması koşuluyla da hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilebilir.

2.3.2.Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılmasında Usul

Yapılan yargılama sonucunda sanığın üzerine atılı suçun sabit olduğu vicdani kanaatine varılırsa hakim temel cezayı belirleyip, cezada artırım ve indirim gerektiren hallere göre artırım ve indirim yapıp, teşebbüs, haksız tahrik, zincirleme suç gibi somut olayda bulunan durumlara ilişkin hükümleri uygulayıp, takdiri indirim nedenini uyguladıktan sonra sonuç cezaya ulaşacak, sonuç ceza 2 yıl veya daha az süreli hapis cezası veya adli para cezasıysa hükmün açıklanmasının geri bırakılması müessesesinin uygulama şartlarının bulunup bulunmadığını tartışacaktır. Yukarıda belirtilen koşulların varlığı halinde bu müessesenin uygulanmasına karar verecektir. Hükmün açıklanmasının

[215] ARTUÇ ve HIRSLI, a.g.e., s. 358.

geri bırakılması kararı ile birlikte, CMK'nın 231/7. maddesinin amir hükmü uyarınca, sanığa verilen ceza seçenek yaptırımlara çevrilmeyecek ve ertelenmeyecektir[216].

Mahkumiyet hükmünün açıklanmasının geri bırakılması kararında, sanığın denetim süresi içerisinde kasıtlı bir suç işlemesi ve denetimli serbestlik tedbirine uyulmasının sonuçları ile denetim süresi içerisinde kasıtlı bir suç işlemesinin ve denetimli serbestlik tedbirine ilişkin yükümlülüklere aykırı davranmasının sonuçları da açıkça gösterilmelidir[217]. Herhangi bir hukuk eğitimi almamış sanığın bu müessesenin hüküm ve sonuçlarını bilmesi beklenmemelidir.

Mahkeme hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verdiğinde, CMK'nın 231/8. maddesi uyarınca, sanığın beş yıl süreyle denetim süresine tabi tutulmasına karar verir. Suç tarihinde on sekiz yaşından küçük olan çocuk sanıklar hakkında bu denetim süresi ÇKK'nın 23. maddesine göre üç yıldır.

Mahkeme hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararını verirken sanık hakkında bir yıldan fazla olmayacak şekilde denetimli serbestlik tedbiri uygulanmasına karar verebilir. CMK'nın 231/8. maddesine göre, bu tedbirin uygulanıp uygulanmayacağı hususu hakimin takdirindedir. Hakim, denetimli serbestlik tedbiri uygulanmasına karar vermişse tedbirin süresini sanığın kişilik özellikleri ve sosyal durumuna göre serbestçe takdir edecektir. Denetimli serbestlik tedbiri olarak nelerin belirlenebileceği CMK'nın

---

[216] "Hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verildiğinde, hapis cezasının yasal zorunluluk bulunsa bile adli para cezasına çevrilmesi olanaklı değildir. YCGK'nın 03.06.2008 gün ve 2008/149-163 sayılı kararında da belirtildiği üzere CYY'nin 231. maddesinin diğer kişiselleştirme nedenlerinden önce yargıç tarafından isteme bağlı olmaksızın değerlendirilmesi zorunludur. Adli para cezasına ilişkin seçenek yaptırım uygulamasının cezanın kişiselleştirilmesi araçlarından birisini oluşturduğunda kuşku yoktur. CYY'nin 231/7. maddesinde çocuk sanıklar açısından ayrık bir düzenlemeye yer verilmemiştir. TCY'nin 50/3. maddesindeki yasal zorunluluğun, denetim süresi içerisinde kasten yeni bir suç işlenmesi veya denetimli serbestlik tedbirine ilişkin yükümlülüklere aykırı davranılması durumunda, CYY'nin 231/11. maddesi uyarınca yerine getirilmesi olanaklıdır. Yukarıda belirtilen YCGK kararı ve CYY'nin 231/7. maddesi hükmü karşısında Malatya Çocuk Mahkemesi'nin daha önce hapis cezasına mahkum edilmeyen çocuk sanık hakkındaki hapis cezasını yasal zorunluluk nedeniyle adli para cezasına çevirmesi işleminin hukuka uygun olmadığı anlaşılmaktadır." (Y.4.CD. 04.03.2009, 2009/3898 E.-2009/3995 K. sayılı kararı), karar için bakınız www.uyap.gov.tr Uyap Mevzuat/İçtihatProgramı, (e.t., 11.08.2015).

[217] ARTUÇ ve HIRSLI, a.g.e., s. 362.

231/8. maddesinde gösterilmiştir. Denetimli serbestlik tedbiri olarak belirlenebilecek yükümlülüklere ilişkin bir yıllık süre açısından ise çocuklar ve yetişkinler arasında bir ayrım yapılmamıştır[218].

Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 231/5. maddesi uyarınca hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı sanık hakkında hukuken sonuç doğurmayacaktır.

2.4.HÜKMEDİLEN KISA SÜRELİ HAPİS CEZASININ SEÇENEK YAPTIRIMLARA ÇEVRİLMESİ

Çağdaş ceza ve infaz anlayışıyla birlikte, mahkumların uslandırılması ve resosyalizasyonu ile suçluların topluma uydurulması amacını taşıyan infaz kurumlarının oluşturulması zorunluluğu doğmuştur. Hürriyeti bağlayıcı cezaların özel önleme fonksiyonunu gerçekleştirmek için infaz alanında gösterilen çabalarla tam bir başarı sağlanamamıştır. Özellikle hafif suçlardan veya şiddetle ilgisi olmayan suçlardan hapis cezasına mahkum olanlar bakımından cezaevinin olumsuz etkilerinin sadece infaz kurumlarında yapılacak reform yolu ile önlenemeyeceği, bu cezaların sınırlandırılması zorunluluğunun bulunduğu, hürriyeti bağlayıcı cezaların sakıncalarının bu cezalara seçenek olabilecek müesseselerle giderilmesi ve hürriyeti bağlayıcı cezalara en son başvurulması şeklinde bir eğilim oluşmuştur[219].

Bu eğilime paralel şekilde, 5237 sayılı TCK'nın da 50/1. maddesindeki "Kısa süreli hapis cezası, suçlunun kişiliğine, sosyal ve ekonomik durumuna, yargılama sürecinde duyduğu pişmanlığa ve suçun işlenmesindeki özelliklere göre...çevrilebilir." hükmüyle hapis cezasına seçenek yaptırımlar müessesesine mevzuatımızda yer verilmiştir.

---

[218] ŞAHİN ve GÖKTÜRK, a.g.e., s. 190, KUMBASAR, a.g.e., s. 210.

[219] Birleşmiş Milletler Uyuşturucu Maddeler Ve Suç Ofisi, **Temel İlkeler Ve Umut Veren Uygulamalar El Kitabı-Hapsetmenin Alternatifleri**, Birleşmiş Milletler Yayını, New York 2007, s. 6, İNCE, a.g.e., s. 151, ÇETİN, a.g.e., s. 26, ÖZGENÇ, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, s. 619.

2.4.1.Cezanın Kısa Süreli Hapis Cezası Olması

Kısa süreli hapis cezasının seçenek yaptırımlara çevrilebilmesi için hükmedilen cezanın bir yıl ve daha az süreli hapis cezası olması gerekmektedir. Zira TCK'nın 49/1. maddesine göre kısa süreli hapis cezası, "bir yıl veya daha az süreli hapis cezası"dır. Ağırlaştırılmış müebbet hapis, müebbet hapis ve adli para cezası seçenek yaptırımlara çevrilemeyecektir.

Buradaki bir yıllık ceza, kanunun o suç için belirlediği ceza değil, hakimin somut olayda sonuç olarak takdir ettiği somut cezadır[220]. Bu bir yıllık ceza, mahsup işlemi yapılmadan önce hükmedilen sonuç ceza miktarıdır[221]. Sanık aynı yargılamada birden fazla suçtan hapis cezasına mahkum edilirse sanığın mahkum edildiği hapis cezalarının toplamı bir yılı geçse bile, her bir suç için[222] hükmedilen hapis cezası bir yıldan fazla değilse kısa süreli hapis cezası seçenek yaptırımlara çevrilir[223]. Yani önemli olan sonuç cezanın bir yıl veya daha az süreli olmasıdır.

Türk Ceza Kanunu'nun 50/4. maddesine göre, taksirli suçlardan dolayı hükmolunan hapis cezaları kısa süreli olmasa da süresine bakılmaksızın adli para cezasına çevrilebilir. Kanun koyucu taksirli suçtan cezaya hükmolunması halinde üst sınırı bir yıl değil, sınırsız olarak kabul etmiştir. Belirtmek gerekir ki, bu fıkra hükmüne göre, taksirli suçlardan verilen kısa süreli olmayan hapis cezaları, ancak adli para cezasına çevrilebilecektir. Adli para cezası dışındaki yaptırımlara, kısa süreli hapis cezası dışındaki mahkûmiyetler çevrilemez[224]. Burada kanun, kısa süreli hapis

---

[220] HAFIZOĞULLARI, a.g.e., s. 80, CENTEL, ZAFER ve ÇAKMUT, a.g.e., s. 591, Mehmet MADEN, **Hapis Cezasına Seçenek Yaptırımlar**, 1. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2012, s. 156.

[221] ARTUÇ ve HIRSLI, a.g.e., s. 432.

[222] "Sanığın görevliye sövme suçundan beş kez cezalandırılması sırasında her bir eylem nedeniyle ayrı hüküm kurulup paraya çevirme hususunun buna göre değerlendirilmesi gerektiğinin gözetilmemesi..." (Y.4.CD. 04.07.2006, 2006/140 E.-2006/13420 K. sayılı kararı), karar için bakınız ARTUÇ ve HIRSLI, a.g.e., s. 432.

[223] ARTUK, GÖKCEN ve YENİDÜNYA, a.g.e., s. 707, İNCE, a.g.e., s. 155, ÇETİN, a.g.e., s. 109, ÖZBEK ve Diğerleri, a.g.e., s. 578.

[224] ARTUK, GÖKCEN ve YENİDÜNYA, a.g.e., s. 707, ÇETİN, a.g.e., s. 102, KOCA ve ÜZÜLMEZ, a.g.e., s. 531.

cezalarının yaptırıma çevrilebileceği kuralına istisna getirmiş ayrıca, bilinçli taksir halinde bu hükmün uygulanmayacağı belirtilmek suretiyle de istisnanın istisnasını koymuştur. Bir diğer ifadeyle, bilinçli taksirle işlenen suçtan dolayı hükmolunan hapis cezası kısa süreli değilse[225], adli para cezasına ve diğer seçenek yaptırımlara çevrilmeyecektir. Ancak, bilinçli taksirle işlenen suçtan dolayı verilen kısa süreli hapis cezaları, seçenek yaptırımlara çevrilebilecektir[226].

Türk Ceza Kanunu'nun 50/2. maddesine göre, suç tanımında hapis cezası ile adli para cezasının seçenek olarak öngörüldüğü hallerde, temel ceza olarak hapis cezası seçilmiş ise bu ceza artık adli para cezasına çevrilemeyecektir. Bu hükümle bir suçun cezası olarak hapis veya adli para cezasından birini seçme konusunda hakime takdir hakkı tanınmış ve hakimde hapis cezasını seçmişse artık hakimin suçun karşılığı olarak para cezasını değil, hapis cezasını takdir ettiği kabul edilerek, hakimin bu konudaki takdir hakkına sınır getirilmiştir. Bu hüküm ile getirilen sınır, yalnızca hapis cezasının adli para cezasına çevrilmesi ile ilgilidir. Seçenek yaptırımlar arasından seçilen hapis cezası, diğer koşullar da mevcutsa TCK'nın 50. maddesinde belirtilen adli para cezası dışındaki seçenek yaptırımlara çevrilebilecektir[227].

Ayrıca, disiplin hapsi cezaları da CMK'nın 2/1-l maddesi uyarınca kısa süreli de olsa adli cezasına ve diğer seçenek yaptırımlara çevrilemez[228].

Sanık, işlediği suç nedeniyle tutuklu kalmış ise tutuklulukta geçirdiği süre cezasını karşılamıyorsa önce hapis cezasının karşılığı olarak seçenek yaptırıma çevirme işlemi yapacak, ondan sonra tutuklulukta geçen süre sonuç cezadan mahsup edilecektir.

---

[225] "Sanığın bilinçli taksirle hareket edip mağdurların basit tıbbi müdahale ile giderilebilecek şekilde yaralanmasına neden olduğu olay nedeniyle yapılan yargılama sonunda tayin edilen 1 yıl 8 ay hapis cezasının kısa süreli olmadığı ve 5237 sayılı TCK'nın 50/4. maddesi gereğince adli para cezasına çevrilemeyeceği gözetilmeksizin adli para cezasına çevrilmesi " (Y.12.CD. 13.03.2012, 2012/23828 E.-2012/6944 K. sayılı kararı), karar için bakınız www.adanabarosu.org.tr/duyurular/(e.t.:20.12.2014).

[226] ARTUÇ ve HIRSLI, a.g.e., s. 433, DEMİRBAŞ, a.g.e., s. 581, ZAFER, a.g.e., s. 505, KOCA ve ÜZÜLMEZ, a.g.e., s. 531.

[227] Çetin AKKAYA, **Cezaların Belirlenmesi Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı ve İnfaz Hukuku**, 2. Baskı, Kartal Yayınevi, Ankara 2007, s. 66, HAKERİ, a.g.e., s. 505,

[228] ARTUÇ ve HIRSLI, a.g.e., s. 434.

Sanık, hakkında hükmedilen cezanın tamamını gözaltında ve tutuklulukta geçirmiş ise artık bu cezanın seçenek yaptırıma çevrilmesinde, sanığın herhangi bir hukuki bir faydası olmayacağından, çevirme işlemi de yapılmayacaktır[229].

2.4.2.Seçenek Yaptırıma Çevirmede Takdir Yetkisi

2.4.2.1.Kural

Kısa süreli hapis cezası yerine seçenek yaptırımlardan birine hükmetme hakimin takdirinde olan bir hususdur. Mahkemenin bu konuda takdir yetkisi iki hususa ilişkin olarak bulunmaktadır. Bunlardan ilki, sanık hakkında hapis cezası yerine seçenek yaptırıma hükmedip hükmetmemeye ilişkin bulunmaktadır. Diğeri ise sanık hakkında hangi seçenek yaptırıma hükmedileceği hususundadır[230].

Hakim bu takdir yetkisini kullanırken;

- Suçlunun kişiliğini,
- Sosyal ve ekonomik durumunu,
- Yargılama sürecinde duyduğu pişmanlığı,
- Suçun işlenmesindeki özellikleri,

değerlendirecektir.

Seçenek yaptırıma çevirmede hakimin nazara alacağı bu ölçütler örnekleyici değil, sınırlı niteliktedir. Çünkü 647 sayılı CİK'in 4/1. maddesinde "sair hallerden" bahsedilirken, 5237 sayılı TCK'da bu ibareye yer verilmemiştir. Bu nedenle seçenek yaptırıma çevirmede kullanılacak ölçütler yalnızca dört tanedir.

---

[229] İNCE, a.g.e., s. 156.
[230] ÖZGENÇ, **Türk Ceza Kanunu Gazi Şerhi**, s. 638.

Suçlunun kişiliği, sanığın sabıkasının bulunup bulunmadığı, yargılamadaki davranışları, sağlık durumu, sanat ve mesleğindeki özellikler, sanığın suçun işlendiği zamana kadar sergilediği tutum ve davranışları, geçmişi ve sosyal ilişkileri gibi hususları ifade etmektedir[231].

Sanığın sosyal ve ekonomik durumu ise sanığın mesleği, evli ve çocuk sahibi olup olmadığı, yakınlarına bakmakla yükümlü olup olmadığı, mali durumu, toplum içindeki konumunu ifade etmektedir[232].

Sanığın yargılama sürecinde duyduğu pişmanlık, sanığın işlediği bu suçtan pişman olup olmadığı hususudur. Sanık halen yargılama konusu suçu işlediğinin iyi olduğu konusunda ısrarlı ise pişman değildir demektir. Burada sanığın, suçun işlenmesinden, kararın verilmesine kadar olan süreçte sergilediği tutum ve davranışlar göz önünde tutulacaktır. Bunun sadece kovuşturma değil, soruşturma evresini de kapsar şekilde düşünülmesi gerekir[233]. Sanığın teslim olup delilleri teslim etme gibi olumlu hareketleri ile mağduru olay yerinde bırakıp kaçmak gibi olumsuz hareketleri göz önünde bulundurulmalıdır[234]. Bu nedenle sanığın, suçu kabul etmesi ve pişmanım demesi aranmamalıdır. Burada dikkate alınacak olan sanığın yargılama sürecindeki davranışlarıdır, sanık suçunu kabul etmese bile, böyle bir olaya karışmaktan dolayı pişman ve üzgün olduğu anlaşılıyorsa pişmanlık duyduğu varsayılacaktır. Burada etkin pişmanlık duyularak yapılan ödemeler nazara alınmaz, başka bir deyişle etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanması ile yargılama sırasındaki pişmanlık farklı hususlardır[235].

Hakim, suçun işleniş biçimini de değerlendirecektir. Hakim burada TCK'nın 61. maddesindeki kriterlerden faydalanabilir. Buna göre, suçun tesadüfen ya da tasarlanarak işlenmesi, mağdur ya da üçüncü kişiler üzerindeki etkisinin azlığı ya da çokluğu, suçun işlenmesine mağdurun etkisi, mağdurun da kusurunun bulunması ya da bulunmaması,

---

231 İNCE, a.g.e., s. 158, ÇETİN, a.g.e., s. 86, ÖZBEK ve Diğerleri, a.g.e., s. 579.
232 ÇETİN, a.g.e., s. 89, ÖZBEK ve Diğerleri, a.g.e., s. 580.
233 ÇETİN, a.g.e., s. 90.
234 İNCE, a.g.e., s. 160.
235 ARTUÇ ve HIRSLI, a.g.e., s. 436.

zararın miktarı, suçun işlendiği yer ve zaman, sanığın içinde bulunduğu koşullar gibi haller suçun işleniş biçiminin değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulabilecektir[236]. Karşı görüşe göre, "suçun işlenmesindeki özellikler", suçun TCK'nın 61. maddesinde sayılan özellikleri dışında kalan özelliklerdir. Bu görüşe göre cezanın şahsileştirilmesi amacıyla da olsa bir neden iki kez değil, ancak bir kez göz önüne alınabilir[237].

Değerlendirmelerin yapılması sanık hakkında yeterli bilgi toplanmasına ve sanığın dikkatle izlenmesine, gözlenmesine bağlıdır. Takdir hakkı belli verilere, bilgi ve kanıtlara dayanmalı; soyut ve genel ifadelerle, yasa hükmündeki sözlerin aynen tekrarlanması ile hüküm kurulmamalıdır. Bu nedenle, hem sanıkların durumunu araştırıp gözlemlemek hem de bunu tutanaklara yansıtmak zorunludur. Bundan sonra da hükümde yeterince ve usulünce tartışılarak yasal gerekçeye dayandırılmalıdır[238].

Kısa süreli hapis cezasının seçenek yaptırıma çevrilmesi sanığın veya müdafiinin talebine bağlı değildir. Ancak talep varsa seçenek yaptırıma çevrilip çevrilmeyeceği hususunda bir karar verilmesi gerekmektedir. Yargıtay bazı kararlarında[239] talep bulunmaması halinde mahkemenin seçenek yaptırıma çevirme konusunda bir karar verme zorunluluğu olmadığına karar vermiştir. Ancak cezanın bireyselleştirilmesi zorunluluğu karşısında hakim re'sen bu konuda talep olmasa da karar vermelidir. Nitekim Yargıtay bir başka kararında[240] mahkemenin seçenek yaptırımlara hükmedilip

---

[236] ÖZBEK ve Diğerleri, a.g.e., s. 580.

[237] Karşıt görüş için bakınız, HAFIZOĞULLARI, a.g.e., s. 83.

[238] İNCE, a.g.e., s. 162, ÇOLAK ve ALTUN, a.g.e., s. 195, ARTUK, GÖKCEN ve YENİDÜNYA, a.g.e., s. 709.

[239] "Her ne kadar, bozma kararından önce 647 sayılı Yasanın 4. maddesinin uygulanmasına yönelik bir istek bulunmaması, Yerel Mahkemenin bu hususta karar vermesini zorunlu kılmaz ise de, adalet, hak ve nesafet kuralları gözetilerek yapılan Özel Daire bozma kararından sonra, sanık 647 sayılı Yasanın 4. maddesinin uygulanmasını istemiş olduğuna ve bozma ile ilk hükmün ortadan kalkmış olmasına göre son kurulan hükümde bu hususun tartışılması gerekir..." (YCGK. 11.1.1997, 2-274/232 sayılı kararı), karar için bakınız ARTUK, GÖKCEN ve YENİDÜNYA, a.g.e., s. 708.

[240] "...Öte yandan modern ceza hukukunda 'ceza' kavramı değişikliklere uğramıştır. Sadece suçluya ızdırap vermek amacını güden yaptırımların, toplumsal çıkarlarla bağdaşmayacağı anlaşıldığından, bu yaptırımlar sistemi yerini suçlunun ıslahı ile birlikte toplumun da korunmasını öngören karma nitelikteki yaptırımlara bırakmıştır. 'Suçlunun kişiliğine uygun önlemlerin uygulanması' bazen ceza kavramının yanında yer almış, bazen de ceza kavramının yerini almıştır. Bu nedenle, yaptırım belirlenirken suçlunun kişiliği, sair halleri, suçun işlenmesindeki özellikler nazara alınmalı, maddede

hükmedilmeyeceği hususunda açık bir talep olmasa dahi olumlu ya da olumsuz yönde bir karar vermesi gerektiğini açıkça belirtmiştir[241].

Sanık veya müdafii tarafından seçenek yaptırıma çevrilme yönündeki talep duruşmada bildirilebileceği gibi, verilen herhangi bir dilekçe ile de bildirilebilir. Sanık tüm lehe hükümlerin uygulanmasını istemiş ise bu istemin içine seçenek yaptırımlara çevirme hususunun da gireceği[242] unutulmamalıdır. Ayrıca pişman olduğunu beyan eden sanık hakkında da seçenek yaptırımlara çevirme konusunda bir karar verilmelidir. Zira pişmanlık TCK'nın 50. maddesinde seçenek yaptırımlara çevirmede bir ölçüt olarak öngörülmüştür[243].

Hakime takdir yetkisi tanıyan seçenek yaptırımlara çevirme müessesesinin bazı istisnaları da vardır.

2.4.2.1.Seçenek Yaptırıma Çevirmede Takdir Yetkisinin Sınırları

Hapis cezasının seçenek yaptırımlara çevrilmesi hakimin takdirinde olmakla beraber, bazı hallerde seçenek yaptırımlara çevrilme zorunluluğu, bazı hallerde de seçenek yaptırımlara çevrilme yasağının söz konusu olduğu haller mevcuttur.

2.4.2.1.1.Seçenek Yaptırıma Çevirme Zorunluluğu

Türk Ceza Kanunu'nun 50/3. maddesine göre bazı cezaların, bazı sanıklar hakkında seçenek yaptırıma çevrilmesi zorunludur. Burada hakimin herhangi bir takdir

---

yer alan özgürlüğü bağlayıcı cezanın para cezasına çevrilmesi konusunda bir istek olmasa dahi, yaptırımların kişiselleştirilmesi zorunluluğu karşısında bu husus üzerinde durulmalıdır..." (YCGK. 27.06.2000, 2-136/146 sayılı kararı), karar için bakınız ARTUK, GÖKCEN, YENİDÜNYA, a.g.e., s. 708.

241 CENTEL, ZAFER ve ÇAKMUT, a.g.e., s. 592, ARTUK, GÖKCEN ve YENİDÜNYA, a.g.e., s. 708, ÖZBEK ve Diğerleri, a.g.e., s. 580.

242 " Kabule göre de; sanık müdafiinin lehe hükümlerin uygulanması yolundaki talebi de dikkate alınarak suç tarihinde yaşı küçük olan sanık hakkında 5237 sayılı TCK'nın 50. maddesinin uygulanması hususunda olumlu veya olumsuz bir karar verilmemesi" (Y.10.CD. 09.10.2006, 2006/8375 E.-2006/11225 K. sayılı kararı), karar için bakınız www.uyap.gov.tr Uyap Mevzuat/İçtihatProgramı, (e.t., 11.08.2015).

243 ARTUÇ ve HIRSLI, a.g.e., s. 438-440.

yetkisi söz konusu değildir. Hakimin seçenek yaptırıma çevirme zorunluluğu bulunmaktadır. Hakimin seçenek yaptırıma çevirme zorunluluğunun olduğu durumlar şunlardır:

2.4.2.1.1.1.Daha Önce Hapis Cezasına Mahkum Olmamış Sanığın Mahkum Olduğu Otuz Gün ve Daha Az Süreli Hapis Cezası

Türk Ceza Kanunu'nun 50/3. maddesine göre, daha önceden hapis cezasına mahkum olmamak koşuluyla, mahkum edilen otuz gün ve daha az süreli hapis cezasının seçenek yaptırımlara çevrilmesi zorunludur.

Bu düzenlemeye göre seçenek yaptırıma çevirmenin zorunlu olabilmesi için sanığın daha önce hapis cezası mahkumiyetinin bulunmaması gerekmektedir. Eğer sanığın daha önceden hapis cezasına mahkumiyeti varsa kısa süreli hapis cezasının seçenek yaptırımlardan birine çevrilmesi hakimin takdirine bağlıdır. Belirtmek gerekir ki, bu koşul bakımından hapis cezasına mahkumiyetten söz edilmektedir. Bu nedenle hükümlünün önceki mahkumiyetinin konusu adli para cezası ise veya önceki mahkumiyet hapse ilişkin olup da bu ceza seçenek yaptırımlardan birisine dönüştürülmüş ise yeni suç için verilecek kısa süreli hapis cezasının seçenek yaptırımlardan birisine çevrilmesi mümkündür[244].

Belirtmek gerekir ki, önceki mahkumiyete konu hapis cezasının kasıtlı suçtan veya taksirli suçtan verilmiş olmasının bu şart bakımından bir önemi yoktur. Önceki hapis cezasından mahkumiyet taksirli suçtan da olsa seçenek yaptırıma çevirme zorunluluğundan söz edilemeyecektir[245].

Daha önceki kasıtlı suçtan alınan hapis cezası 5237 sayılı TCK'nın 51. maddesi uyarınca ertelemiş ve deneme süresi de iyi halle geçirilmiş ise TCK'nın 51/8. maddesinin

---

[244] KOCA ve ÜZÜLMEZ, a.g.e., s. 532, İNCE, a.g.e., s. 164, ÇETİN, a.g.e., s. 232.
[245] ARTUÇ ve HIRSLI, a.g.e., s. 446, ÇETİN, a.g.e., s. 232.

amir hükmü uyarınca ceza infaz edilmiş sayılacağından ve mahkumiyete bağlı sonuçlar devam ettiğinden, seçenek yaptırıma çevirme zorunluluğundan söz edilemeyecektir[246].

Türk Ceza Kanunu'nda daha önce hapis cezasından mahkumiyeti bulunan sanığın bu mahkumiyetinin sonsuza kadar seçenek yaptırıma çevirme zorunluluğuna engel teşkil edip etmeyeceğine dair bir düzenleme bulunmamaktadır. Kanaatimizce, önceki mahkumiyetin adli sicilden silinme veya esasen vaki olmamış sayılma şartları gerçekleşmişse bu mahkumiyet seçenek yaptırıma çevirme zorunluluğuna engel teşkil etmeyecektir. Bu mahkumiyetlere ilişkin kayıtlar adli sicil kaydında halen yer almaktaysa da silinmiş gibi değerlendirilmelidir. Yargıtay kararları da aynı doğrultudadır[247].

Önceki mahkumiyete konu hapis cezası, seçenek yaptırıma çevrilmesi zorunlu bir hapis cezası iken, bunun bir adli hata sonucunda seçenek yaptırıma çevrilmemiş olması durumunda, sanığın mağdur edilmemesi gerekir. Bu durumda önceki mahkumiyete konu ceza seçenek yaptırım olarak kabul edilmeli ve seçenek yaptırıma çevirme zorunluluğunun bulunduğunu kabul edilmelidir. Tersi kabul sanığın iki sefer mağdur edilmesi sonucunu doğuracaktır[248].

Sanık hakkında takdir edilen sonuç ceza, otuz gün veya daha az olmalıdır. Takdir edilen bir aylık sonuç ceza[249] da bu sınır kapsamında kabul edilmelidir. Burada sanığın yaşı, kişiliği, sosyal durumu önemli değildir. Kanun koyucu, hapis cezasını gerektiren bir suçu ilk defa işleyen kişinin cezasının da az olması gerektiğinden bahisle, seçenek

---

[246] ARTUK, GÖKCEN ve YENİDÜNYA, a.g.e., s. 750, ARTUÇ, a.g.e., s. 118, TÖNGÜR, a.g.e., s. 249.

[247] "Sanığın sabıkasına esas Dursunbey Sulh Ceza Mahkemesinin 18.10.2000 tarih, 298-337 sayılı ilamının silinme şartlarının gerçekleştiği anlaşıldığından 5237 sayılı Kanunun 50/3. maddesi gereğince sanık hakkında tehdit suçundan tayin edilen 1 ay hapis cezasının aynı Kanunun 1. fıkrasında yazılı seçenek yaptırımlardan birine çevrilmesinin zorunlu olduğunun gözetilmemesi" (Y.2.CD. 25.04.2011, 2009/43183 E.-2011/8656 K. sayılı kararı), karar için ARTUÇ ve HIRSLI, a.g.e., s. 446.

[248] ÇETİN, a.g.e., s. 235.

[249] "Mahkumiyeti bulunmayan sanık hakkında hükmedilen 1 ay hapis cezasının 5237 Sayılı TCK.nun 50/3-5. maddeleri uyarınca 1. fıkrada yazılı seçenek yaptırımlardan birine çevrilmesi zorunluluğunun gözetilmemesi" (Y.2.CD. 21.02.2007, 10042/2518 sayılı kararı), karar için bakınız ARTUÇ ve HIRSLI, a.g.e., s. 448.

yaptırıma çevrilmesinin toplum açısından daha faydalı olacağını düşünerek bu hükmü öngörmüştür[250].

Sanığın işlediği suç seçenekli yaptırımı gerektirmekte iken, mahkeme hapis cezasının seçmiş ise bu durumda 30 günden az süreli bir cezaya hükmederse TCK'nın 50/2. maddesi uyarınca adli para cezasına çevirme yasağı vardır, bu nedenle hapis cezası adli para cezasına çevrilemeyecektir. Ancak hapis cezasının süresi otuz gün veya daha az süreli ise bu durumda zorunlu olarak, adli para cezası dışındaki diğer seçenek yaptırımlara çevrilecektir.

2.4.2.1.1.2.Daha Önce Hapis Cezasına Mahkûm Olmamış ve Fiili İşlediği Sırada On Sekiz Yaşını Doldurmamış Sanık Hakkında Verilen Kısa Süreli Hapis Cezası

Türk Ceza Kanunu'nun 50/3. maddesine göre, on sekiz yaşını doldurmamış sanık hakkında hükmedilen kısa süreli hapis cezasının seçenek yaptırıma çevrilmesinin zorunlu olabilmesi için, sanığın daha önce hapis cezasına mahkum olmamış olması ve sanığın suçu işlediği sırada on sekiz yaşını doldurmamış olması gerekmektedir.

Sanık suçu işlediği sırada, on sekiz yaşını tamamlamamış olmalıdır. Burada bakılması gereken sanığın suçu işlediği sıradaki yaşıdır. Suçu işledikten sonra, hüküm verilinceye kadar, on sekiz yaşını doldurmuş olması önemli değildir.

Ayrıca sanığa verilen sonuç ceza, kısa süreli hapis cezası olmalıdır. Bu şartlar bir arada bulunduğunda sanığa verilen kısa süreli hapis cezasının seçenek yaptırıma çevrilmesi zorunludur[251]. Bu düzenleme çocuğun ceza infaz kurumunda tutulmasının önüne geçtiği gibi, çocuğun toplum içinde iyileştirilmesinin yollarından biridir[252].

---

[250] ARTUÇ ve HIRSLI, a.g.e., s. 448.

[251] "Hapis cezası ile mahkûmiyeti bulunmayan ve suç tarihinde 18 yaşından küçük olan sanık hakkında tayin olunan kısa süreli hürriyeti bağlayıcı cezanın TCK'nun 50/3. maddesi uyarınca TCK'nun 50/1. maddedeki seçenek yaptırımlardan birisine çevrilmesinin zorunlu olduğunun gözetilmemesi," (YCGK.

2.4.2.1.1.3.Daha Önceden Hapis Cezasına Mahkûm Olmamış ve Fiili İşlediği Sırada Altmış Beş Yaşını Bitirmiş Sanık Hakkında Verilen Kısa Süreli Hapis Cezası

Türk Ceza Kanunu'nun 50/3. maddesine göre, altmış beş yaşını doldurmuş sanık hakkında hükmedilen kısa süreli hapis cezasının seçenek yaptırıma çevrilmesinin zorunlu olabilmesi için, sanığın daha önce hapis cezasına mahkum olmamış olması ve sanığın suçu işlediği sırada altmış beş yaşını doldurmuş olması gerekmektedir.

Sanığın suçu işlediği sırada altmış beş yaşını doldurmamış olup da hüküm verilinceye kadar altmış beş yaşını doldurmuş olması halinde seçenek yaptırıma çevirme zorunluluğundan söz edilemeyecektir.

Ayrıca sanığa verilen sonuç ceza, kısa süreli hapis cezası olmalıdır. Bu şartlar bir arada bulunduğunda sanığa verilen kısa süreli hapis cezasının seçenek yaptırıma çevrilmesi zorunludur[253].

Bu üç durumda da hakimin seçenek yaptırıma çevirme konusunda takdir yetkisi bulunmamakta, şartları varsa bu takdir yetkisi bağlı yetki haline gelmektedir. Her üç durum açısından da sanık daha önceden hapis cezasına mahkum olmuş ise artık seçenek yaptırıma çevirme zorunluluğu bulunmamaktadır, bu durumda, sanık hakkında hükmedilen kısa süreli hapis cezasının seçenek yaptırıma çevrilmesi hakimin takdirine bağlıdır[254].

23.06.2009, 2008/2-234 E.-2009/169 K. sayılı kararı), karar için bakınız www.uyap.gov.tr Uyap Mevzuat/İçtihatProgramı, (e.t., 11.08.2015).

[252] YOKUŞ SEVÜK, a.g.e., s. 92.

[253] "...suç tarihinde 65 yaşını doldurmuş olup önceki mahkumiyetinin de hapis cezasından çevrili para cezasından ibaret bulunmasına göre, sanık hakkında tayin olunan 10 ay hapis cezasının 5237 sayılı TCK'nın 50. maddesi uyarınca para cezası veya tedbire çevrilmesi zorunluluğunun bulunduğu gözetilmeden hüküm tesisi" (Y.3.CD. 04.10.2007, 10380/6878 sayılı kararı), karar için bakınız ÇETİN, a.g.e., s. 232.

[254] Mehmet Emin ARTUK, **Türk Ceza Hukukunda Yaptırımlar Sistemi (1)**, Ceza Hukuku Dergisi, Yıl: 2, Sy. 4, Ankara 2007 Ağustos, s. 69.

2.4.2.1.2.Seçenek Yaptırıma Çevirme Yasağı

Türk Ceza Kanunu'nun 50/2. maddesine göre, bir suçta hapis cezası ile adli para cezası seçenekli olarak öngörülmüşse o suç için hapis cezasına hükmedilmişse bu ceza artık adli para cezasına çevrilemez. Bu hüküm yerindedir, çünkü bir suçun karşılığı olan ceza seçenekli ise hakim de buna dayanarak takdir hakkını ceza vermekten yana kullanmışsa artık ikinci kez takdir hakkını kullanarak takdir ettiği hürriyeti bağlayıcı cezayı bu kez, TCK'nın 50/1-a maddesi uyarınca adli para cezasına çeviremez. Kuşkusuz, aksi davranış, takdir hakkının kötüye kullanılması olur[255].

Türk Ceza Kanunu'nun 58/3. maddesine göre "tekerrür halinde, sonraki suça ilişkin kanun maddesinde seçimlik olarak hapis cezası ile adli para cezası öngörülmüşse hapis cezasına hükmolunur.". Bu durumda mükerrir sanığın işlediği suç, seçimlik cezayı gerektiren bir suç ise mahkeme zorunlu olarak seçtiği hapis cezasını, adli para cezasına çevirebilecektir. TCK'nın 50/2. maddesinde gösterilen adli para cezasına çevirme yasağı, yalnızca hapis cezası ile adli para cezasının takdiri olarak seçenekli olması durumunda geçerlidir. Mükerrir sanık açısından aslında, böyle durumlarda seçenekli bir ceza söz konusu değildir. Burada hapis cezası ile adli para cezası seçenekli değildir, zorunlu olarak hapis cezasına hükmolunmaktadır. Bu nedenle, mahkemenin takdirine bağlı bir seçim bulunmadığından, mahkeme zorunlu olarak hapis cezasını seçmek zorunda olduğundan, bu hapis cezasını adli para cezasına çevirmesine herhangi bir engel bulunmamaktadır. Kaldı ki, böyle bir durumda zorunlu olarak seçilen hapis cezasının seçenek yaptırımlara çevrilemeyeceğine dair bir düzenleme de bulunmamaktadır[256]. Yargıtay kararları da aynı doğrultudadır[257].

---

[255] Zeki HAFIZOĞULLARI ve Muharrem ÖZEN, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 2. Baskı, US-A Yayıncılık, Ankara 2010, s. 477.

[256] ARTUÇ ve HIRSLI, a.g.e., s. 442, ÇETİN, a.g.e., s. 310, İNCE, a.g.e., s. 187, ÇINAR, a.g.e., s. 46.

[257] "Tekerrür nedeniyle zorunlu olarak hapis cezasına hükmolunması halinde, hapis cezasının adlî para cezasına çevrilemeyeceğine ilişkin bir hüküm bulunmamaktadır.
Öte yandan, hapis veya adlî para cezasının seçenek yaptırım olarak öngörülmesi ve tekerrür nedeniyle zorunlu olarak hapis cezasına hükmolunması durumunda, hapis cezasının TCK'nın 50. maddesinde

Türk Ceza Kanunu'nun 50/3. maddesindeki seçenek yaptırıma çevirme zorunluluğuna ilişkin düzenleme, TCK'nın 50/2. maddesindeki adli para cezasına çevirme yasağına ilişkin düzenlemeyi ortadan kaldırmamaktadır. TCK'nın 50/3. maddesindeki düzenleme, hakimin seçenek yaptırıma çevirme hususundaki takdir yetkisini kaldırmaktadır. Buna göre, hakim suç için öngörülen seçenek yaptırımlardan hapis cezasını seçtiğinde, bu cezayı adli para cezasına çeviremeyecek, zorunlu olarak adli para cezası dışındaki seçenek yaptırımlara çevirecektir[258]. Yargıtay'ın, TCK'nın 50/3. maddesi uyarınca yaptırıma çevirme zorunluluğu olduğu durumlarda, adli para cezası dışındaki[259] seçenek yaptırımlardan birine çevirme zorunluluğu bulunduğu yönünde de adli para cezası dahil tüm seçenek yaptırımlardan birine[260] çevirme zorunluluğu bulunduğu yönünde de kararları da mevcuttur.

Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 231/7. maddesi uyarınca, açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilen mahkumiyet hükmünde, mahkum olunan hapis cezası

öngörülen tedbirlere çevrilebileceğine, ancak adlî para cezasına çevrilemeyeceğine ilişkin görüş kendi içinde çelişmektedir.

Somut olayda, TCK'nın 86. maddesinin 2. fıkrası ile 125. maddesinin 1. fıkrasında düzenlenen suçlar için hapis veya adlî para cezasının seçimlik yaptırım olarak öngörülmesi ve mükerrir olan sanık hakkında zorunlu olarak hapis cezalarına hükmolunması nedeniyle, kısa süreli hapis cezalarının, TCK'nın 50. maddesi uyarınca adli para cezasına çevrilmesine yasal engel bulunmadığından" (YCGK. 19.03.2013, 2012/1500 E.-2013/95 K. sayılı kararı), karar için bakınız www.uyap.gov.tr Uyap Mevzuat/İçtihatProgramı, (e.t., 11.08.2015).

[258] HAKERİ, a.g.e., s. 567, KOCA ve ÜZÜLMEZ, a.g.e., s. 532, İNCE, a.g.e., s. 187, ARTUÇ ve HIRSLI, a.g.e., s. 442.

[259] "İncelenen somut olayda, anılan yasa hükümleri dikkate alınarak yapılacak değerlendirmeye göre daha önceden hapisle cezalandırılmayan sanığa 5237 sayılı Yasanın 106. maddesinde öngörülen seçimlik cezalardan tercihle verilen 1 ay (aynı Yasanın 61/6 maddesi gereğince otuz gün) özgürlüğü bağlayıcı cezanın anılan Yasanın 50/3. maddesi uyarınca aynı yasa maddesinin 1. fıkrasında belirtilen adli para cezası dışındaki diğer seçenek yaptırımlara hükmedilmesi gerekmektedir. Mahkemenin uygulamasının yapılan açıklamalar ışığında hukuka uygun olmadığı anlaşılmaktadır..." (Y.4.CD. 25.04.2007, 2007/1117 E.-2007/3902 K. sayılı kararı), karar için bakınız ARTUÇ ve HIRSLI, a.g.e., s. 443.

[260] "Sanık hakkında 5237 Sayılı TCK'nın 86/2. maddesinde belirtilen seçimlik cezalardan tercih edilen hapis cezasının, aynı Kanunun 50/2. Maddesi uyarınca paraya çevrilemeyeceği belirtilmiş ise de, aynı maddenin 3.fıkrası "belirtilen fiili işlediği tarihte 18 yaşını doldurmamış bulunanların mahkum edildikleri bir yıl veya daha az süreli hapis cezası birinci fıkrada yazılı seçenek yaptırımlardan birine çevrilir" hükmüne göre, 18 yaşından küçükler için paraya çevirme yasağının, seçimlik ceza öngören suçlardan dolayı tayin olunan 1 yıl üzerindeki hürriyeti bağlayıcı cezaları kapsadığı anlaşılmakla, suç tarihinde 18 yaşından küçük olan sanık hakkında sonuç olarak hükmolunan 2 ay 6 gün hapis cezasının 5237 Sayılı TCK.nun 50/1.maddesinde yazılı seçenek yaptırımlardan birine çevrilmesi gerektiğinin gözetilmemesi, Bozmayı gerektirmiş..." (Y.2.CD. 29.01.2007, 2006/7815 E.-2007/929 K. sayılı kararı), karar için bakınız emsal.yargitay.gov.tr/VeriBankasiIstemciWeb/ (e.t.: 23.12.2014).

seçenek yaptırımlara çevrilemez ve ertelenemez. Burada da seçenek yaptırıma çevirme yasağı söz konusudur. Ancak mahkeme, daha sonra, sanık kendisine yüklenen yükümlülükleri denetim süresi içinde yerine getirmez veya denetim süresi içinde kasıtlı bir suç işler ise sanık hakkındaki mahkumiyet hükmünü açıklayarak, mahkum edilen hapis cezasının ertelenmesine ya da kısa süreli olması halinde seçenek yaptırımlara çevrilmesine karar verebilir[261].

6222 sayılı Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun'un 11/9. maddesine göre, "Bu madde kapsamına giren suçlarla ilgili olarak 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 231 inci maddesine göre hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilemez; verilen hapis cezası seçenek yaptırımlara çevrilemez ve ertelenemez" hükmü mevcuttur. Bu düzenlemeye göre Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun'da düzenlenen suçlarla ilgili verilen hapis cezalar seçenek yaptırımlara çevrilemeyecektir.

3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun 13. maddesinde "Bu Kanun kapsamına giren suçlarla ilgili olarak Ceza Muhakemesi Kanununun 231. maddesine göre hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilemez; verilen hapis cezası seçenek yaptırımlara çevrilemez ve ertelenemez. Ancak bu hükümler çocuklar hakkında uygulanmaz." hükmü mevcuttu. Ancak 5/7/2012 tarihli 28344 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 6352 sayılı Kanunun 105. maddesi ile 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun 13. maddesi yürürlükten kaldırılmıştır. 6352 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesiyle birlikte 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nda düzenlenen suçlarla ilgili verilen hapis cezaları şartları varsa seçenek yaptırımlara çevrilebilecektir.

Askeri Ceza Kanunu'nun ek 8/2. maddesi uyarınca, "Sırf askeri suçlar ile bu Kanununun Üçüncü Babının Dördüncü Faslında yazılı suçlar hakkında, kısa süreli hapis cezasına seçenek yaptırımlar ile ön ödeme hükümleri uygulanmaz" hükmü mevcuttu. Ancak Anayasa Mahkemesinin 17.01.2013 tarih ve 2012/80 esas ve 2013/16 karar sayılı

---

[261] ARTUÇ ve HIRSLI, a.g.e., s. 443.

kararı ile ASCK'nın ek 8/2. Maddesinin "kısa süreli hapis cezasına seçenek yaptırımlar ile" ibaresi iptal edilmiştir. Anayasa Mahkemesinin bu kararı ile birlikte, sırf askeri suçlar ile ASCK'nın Üçüncü Babının Dördüncü Faslında yazılı suçlarla ilgili verilen hapis cezaları şartları varsa seçenek yaptırımlara çevrilebilecektir.

2.4.3.Hapis Cezasının Çevrilebileceği Seçenek Yaptırımlar

Türk Ceza Kanunu'nun 50/1. maddesinde, hapis cezasının çevrileceği seçenek yaptırımlar belirlenmiştir. Bu seçenek yaptırımlar sınırlı sayıdadır, artırılması mümkün değildir.

2.4.3.1.Adli Para Cezası

Adli para cezası, hapis cezasının en çok çevrildiği ve 5237 sayılı TCK uygulamasında da en çok uygulanan seçenek yaptırımdır. Adli para cezasına çevrilirken mahkeme önce temel cezayı hapis cezası olarak belirleyip, tüm indirim ve artırımları hapis cezası üzerinden yapacak, hükmedilen sonuç cezayı adli para cezasına çevirecektir, doğrudan para cezasına hükmetmeyecektir[262].

Hapis cezasının para cezasına çevrileceği miktar, TCK'nın 52. maddesine göre belirlenecektir. Bir gün hapis karşılığı 20 ila 100 Türk Lirası arasında olacaktır. Hakim bu miktarı, kişinin ekonomik durumu ve diğer şahsi hallerini göz önünde tutarak belirleyecektir. Adli para cezasına çevrilecek hapis cezası, sonuç hapis cezasıdır. Sanığın hürriyetinin kısıtlandığı haller varsa adli para cezasına çevirme işlemi yapıldıktan sonra mahsup işlemi yapılacaktır. Hapis cezası adli para cezasına çevrilirken bir günün parasal karşılığı kaç lira olarak belirlenirse belirlensin, mahsup işlemi günlüğü 100 Türk Lirası üzerinden yapılacaktır[263].

Türk Ceza Kanunu'nun 50/5. maddesine göre, kısa süreli hapis cezası paraya çevrilince, uygulamada asıl mahkûmiyet adli para cezası olarak kabul edilecektir. Bu

[262] ARTUÇ ve HIRSLI, a.g.e., s. 452.
[263] ÇETİN, a.g.e., s. 129.

nedenle adli para cezasına artık tekerrür hükümleri uygulanmayacak, bu para cezası ertelenemeyecektir[264].

2.4.3.2.Mağdurun veya Kamunun Uğradığı Zararın Giderilmesi

Hakim, sanığa verdiği cezayı mağdurun veya kamunun uğradığı zararın, aynen geri verilmesi, suçtan önceki hale getirme veya tazmin suretiyle tamamen giderilmesi şeklindeki yaptırıma çevirebilir. Bu seçenek yaptırımın uygulanabilmesi için, sanık tarafından mağdurun maddi zararlarının giderilmesi yeterli olacaktır, mağdurun manevi zararları bu kapsam dışındadır[265].

Maddedeki "kamu" ibaresinden anlaşılması gereken, "kamu idaresi"dir. Kamu idaresi bir zarara uğramışsa bu durumda anılan seçenek yaptırım uygulanmalıdır. Sanığın sebebiyet zararın tamamen karşılanmış olması gerekir[266]. Aynen iade, suçtan önceki hale getirme ve tazmin medeni hukuk esaslarına göre yapılacaktır[267].

2.4.3.3.Bir Eğitim Kurumuna Devam Etme

Türk Ceza Kanunu'nun 50/1-c maddesine göre, hükmedilen hapis cezası sanığın en az 2 yıl süre ile bir meslek veya sanata edinmeyi sağlamak amacıyla, gerektiğinde barınma imkânı da bulunan bir eğitim kurumuna gönderme seçenek yaptırımına çevrilebilir. Bu yaptırıma başvurmadaki amaç, sanığın bir meslek veya sanat edinmesini sağlamaktır[268]. Bu seçenek yaptırımın uygulanabilmesi için mahkum olan kişinin esasen bir meslek ve sanat sahibi olmaması gerekmektedir[269]. Bu seçenek yaptırıma hükmetmek için sanığın işsizlik, mesleksizlik nedeniyle suçu işlediği anlaşılması gerekeceği, meslek

---

[264] ARTUK, a.g.e., s. 72.
[265] DÖNMEZER ve ERMAN, a.g.e., C. 3, s. 723.
[266] ARTUK, GÖKCEN ve YENİDÜNYA, a.g.e., s. 711, ARTUÇ ve HIRSLI, a.g.e., s. 454, İNCE, a.g.e., s. 222.
[267] ÖZBEK ve Diğerleri, a.g.e., s. 585.
[268] İNCE, a.g.e., s. 222
[269] KOCA ve ÜZÜLMEZ, a.g.e., s. 537.

ve sanatı olsaydı bu suçu işlemeyebilirdi biçiminde bir sonuca ulaşılması halinin aranacağı savunulmuştur[270].

Burada çevrilen hürriyeti bağlayıcı cezanın süresine bakılmaksızın, uygulanacak seçenek yaptırımın süresi en az iki yıl olacaktır. İki yıldan az olamaz. Kararda yaptırımın süresi gösterilmelidir[271]. Sanığın kalacak yeri yok ise sanığın meslek veya sanat edinmeyi sağlayan eğitim kurumunun barınma imkânı olmasına da dikkat edilmelidir[272]. Hangi meslek ve sanatın eğitimi yapılacağı konusunda kararı hakim verir. Eğitim; işlenmiş olan suç, hükümlünün öğrenim düzeyi, yetenek, istek ve eğilimlere göre belirlenmelidir[273].

2.4.3.4.Belirli Yerlere Gitmekten ve Belirli Etkinlikleri Yapmaktan Yasaklama

Sanığın mahkum olduğu cezanın yarısından bir katına kadar bir süre ile hakim sanığı, belirli yerlere gitmekten veya belirli etkinlikler yapmaktan yasaklayabilir. Yasaklamaya konu olan yer ve etkinliklerin neler olduğu konusunda TCK'da açık bir düzenleme yer almamaktadır. Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları Yönetmeliği'nin 38/son maddesine göre "Belirli yerler ve etkinlikler; sanık veya hükümlünün suç işlemesinde, suça yönelmesinde ya da zararlı alışkanlıklar edinmesinde veya bağımlılık yapan maddeler kullanmasında; çevresel, psikolojik, sosyal veya ekonomik etkisi bulunan ya da sanık veya hükümlünün yeniden suç işlemesine yol açan etkenleri tetikleyecek yerler veya etkinliklerdir" biçiminde tanımlanmıştır.

---

[270] İsmail MALKOÇ, **Açıklamalı Türk Ceza Kanunu**, C. I, 4. Baskı, Ankara 2013, s. 684.

[271] "Sanık hakkında tehdit ve görevliye hakaret suçlarından hükmedilen hapis cezalarının TCY.nın 50/1-c maddesi uyarınca "gerektiğinde barınma imkanı da bulunan bir meslek veya sanat edinmeyi sağlamak amacıyla eğitim kurumuna devam etme" seçenek yaptırımına çevrilmesinde, uygulanacak seçenek yaptırımının süresi belirlenmeyerek infazda tereddüt oluşturacak biçimde hükümler kurulması" (Y.4.CD. 31.05.2010, 2008/13612 E.-2010/10619 K. sayılı kararı), karar için bakınız ARTUÇ ve HIRSLI, a.g.e., s. 458.

[272] ARTUÇ ve HIRSLI, a.g.e., s. 458.

[273] ÖZBEK ve Diğerleri, a.g.e., s. 587.

Yasağa konu yer veya etkinliğin işlenmiş olan suçla ilintili olması benzer suçları işlemeye ortam oluşturan yer ya da etkinlik olmasına dikkat gösterilmelidir[274]. Örneğin, usulsüz olarak futbol maçları için bilet satmak suçundan verilen cezanın, stat ve spor salonlarının yakınına yaklaşmama seçenek yaptırımına çevrilebilir[275].

Uygulamada bu bent uyarınca, kitap okuma, el ilanı dağıtma, eşine çiçek alma gibi bir şey yapma şeklinde yaptırımlara hükmedildiği görülmektedir[276]. Ancak, belli yerlere gitmekten yasaklanma ya da belli etkinlikleri yapmaktan yasaklanma biçimindeki her iki yaptırımda da bir şeyi yapmaktan yasaklama şeklindedir. Bu nedenle bu bent gereğince bir şeyi yapma şeklinde bir yaptırıma hükmedilemeyecektir[277].

Belirli yerlere gitmekten yasaklama şeklindeki yaptırım, seyahat özgürlüğünü[278] ihlal etmemelidir[279].

Bu seçenek yaptırımın süresini kanun koyucu verilen hapis cezasının yarısından bir katına kadar olarak belirlemiştir. Kararda yaptırımın süresi açıkça belirtilmelidir.

---

[274] MALKOÇ, a.g.e., s. 684.

[275] ÇETİN, a.g.e., s. 193.

[276] ÇETİN, a.g.e., s. 191.

[277] "TCK m. 50/1 (d) bendine göre, hapis cezası mahkum edilen cezanın yarısından bir katına kadar süreyle belli yerlere gitmekten veya belli etkinlikleri yapmaktan yasaklanmaya çevrilebilir. Bu yaptırımın ne biçimde infaz edileceği ise Tüzüğün 51. maddesinin 4. fıkrasında düzenlenmiştir. Açıkça görüleceği üzere, d bendinde, belli yerlere gitmekten yasaklanma, veya belli etkinlikleri yapmaktan yasaklanma biçiminde iki ayrı tedbirden bahsedilmektedir. Buna karşılık bahsedilen tedbirlerden her ikisi de 'bir şeyi yapmaktan yasaklanma' biçimindedir. Aksine (d) bendi uyarınca 'bir şeyi yapma' tedbirine karar verilmesi olanaklı değildir" (YCGK. 29.04.2008, 2008/7-80 E.-2008/93 K. sayılı kararı), karar için bakınız, emsal.yargitay.gov.tr/VeriBankasiIstemciWeb/ (e.t.: 28.12.2014).

[278] "Sanığa verilen kısa süreli hürriyeti bağlayıcı cezanın 5237 sayılı Yasanın 50/1-d maddesi uyarınca tedbire çevrilirken belirli yerlere gitmekten veya belirli etkinlikleri yapmaktan yasaklanması şeklinde karar verilmesi gerekirken, kişi özgürlüğünü kısıtlayacak şekilde, akşam 20.00 ile gündüz 07.00 arası sokağa çıkma yasağı biçiminde seçenek yaptırıma hükmedilmesi" (Y.6.CD. 03.03.2011, 17128/2169 sayılı kararı), karar için bakınız MALKOÇ, a.g.e., s. 692.

[279] KOCA ve ÜZÜLMEZ, a.g.e., s. 537.

2.4.3.5.Ehliyet ve Ruhsat Belgelerinin Geri Alınması, Belli Bir Meslek ve Sanatı Yapmaktan Yasaklama

Sanığın işlediği suç ehliyet veya almış olduğu ruhsatla ilgili ise ehliyet ve ruhsatlar geri alınabilecek ya da meslek veya sanatı yasaklanabilecektir. Bu seçenek yaptırımın uygulanabilmesi için, sanığın yargılandığı suçu, ehliyet veya ruhsatın sağladığı hakları ve yetkileri kötüye kullanarak veya mesleğini veya sanatını suç kullanmaya aracı yaparak veya meslek ve sanatın gerektirdiği dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı davranarak işlemiş olması gerekir[280].

Diğer bir ifadeyle, bu yaptırımın uygulanabilmesi için, seçenek yaptırımlara çevirme bakımından aranan koşullar dışında suçun ehliyet ya da ruhsatın sağladığı hak ve yetkiler kötüye kullanılma suretiyle veya belli bir meslek ve sanatın gerektirdiği dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı davranılarak işlenmiş olması gerekir. Böylece bu seçenek yaptırıma hükmedilebilmesi bakımından bir koşul daha getirilmiş bulunmaktadır[281].

Ehliyet ve ruhsat, belli bir mesleği veya sanatı yapmaya yetki veren belgedir. Sürücü belgeleri, mesleği şoförlük olanlar dışında, bu yasaklama içerisinde değerlendirilemeyecektir[282]. Ancak mesleği şoförlük olanların, kendisine verilen sürücü belgesini kötüye kullanarak bir suç işlemeleri halinde, haklarında hükmolunacak hapis cezaları, sürücü belgelerinin belli süre ile geri alınması seçenek yaptırımına çevrilebilecektir[283].

---

[280] HAFIZOĞULLARI, a.g.e., s. 82, ARTUK, GÖKCEN ve YENİDÜNYA, a.g.e., s. 713.

[281] ÖZBEK ve Diğerleri, a.g.e., s. 589.

[282] " Şoförlüğü meslek edindiği tespit edilmeyen ve sanayide yıkama yağlama işi ile uğraşan ve bu işi yapması için sürücü belgesine ihtiyacı olmayan sanığa tayin olunan hapis cezasının, 5237 sayılı TCK'nın 50. maddesinin 1. fıkrasının e bendinde yazılı olan seçenek yaptırıma çevrilemeyeceği ancak diğer bentlerde yazılı seçenek yaptırımlardan herhangi birisine çevrilebileceği gözetilmeden yazılı şekilde karar verilmesi,...Kabul ve uygulamaya göre de; ehliyetin geri alınmasına karar verilirken araçtan yararlanmayı engelleyecek şekilde araç ruhsatının da geri alınmasına hükmolunması, bozmayı gerektirmiş" (Y.2.CD. 27.11.2006, 2006/5431 E.-2006/19141 K. sayılı kararı), karar için bakınız, emsal.yargitay.gov.tr/VeriBankasiIstemciWeb/ (e.t.: 31.12.2014).

[283] ARTUÇ ve HIRSLI, a.g.e., s. 469.

Bu seçenek yaptırımın süresini kanun koyucu verilen hapis cezasının yarısından bir katına kadar olarak belirlemiştir. Kararda yaptırımın süresi açıkça belirtilmelidir.

2.4.3.6.Kamuya Yararlı Bir İşte Çalıştırılma

Hakim, sanık hakkında hükmettiği kısa süreli hapis cezasını kamuya yararlı bir işte çalıştırılması yaptırımına çevirebilir. Sanığın gönüllü olmaması koşuluyla durumunda, hapis cezası kamuya yararlı bir işte çalıştırma yaptırımına çevrilemez. Bu yaptırımın uygulanmasıyla suçlu hem ıslah olacak hem de kamuya verdiği zararı ödeyecektir[284].

Sanığın çalıştırılacağı işin, sanığın eğitim durumu, kişiliği, sosyo-ekonomik durumu gibi hususlar nazara alınarak seçilmelidir. Örneğin, itibarlı bir memur olan bir kişi, çöp toplama işinde çalıştırılamayacağı gibi, ilkokul mezunu bir kimse de okuma yazma kurslarında çalıştırılamamalıdır[285]. Bu yaptırıma hükmedildiğinde sanık, çalıştığı işyerinde kadrolu olmayacak ve herhangi bir ücret de almayacaktır[286].

5275 sayılı CGTİHK'nın 105/3. maddesine göre, sanık hakkında tek bir suç için kamuya yararlı bir işte çalıştırma kararı verilebilir. Bu kararın infazı bitmeden, aynı veya farklı yargılamada yargılandığı bir suçtan dolayı hapis cezasına hükmolunduğunda, bu hapis cezası, diğer seçenek yaptırımlara çevrilebilirse de artık kamuya yararlı bir işte çalıştırılma seçenek yaptırımına çevrilemez. Yine mahkeme tarafından aynı yargılamada sanığın işlemiş olduğu birden fazla suçtan dolayı hükmedilen hapis cezalarından ancak birisi, sanığın kamuya yararlı işte çalıştırılması seçenek yaptırımına çevrilebilir[287],

---

[284] DÖNMEZER ve ERMAN, a.g.e., C. 3, s. 4, İNCE, a.g.e., s. 210.
[285] ARTUÇ ve HIRSLI, a.g.e., s. 472.
[286] ARTUK, GÖKCEN ve YENİDÜNYA, a.g.e., s, 714.
[287] "...İnfaz Kanunu'nun 105/3. maddesi ile Tüzüğün 51/6-c bendine göre "Diğer bir hapis cezasına hükmedildiğinde kamu yararına çalıştırma kararı verilemeyeceği" gözetilmeden hakaret suçundan hükmolunan 6 ay 9 gün hapis cezasının 6 ay süre ile, tehdit suçundan hükmolunan 7 ay 6 gün hapis cezasının ise 7 ay süre ile kamuya yararlı bir işte çalıştırma tedbirine çevrilmesi" (Y.4.CD. 04.04.2011, 2010/19740 E.-2011/4334 K. sayılı kararı), karar için bakınız ARTUÇ ve HIRSLI, a.g.e., s. 474.

birden fazla hapis cezası aynı anda kamuya yararlı işte çalışma yaptırımına çevrilemez[288]. ancak şartları varsa diğer seçenek yaptırımlara çevrilebilecektir[289].

Bu seçenek yaptırımın süresini kanun koyucu verilen hapis cezasının yarısından bir katına kadar olarak belirlemiştir. Kararda yaptırımın süresi açıkça gösterilecektir.

2.4.4.Çevrilen Yaptırıma Uymama

Türk Ceza Kanunu'nun 50/6. maddesine göre, hüküm kesinleştikten sonra Cumhuriyet savcılığınca hükmün infazı için yapılan tebligata rağmen 30 gün içinde seçenek yaptırımın gereklerinin yerine getirilmesine mahkûmun infazdan kaçması gibi nedenlerle başlanamaması durumunda veya başlanıp da devam edilmemesi halinde, Cumhuriyet savcısı hükmü veren mahkemeden yeni karar ister ve hükmü veren mahkeme de kısa süreli hapis cezasının kısmen veya tamamen infazına karar verir ve bu karar hapis cezalarının infazına ilişkin hükümlere göre derhal infaz edilir. Artık bu hapis cezası seçenek yaptırımlara çevrilmez. Bu hükmün uygulanması için, hükümlünün kendi iradesindeki nedenlerle seçenek yaptırımın infazının gerçekleştirilmemiş olması gerekir. TCK'nın 50/6. maddesinde belirlenen bu kural, 5739 sayılı Kanun ile TCK'nın 50/6. maddesi ve CGTİHK'nın 106. maddesinde yapılan değişiklikten sonra, adli para cezası dışında kalan diğer seçenek yaptırımlar hakkında uygulanacak, adli para cezasının infazı konusunda ise CGTİHK'nın 106. maddesi hükmü uygulanarak, Cumhuriyet savcısı tarafından yapılan tebligata rağmen süresinde adli para cezasının ödenmemesi durumunda, mahkeme tarafından değil, Cumhuriyet savcısı tarafından adli para cezası hapse çevrilecek ve infaz da CGTİHK'nın 106. maddesi hükümlerine yapılacaktır. Anılan değişiklik sonrası, hükümlü ceza infaz kurumunda geçirdiği günlerin dışındaki günlere karşılık gelen parayı öderse bu adli para cezası hapisten çevrilmiş olsa bile, cezaevinden çıkarılacaktır[290].

---

[288] ARTUÇ ve HIRSLI, a.g.e., s. 473, İNCE, a.g.e., s. 210.
[289] ÇETİN, a.g.e., s. 224.
[290] ARTUÇ ve HIRSLI, a.g.e., s. 476.

Seçenek yaptırımdan hapse geri çevirme durumunda, uygulama açısından asıl mahkûmiyet, çevrilen seçenek yaptırım değil, mahkeme tarafından infazına karar verilen hapis cezasıdır. Çünkü TCK'nın 50/6. maddesi, bu durumda beşinci fıkra hükmünün uygulanmayacağını öngörmüştür[291].

2.4.5.Seçenek Yaptırımın Hükümlünün Elinde Olmayan Nedenlerle Yerine Getirilememesi

Bu olasılık, TCK'nın 50/7. maddesinde düzenlenmiştir. Hükümlünün seçenek yaptırıma, elinde olmayan nedenlerle uyamaması durumunda, infazı yapan Cumhuriyet savcısı, yaptırımın değiştirilmesi için hükmü veren mahkemeye başvuracaktır ve mahkeme de mahkûmun durumuna uygun başka bir seçenek yaptırıma hükmedecektir[292].

Ancak, kısa süreli hapis cezasının adli para cezasına çevrildiği hallerde bu hüküm uygulanmaz. Çünkü kanun, açıkça bir üst kavram olan yaptırımdan değil, tedbirden bahsetmektedir. Adli para cezası; örneğin, mahkûmun iflas etmesi nedeniyle ödenemezse o durumda adli para cezası başka bir seçenek yaptırıma çevrilemeyecek, adli para cezalarının infazına ilişkin hükümlere göre tahsil edilecektir[293]. Adli para cezasının hükümlünün elinde olmayan nedenlerle ödenememesi halinde, adli para cezasının diğer seçenek yaptırımlardan biriyle değiştirilebileceği yönünde görüşler de mevcuttur[294].

2.4.6. Özel İnfaz Usulleri

Yapılan yargılama neticesinde sanık hakkında mahkumiyet kararı verilip, verilen bu mahkumiyet kararının temyiz incelemesi sonucu veya temyiz edilmeksizin

---

[291] ÖZBEK ve Diğerleri, a.g.e., s. 591.
[292] İNCE, a.g.e., s. 234.
[293] ÖZBEK ve Diğerleri, a.g.e., s. 591, ÖZGENÇ, **Türk Ceza Kanunu Gazi Şerhi**, s. 640, KOCA ve ÜZÜLMEZ, a.g.e., s. 541.
[294] Karşıt görüş için bakınız, Doğan SOYASLAN, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 4. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2012, s. 588.

kesinleşmesiyle birlikte, artık kesinleşen mahkumiyet kararının infazına geçilecektir. Kanun koyucu, süresi belli bir sınırı geçmeyen cezaların veya belli durumdaki hükümlüler hakkında hükmolunan cezaların infazını özel bir infaz rejimine tabi tutmuş olabilir.

Hukukumuzda özel infaz usulleri CGTİHK'nın 110. maddesinde düzenlenmiştir. CGTİHK'nın 110/1. maddesinde hafta sonları ve geceleri infaz usulleri düzenlenmiş, altı ay veya daha az süreli hapis cezalarının infazının bu özel infaz usullerine göre yapılabileceği öngörülmüştür. CGTİHK'nın 110/2. maddesinde konutta infaz usulü düzenlenmiş, hükümlünün yaşına ve cinsiyetine göre bir ayrım yapılarak, kadın veya altmış beş yaşını bitirmiş kişilerin mahkum oldukları altı ay veya daha az süreli, yetmiş yaşını bitirmiş kişilerin mahkum oldukları bir yıl veya daha az süreli, yetmiş beş yaşını bitirmiş kişilerin mahkum oldukları üç yıl veya daha az süreli hapis cezalarının infazının bu özel infaz usulüne göre yapılabileceği öngörülmüştür.

Hapis cezasının infazında kural, kısa süreli de olsa klasik şekilde, yani kesintisiz olarak infaz kurumunda gerçekleştirilmesidir. Özel infaz usulleri ise cezanın klasik infaz şekline bir istisna teşkil eder. Hükümlünün cezası geceleri ya da hafta sonları infaz edildiğinde, cezanın infazı aralıklarla gerçekleştirilmiş olur. Hükümlünün konutunda çektirildiğinde de ceza infaz kurumunun dışında infaz edilmiş olur[295].

2.4.6.1.Özel İnfaz Şekillerine Hükmetme Usulü

Özel infaz şekillerine, hüküm kesinleştikten sonra mahkemece karar verilir. Bu karar hükümle birlikte değil, hükümden sonra verilecektir. Bu kararı verecek mahkeme, hükmü veren mahkeme veya hükümlü başka yerde bulunuyorsa o yerde bulunan aynı derecedeki mahkemedir. Mahkeme bu kararı re'sen veremez. Bu kararın verilebilmesi için, hükümlünün veya kanuni vekilinin veya Cumhuriyet savcısının bu konuda bir

[295] ARTUK, GÖKCEN ve YENİDÜNYA, a.g.e., s. 715.

talepte bulunması gerekir. Bu talep, infaza başlamadan önce yapılabileceği gibi, infaz sırasında da yapılabilir[296].

Talebin yapıldığı hallerde mahkeme, söz konusu infaz şekillerine hükmedip hükmetmeme konusunda takdir yetkisine sahiptir. Cezanın özel infaz usulüne göre çektirilmesine karar verilenler hakkında koşullu salıverilme hükümleri uygulanmaz[297].

2.4.6.2.Özel İnfaz Usulleri

2.4.6.2.1.Hafta Sonları İnfaz

5275 sayılı CGTİHK'nın 110/1. maddesine göre, hafta sonları infaz, hükümlünün her Cuma günü saat 19.00'da infaz kurumuna girmesi ve Pazar günleri aynı saatte buradan çıkması suretiyle yapılan infaz usulüdür.

2.4.6.2.2.Geceleri İnfaz

5275 sayılı CGTİHK'nın 110/1. maddesine göre, geceleri infaz, hükümlünün her gün saat 19:00'da infaz kurumuna girmesi ve gece orada kalarak ertesi gün saat 07.00'da oradan çıkması suretiyle yapılan infazdır.

5275 sayılı CGTİHK'nın 110/1. maddesine göre, hafta sonları ve geceleri infaz usulü, ancak hükümlüye verilen altı ay ve daha az süreli hapis cezaları için mümkündür. Burada altı aylık süre sonuç olarak belirlenen ceza süresidir.

2.4.6.2.3.Konutta İnfaz

5275 sayılı CGTİHK'nın 110/2. maddesine göre, kadın veya altmış beş yaşını bitirmiş kişilerin mahkum oldukları altı ay, yetmiş yaşını bitirmiş kişilerin mahkum

---

[296] İNCE, a.g.e., s. 320, Mustafa ARTUÇ ve Tahir HIRSLI, **Hüküm Kurma Esasları**, 3. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2010, s. 178.
[297] ARTUK, GÖKCEN ve YENİDÜNYA, a.g.e., s. 716.

oldukları bir yıl ve yetmiş beş yaşını bitirmiş kişilerin mahkum oldukları üç yıl veya daha az süreli hapis cezasının konutunda çektirilmesine karar verilebilir.

2.4.6.3.Özel İnfaz Şekillerine Uyulmaması

5275 sayılı CGTİHK'nın 110/5. maddesine göre, özel infaz usulünün gereklerine geçerli bir mazeret olmaksızın uyulmaması halinde, cezanın baştan itibaren, infaz kurumunda çektirilmesine karar verilir. Hastalık veya diğer mücbir bir sebeple uyulmaması halinde bu hükümler uygulanmayacaktır[298].

Özel infaz şekillerinin gereklerine geçerli bir mazeret olmaksızın uymayan hükümlünün cezalandırılacağına ilişkin 5237 sayılı TCK'nın 292/6. maddesi[299] 29.06.2005 tarih ve 5377 sayılı Kanun ile yürürlükten kaldırıldığından, özel infaz usullerine uymamanın yaptırımı cezanın baştan itibaren infaz kurumunda çektirilmesidir[300].

2.5.HÜKMEDİLEN HAPİS CEZASININ ERTELENMESİ

2.5.1.Genel Olarak

Cezanın infazının ertelenmesi, cezanın kişiselleştirilmesinde, ceza hukukunun vazgeçemediği bir kurumdur. Ceza mahkumiyetini ertelemekle ulaşılmak istenen amaç, işlenen suçun ağırlığı ve sanığın eğilimleri de dikkate alınarak, kural olarak ilk kez suç işlemiş olan kişilerin cezaevi ortamının kötülüklerinden uzak tutulması, onları bir kez daha serbest hayatta denemek; böylece, hem ceza müeyyidesinin korkutucu etkisinin

---

[298] Saniye EVĞÜN KAYKAÇ, **5237 Sayılı Türk Ceza Kanununda Kısa Süreli Hürriyeti Bağlayıcı Cezalara Seçenek Yaptırımlar**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzincan 2011, s. 123, https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/ (e.t.: 03.01.2015).

[299] 5377 sayılı Kanun ile madde metninden çıkartılan TCK'nın 292/6. maddesi: "Kısa süreli hapis cezasının özel infaz şekillerinin gereklerine uymayan hükümlü hakkında bir aydan iki aya kadar hapis cezasına hükmolunur; geriye kalan ceza da ayrıca çektirilir.".

[300] ARTUÇ ve HIRSLI, **Hüküm Kurma Esasları**, s. 179.

aşınmasının önlenmesi, hem de cezanın, mümkün olduğu kadar çok, suçlunun kişiliğine uydurulmasının sağlanmasıdır[301].

Diğer bir yönden erteleme, işlediği suçtan dolayı mahkûm edilen suçluya ait cezanın infazının belirli bir müddet geri bırakılması ve suçlu bu süre içinde yeniden bir suç işlemediği takdirde suçun ya işlenmemiş veya hükümlülüğün gerçekleşmemiş ya da çekilmiş sayılmasıdır[302].

5237 sayılı TCK ile denetim süresi içinde denetimli serbestlik sistemi getirilmiştir. Bir diğer yenilik de denetim süresi içinde hükümlüyle ilgili olarak uzman bir kişinin görevlendirilebilmesidir.

2.5.2.Hapis Cezasının Ertelenmesinin Şartları

Ertelenmenin şartlarını cezaya ilişkin şartlar ve sanığa ilişkin şartlar olarak ikiye ayırmak mümkündür.

2.5.2.1.Erteleme Konusu Cezaya İlişkin Şartlar

5237 sayılı TCK'nın 51/1. maddesine göre, işlenen suçtan dolayı hükmedilen iki yıl ve daha az süreli hapis cezaları ertelenebilecektir. Suçu işlediği sırada on sekiz yaşını doldurmamış[303] veya altmış beş yaşını bitirmiş sanıklar hakkında bu sınır üç yıl olarak kabul edilmiştir.

5237 sayılı TCK ile erteleme konusunda getirilen en önemli yenilik, yalnızca hapis cezasının ertelenmesinin kabul edilmesidir. 5237 sayılı TCK hükümlerine göre,

---

[301] EREM, DANIŞMAN ve ARTUK, a.g.e., s. 796, HAFIZOĞULLARI ve ÖZEN, a.g.e., s. 479, ARTUK, GÖKCEN ve YENİDÜNYA, a.g.e., s. 738, ÖZBEK ve Diğerleri, a.g.e., s. 670, DEMİRBAŞ, a.g.e., s. 656, ÖZGENÇ, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, s. 664, KOCA ve ÜZÜLMEZ, a.g.e., s. 541, HAKERİ, a.g.e., s. 571.

[302] DÖNMEZER ve ERMAN, a.g.e., C. 3, s. 11,

[303] 647 sayılı Kanun uygulamasında on sekiz yaşından küçük olan sanıklar 11-15 yaş arası ve 15-18 yaş arası olmak üzere ayrı ayrı düzenlenmekteydi.

adli para cezası ertelenememektedir[304]. Doğrudan verilen adli para cezası ertelenemeyeceği gibi, TCK'nın 50. maddesine göre hapis cezasından çevrilen adli para cezaları da ertelenemeyecektir. Aynı zamanda tazminat kabilinden para cezaları da ertelenemeyecektir. Adli para cezası gibi, TCK'nın 50. maddesi uyarınca hapis cezasının çevrildiği diğer seçenek yaptırımların ve güvenlik tedbirlerinin ertelenmesi olanağı bulunmamaktadır[305].

Sırf zorlama amacı bulunan disiplin ve tazyik hapsi cezaları hakkında erteleme hükümleri uygulanamayacaktır[306].

Kanunda belirtilen iki ve üç yıllık süreler suç karşılığında kanunda öngörülen cezaya göre değil, hakimin somut olayda hükmedeceği sonuç cezanın süresine göre belirlenecektir. İndirim ve artırımlar uygulandıktan sonra hükmedilen sonuç cezaya göre hapis cezasının ertelenebilip ertelenemeyeceği değerlendirilecektir. Burada infaz edilecek olan süreye değil, hükmolunan sonuç cezaya bakılacaktır. Mahsup edilecek süreler varsa bu süreye dâhil edilmeyecektir. Hükmolunan ceza iki yıldan fazla olmakla birlikte, mahsup edilecek süreler cezadan çıkınca, kalan miktar erteleme sınırı içinde olsa bile ertelemeye hükmedilemeyecektir[307].

Yalnız başına verilen hapis cezaları ertelenebileceği gibi adli para cezasıyla birlikte verilen hapis cezaları da ertelenebilir. Örneğin sanık hakkında hükmedilen 1 yıl üç ay süreli hapis ve bin Türk Lirası adli para cezasındaki hapis cezası, adli para cezasından ayrı olarak ertelenebilir. Ancak, bir suç karşılığında hem hapis hem de adli

---

[304] 647 sayılı Kanun uygulamasında, hem hapis cezası hem de para cezasının ertelenmesi mümkündü.

[305] ARTUK, GÖKCEN ve YENİDÜNYA, a.g.e., s. 763, ÖZBEK ve Diğerleri, a.g.e., s. 672, ÖZGENÇ, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, s. 666, TÖNGÜR, a.g.e., s. 65.

[306] Ebru ALTAŞ, **Yeni Türk Ceza Hukukunda Hapis Cezasının Ertelenmesi Üzerine Bir İnceleme,** Ceza Hukuku Dergisi, Yıl: 2, Sy. 5, Ankara 2007 Aralık, s. 286.

[307] İNCE, a.g.e., s. 243, KOCA ve ÜZÜLMEZ, a.g.e., s. 547, ÖZBEK ve Diğerleri, a.g.e., s. 673.

para cezasına hükmolunması halinde, hapis cezası ertelense bile[308] aynı suç karşılığında hükmolunan adli para cezası ertelenemeyecektir[309].

İşlenen suçun kasten işlenen veya taksirle işlenen bir suç olması arasında fark bulunmamaktadır. Kasten işlenen suçlar yönünden de taksirle işlenen suçlar yönünden de ertelenebilecek ceza miktarı iki yıldır. TCK'nın 50. maddesindeki, taksirli suçlardan hükmolunan hapis cezalarının uzun süreli de olsa adli para cezasına çevrilebileceği kuralı burada uygulanamaz[310].

Sanık erteleme kapsamına giren birden fazla suç işlemişse bunlardan bazılarının ertelenip, bazılarının ertelenmemesi yönünde karar verilemez[311]. Aksi halde bu durum kararda çelişki oluşturacaktır.

Sanığın birden fazla suç işlemesi halinde bu suçlar için verilen cezalar belirlendikten sonra, her bir suç için ayrı ayrı üst sınır belirlenecektir. Çünkü, 5237 sayılı TCK, 765 sayılı TCK'da olduğu cezaların içtima ile ilgili bir hüküm içermemektedir[312]. Ayrıca, CGTİHK'nın 99. maddesinde, her hükmün diğerinden bağımsız olduğu vurgulanmıştır. Yani her bir suça verilen ceza ayrı ayrı belirlenecek, hükmedilen cezalar toplanmayacaktır. Bu nedenle, artık her bir suça ayrı ayrı verilen cezalar için 2 ve 3 yıllık süreler belirlenecek, toplam ceza[313] süresinin sınırı aşmasına önem verilmeyecektir [314].

---

[308] "Yeni Ceza Yasamızın sisteminde ertelemenin sadece hapis cezaları bakımından öngörüldüğü ve adlî para cezalarının erteleme dışında tutulduğu gözetildiğinde; Yasada bir suçun yaptırımı olarak hapis cezası ile birlikte adlî para cezasının da öngörüldüğü durumlarda, önceki ceza sistemimizde geçerli bulunan "ertelemenin bölünmezliği" prensibinden artık bahsedilemeyeceği açıkça ortadadır. 5237 sayılı Yasanın 51. maddesindeki düzenleme karşısında ne şekilde hükmedilmiş olursa olsun, para cezalarının ertelenmesi mümkün değildir." (YCGK. 21.11.2006, 2006/3-246 E.-2006/261 K. sayılı kararı), karar için bakınız emsal.yargitay.gov.tr/VeriBankasiIstemciWeb/ (e.t.: 06.01.2015).

[309] ÖZGENÇ, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, s. 666, TÖNGÜR, a.g.e., s. 64.

[310] ARTUÇ ve HIRSLI, **Hüküm Kurma Sanatı**, s. 712.

[311] KOCA ve ÜZÜLMEZ, a.g.e., s. 549.

[312] 647 sayılı CİK uygulamasında ertelemenin üst sınırını tayinde, fail birden fazla suç işlemişse o suçlar için verilen cezalar toplanıp ona göre üst sınır belirlenmekteydi.

[313] "5237 sayılı Yasada cezaların toplanması kuralı kalktığından, sanığa tek tek verilen cezalar, her biri iki yılın altında ise, beş adet suç da olsa, her biri, iki yılın altında ise, her suç tek başına ele alınıp. Tüm

Hükümlü, mahkum olduğu hapis cezasının tamamını tutuklu olarak geçirdiğinde erteleme kararı verilmesine gerek bulunmamaktadır. Çünkü, erteleme süresince cezanın infazının devam ettiği kabul edilmektedir[315]. Tutukluluk süresince de ceza infaz edilmiş olduğu ve artık infazı gereken bir ceza bulunmadığı için hükümlü hakkında cezanın ertelenmesinin bir anlamı bulunmamaktadır[316].

6222 sayılı Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun'un 11/9. maddesine göre, "Bu madde kapsamına giren suçlarla ilgili olarak 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 231 inci maddesine göre hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilemez; verilen hapis cezası seçenek yaptırımlara çevrilemez ve ertelenemez" hükmü mevcuttur. Bu düzenlemeye göre Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun'da düzenlenen suçlarla ilgili verilen hapis cezaları ertelenemeyecektir.

3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun 13. maddesinde "Bu Kanun kapsamına giren suçlarla ilgili olarak Ceza Muhakemesi Kanununun 231. maddesine göre hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilemez; verilen hapis cezası seçenek yaptırımlara çevrilemez ve ertelenemez. Ancak bu hükümler çocuklar hakkında uygulanmaz." hükmü mevcuttu. Ancak 5/7/2012 tarihli 28344 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 6352 sayılı Kanunun 105. maddesi ile 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun 13. maddesi yürürlükten kaldırılmıştır. 6352 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesiyle birlikte 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununda düzenlenen suçlarla ilgili verilen hapis cezaları şartları mevcutsa ertelenebilecektir.

---

suçları erteleme sınırını aşsa bile cezada toplama kuralı bulunmadığından bu husus dikkate alınmayıp tüm suçlar ertelenebilir" (YCGK. 15.07.2008, 2008/3-174 E.-2008/191 K. sayılı kararı), karar için bakınız www.uyap.gov.tr Uyap Mevzuat/İçtihatProgramı, (e.t., 11.08.2015).

314 ARTUK, GÖKCEN ve YENİDÜNYA, a.g.e., s. 765, ALTAŞ, a.g.e., s. 287, ARTUÇ ve HIRSLI, **Hüküm Kurma Sanatı**, s. 713, TÖNGÜR, a.g.e., s. 68.

315 647 sayılı CİK uygulamasına göre hükümlü, mahkum olduğu hapis cezasının tamamını tutuklu olarak geçirmiş olsa bile, erteleme kararı verilmesinde menfaati vardı. Çünkü, erteleme süresi iyi halli olarak geçirildiği takdirde mahkumiyet gerçekleşmemiş sayılıyordu.

316 Faruk TURHAN, **Yeni Türk Ceza Kanunu'na Göre Cezaların Ertelenmesi Ve Uygulamada Ortaya Çıkan Bazı Sorunlar**, Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 10, Sy. 3-4, Erzincan 2006, s. 33, ÖZGENÇ, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, s. 668.

Askeri Ceza Kanunu'nun ek 8/1. maddesi uyarınca, "26.9.2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun genel hükümleri bu Kanunda yer verilen suçlar hakkında da uygulanır. Ancak, bu Kanunun fer'i askeri cezalara ve cezaların ertelenmesine ilişkin hükümleri ile zamanaşımına ilişkin 49'uncu maddesinin (A) bendi hükümleri saklıdır" hükmü mevcuttu. Bu hükmün varlığıyla, ASCK'nın 47/1. maddesindeki düzenleme uyarınca ASCK'da yer alan belli suçlarla ilgili olarak verilen hapis cezaları ertelenemiyordu. Ancak Anayasa Mahkemesinin 17.01.2013 tarih ve 2012/80 esas ve 2013/16 karar sayılı kararı ile "Askeri Ceza Kanunu'nun; 47. maddesinin birinci fikrasının, 4551 sayılı Askerî Ceza Kanunda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un 12. maddesi ile değiştirilen (A) bendinin birinci ve ikinci cümleleri" iptal edilmiştir. Anayasa Mahkemesinin bu kararı ile birlikte, ASCK'da yer alan suçlarla ilgili verilen hapis cezaları şartları varsa ertelenebilecektir.

Hapis cezasının ertelenmesine karar verildiğinde, hükümdeki müsadere, vekalet ücreti, yargılama giderlerinin ertelenmesine karar verilemez[317].

2.5.2.2.Sanığa İlişkin Şartlar

TCK'nın 51. maddesine göre, hapis cezasının ertelenebilmesi için, sanığın daha önce kasıtlı bir suçtan dolayı üç aydan fazla hapis cezasına mahkûm edilmemiş olması ve sanığın suçu işledikten sonra yargılama süresinde gösterdiği pişmanlık dolayısıyla, tekrar suç işlemeyeceği konusunda mahkemede bir kanaatin oluşması gerekmektedir. Bu iki şart bir arada gerçekleşmelidir.

2.5.2.2.1.Sanığın Daha Önce Kasıtlı Bir Suçtan Dolayı Üç Aydan Fazla Hapis Cezasına Mahkum Edilmemiş Olması

Türk Ceza Kanunu'nun 51/1. maddesine göre, cezanın ertelenebilmesi için, sanığın daha önce kasıtlı bir suçtan dolayı üç aydan fazla hapis cezasına mahkûm edilmemiş olması gerekir.

---

[317] ARTUÇ ve HIRSLI, **Hüküm Kurma Sanatı**, s. 712, TÖNGÜR, a.g.e., s. 63.

Sanık, önceden herhangi bir şekilde suç işlememiş veya daha önceden mahkum edildiği cezaya dair hüküm kesinleşmemiş ise hükmedilen hapis cezasının ertelenmesine engel bir durum bulunmamaktadır.

Sanığın kasıtlı bir suçtan dolayı ceza almamış olması arandığından, taksirli bir suçtan hükmedilen mahkûmiyetin süresi ne olursa olsun ertelemeye engel değildir. Taksirli suç, adli taksirle işlenen suç olabileceği, bilinçli taksirle işlenen suç da olabilir. Daha önceden taksirli bir suçtan mahkûm olan sanığın cezası ertelenebilir[318].

Sanığın önceki mahkûmiyeti kasıtlı bir suçtan ise ertelemeye engel olması için bu suç nedeniyle verilen cezanın hapis cezası olması gerekir. Daha önceden kasıtlı bir suçtan da olsa adli para cezasına[319] veya seçenek tedbirlerden birine mahkûm olan kimsenin cezası ertelenebilecektir. Adli para cezası doğrudan verilen adli para cezası olabileceği gibi, TCK'nın 50. maddesi uyarınca hapisten çevrilen adli para cezası da olabilir. TCK'nın 50. maddesine göre uygulamada asıl mahkûmiyet, çevrilen adli para cezası veya tedbir olduğundan, bu şekilde hükmedilen adli para cezası veya diğer seçenek tedbir ertelemeye engel değildir. Hükümlü süresi içerisinde hükmolunan seçenek tedbirin gereklerinin yerine getirilmesine başlamaz veya başlayıp devam etmezse mahkeme tarafından kısa süreli hapis cezasının tamamen veya kısmen infazına karar verilir. Bu durumda, TCK'nın 50/6. maddesi hükmü uyarınca, artık asıl mahkumiyet kısmen veya tamamen infaz edilen hapis cezası olduğundan, bu ceza üç aydan fazla olduğu takdirde ertelemeye engel teşkil eder [320].

---

[318] TURAN, a.g.e., s. 33, ARTUK, GÖKCEN ve YENİDÜNYA, a.g.e., s. 760, İNCE, a.g.e., s. 244, TÖNGÜR, a.g.e., s. 75, ÖZBEK ve Diğerleri, a.g.e., s. 675.

[319] "Sanığın adli sicil belgesinde yer alan önceki hükümlülüğünün adli para cezasına ilişkin olması ve bunun tek başına ertelemeyeengel olmaması karşısında, ertelemede yargıca ölçüt olması gereken, geçmişteki durumu ve suç işleme hususundaki eğilimleri değerlendirilmeden, "suçun işleniş özelliği" biçimindeki yasal ve yeterli olmayan gerekçeyle ertelemeye yer olmadığına hükmolunması" (Y.4.CD. 19.03.2010, 2008/9167 E.-2010/4742 K. sayılı kararı), karar için bakınız www.uyap.gov.tr Uyap Mevzuat/İçtihatProgramı, (e.t., 11.08.2015).

[320] ARTUK, GÖKCEN ve YENİDÜNYA, a.g.e., s. 761, ÖZBEK ve Diğerleri, a.g.e., s. 675, KOCA ve ÜZÜLMEZ, a.g.e., s. 550, ARTUÇ ve HIRSLI, **Hüküm Kurma Sanatı**, s. 714, İNCE, a.g.e., s. 245.

Daha önceden mahkum olunan adli para cezasının ödenmemesi nedeniyle hükümlü hakkında CGTİHK'nın 106/9. maddesi hükmüne göre tazyik hapsinin uygulanmış olması durumunda da yeni ceza ile ilgili olarak erteleme kararı verilebilir. Çünkü, adli para cezasının ödenmemesi durumunda, kişi hakkında hapis cezası verilmemektedir. Kişi sadece tazyik hapsine tabi tutulmaktadır. Diğer bir ifadeyle, tazyik hapsinin uygulanmasına rağmen, bu durumda, ceza olarak adli para cezası varlığını devam ettirmektedir[321].

Sanık daha önceden işlediği kasıtlı bir suçtan dolayı hapis cezasına mahkûm olmuş ise hakkında hükmedilen bu cezanın üç ayı geçmemesi gerekir. Sanık hakkında daha önceden birden fazla hapis cezasına mahkumiyet kararı verilmişse erteleme açısından bunların toplam süresine değil, her birinin ayrı ayrı üç aylık süreyi geçip geçmediğine bakılmalıdır[322].

Sanık hakkında önceden hükmedilen cezanın kesinleşmiş olması yeterli olup, infaz edilmiş olmasına gerek yoktur[323].

Sanığın daha önce almış olduğu üç aydan fazla hapis cezası, ertelenmiş olsa bile ertelenmeye engeldir. Ancak sanığın daha önceden almış olduğu hapis cezası 647 sayılı kanunun 6. maddesi uyarınca ertelenmiş ve 765 sayılı TCK'nın 95. maddesinde belirlenen deneme süresi, yeniden bir suç işlemeden geçirilmiş ise bu mahkûmiyet "esasen vaki olmamış sayılacağından" daha sonra işlenen suç nedeniyle verilen cezanın ertelenmesine engel teşkil etmez. Ancak 5237 sayılı TCK döneminde ertelenen cezalarda, denetim süresinin bitimi ile ceza infaz edilmiş sayılacağından, bu ceza ikinci suç yönünden ertelemeye engel oluşturacaktır[324].

---

[321] ÖZGENÇ, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, s. 670.
[322] TURAN, a.g.e., s. 34.
[323] TÖNGÜR, a.g.e., s. 73, İNCE, a.g.e., s. 245.
[324] TURAN, a.g.e., s. 34, ÖZGENÇ, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, s. 648, ARTUÇ ve HIRSLI, **Hüküm Kurma Sanatı**, s. 715.

Türk Ceza Kanunu'nda daha önce üç aydan fazla hapis cezasından mahkumiyeti bulunan sanığın bu mahkumiyetinin sonsuza kadar ertelemeye engel teşkil edip etmeyeceğine dair bir düzenleme bulunmamaktadır. Kanaatimizce, mahkumiyetin adli sicilden silinme şartları gerçekleşmişse bu mahkumiyet ertelemeye engel teşkil etmeyecektir. Bu mahkumiyetlere ilişkin kayıtlar adli sicil kaydında halen yer almaktaysa da silinmiş gibi değerlendirilmelidir. Ancak buna rağmen her ne kadar adli sicil kaydından silinme şartları oluşmuş olsa bile, bu mahkumiyetler de sanığın yeniden suç işleyip işlemeyeceği yönündeki eğiliminin tespitinde önemlidir.

Sanık hakkında önceden hükmolunan üç aydan az süreli hapis cezası ile ilgili, tekerrür koşulları oluşsa bile mahkemece pişmanlığıyla ilgili bir kanaat oluştuğu takdirde sonraki verilen ceza ertelenebilecektir[325].

Genel af durumunda, kamu davası düştüğünden ve mahkumiyet tüm hukuki sonuçlarıyla ortadan kalktığından genel affa uğrayan ceza ertelemeye engel teşkil etmez. Özel af durumunda ise mahkumiyetin hukuki sonuçları varlığını sürdüreceğinden erteleme kararı verilemeyecektir[326].

Önceki mahkûmiyetin, adliye mahkemeleri veya askeri mahkemeler tarafından verilmesi arasında fark bulunmamaktadır. Çünkü 647 sayılı CİK'in 6. maddesindeki "Adliye mahkemelerince" ibaresine 5237 sayılı TCK'nın 51. maddesinde yer verilmemiştir. Sırf askeri suç nedeniyle verilen cezalar, ertelemeye engel değildir. Ancak sırf askeri suç dışındakiler, askeri mahkeme tarafından verilmiş olsa bile, ertelemeye engel oluşturacaktır[327].

Sanığın önceden yabancı bir mahkeme tarafından mahkum edilmiş olması da ertelemeye engel teşkil edecektir. Çünkü, uluslararası sözleşmeler, yabancı mahkeme kararlarının da göz önünde tutulmasını gerektirmektedir. Örneğin, Türkiye tarafından

---

[325] ARTUÇ ve HIRSLI, **Hüküm Kurma Sanatı**, s. 715.
[326] TÖNGÜR, a.g.e., s. 78.
[327] Sedat BAKICI, **Ceza Hukuku Genel Hükümleri**, 1. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2013, s. 981.

01.03.1977 tarih ve 2081 sayılı Kanunla onaylanan "Ceza Yargılarının Milletlerarası Değeri Konusunda Avrupa Sözleşmesi" sözleşmeye taraf devletlerin birbirlerinin mahkeme kararlarını kendi kararlarını kendi kararları gibi kabul etmelerini öngörmektedir[328].

2.5.2.2.2.Sanığın Tekrar Suç İşlemeyeceği Konusunda Mahkemede Kanaatin Oluşması

Türk Ceza Kanunu'nun 51. maddesine göre erteleme kararı verilebilmesi için, "suçu işledikten sonra yargılama sürecinde gösterdiği pişmanlık dolayısıyla tekrar suç işlemeyeceği konusunda mahkemede bir kanaatin oluşması" şartı aranmaktadır[329]. Burada sanığın geleceği değerlendirilmektedir[330].

Hakim ertelemeye hükmetme konusunda takdirini kullanırken, sanığın suçu işledikten sonra pişmanlık gösterip göstermediği, yargılama sürecindeki tutum ve davranışları, suçunu ikrar edip olayın ayrıntılarını anlatması, suçun delillerini kendiliğinden teslim etmesi gibi durumları dikkate almalıdır[331].

Türk Ceza Kanunu'nun 51. maddesinin lafzına bakıldığında, maddedeki "suçu işledikten sonra yargılama sürecinde gösterdiği pişmanlık" ibaresinde açıkça "suçu işledikten sonra" denildiğinden, sanığın suçu işlemesinden önceki halleri, sabıka durumu erteleme hükümlerinin uygulanıp uygulanmayacağında dikkate alınamayacaktır. Ayrıca "yargılama sürecinde gösterdiği pişmanlık" ibaresi kullanıldığından da sanığın başka bir yargılamasının bulunup bulunmadığının[332], bu yargılamalardan mahkumiyetine karar

---

[328] DEMİRBAŞ, a.g.e., s. 659.

[329] 647 sayılı Kanunun 6. maddesi ve 2253 sayılı Kanunun 38. maddesi, "failin geçmişteki hali ve suç işleme hususundaki eğilimine göre" cezanın ertelenebileceği öngörülmekteydi.

[330] ARTUÇ ve HIRSLI, **Hüküm Kurma Sanatı**, s. 710.

[331] ÖZGENÇ, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, s. 673, TURAN, a.g.e., s. 36, TÖNGÜR, a.g.e., s. 87, İNCE, a.g.e., s. 249.

[332] "Somut olayda yerel mahkemece, doğrudan verilen ve hapis cezasından çevrilen adli para cezalarına ilişkin erteleme ve hükmün açıklanmasının geri bırakılması kurumlarının uygulanmamasına yönelik; "sanığın başka suçtan tutuklu bulunması ve kaçamaklı savunması nazara alınarak bir daha suç işlemekten çekineceği yönünde olumlu kanaat oluşmadığı" şeklinde gerekçe gösterilmiştir. Yerel mahkeme gerekçesinde bulunan "sanığın başka suçtan tutuklu olması" ifadesi, yasal olmamakla

verilip verilmediğinin, mevcut yargılamada sanığın pişmanlık gösterip göstermediğini ortaya koymada dikkate alınamayacağının kabulü gerekmektedir. Yargıtay'ın bu yönde kararları bulunmaktadır[333]. Hakimin ertelemeye hükmetme konusundaki genel takdir yetkisi kullanılırken, sanığın geçmiş hallerini, sabıka durumunu, suç işleme konusundaki eğilimini dikkate alabileceği yönünde görüşler de mevcuttur[334].

Erteleme kararı verilirken, yargılama konusu suçun niteliği veya işleniş şekli[335], kastının yoğunluğu gibi[336] hususlara dayanılmamalıdır[337]. Erteleme ya da ertelememe kararında, takdir hakkının kullanılmasında etkili olan hususlar gerekçeli olarak gösterilmelidir.

---

birlikte, yerel mahkemece erteleme ve hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına yer olmadığına karar verilirken kullanılan diğer gerekçeler ise, tamamen yasal ve yeterlidir. Bu durum karşısında yerel mahkemece sanığın başka suçtan tutuklu olduğuna ilişkin kullanılan bu ifade sonuca etkili görülmemiştir. Ayrıca, Özel Daire bozma ilamında belirtildiği gibi yerel mahkemece, sanığın birden fazla sabıkası bulunduğuna ilişkin bir gerekçeye de yer verilmemiştir. Yalnıza hapis cezasına mahkum edilen kişinin cezasının ertelenebileceğine ilişkin 5237 sayılı Yasanın 51. maddesinin açık hükmü ile sanığın kişilik özellikleri ve duruşmadaki tutum ve davranışlarının gözlemleyen yerel " (YCGK. 12.07.2011, 8-142/165 sayılı kararı), karar için bakınız ARTUK, GÖKCEN ve YENİDÜNYA, a.g.e., s. 766.

333 "Sabıka kaydına göre üç aydan fazla hapis cezası bulunmayan sanığın duruşma sürecinde pişmanlık gösterip göstermediği bu suretle bir daha suç işleyip işlemeyeceği hususu tartışılmadan, "...tekerrüre esas teşkil etmeyen sabıkalı kişilik..." gerekçe gösterilerek erteleme isteminin reddine karar verilmesi suretiyle TCY 51. maddesine aykırı davranılması" (Y.4.CD. 08.06.2010, 2008/13526 E.-2010/11095 K. sayılı kararı), karar için bakınız ARTUÇ ve HIRSLI, **Hüküm Kurma Sanatı**, s. 717.

334 Karşıt görüş için bakınız, KOCA ve ÜZÜLMEZ, a.g.e., s. 551, ARTUK, GÖKCEN ve YENİDÜNYA, a.g.e., s. 765, ÖZBEK ve Diğerleri, a.g.e., s. 677.

335 "...5237 sayılı TCK.nun 51. maddesine göre, suçu işledikten sonra yargılama sürecinde gösterdiği pişmanlık dolayısıyla tekrar suç işlemeyeceği konusunda bir kanaatin oluşmasına göre cezanın ertelenip ertelenmeyeceğinin değerlendirilmesi gerektiği gözetilmeden, sanığın suçu işleyiş biçimi kişiliği, sosyal ve ekonomik durumu ve suçun işlenişindeki özelliklere göre sanık hakkında mahkemede tam kanaat hasıl olmaması gibi yasal ve yeterli olmayan gerekçeye dayanılarak cezanın ertelenmesine yer olmadığına karar verilmesi...bozmayı gerektirmiş... " (Y.8.CD. 26.05.2008, 2007/751 E.-2008/6220 K. sayılı kararı), karar için bakınız TÖNGÜR, a.g.e., s. 88.

336 "Sanığın geçmişteki hali, suç işleme konusundaki eğilimi irdelenip kişiselleştirilmeksizin, sanığın kastının yoğunluğu gibi TCK.'nun 29. maddesinde temel cezanın belirlenmesinde öngörülen ölçütlerden birine dayanılarak ertelemeye yer olmadığına karar verilmesi doğru değildir" (Y.8.CD. 06.10.2003, 5735/4356 sayılı kararı), karar için bakınız ARTUK, GÖKCEN ve YENİDÜNYA, a.g.e., s. 765.

337 ARTUK, GÖKCEN ve YENİDÜNYA, a.g.e., s. 765.

Hakim, sanığın işlemiş olduğu suçtan dolayı pişman olup olmadığını yargılama süresince değerlendirecek ve sanığı, pişman olmuş olarak görüp de tekrar suç işlemeyeceği konusunda bir kanaate ulaşırsa erteleme kararı verecektir.

Diğer şartlar mevcut ise etkin pişmanlık ile erteleme hükümlerinin bir arada uygulanmasına herhangi bir engel bulunmamaktadır. Örneğin, bir defa hırsızlık yapan birisi, hem malı iade etmiş, hem de yaptığı olaydan dolayı pişman olduğu hususunda kanaat oluşmuş ise sanık hakkında hem TCK'nın 168. maddesindeki etkin pişmanlık hükümlerinin, hem de TCK'nın 51. maddesindeki erteleme hükümlerinin uygulanmasına engel bulunmamaktadır[338].

2.5.3.Erteleme Kararı

2.5.3.1.Erteleme Kararının Takdire Bağlı Oluşu

Erteleme kararını hükümle birlikte ilk derece mahkemesince verilecektir. Mahkeme tarafından hüküm kurulduktan sonra duruşmasız işlere ait kararla erteleme kararı verilemeyeceği gibi, infaz sırasında Cumhuriyet savcısı da erteleme kararı veremez. Erteleme kararı verilmesi için, sanığın talepte bulunması gerekmediği gibi, mağdurun rızası da aranmayacaktır. Herhangi bir talep olmaksızın erteleme kararı verilebilecektir. Hükmün açıklanmasının geri bırakılmasındaki durumun tersine, sanığın ertelemeyi kabul etmemesinin bir önemi bulunmamaktadır[339].

Erteleme, cezanın doğrudan sanığın kişiliğine uydurulmasını sağlayan yargısal bir bireyselleştirme kurumudur. Erteleme hususunda olumlu ya da olumsuz yönde karar verilirken, gerekçe gösterilmeli ve bu gerekçe sanığın kişiliği ile ilgili belgelerin isabetle değerlendirildiğini gösterir biçimde yasal ve yeterli olmalıdır. Gerekçenin bu niteliği, keyfiliği önlemek ve tarafları tatmin etmek özelliklerini de taşır. Kanun metnini tekrar

---

[338] ARTUÇ ve HIRSLI, **Hüküm Kurma Sanatı**, s. 717.

[339] CENTEL, ZAFER ve ÇAKMUT, a.g.e., s. 633, ARTUK, GÖKCEN ve YENİDÜNYA, a.g.e., s. 768, TURAN, a.g.e., s. 39, ÖZBEK ve Diğerleri, a.g.e., s. 678, ÖZGENÇ, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, s. 673.

etmek veya suçun unsurları ya da cezayı ağırlaştıran nedenler[340] de gerekçe olarak kabul edilemez[341].

Hakim ertelemeye re'sen karar verebileceği gibi, sanık veya müdafiinin talebi üzerine de bu kararı verebilir. Sanık veya müdafiinin ertelemeye veya lehe hükümlerin uygulamasıyla ilgili bir talebi varsa hakim erteleme konusunda olumlu veya olumsuz bir karar vermek zorundadır. Duruşmada ya da sunduğu yazılı bir belgeyle "pişmanım" diyen sanık da erteleme isteminde bulunmuş sayılmalıdır. Sanık veya müdafii tarafından tüm lehe hükümlerin uygulanması yönünde bir talepte bulunulduğunda hakim, bu istek erteleme talebini de içermektedir. Ancak bu yönde bir talep, erteleme talebiyle beraber, seçenek yaptırıma çevirme talebini de içerir. 5237 sayılı TCK hükümlerine göre, erteleme ve seçenek yaptırıma çevirme müesseseleri birlikte uygulanamayacaktır. Bu nedenle, tüm lehe hükümlerin uygulanması talebi karşısında hakim sanığa verilen hapis cezasının seçenek yaptırıma çevrilmesinin mi, yoksa ertelenmesinin mi daha lehe olduğunu değerlendirecektir. Hakim yaptığı değerlendirme sonucunda, eğer her iki müessesenin de şartları mevcutsa sanık bakımından hangisi daha leheyse hapis cezasını ya seçenek yaptırıma çevirecek ya da erteleyecektir.

Hakim erteleme hususunda olumlu ya da olumsuz yönde karar verirken, gerekçesinde çelişkiye[342] düşmemelidir. Eğer sanık birden fazla suçtan yargılanıyorsa bunlardan bir kısmını ertelenip diğer kısmı erteleme dışında tutulamaz. Erteleme kural

---

[340] "Suçun bıçakla işlenmesi ertelemenin reddinde kanuni gerekçe değildir" (YCGK. 01.10.1984, 1984/2-217 E.-1984/295 K. sayılı kararı), karar için bakınız TÖNGÜR, a.g.e., s. 127.

[341] CENTEL, ZAFER ve ÇAKMUT, a.g.e., s. 634, TÖNGÜR, a.g.e., s. 121, İNCE, a.g.e., s. 253, ÖZBEK ve Diğerleri, a.g.e., s. 678, ARTUÇ ve HIRSLI, **Hüküm Kurma Sanatı**, s. 718, HAKERİ, a.g.e., s. 575.

[342] "Suç tarihinde 17 yaşında ve sabıkasız olup, pişmanlık duyduğunu belirten, duruşmadaki tavırları olumlu kabul edilen edilerek takdiri indirim uygulanan sanık hakkında çelişki oluşturacak şekilde ve suç işleme eğiliminin de ne suretle belirlendiği belirtilmeden...hükmün açıklanmasının geri bırakılması ve TCK.'nun 51 inci maddesine göre erteleme hükümlerinin uygulanmasına yer olmadığına karar verilmesi yasaya aykırıdır" (Y.3.CD. 20.09.2006, 4181/6691 sayılı kararı), karar için bakınız ARTUK, GÖKCEN ve YENİDÜNYA, a.g.e., s. 768.

olarak takdire bağlıdır. Ancak ilk hükümde ceza ertelenmiş ve aleyhe temyiz olmadan sanığın temyizi üzerine karar bozulursa ikinci hükmü de ertelemek zorunludur[343].

Adli para cezasına hükmedildiğinde, adli para cezasının ödenmemesinin sonuçlarının kararda belirtilmesi gerektiğine dair TCK'nın 52/4. maddesi hükmüne benzer bir düzenleme erteleme müessesesi için öngörülmemiştir. Bu nedenle ertelemenin sonuçlarının kararda belirtilmesine yasal açıdan zorunluluk bulunmamaktadır. Ancak, kuvvetle muhtemel olarak herhangi bir hukuk eğitimi almamış olan sanığın, hakkında hükmedilen kararın sonuçlarını bilebilmesi açısından, yasal zorunluluk bulunmasa bile, kanaatimizce ertelemenin sonuçlarının da kararda sanığa ihtar edilmesi faydalı olacaktır.

2.5.3.2.Ertelemenin Koşula Bağlanması

Türk Ceza Kanunu'nun 51/2. maddesine göre "cezanın ertelenmesi mağdurun veya kamunun uğradığı zararın aynen iade, suçtan önceki hale getirme veya tazmin suretiyle giderilmesi koşuluna bağlı tutulabilir". Bu husus hakimin takdirine bağlıdır[344]. Hakim sanığın ekonomik durumunu ve ödeme yeteneğini göz önünde tutarak karar verecektir[345]. İşlenen suçtan dolayı bir zarar meydana gelmişse bu zararın tazmin edilmediği takdirde erteleme kararı verilemeyeceği yönünde görüşler de mevcuttur[346].

Zararın kısmen giderilmesi önemli değildir. Kanun tamamen giderilmesini aramaktadır. Somut olayda, aynen iade veya suçtan önceki hale getirme mümkün ise öncelikle bu durumun gözetilmesi, aksi takdirde tazmine yer verilmesi gerekir. Burada söz konusu zarar, maddi zararlardır. Erteleme, manevi zararın[347] ödenmesi koşuluna

---

[343] ARTUK, GÖKCEN ve YENİDÜNYA, a.g.e., s. 768, ARTUÇ ve HIRSLI, **Hüküm Kurma Sanatı**, s. 719, TÖNGÜR, a.g.e., s. 130.

[344] ÖZBEK ve Diğerleri, a.g.e., s. 679, ARTUK, GÖKCEN ve YENİDÜNYA, a.g.e., s. 767, ARTUÇ ve HIRSLI, **Hüküm Kurma Sanatı**, s. 719.

[345] TURAN, a.g.e., s. 38.

[346] Karşıt görüş için bakınız, ÖZGENÇ, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, s. 673, KOCA ve ÜZÜLMEZ, a.g.e., s. 552.

[347] "5237 sayılı TCK.'nun 51/2. maddesi gereğince cezanın ertelenmesi mağdurun veya kamunun uğradığı zararın aynen iade, suçtan önceki hale getirme veya tazmin suretiyle tamamen giderilmesi koşuluna bağlı tutulabilir ise de, sözü edilen zararın maddi zarardan ibaret olduğu, dolayısıyla ertelemenin

bağlı tutulamaz[348]. Belirtmek gerekir ki, erteleme kararı kanunda düzenlenmeyen[349] başka bir koşula da bağlanamaz[350].

Mahkemenin bu yönde karar verebilmesi için, sanığın veya mağdurun talebi veya rızasına gerek yoktur. Mahkeme erteleme kararını zararın giderilmesi koşuluna bağlayıp bağlamayacağına re'sen karar verecektir.

Ertelemenin koşula bağlandığı hallerde, koşul gerçekleşinceye kadar cezanın infaz kurumunda çektirilmesine devam edilir. Koşulun yerine getirilmesi durumunda, hakim kararıyla hükümlü infaz kurumundan derhal salıverilir.

Zararın sanık tarafından bizzat giderilmesi şart değildir, sanığın nam ve hesabına bir başkası tarafından giderilmiş olması da kabul edilmelidir[351].

2.5.3.3.Erteleme Kararında Denetim Süresinin Belirlenmesi

Cezası ertelenen hükümlü 1 yıl ila 3 yıl arası bir denetim süresine tabi tutulur. Hakim bu denetim süresini kararında belirtir. Denetim süresi 1 yıldan az olamayacağı gibi 3 yıldan da fazla olamaz[352].

Türk Ceza Kanunu'nun 51/3. maddesine göre, bu denetim süresinin alt sınırı mahkum olunan ceza süresinden az olamaz. Örneğin, sanık 1 yıl 3 ay hapis cezasına

---

manevi zararın tazmini koşuluna bağlanamayacağının gözetilmemesi" (Y.12.CD. 20.02.2012, 17878/3474 sayılı kararı), karar için bakınız ARTUK, GÖKCEN ve YENİDÜNYA, a.g.e., s. 766.

348 ARTUK, GÖKCEN ve YENİDÜNYA, a.g.e., s. 766.

349 "5237 sayılı TCK.'nun 51/2. maddesinde cezanın ertelenmesinin, mağdurun veya kamunun uğradığı zararın aynen iade, suçtan önceki hale getirme veya tazmin suretiyle tamamen giderilmesi koşuluna bağlı tutulabileceği, erteleme için bunlar dışında bir koşul kabul edilmesinin mümkün olamayacağı gözetilmeden, kanunda öngörülmeyen koşullar ileri sürülerek ertelemeye karar verilmesi" (Y.9.CD. 15.03.2012, 4094/3369 sayılı kararı), karar için bakınız ARTUK, GÖKCEN ve YENİDÜNYA, a.g.e., s. 767.

350 ARTUK, GÖKCEN ve YENİDÜNYA, a.g.e., s. 767.

351 ALTAŞ, a.g.e., s. 293.

352 765 sayılı TCK ve 647 sayılı CİK uygulamasında erteleme kararında denetim süresinin belirlenmesinde hakimin takdir yetkisi yokken, 5237 sayılı TCK'da denetim süresinin belirlenmesinde hakime takdir yetkisi tanınmıştır.

mahkum edilmişse bu cezanın ertelenmesine karar verilmiş ise denetim süresi 1 yıl 3 aydan aşağı olamayacaktır.

Hakim, bu denetim süresini belirlemek zorundadır. Bir yükümlülüğe tabi tutulmayacaksa ve rehberlik edecek bir uzman görevlendirilmeyecekse böyle bir denetim süresi belirlemenin tek pratik sonucu cezası ertelenen hükümlünün kasıtlı bir suç işlemesi durumunda ertelenen cezasının kısmen ya da tamamen infaz kurumunda çektirilmesini sağlamaktır[353]. Hakim erteleme kararında denetim süresini tayin etmediği takdirde, denetim süresi verilen ceza miktarından az olmamak üzere bir yıl olarak kabul edilmelidir[354].

2.5.3.4.Ertelemenin Denetime Tabi Tutulması

Mahkeme, sanığın denetim süresi içinde bazı yükümlülüklere uymasına karar verebileceği gibi, hükümlünün kişiliği ve sosyal durumunu göz önünde bulundurarak, denetim süresinin herhangi bir yükümlülük belirlemeden veya uzman kişi görevlendirmeden de geçirilmesine karar verebilir. Hakim bu iki kurumdan sadece birine hükmedebileceği gibi, her iki kuruma da birlikte hükmedebilir. Ertelemeyle ilgili denetim süresinin yükümlülük ve rehbersiz geçirilmesi istisnadır ve hakim kararında bu şekilde karar verirse bunu hükmünde belirlemelidir[355].

2.5.3.4.1.Denetim Süresince Belirlenebilecek Yükümlülükler

Mahkemenin, sanığın denetim süresi içinde uymasına karar verebileceği yükümlülükler TCK'nın 51/4. maddesinde belirlenmiştir. bu yükümlülükler:

- *Bir meslek veya sanat sahibi olmayan hükümlünün, bu amaçla bir eğitim programına yerleştirilmesi,*

---

[353] ÇINAR, a.g.e., s. 71, ÖZBEK ve Diğerleri, a.g.e., s. 681.

[354] BAKICI, a.g.e., s. 986, ARTUÇ ve HIRSLI, **Hüküm Kurma Sanatı**, s. 720, Abdullah KÖŞŞEKOĞLU, **Türk Ceza Kanunu'nda Erteleme**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Karabük 2008, s. 102, https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/ (e.t.: 09.01.2015).

[355] ARTUK, GÖKCEN ve YENİDÜNYA, a.g.e., s. 770, İNCE, a.g.e., s. 253.

- *Bir meslek veya sanat sahibi hükümlünün, bir kamu kurumunda veya özel olarak aynı meslek ve sanatı icra eden bir başkasının gözetimi altında ücret karşılığı çalıştırılması,*

- *18 yaşından küçük olan hükümlülerin, bir meslek veya sanat edinmelerini sağlamak amacıyla, gerektiğinde barınma imkânı da bulunan bir eğitim kurumuna devam etmesidir.*

Denetim süresince belirlenebilecek yükümlülükler kanunda belirtilenlerle sınırlıdır[356] ve bu tedbirlere hükmetmek, hakimin takdirine bağlıdır. Bu yükümlüklerden hangisine hükmettiğini, mahkeme kararında gerekçesiyle birlikte göstermelidir[357].

Sanığın denetim süresi içinde uymasına karar verilen yükümlülükler 5402 sayılı Denetimli Serbestlik Hizmetleri Kanunu'nun 14. maddesi[358] uyarınca Denetimli Serbestlik Müdürlükleri tarafından yerine getirilir.

---

[356] "Denetim süresince yüklenilecek yükümlülük ise, 51. maddenin 4. fıkrasında, sınırlı bir şekilde sayılmış olup, mahiyetleri itibariyle birden fazla yükümlülük belirlenmesi mümkün bulunmadığı gibi bu yükümlülüklerin değiştirilmesi veya ilave yükümlülükler hükmedilmesi de mümkün değildir" (YCGK. 17.07.2007, 2007/2-169 E.-2007/170 K. sayılı kararı), karar için bakınız KÖŞŞEKOĞLU, a.g.e., s. 107.

[357] ARTUÇ ve HIRSLI, **Hüküm Kurma Sanatı**, s. 721.

[358] Denetimli Serbestlik Hizmetleri Kanunu'nun 14. maddesi: "(1) Müdürlüğün kovuşturma evresinden sonraki görevleri şunlardır:

...

b) Haklarında 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 51 inci maddesinin dördüncü fıkrasında belirtilen hapis cezasının ertelenmesi hükmüne bağlı olarak;

1) (a) bendinde belirtilen bir meslek veya sanat sahibi olmayan hükümlünün bu amaçla bir eğitim programına devam etmesi,

2) (b) bendinde belirtilen bir meslek veya sanat sahibi hükümlünün bir kamu kurumunda veya özel olarak aynı meslek veya sanatı icra eden bir başkasının gözetimi altında ücret karşılığında çalışması,

3) (c) bendinde belirtilen çocuk hükümlülerin, bir meslek veya sanat edinmelerini sağlamak amacıyla gerektiğinde barınma imkânı da bulunan bir eğitim kurumuna devam etmesi,

Kararı verilenlerin, denetim sürelerini, kanunda belirtilen usûl ve esaslara uygun olarak geçirmelerini, güvenlik tedbirlerinin yerine getirilmesini gerektiğinde kolluk ve ilgili diğer makamlarla işbirliği içinde sağlamak.

...

d) 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 51 inci maddesinin beşinci fıkrası ile 191 inci maddesinin üçüncü fıkrası gereğince rehberlikle ilgili görevleri yerine getirmek.

e) (a), (b), (c) ve (d) bentlerindeki tedbirlerin uygulanması süresince hükümlüleri izlemek, denetlemek ve yönlendirmek, hükümlülerin psiko-sosyal sorunlarını çözmek ve bunlara yardımda bulunmak, izleme

2.5.3.4.2.Rehberlik Edecek Uzman Kişi Görevlendirme

Mahkeme denetim süresinde, sanığa rehberlik edecek bir uzman kişiyi görevlendirebilir.

Görevlendirilecek uzman kişinin yapacağı işler şunlardır:

- Uzman kişi, sanığın kötü alışkanlıklardan kurtulması ve sorumluluk bilinciyle iyi bir hayat sürmesini temin hususunda, hükümlüye öğütte bulunur, onunla konuşur, onu işlediği suçun etkisinden kurtarmaya, gelecekte suç işlemekten çekinmesini sağlamaya çalışır.

- Bu uzman kişi sanık hakkında, yükümlülüklerde belirlenmişse sanığın eğitim gördüğü kurum yetkilileri veya nezdinde çalıştığı kişilerle görüşerek onlarla istişarelerde, karşılıklı tartışmalarda, fikir alışverişlerinde bulunur, sanığın gelişimini izler.

- Aynı uzman kişi, hükümlünün davranışları, sosyal uyumu ve sorumluluk bilincindeki gelişme hakkında, üçer aylık sürelerle, mahkemeye rapor sunar[359].

Sanığa denetim süresi içinde rehberlik edecek bir uzman kişinin görevlendirilmesine karar verilmesi durumunda, rehberlikle ilgili görevler 5402 sayılı Denetimli Serbestlik Hizmetleri Kanunu'nun 14. maddesi uyarınca Denetimli Serbestlik Müdürlükleri tarafından yerine getirilir.

Denetim süresinin başlaması, yükümlülüklerin uygulanması ve de uzman kişinin faaliyete başlaması, ancak hüküm kesinleştikten sonra olabilir. Özellikle yükümlülük yüklenmesi ve uzman kişinin faaliyette bulunması sanığın özgürlüğünün kısıtlanması

---

ve denetleme sonucunu ve yükümlülüğe uymayanları ya da suç işleyenleri mahkeme, hâkim veya Cumhuriyet başsavcılığına bildirmek.".

[359] ARTUÇ ve HIRSLI, **Hüküm Kurma Sanatı**, s. 721.

sonucunu doğurur. Kesin hüküm olmadan, hiç kimsenin özgürlüğünü kısıtlamak mümkün değildir[360].

2.5.3.5.Erteleme Kararının Düşmesi

Erteleme kararı, TCK'nın 51/7. maddesine göre, hükümlünün denetim süresi içinde kasıtlı bir suç işlemesi veya hükümlünün yükümlülüklerine uymamakta ısrar etmesi halinde düşer.

2.5.3.5.1.Hükümlünün Denetim Süresi İçinde Kasıtlı Bir Suç İşlemesi

Denetim süresi içerisinde sanığın kasıtlı bir suç işlemesi halinde erteleme kararı geri alınır. Erteleme kararının geri alınabilmesi için sonradan işlenen suçun denetim süresinde işlenmesi gerekmektedir. Hükmün denetim süresinde verilip kesinleşmesine gerek yoktur. Ancak ertelemenin geri alınabilmesi için, denetim süresi içerisinde işlenen suç hakkında verilen hükmün kesinleşmiş olması şarttır[361].

Denetim süresi içerisinde işlenen suç kasıtlı bir suç olmalıdır. Bu suç doğrudan kasıtla işlenebileceği gibi olası kasıtla işlenen bir suç da olabilir. Taksirli bir suç işlenmesi erteleme kararının düşmesi sonucunu doğurmaz. Kasıtlı suçtan dolayı alınan cezanın niteliği ve miktarı önemli değildir. Yalnızca adli para cezasına hükmolunmuş olsa bile, erteleme kararı düşecektir. Ayrıca kasıtlı suç nedeniyle verilen ceza adli para cezası olabileceği gibi, TCK'nın 50. maddesi uyarınca çevrilen seçenek yaptırım da olabilir. Ayrıca denetim süresi içerisinde işlenen suç hakkında hükmolunan ceza ertelenmiş olsa bile, erteleme kararı düşecektir[362].

2.5.3.5.2.Hükümlünün Yükümlülüğe Uymamakta Israr Etmesi

Sanık için denetim süresi içinde bir yükümlülük belirlenmiş ancak sanık bu yükümlülüğe uymamışsa infaz hakimi, sanığı yükümlülüğe uyması konusunda uyarır.

---

[360] ÖZGENÇ, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, s. 678.
[361] ÖZBEK ve Diğerleri, a.g.e., s. 686.
[362] ARTUK, GÖKCEN ve YENİDÜNYA, a.g.e., s. 771.

Hakimin uyarısına rağmen, sanık bu yükümlülüğe uymamakta ısrar ederse erteleme kararı düşecektir. Hakimin uyarısı olmadan erteleme kararının düşmesi söz konusu olmayacaktır[363].

2.5.3.5.3.Erteleme Kararının Düşmesi Kararı

Denetim süresi içerisinde işlediği bir suçtan dolayı hükümlü hakkında ceza verilirse cezayı veren mahkeme kararın kesinleşmesinden sonra kararın bir suretini ertelenen cezayı veren mahkemeye gönderecektir. Hükümlünün uyarıya rağmen yükümlülüklerine uymamakta ısrar etmesi halinde ise uymamakta ısrar edildiğinin tespitini yapan Cumhuriyet savcısı ertelenen cezayı veren mahkemeden talepte bulunacaktır. Bu ihbar veya talep üzerine, erteleme kararını veren mahkeme hükümlünün daha önceden ertelenmesine karar verilen cezasının kısmen veya tamamen infazını takdir ederek karar verecektir[364].

2.5.3.5.4.Denetim Süresinin Sorunsuz Geçirilmesi

Türk Ceza Kanunu'nun 51/8. maddesine göre, denetim süresi hakim tarafından belirlenen yükümlülüklere uygun olarak geçirilir ve bu süre içinde kasıtlı bir suç işlemezse ceza infaz edilmiş sayılır[365].

Denetim süresi bitince, adli sicil kaydına da ceza infaz edilmiş olarak bildirilecektir[366].

---

[363] SOYASLAN, a.g.e., s. 580.
[364] İNCE, a.g.e., s. 257.
[365] 765 sayılı TCK uygulamasında deneme süresi içinde sanık suç işlemezse, ertelenen mahkûmiyet esasen vaki olmamış sayılmaktaydı.
[366] ARTUÇ ve HIRSLI, **Hüküm Kurma Sanatı**, s. 725.

2.6.MAHKUMİYET HÜKMÜNÜN SONUCU OLARAK BELLİ HAKLARI KULLANMAKTAN YOKSUN BIRAKILMA

2.6.1.Genel Olarak

Toplumda kişiler arasında güven esasına dayalı bir ilişki biçimi söz konusudur. Suç işleyen kişi, toplumun kendisine duyduğu güveni sarsmaktadır. Bu nedenle, suç işleyen kişi özellikle güven ilişkisinin varlığını gerektiren belli hak ve yetkileri kullanmaktan yoksun bırakılmaktadır[367].

Bu yaptırım, TCK'nın üçüncü kısmının ikinci bölümünde "Güvenlik Tedbirleri" başlığı altında 53. maddede düzenlenmiştir. Her ne kadar belli haklardan yoksun bırakılma "Güvenlik Tedbirleri" başlığı altında düzenlenmişse de aslında bu yaptırımın güvenlik tedbiri değil, mahkumiyetin yasal bir sonucu olarak ek ceza[368] olduğu görüşünde olanlar da vardır[369]. Yargıtay, hak yoksunluklarını güvenlik tedbiri olarak kabul etmektedir[370].

Türk Ceza Kanunu'nun 53. maddesine göre, süresiz hak yoksunluğu yoktur. Hak yoksunlukları, kural olarak, cezanın infazına kadar söz konusu olabilecektir[371].

---

[367] ÖZGENÇ, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, s. 727.

[368] 765 sayılı TCK'nın 20, 31, 33. maddelerinde yer alan fer'i cezalar müessesesi 5237 sayılı TCK ile tamamen kaldırılmış, yerine hak yoksunlukları getirilmiştir.

[369] HAFIZOĞULLARI ve ÖZEN, a.g.e., s. 494, Bahri ÖZTÜRK ve Mustafa Ruhan ERDEM, **Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku**, 9. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2006, s. 323, DEMİRBAŞ, s. 604.

[370] "Sanığın kasıtlı bir suçtan özgürlüğü bağlayıcı ceza ile cezalandırılmasına karar verilmesi karşısında, TCY.nın 53. maddesinde öngörülen güvenlik tedbirlerine de hükmedilmesinin gerekip gerekmediği" (YCGK. 03.06.2008, 2008/5-56 E.-2008/156 K. sayılı kararı), karar için bakınız www.uyap.gov.tr Uyap Mevzuat/İçtihatProgramı, (e.t., 11.08.2015).

[371] ARTUÇ ve HIRSLI, **Hüküm Kurma Sanatı**, s. 648.

2.6.2.Belli Hakları Kullanmaktan Yoksun Bırakılmanın Koşulları

Türk Ceza Kanunu sistemine göre, her mahkumiyet kararında söz konusu olan hak yoksunlukları mevcut değildir. Belli hakları kullanmaktan yoksun bırakılma için, belli şartların gerçekleşmiş olması gerekir[372].

2.6.2.1.İşlenen Suçun Kasıtlı Bir Suç Olması

Güvenlik tedbiri olarak hak yoksunluklarının uygulanması bağlamında, TCK'nın 53/1. maddesinde "doğrudan kast-olası kast" ayrımı da yapılmadığına göre, olası kastla işlenen suçlar bakımından da sanık TCK'nın 53/1. maddesinde sayılan haklardan yoksun bırakılacaktır[373].

Taksirle işlenen suçlarda kanuni sonuç olarak belli haklardan yoksun bırakılma kural olarak uygulanmayacaktır. Taksirle işlenen suçlarda, TCK'nın 53/1. maddesindeki hak yoksunluğu söz konusu değildir, belli meslek ve sanatın ya da trafik düzeninin gerektirdiği dikkat ve özenin gösterilmemesi sebebiyle işlenen taksirli suçlarda ancak TCK'nın 53/6. maddesindeki hak yoksunlukları söz konusu olabilecektir[374].

İşlenen kasıtlı suç, TCK'nın 53/1. maddesinde sayılan hak ve yetkilerle alakasız bir suç olsa bile, hak yoksunluğu söz konusu olacaktır. TCK'nın 53/5. maddesinde olduğu gibi, hak yoksunluğuna hükmedilebilmesi için, suçun 53/1. maddede belirtilen hak ve yetkilerin kötüye kullanılması suretiyle işlenmiş olması gerekmemektedir[375].

---

[372] AKKAYA, a.g.e., s. 147.

[373] Mehmet PARSAK, **Türk Ceza Kanunu'nda Güvenlik Tedbiri Olarak Hak Yoksunlukları**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2007, s. 116, https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/ (e.t.: 15.01.2015).

[374] Erdal YERDELEN, **Güvenlik Tedbirleri**, www.cezabb.adalet.gov.tr/makale/189.doc (e.t.: 15.01.2015), s. 3.

[375] CENTEL, ZAFER ve ÇAKMUT, a.g.e., s. 679.

2.6.2.2.İşlenen Suçtan Dolayı Hükmedilen Cezanın Hapis Cezası Olması

Hak yoksunluğunun söz konusu olabilmesi için sanığın mahkûmiyeti yanında, sanık hakkında hükmedilen ceza, mutlaka hapis cezası olmalıdır. Bu hapis cezası, yalnız hapis cezası olabileceği gibi, adli para cezasıyla birlikte hükmedilen hapis cezası da olabilir[376].

Sanık adli para cezasına mahkûm edilmiş ise kanuni sonuç olarak belli hakları kullanmaktan yoksun bırakılma söz konusu olmayacaktır. Bu adli para cezası doğrudan verilen adli para cezası olabileceği gibi, hapis cezasından çevrilen adli para cezasında da TCK 53/1. maddesi uygulanmayacaktır[377]. Aynı şekilde, hapis cezası, adli para cezası dışında diğer bir seçenek yaptırıma çevrilmişse bu durumda da güvenlik tedbiri olarak hak yoksunlukları uygulanamaz. Zira TCK'nın 50/5. maddesine göre, "Uygulamada asıl mahkûmiyet, bu madde hükümlerine göre çevrilen adlî para cezası veya tedbirdir"[378].

Türk Ceza Kanunu'nun 53/4. maddesine göre, kısa süreli hapis cezası ertelenen kişiler hakkında 1. fıkra hükümleri uygulanmaz. Yani bir yıl ve daha az hapis cezasına mahkûm olup da cezası ertelenen sanıklar hakkında, birinci fıkradaki hak yoksunluğu uygulanmayacak, bir yıldan fazla hapis cezasına mahkûm olup cezası ertelenen sanıklar hakkında birinci fıkradaki hak yoksunlukları uygulanacaktır[379].

2.6.2.3.Yaş Koşulu

Türk Ceza Kanunu'nun 53/4. maddesine göre de fiili işlediği sırada on sekiz yaşını doldurmamış olan sanıklar hakkında, işlediği kasıtlı suçtan dolayı hapis cezası da verilse kanuni sonuç olarak belli hakları kullanmaktan yoksun bırakılamaz. On sekiz

---

[376] ARTUÇ ve HIRSLI, **Hüküm Kurma Sanatı**, s. 649.
[377] Faruk TURHAN, **Yeni Türk Ceza Kanunu'nda Güvenlik Tedbiri Olarak Hak Yoksunluğu ve Yasaklılığın Hukuki Niteliği, Kapsam Ve Koşulları Üzerine Bir Değerlendirme**, Ceza Hukuku Dergisi, Yıl: 2, Sy. 4, Ankara 2007 Ağustos, s. 181.
[378] PARSAK, a.g.e., s. 116.
[379] ARTUÇ ve HIRSLI, **Hüküm Kurma Sanatı**, s. 650.

yaşını doldurmamış sanıkların işledikleri suç türü ve hükmolunan cezanın süresi ne olursa olsun, hak yoksunluğu söz konusu olmayacaktır[380].

2.6.2.3.Mahkumiyetin Sonucu Olarak Uygulanacak Hak Yoksunlukları

Türk Ceza Kanunu'nun 53/1. maddesine göre, kasıtlı bir suç işleyip de hapis cezasına mahkûm olan bir kimse bu mahkûmiyetin kanuni sonucu olarak;

- Sürekli veya geçici bir kamu görevinin üstlenilmesinden; bu kapsamda, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeliğinden veya Devlet, il, belediye, köy veya bunların denetim ve gözetimi altında bulunan kurum ve kuruluşlarca verilen, atamaya veya seçime tabi bütün memuriyet ve hizmetlerde istihdam edilmekten,

- Seçme ve seçilme ehliyetinden ve diğer siyasi hakları kullanmaktan,

- Velayet hakkından; vesayet veya kayyımlığa ait bir hizmette bulunmaktan,

- Vakıf, dernek, sendika, şirket, kooperatif ve siyasi parti tüzel kişiliklerinin yöneticisi veya denetçisi olmaktan,

- Bir kamu kurumunun veya kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşunun iznine tabi bir meslek veya sanatı, kendi sorumluluğu altında serbest meslek erbabı veya tacir olarak icra etmekten yoksun bırakılır.

Türk Ceza Kanunu'nun 53. maddesi düzenlemesine göre, 53. maddenin birinci fikrasında sayılan hakların tamamını, kasıtlı bir suçtan dolayı hapis cezasıyla mahkûm olan bir kimse kullanamaz. Hakimin bu hakların bir kısmına hükmetme, bir kısmına hükmetmeme yönünde bir takdir yetkisi yoktur[381].

---

[380] TURHAN, a.g.e., s. 181, ÖZTÜRK ve ERDEM, a.g.e., s. 325, AKKAYA, a.g.e., s. 148.
[381] ARTUÇ ve HIRSLI, **Hüküm Kurma Sanatı**, s. 655.

Türk Ceza Kanunu'nun 53/1. maddesinde gösterilen ve hapis cezasının doğal sonucu olarak yasaklanan haklar, sayma yöntemiyle sınırlı olarak belirlenmiştir. Bu nedenle, mahkemenin maddede sayılanlardan başka bir hak yoksunluğuna hükmedebilmesi yönünde takdir yetkisi bulunmamaktadır[382].

Bu yasaklar mahkûmiyetin kanuni sonucudur. Hakimin takdirine bağlı değildir. Sanık hakkında hak yoksunluğuna hükmedilebilmesi için iddianamede talep edilmesine gerek olmadığı gibi, hakimin bu konuda bir karar vermesine de gerek yoktur. Mahkeme kararında tedbirin gösterilmemesi hükümlüye kazanılmış hak kazandırmaz. Kararda yazılmış olsun veya olmasın, infazda bu hak yoksunlukları gözetilecektir. Kasıtlı bir suçtan dolayı mahkûm olan bir kimsenin mahkûmiyet kararının kesinleşmesinden itibaren, bu yasaklar kendiliğinden başlayacaktır. Mahkemenin bu konuyla ilgili herhangi bir karar almasına gerek yoktur. Anılan yoksunluklar, herhangi bir karar alınmasına gerek olmadan uygulanılırlık kazandığı gibi, aynı şekilde infazın tamamlanmasıyla, herhangi bir karar alınmasına gerek olmaksızın kendiliğinden ortadan kalkar[383].

2.6.2.4.Hak Yoksunluğunun Süresi ve Başlangıcı

Kural olarak hapis cezasının infazı tamamlanıncaya kadar sanık, TCK'nın 53/1. maddesinde sayılan hakların hiç birini kullanamaz. Hak yoksunluğunun kanuni netice olarak uygulandığı hallerde kanun koyucu, hükmolunan hapis cezasının infaz süresini aşan bir yoksunluğu kabul etmemiştir[384]. İnfazın tamamlanmasından anlaşılması gereken, bihakkın tahliyedir[385]. Hükümlü bihakkın tahliye tarihine kadar TCK'nın 53/1. maddesinde belirtilen hakları kullanamaz ancak, CGTİHK'nın 107. maddesine göre

---

[382] ÖZGENÇ, **Türk Ceza Kanunu Gazi Şerhi**, s. 677.

[383] ÖZGENÇ, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, s. 728-730, ARTUK, GÖKCEN ve YENİDÜNYA, a.g.e., s. 861, KOCA ve ÜZÜLMEZ, a.g.e., s. 575.

[384] KOCA ve ÜZÜLMEZ, a.g.e., s. 580.

[385] Zekeriya YILMAZ, **Hak Yoksunlukları ve "Yasaklanmış Hakların Geri Verilmesi" Üzerine Bir Değerlendirme**, Terazi Aylık Hukuk Dergisi, Yıl: 2, Sy. 7, Ankara 2007 Mart, s. 88, HAFIZOĞULLARI ve ÖZEN, a.g.e., s. 494.

koşullu salıverilen[386] hükümlü kendi alt soyu üzerindeki velayet, vesayet ve kayyımlığa ait yetkilerini kullanabilir. Bu yetkiyi kullanabilmesi için bihakkın tahliye tarihinin beklenmesine gerek yoktur.

2.6.2.5.Erteleme Kararı Verildiğinde Hak Yoksunlukları

Burada da kural, TCK'nın 53/1. maddesinde yazılı haklardan yoksun bırakılmış olmasıdır. Cezanın ertelenmesi sonuca etkili değildir. Ancak bu kuralın istisnaları vardır.

Türk Ceza Kanunu'nun 53/3. maddesine göre, hapis cezası ertelenen hükümlünün kendi alt soyu üzerinde velayet, vesayet ve kayyımlığa ait yetkilerini kullanabilecektir. Bu konuda hak yoksunluğu söz konusu olmayacaktır.

Daha önceden belirtildiği üzere, kısa süreli hapis cezası ertelenmiş mahkumlar hakkında hak yoksunlukları söz konusu olmayacaktır.

Bunların dışındaki durumlar kurala tabidir. Yani bir yıldan fazla hapis cezası verilip, bu cezası ertelenen hükümlü, TCK'nın 53/1. maddesindeki velayet, vesayet ve kayyımlık yetkileri dışında tüm haklardan yoksun olacaktır. Kanun burada bir istisna daha getirmiştir. TCK'nın 53/3. maddesine göre, hakim isterse hapis cezası ertelenen hükümlünün TCK 53/1. maddesinin (e) bendinde yer alan, "bir kamu kurumunun veya kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşunun iznine tabi bir meslek veya sanatı kendi sorumluluğu altında serbest meslek erbabı veya tacir olarak icra etmesine" izin verilebilecektir. Bu hususta hakime takdir yetkisi verilmiştir. Bu hükümle kanun koyucu işlediği suç nedeniyle erteleme sınırları içerisinde kalan bir hapse mahkum olan kişinin cezasının ertelenmesi halinde, cezasının infazı ertelenmiş olmasına rağmen mesleğini ve işini yapamayacak duruma gelerek mağdur olmasını, toplum içerisindeki konumunun ertelenmiş bir hapis cezası nedeniyle kötüleşeceğini ve ertelemeye konu mahkumiyet

---

[386] "5237 sayılı TCK.nun 53. maddesinin 1. fıkrasının (c) bendinde yer alan hak yoksunluğunun koşullu salıverilmeye kadar uygulanabileceği gözetilmeden yazılı şekilde hüküm kurulması" (Y.11.CD. 24.09.2007, 2007/6874 E.-2007/5826 K. sayılı kararı), karar için bakınız emsal.yargitay.gov.tr/VeriBankasiIstemciWeb/ (e.t.: 31.08.2015).

kararının onu uyarmaya yeteceğini düşünmüştür[387]. Hakime takdir hakkının tanındığı bu durumda, infazda herhangi bir sorunla karşılaşılmaması için, ilgili hak yoksunluğunun uygulanıp uygulanmayacağı hükümde açıkça belirtilmelidir[388].

Sanık kamu kurumunda çalışmakta ise örneğin öğretmen, doktor gibi, bu durumda TCK 53/1-a maddesi kapsamında olacağı için uzun süreli hapis cezası ertelense de bu meslekleri icra edemeyeceklerdir, bunlar hakkında istisna getirilmesi de mümkün değildir[389].

2.6.3.TCK'nın 53/1. Maddesinde Sıralanan Hak ve Yetkilerin Kötüye Kullanılması Suretiyle İşlenen Suçlardan Mahkumiyet Halinde Hak Yoksunlukları

2.6.3.1.Özellikleri ve Koşulları

Hak yoksunluğunun, kasten işlenen suçlardan hapis cezasına mahkumiyetin sonucu olarak uygulanması kuraldır. Bu kurala, suçlunun tehlikelilik halini engellemeye yönelik olarak TCK'nın 53/5. maddesiyle bir istisna getirilmiştir. Bu istisnaya göre, TCK'nın 53/1. maddesinde sayılan hak ve yetkilerden birinin kötüye kullanılması suretiyle işlenen suçlar dolayısıyla hapis cezasına mahkumiyet halinde, ayrıca cezanın infazından sonra işlemek üzere, bu hak ve yetkinin kullanılmasının yasaklanmasına karar verilir[390]. TCK'nın 53/1. maddesindeki hak yoksunluğunun infazdan sonra da devam edeceği hususunda ayrıca karar verilmesi gerekmektedir[391].

Türk Ceza Kanunu'nun 53/5. maddesinde düzenlenen hak yoksunluğu, birçok açıdan TCK'nın 53/1. maddesinde düzenlenen hak yoksunluğundan farklıdır. İlk olarak, TCK'nın 53/1. maddesindeki hak yoksunluğu, yalnızca hapis cezasına mahkumiyetin sonucu iken, TCK'nın 53/5. maddesindeki yasaklama, hem hapis cezası hem de adli para

---

[387] KOCA ve ÜZÜLMEZ, a.g.e., s. 580, ARTUÇ ve HIRSLI, **Hüküm Kurma Sanatı**, s. 660.
[388] YERDELEN, **Güvenlik Tedbirleri**, s. 4, PARSAK, a.g.e., s. 141.
[389] ARTUÇ ve HIRSLI, **Hüküm Kurma Sanatı**, s. 660.
[390] KOCA ve ÜZÜLMEZ, a.g.e., s. 581.
[391] ÖZBEK, **Yeni Türk Ceza Kanununun Anlamı**, C. 1, s. 852.

cezasına mahkumiyetin sonucunda söz konusu olabilir. TCK'nın 53/1. maddesinde, hakimin süre konusunda herhangi bir takdir hakkı bulunmaz iken, TCK'nın 53/5. maddesinde hak yoksunluğu süresinin belirlenmesi hakimin takdirine bağlıdır. TCK'nın 53/1. maddesindeki yoksunluk "hükmün kesinleşmesi" ile başlarken, TCK'nın 53/5. maddesindeki yasaklılık "cezanın infaz edilmesinden" itibaren başlayacaktır. TCK'nın 53/1. maddesindeki yoksunluğun, cezanın kanuni sonucu olması nedeniyle, iddianamede gösterilmesi, bu konuda CMK'nın 226. maddesi uyarınca ek savunma hakkı verilmesi, hükümde belirlenmesi gerekmemekte iken, TCK'nın 53/5. maddesindeki yasaklılığın uygulanabilmesi için iddianamede gösterilmesi eğer gösterilmemişse ek savunma hakkı verilmesi ve kararda belirtilmesi gerekir. TCK'nın 53/1. maddesindeki hak yoksunlukları tüm kasıtlı suçlar için söz konusu iken, TCK'nın 53/5. maddesindeki hak yoksunluğu, sadece TCK'nın 53/1. maddesinde gösterilen hak ve yetkilerin kötüye kullanılması suretiyle işlenen kasıtlı suçlar bakımından söz konusu olabilir[392].

Türk Ceza Kanunu'nun 53/4. maddesinde, on sekiz yaşını doldurmamış kişiler hakkında TCK'nın 53/1. maddesinin hükmünün uygulanmayacağı belirtilmiştir. Bu durumda, sanık suçu işlediği sırada on sekiz yaşını doldurmamış olsa bile, TCK'nın 53/1. maddesinde gösterilen hak ve yetkilerden birini kötüye kullanmak suretiyle bir suç işlemişse TCK'nın 53/5. maddesine göre hak yoksunluklarının uygulanması söz konusu olabilecektir. TCK'nın 53/5. maddesinin on sekiz yaşını doldurmayan sanıklar hakkında uygulanmayacağına dair açık bir düzenleme bulunmamaktadır[393].

Bu maddenin uygulanabilmesi için:

- Kamu görevinin kötüye kullanılması suretiyle işlenen suçlar,

- TBMM üyeliğinin kötüye kullanılması suretiyle işlenen suçlar,

---

[392] ARTUÇ ve HIRSLI, **Hüküm Kurma Sanatı**, s. 662-663.
[393] ARTUÇ ve HIRSLI, **Hüküm Kurma Esasları**, s. 365.

- Devlet, il, belediye, köyün atamayla ve seçimle gelen yöneticiler, bunların gözetim ve denetim altındaki kurum ve kuruluşlarca verilen memuriyetlerin kötüye kullanılmasıyla işlenen suçlar,

- Siyasi hakların kötüye kullanılmasıyla ilgili işlenen suçlar,

- Velayet, vesayet ve kayyımlık haklarının kötüye kullanılması suretiyle işlenen suçlar,

- Vakıf, dernek sendika, şirket kooperatif ve siyasi parti tüzel kişilerinin yönetici ve deneticisi olmayı kötüye kullanarak işlenen suçlar,

- Serbest mesleği ve tacirlik sıfatını kötüye kullanmak suretiyle işlenen suçlardan birisinin işlenmesi gerekmektedir.

Bu suçları işleyenler hakkında TCK'nın 53/5. maddesi uygulanacaktır. Sanık birinci fıkrada sayılanlardan hangi hak ve yetkiyi kötüye kullanarak suç işlemişse ancak o hak ve yetkiyi kullanmaktan yoksun bırakılabilecektir[394]. Bir başka ifadeyle, işlenen suç ile yoksun bırakılan hak ve yetki arasında bağlantı bulunmalıdır[395]. Hakimin, bu yasaklamaya hükmetme konusunda herhangi bir takdir yetkisi bulunmamaktadır. Hakimin takdir yetkisi, kanunda alt ve üst sınırları belirlenen, sınırlar içinde yasaklamanın süresinin belirlenmesine dairdir. Şartların varlığı halinde, bu hak yoksunluğuna hükmetmek kanuni[396] zorunluluktur[397].

Sanık adli para cezasına mahkum olursa da mutlaka TCK'nın 53/5. maddesinde hak yoksunluğuna hükmedilir. Sanık hapis cezasına mahkum olur da bu ceza ertelenirse

---

[394] HAFIZOĞULLARI, a.g.e., s. 96.
[395] CENTEL, ZAFER ve ÇAKMUT, a.g.e., s. 682.
[396] "Sanığın sahtecilik ve dolandırıcılık suçlarını 5237 sayılı Yasanın 53/1-a maddesindeki yetkiyi kötüye kullanmak suretiyle işlemesine rağmen hakkında aynı Yasanın 53/5. maddesinin uygulanmaması" (Y.5.CD. 07.07.2011, 2011/4716 E.-2011/9663 K. sayılı kararı), karar için bakınız www.uyap.gov.tr Uyap Mevzuat/İçtihatProgramı, (e.t., 11.08.2015).
[397] Cengiz OTACI, **Suçun Kanuni Sonucu Olarak Belli Hakları Kullanmaktan Yoksun Bırakılma**, Hukuki Perspektifler Dergisi, Yıl: 3, Sy. 8, İstanbul 2006 Eylül, s. 49.

yine TCK'nın 53/5. maddesindeki hak yoksunluğuna hükmedilecek ve bu hak yoksunluğu ertelenemeyecektir.

2.6.3.2.Hak Yoksunluğunun Süresi

Türk Ceza Kanunu'nun 53/5. maddesine göre, hak ve yetkinin kötüye kullanılması suretiyle işlenen suçlarda hükmedilecek hak yoksunluğunun süresi, sanığa suç nedeniyle hükmedilecek cezanın hapis cezası veya adli para cezası olmasına göre farklı şekilde belirlenecektir.

İşlenen bu suç nedeniyle sanığa hapis cezası verilecekse hak yoksunluğunun süresi, hükmolunan sonuç hapis cezasının yarısından bir katına kadardır.

İşlenen suç nedeniyle sanığa verilen sonuç ceza, adli para cezası ise hak yoksunluğunun süresi adli para cezasında belirtilen birim gün sayısının yarısından bir katına kadardır.

Sanık hakkında hem hapis hem de adli para cezasına hükmedilecekse hak yoksunluğu süresi, hapis cezasına göre belirlenecektir[398].

2.6.3.3.Hak Yoksunluğu Süresinin Başlangıcı

Yetkinin kötüye kullanılması suretiyle işlenen suçlarda hak yoksunluğunun süresi, hapis cezalarında bu cezanın bihakkın tahliye tarihinden, adli para cezasında tamamen infazdan, hem hapis hem de adli para cezasına mahkûmiyet halinde, her iki cezanın birden infazından itibaren başlayacaktır[399].

Hak yoksunluğunun infazdan sonra başlamasının nedeni, zaten hükmün infazına kadar TCK'nın 53/1. maddesinde yazılı hak yoksunlukları olacaktır. Bu sırada daha

---

[398] Mehmet Oğuz AKKUŞ, **Ceza Mahkumiyetine Bağlı Hak Yoksunlukları**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2007, s. 116, https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/ (e.t.: 20.01.2015).

[399] ARTUÇ ve HIRSLI, **Hüküm Kurma Sanatı**, s. 665.

geniş olan TCK'nın 53/1. maddesindeki hak yoksunlukları geçerli olacağından, ancak infazdan sonra bu sürenin başlayabileceği kabul edilmiştir[400].

Hapis cezası ertelenmiş olan kimse açısından TCK'nın 53/5. maddesinde belirlenen yasaklılık, denetim süresinin bittiği tarihten itibaren başlayacaktır.

2.6.4.Taksirli Suçlardan Mahkumiyet Halinde Hak Yoksunlukları

2.6.4.1.Özellikleri ve Koşulları

Türk Ceza Kanunu'nun 53/1. maddesindeki kanuni hak yoksunlukları, kasten işlenen suçlara mahkûmiyet halinde geçerli olan hak yoksunluklarıdır. Sanığın işlediği suç taksirli suç olup verilen ceza da hapis cezası olsa dahi birinci fikradaki hak yoksunluklarının uygulanması söz konusu değildir. Aynı durum, TCK'nın 53/5. maddesinde düzenlenen yasaklılık içinde söz konusudur. Ancak kanun taksirli suçlarda da belli hak yoksunluklarına hakim tarafından karar verilebileceğini bu maddenin 6. fikrasında düzenlemiştir. Bu hak yoksunlukları da kasıtlı suçlarda uygulanamayacaktır[401].

Türk Ceza Kanunu'nun 53/6. maddesinde belirtilen hak yoksunluklarının uygulanabilmesi için suçun, belli bir meslek veya sanatın ya da trafik düzeninin gerektirdiği dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırılık dolayısıyla işlenmiş taksirli[402] bir suç olmalıdır.

---

[400] AKKAYA, a.g.e., s. 149.

[401] ARTUÇ ve HIRSLI, **Hüküm Kurma Esasları**, s. 385.

[402] "5237 sayılı TCK.nun 53/6. maddesinde belirtilen sürücü belgesinin geri alınmasına dair güvenlik tedbirinin yalnız taksirle işlenen suçlarda uygulanabileceğinin gözetilmemesi" (Y.2.CD. 29.11.2006, 2006/883 E.-2006/19302 K. sayılı kararı), karar için bakınız www.uyap.gov.tr Uyap Mevzuat/İçtihatProgramı, (e.t., 11.08.2015).

Buradaki taksirin, adi veya bilinçli olması arasında bir fark yoktur. Her iki halde de bu fikra uygulanabilir. Ancak bu husus, hak yoksunluğunun süresinin belirlenmesinde dikkate alınabilir[403].

Taksirli suçtan dolayı mahkumiyet kararı verilmesi yeterlidir. Mahkumiyet konusu ceza hapis veya adli para cezası da olabilir.

Türk Ceza Kanunu'nun 53/6. maddesi uyarınca hükmedilebilecek hak yoksunlukları, sanığın, belli bir meslek veya sanatın gerektirdiği dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı davranması durumunda, bu meslek veya sanatın icrasının yasaklanması, trafik düzeninin gerektirdiği dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı davranması durumunda ise sürücü belgesinin geri alınmasıdır.

Hakimin bu hak yoksunluğuna hükmedip hükmetmeme konusunda takdir yetkisi mevcuttur. Hakim, kararında bu hak yoksunluğuna hükmedip hükmetmediğini kararında belirtmelidir. Diğer tüm kararlarda olduğu gibi, hükmedip hükmetmeme konusundaki gerekçelerini de kararda gösterecektir.

Hapis cezasına hükmolunduğunda cezanın ertelenmesine karar verilse bile, bu hak yoksunluğuna hükmedilebilecektir.

2.6.4.2.Hak Yoksunluğunun Süresi

Belli bir meslek veya sanatın ya da trafik düzeninin gerektirdiği dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırılık dolayısıyla işlenen taksirli suçtan mahkumiyet halinde, üç aydan az ve üç yıldan fazla olmamak üzere hak yoksunluğuna hükmedilebilecektir. Bu süre, sanığın gösterdiği taksirin yoğunluğu, tehlikelilik hali ve zararın ağırlığına göre tayin edilecektir[404]. Mahkeme kararında hak yoksunluğunun süresi mutlaka belirtilmelidir.

---

[403] AKKAYA, a.g.e., s. 151.
[404] HAFIZOĞULLARI, a.g.e., s. 96, KOCA ve ÜZÜLMEZ, a.g.e., s. 584.

2.6.4.3.Hak Yoksunluğu Süresinin Başlangıcı

Yasaklama ve geri alma, hükmün kesinleşmesiyle yürürlüğe girer. Hak yoksunluğu süresi cezanın tümüyle infazından itibaren işlemeye başlar. Hapis cezası nedeniyle koşullu salıverilmeye kadar bir sorun bulunmamaktadır. Çünkü hükümlü ceza infaz kurumunda olup, meslek veya sanat faaliyetinde bulunamayacak, sürücü belgesini kullanamayacak durumdadır. Ancak koşullu salıverilmeden sonra ve adli para cezasına hükmolunduğunda, yine bu hak yoksunluğu vardır ve infaza kadar yasaklama ve geri alma süresi başlamadan geçer. Bu süre ancak infazdan itibaren işlemeye başlayacaktır[405].

2.7.MÜKERRİRLER HAKKINDA MAHKUMİYET

Yargılama sürecinde, sanığın adli geçmişi de araştırılmalıdır. Geçmişteki bazı mahkumiyetleri sanık hakkında tekerrür hükümlerinin uygulanması sonucunu doğurabilir. Tekerrür, bir suç nedeniyle hakkında ceza mahkumiyetine karar verildikten sonra, kişinin belli bir süre içerisinde yeniden suç işlemesidir[406].

Tekerrür kusurluluğu artıran bir sebeptir, sanığın yeniden suç işlemesi, önceki mahkumiyet ve çekmiş olduğu ceza sebebiyle uslanmadığını, suç işlemekteki inat ve ısrarını, ahlaki düşkünlüğünün fazlalığını göstermektedir. Çağdaş ceza hukukunda, fiilden başka sanık da cezalandırmanın konusunu olmakta ve böylece sanığın kişiliği dikkate alınarak, yaptırımın bireyselleştirilmesini sağlayabilmek amaçlanmaktadır. Tekerrür müessesesi de bireyselleştirme araçlarından birisidir[407].

---

[405] AKKAYA, a.g.e., s. 152.

[406] EREM, DANIŞMAN ve ARTUK, a.g.e., s. 618, ÖZTÜRK ve ERDEM, a.g.e., s. 333, KOCA ve ÜZÜLMEZ, a.g.e., s. 626.

[407] İlhan ÜZÜLMEZ, **Suçta Tekerrür**, Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 4, Sy. 1-2, Erzincan 2000, s. 298.

2.7.1.Tekerrürün Şartları

Türk Ceza Kanunu'nun 58. maddesine göre tekerrür hükümlerinin uygulanabilmesi için, sanığın daha önceden mahkum olması, sonra yeni bir suç işlemesi ve yeni işlenen bu suçun muayyen bir süre içinde işlenmiş bulunması gerekmektedir.

2.7.1.1.Mahkumiyet Şartı

Tekerrür hükümlerinin uygulanabilmesi için, sanığın daha önceden işlediği bir suç sebebiyle verilmiş ve kesinleşmiş bir ceza mahkumiyetinin bulunması gerekir[408]. Bu ceza mahkumiyetinin konusu hapis cezası olabileceği gibi, adli para cezası da olabilir.

Şikayetten vazgeçeme, zamanaşımı gibi nedenlerle kamu davasının düşmesine karar verildiği durumlarda ceza mahkumiyeti söz konusu olmayacağından, bu hükümler tekerrüre esas olmayacaktır. Keza ceza verilmesine yer olmadığına dair kararlarda da mahkumiyet söz konusu olmayacağından, bu hükümler de tekerrüre esas teşkil etmez[409].

Teknik olarak ceza mahkumiyeti sayılmayan, güvenlik tedbirleri, hapis cezasına seçenek olarak hükmedilen adli para cezası dışındaki[410] yaptırımlar veya disiplin

---

[408] "Dosyanın incelenmesinde, tekerrüre esas alınan hükmün, Cumayeri Asliye Ceza Mahkemesi'nin 12.04.2006 gün 24-66 sayılı hükmü olduğu, sanığın 05.03.2003 tarihinde işlediği 6136 sayılı Yasa'ya aykırılık suçundan, 6136 sayılı Yasa'nın 13/1, 765 sayılı TCY'nin 59 ve 647 sayılı Yasa'nın 4. maddeleri gereğince 2985 YTL adli para cezasıyla cezalandırılmasına ve cezasının taksitlendirilmesine ilişkin bu hükmün, 19.06.2006 tarihinde kesinleştiği, sanığın incelenen adli sicil kaydında birçok mahkumiyeti bulunmakta ise de, bunlardan büyük bir kısmında 2253 sayılı Yasa'nın 12 ve 765 sayılı TCY'nin 55/3. maddelerinin uygulandığı, bir kısmının infaz tarihinden itibaren ise 3 yıldan fazla sürenin geçmesi nedeniyle tekerrüre esas oluşturmayacakları, tekerrüre esas alınan hükmün ise ikinci suç tarihi olan 14.03.2006 tarihinden sonra 19.06.2006 tarihinde kesinleşmesi nedeniyle 5237 sayılı TCY'nin 58. maddesinin uygulanma koşullarının oluşmadığı anlaşılmaktadır." (YCGK. 26.01.2010, 2010/1-10 E.-2010/7 K. sayılı kararı), karar için bakınız emsal.yargitay.gov.tr/VeriBankasiIstemciWeb/ (e.t.: 25.01.2015).

[409] Özcan ÖZBEY, **Suçta Tekerrür ve Mükerrirlere Özgü Güvenlik Tedbirleri**, TBB Dergisi, Sy. 88, Ankara 2010, s. 67.

[410] "sanığın TCK'nın 50. maddesinin 1. fıkrasının (d) bendi gereğince amatör lig karşılaşmalarına gitmekten yasaklanmaya dair tedbire çevrilmiş olan ilam nedeniyle mükerrir olduğu gerekçesi ile eylemine uyan TCK'nın 86/2.maddesinde öngörülen seçimlik yaptırımlardan hapis cezası tercih edilip, cezanın da mükerrirlere özgü infaz rejimine göre çektirilmesine karar verilmesi" (Y.2.CD. 08.06.2010, 2009/15742 E.-2010/18481 K. sayılı kararı), karar için bakınız www.uyap.gov.tr Uyap Mevzuat/İçtihatProgramı, (e.t., 11.08.2015).

cezaları tekerrüre esas olmaz. Aynı şekilde, ceza mahkumiyeti kesinleşmemişse fiil suç olmaktan çıkarılmışsa veya mahkumiyet hükmü genel affa uğramışsa bu mahkumiyet tekerrüre esas olamayacaktır[411].

Adli sicilden silinme şartları oluşmuş cezalar da tekerrüre esas olamayacaktır[412].

Türk Ceza Kanunu'nun 58. maddesine göre, tekerrür hükümlerinin uygulanabilmesi için önceki mahkumiyete konu cezanın infaz edilmiş olması gerekmemektedir.

Koşullu salıverilen hükümlünün yeniden suç işlemesi halinde de tekerrür hükümleri uygulanacaktır[413].

Önceki kesinleşmiş ceza mahkumiyetine konu cezanın ertelenmiş olması tekerrür hükümlerinin uygulanmasına engel değildir. Çünkü TCK'nın 51/8. maddesine göre, erteleme kararı verildiğinde denetim süresinin suç işlemeksizin geçirilmesi halinde ceza infaz edilmiş sayılacaktır. Bu durumda ceza mahkumiyeti varlığını sürdürecektir. Ancak 647 sayılı CİK'in 6. maddesi uyarınca, erteleme kararı verildiğinde, denetim süresi suç işlemeksizin geçirildiğinde 765 sayılı TCK'nın 95. maddesi uyarınca ertelemeye konu mahkumiyet esasen vaki olmamış sayılacağından, bu mahkumiyet tekerrüre esas olamayacaktır[414].

Sanığın hakkında daha önceden hükmedilen mahkûmiyet kararı 1 Haziran 2005 tarihinden önce işlenmiş bir suçtan dolayı 765 sayılı TCK'ya göre hükmedilen bir mahkûmiyet olsa bile, TCK'nın 58. maddesindeki koşullar gerçekleştiği takdirde, tekerrür hükümleri uygulanabilecektir[415].

---

411 ARTUK, GÖKCEN ve YENİDÜNYA, a.g.e., s. 892-893.
412 ARTUÇ ve HIRSLI, **Hüküm Kurma Sanatı**, s. 565.
413 ÖZBEK ve Diğerleri, a.g.e., s. 629.
414 KOCA ve ÜZÜLMEZ, a.g.e., s. 605.
415 ÖZBEY, a.g.e., s. 67.

Sanık hakkında birden fazla tekerrüre esas mahkumiyeti varsa bunardan en ağır cezayı gerektiren hüküm tekerrüre esas alınacaktır. Ayrıca tekerrür hükümleri uygulanırken, sanığın sabıka kaydından bulunan mahkumiyet kararlarından hangisinin tekerrüre esas alındığı, mutlaka gösterilmelidir. Bu husus, hem Yargıtay'ın tekerrürün şartlarının oluşup oluşmadığını denetlemesi, hem de ikinci suçla ilgili koşullu salıverilme süresine eklenecek sürenin tespiti açısından önem arz etmektedir[416].

Türk Ceza Kanunu'nun 58/4. maddesine göre, kasten öldürme, kasten yaralama, yağma, dolandırıcılık, uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti ile parada veya kıymetli damgada sahtecilik suçları hariç olmak üzere; yabancı ülke mahkemelerinden verilen hükümler tekerrüre esas teşkil etmeyecektir.

Türk Ceza Kanunu'nun 58/4. maddesine göre, tekerrür bakımından, kasıtlı suçlardan verilen mahkumiyet kararları kasıtlı suçlara, taksirli suçlardan verilen mahkumiyet kararları taksirli suçlara esas teşkil edebilecektir. Kasıtlı suçlarla taksirli suçlar arasında tekerrür hükümleri uygulanamayacaktır. Kastı değerlendirirken hem doğrudan kast hem de olası kast, taksiri değerlendirirken de hem bilinçli taksir hem de basit taksir dikkate alınacaktır[417].

Türk Ceza Kanunu'nun 58/5. maddesine göre, fiili işlediği sırada on sekiz yaşını doldurmamış olan sanıkların işlediği suçlar bakımından tekerrür hükümleri uygulanmayacaktır. Sanıkların adli sicil kaydında ne kadar suçtan dolayı mahkumiyet hükmü bulunduğu hususu, tekerrür hükümlerinin uygulanması bakımından önem taşımamaktadır, meğer ki bu kayıtlar on sekiz yaşından önce işlenmiş suçlarla ilgili olsun. Bu anlamda sanığın sadece tekerrüre esas alınan suç zamanında değil, tekerrür

---

[416] ARTUÇ ve HIRSLI, **Hüküm Kurma Sanatı**, s. 565.

[417] İlhan ÜZÜLMEZ, **Suçta Tekerrür ve Özel Tehlikeli Suçlular**, Hukuki Perspektifler Dergisi, Yıl: 2, Sy. 4, İstanbul 2005 Ağustos, s. 217.

uygulanacak suç zamanında da on sekiz yaşından küçük olması durumunda[418] da tekerrür hükümlerinin uygulanamayacaktır[419].

Türk Ceza Kanunu'nun 58/4. maddesine göre, sırf askeri suçlarla diğer suçlar arasında tekerrür hükümleri uygulanmaz. Sırf askeri suçlardan verilen mahkumiyet hükümleri ile sonradan işlenecek diğer suçlar arasında veya sırf askeri suç olmayan bir suçtan dolayı verilen mahkumiyet hükümleri ile sonradan işlenecek sırf askeri suç arasında tekerrür hükümleri uygulanmayacaktır.

1412 sayılı mülga CMUK'un 305/son maddesine göre, temyizi kabil olmayan kararlar tekerrüre esas teşkil etmeyecektir. 5271 sayılı CMK'nın kanun yollarıyla ilgili hükümleri yürürlüğe girinceye kadar işlenen suçlar için, yine temyiz olanağı yasal açıdan mümkün olmadığından, kesin olarak verilen önceki mahkumiyet hükümleri tekerrüre esas alınamayacaktır[420].

2.7.1.2.Yeni Bir Suçun İşlenmesi

Tekerrüre esas olan mahkumiyet hükmünün kesinleşmesinden sonra yeni bir suç işlenmesi durumundan tekerrür hükümlerinin uygulanması gündeme gelecektir.

Sonradan işlenen suçun vasıf mahiyeti kural olarak önemli değildir. Ancak, daha önceden de belirtildiği gibi, kasıtlı suçlarla taksirli suçlar ve sırf askeri suçlarla diğer suçlar arasında tekerrür hükümleri uygulanmayacaktır.

---

[418] "5237 sayılı TCY'nın 58. maddesinin 5. fıkrasındaki açık düzenleme karşısında, sanığın tekerrüre esas alınan ve yaş küçüklüğü dolayısıyla hakkında 765 sayılı TCY'nın 55/3. maddesinin uygulandığı, A… 1. Ağır Ceza Mahkemesince yağma suçundan verilen ilamın, tekerrüre esas alınmasına yasal olanak bulunmamaktadır" (YCGK. 12.05.2009, 2008/6-206 E.-2009/122 K. sayılı kararı), karar için bakınız www.uyap.gov.tr Uyap Mevzuat/İçtihatProgramı, (e.t., 11.08.2015).

[419] Mehmet Sinan ALTUNÇ, **Ceza Hukukunda Tekerrür**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2010, s. 120, https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/ (e.t.: 30.01.2015).

[420] ALTUNÇ, a.g.e., s. 108, ARTUÇ ve HIRSLI, **Hüküm Kurma Sanatı**, s. 571.

Yeni işlenen suçun tamamlanmış olması şart değildir, ikinci suç teşebbüs aşamasında kalsa da tekerrür hükümleri uygulanacaktır[421].

Yargıtay bir kararında; sonraki suçtan dolayı adli para cezasına hükmolunduğunda, TCK'nın 58. maddenin düzenleniş biçiminde hapis ve adli para cezası ayrımı yapılmamış olmakla birlikte, mükerrirlere özgü infaz rejimini düzenleyen 5275 sayılı CGTİHK'nın 108. maddesinde, bu infaz şeklinin yalnızca hapis cezalarına ilişkin olarak düzenlendiğinden ve adli para cezalarının infaz yöntemini gösteren CGTİHK'nın 106. maddesinde de mükerrirlikle ilgili bir düzenlemeye yer verilmediğinden, adli para cezası nedeniyle mükerrirlere özgü infaz rejiminin ve cezanın infazından sonra denetimli serbestlik tedbirinin uygulanmasına karar verilemeyeceğini belirtmiştir[422]. Kanaatimizce Yargıtay'ın bu kararı yerinde değildir. Tekerrür müessesesini düzenleyen TCK'nın 58. maddesinde, tekerrür süresi içerisinde işlenen suç hakkında hükmedilecek cezanın hangi türde olması gerektiği hususunda herhangi bir düzenlemeye yer verilmemiştir. İlerde açıklanacağı üzere, tekerrür halinde hükmolunan ceza mükerrirlere özgü infaz rejimine göre çektirilir ve cezanın infazından sonra denetimli serbestlik tedbiri uygulanır. 5275 sayılı CGTİHK'nın 108. maddesinde düzenlenen mükerrirlere özgü infaz rejiminin yalnızca hapis cezalarına ilişkin olduğu açıktır. Ancak cezanın infazından sonra denetimli serbestlik tedbiri uygulanmasında,

---

421 DEMİRBAŞ, a.g.e., s. 623.

422 "Mükerrirlere özgü infaz rejimi ve denetimli serbestlik tedbirlerinin yer aldığı 5275 sayılı Kanun'un 108. maddesinde ise, yalnızca mükerrirler hakkında tayin olunan özgürlüğü bağlayıcı ceza olan hapis cezalarının ne şekilde infaz edileceği belirtilmiş olup, bu maddede adli para cezasının infazı konusunda herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır.

5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 106. maddesinde adli para cezasının infazı düzenlenmiş olup, bu maddede mükerrirler hakkında hükmolunan "adli para cezasının" infazına ilişkin bir düzenlemeye yer verilmemiştir.

Bu durumda, 5237 sayılı TCK'nın 58, 5275 sayılı Kanun'un 106 ve 108. maddeleri birlikte değerlendirildiğinde, sanık hakkında adli para cezasına hükmedildiği için, hükümlülük kararında, mükerrirlere özgü infaz rejiminin ve cezanın infazından sonra denetimli serbestlik tedbirinin uygulanacağının belir-tilemeyeceği sonucu ortaya çıkmaktadır.

Yukarıda açıklanan nedenlerle sanık hakkında hükmolunan cezanın niteliği itibariyle 5237 sayılı TCK'nın 58. maddesinin 6. fıkrası uyarınca mükerrirlere özgü infaz rejimine göre çektirilmesine karar verilemeyeceği gözetilmeden yazılı şekilde karar verilmesi" (Y.2.CD. 22.03.2007, 2006/10559 E.-2007/4396 K. sayılı kararı), karar için bakınız emsal.yargitay.gov.tr/VeriBankasiIstemciWeb/ (e.t.: 31.08.2015).

infaz edilen cezanın hapis cezası veya adli para cezası olmasında bir fark yoktur. Mükerrirlere özgü infaz rejiminin yalnızca hapis cezasına ilişkin olarak düzenlenmesi, mükerrir sanık hakkında adli para cezasına hükmolunduğunda, adli para cezasının infazından sonra denetimli serbestlik tedbiri uygulanmasına engel değildir. Adli para cezasına hükmolunduğunda, tekerrür hükümlerinin bir bütün halinde uygulanamayacağını söylemek kanunun lafzına uygun düşmeyecektir. Kanun herhangi bir ayrım yapmadan tekerrür süresi içerisinde suç işlenmesi halinde tekerrür hükümlerinin uygulanacağını düzenlemiştir. Bu nedenle, mükerrir sanık hakkında adli para cezasına hükmolunduğunda, cezanın mükerrirlere özgü infaz rejimine göre çektirilmesine hükmedilmeyip, adli para cezasının infazından sonra denetimli serbestlik tedbiri uygulanmasına hükmedilmelidir.

2.7.1.3.Süre Şartı

Türk Ceza Kanunu'nun 58/2. maddesine göre, yeni suçun belli bir süre içerisinde işlenmesi halinde tekerrür hükümleri uygulanacaktır. Maddede üç ve beş yıllık süreler öngörülmüştür. Buna göre, önceden işlenen suçtan dolayı beş yıldan fazla süreyle hapis cezasına mahkumiyet halinde, bu cezanın infaz edildiği tarihten itibaren beş yıl, beş yıl veya daha az süreli hapis ya da adli para cezasına mahkumiyet halinde, bu cezasının infaz edildiği tarihten itibaren üç yıl, geçtikten sonra işlenen suçlar dolayısıyla tekerrür hükümleri uygulanmayacaktır.

Süreyi belirlerken bakılacak husus, önceki kararda mahkemenin verdiği sonuç cezadır. Mahsup edilen süreler dikkate alınmaz. Özel af il verilen ceza indirilmiş ise artık tekerrür süresi indirilmiş cezanın süresine göre hesaplanmalıdır[423]. Üç yıllık mı yoksa beş yıllık mı tekerrür süresinin esas alınacağı buna göre belirlenecektir.

Tekerrür süresi, önceki mahkumiyete konu cezanın tamamen infaz edilmesinden itibaren işlemeye başlayacaktır. Önceki mahkumiyete konu ceza infaz edilmediği

---

[423] ARTUÇ ve HIRSLI, **Hüküm Kurma Sanatı**, s. 575.

takdirde, tekerrür hükümleri her zaman uygulanabilecektir. Hapis cezasının infazı, koşullu salıverilmeyle infaz tamamlanmış olmayacağından, koşullu salıverilmeden sonra denetim süresi sorunsuz geçirilip bihakkın tahliye tarihine gelindiğinde infaz tamamlanmış olacak ve tekerrür süresi işlemeye başlayacaktır. Adli para cezasında ise adli para cezasının tamamının ödenmesi, adli para cezasının ödenmesi takside bağlanmışsa son taksidin ödenmesiyle infaz tamamlanmış sayılacak ve tekerrür süresi başlayacaktır [424].

Tekerrür hükümlerinin uygulanabilmesi için tekerrür süresi içerisinde yeni bir suç işlenmesi yeterlidir. Yeni suç hakkındaki mahkumiyet kararının tekerrür süresi içerisinde verilmesine gerek yoktur[425].

647 sayılı CİK'in 6. maddesi uyarınca erteleme kararı verildiğinde, 765 sayılı TCK'nın 95. maddesinde belirtilen beş yıllık süre geçmeden yeni bir suç işlenmesi halinde tekerrür hükümleri uygulanacaktır. Bu beş yıllık süre geçmiş ise önceki mahkumiyet esasen vaki olmamış sayılacağından tekerrür hükümleri uygulanmayacaktır. 5237 sayılı TCK'nın 51. maddesi uyarınca erteleme kararı verildiğinde ise denetim süresi suç işlenmeksizin geçirildiğinde ceza infaz edilmiş sayılacağından, denetim süresinin bitmesiyle tekerrür süresi başlayacaktır. Denetim süresi içerisinde kasıtlı bir suç işlenmesi nedeniyle hapis cezasının kısmen veya tamamen infazına karar verildiğinde ise infazına karar verilen hapis cezasının tamamen infazıyla bihakkın tahliye tarihine gelindiğinde, infazın tamamlanmasıyla birlikte tekerrür süresi işlemeye başlayacaktır[426].

---

[424] KOCA ve ÜZÜLMEZ, a.g.e., s. 607.
[425] DEMİRBAŞ, a.g.e., s. 625.
[426] ARTUÇ ve HIRSLI, **Hüküm Kurma Sanatı**, s. 576.

2.7.2.Tekerrürün Sonuçları

Tekerrürün ilk sonucu, tekerrür halinde, sonraki suça ilişkin kanun maddesinde seçimlik ceza olarak hapis cezasıyla adli para cezası öngörülmüşse artık adli para cezası seçilemez, hapis cezasına hükmolunacaktır.

Tekerrür halinde hükmolunan cezanın mükerrirlere özgü infaz rejimine göre çektirilir. Mükerrirlere özgü infaz rejimi CGTİHK'nın 108/1-3. maddesinde[427] düzenlenmiştir.

Tekerrür halinde cezanın infazından sonra denetimli serbestlik tedbiri uygulanır. Denetimli serbestlik süresi, cezanın infazından sonra başlar ve bir yıldan az olamaz. Mahkeme, mükerrir sanık hakkında cezanın infazından sonra denetimli serbestlik tedbiri uygulanmasına hükmeder, ancak kararında denetimli serbestlik tedbirinin süresini belirlemez[428]. Denetimli serbestlik süresini, infaz hakimliği belirleyecektir[429]. CGTİHK'nın 108/7. maddesine göre, cezanın infazı tamamlandıktan sonra devam eden denetim süresi içinde, bu madde hükümlerine göre kendilerine yüklenen yükümlülüklere ve yasaklara aykırı hareket eden mükerrirler, infaz hâkimi kararı ile disiplin hapsine tabi tutulur. Disiplin hapsinin süresi on beş günden az ve üç aydan fazla olamaz.

Hakim kararında, mükerrir sanığın cezasının mükerrirlere özgü infaz rejimine göre çektirilmesine ve sanık hakkında infazdan sonra denetimli serbestlik tedbirinin uygulanmasına hükmeder.

---

[427]CGTİHK'nın 108/1-3. maddesine göre: "(1) Tekerrür hâlinde işlenen suçtan dolayı mahkûm olunan;
a) Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasının otuzdokuz yılının,
b) Müebbet hapis cezasının otuzüç yılının,
c) Süreli hapis cezasının dörtte üçünün,
İnfaz kurumunda iyi hâlli olarak çekilmesi durumunda, koşullu salıverilmeden yararlanılabilir.
(2) Tekerrür nedeniyle koşullu salıverme süresine eklenecek miktar, tekerrüre esas alınan cezanın en ağırından fazla olamaz.
(3) İkinci defa tekerrür hükümlerinin uygulanması durumunda, hükümlü koşullu salıverilmez.".

[428] "TCY.nın 58/7. maddesi uygulanırken yalnızca denetimli serbestlik tedbiri uygulanmasına karar verilmesi yerine 5275 sayılı Yasanın 107, 108. maddeleri uyarınca yapılacak infazı kısıtlar biçimde denetim süresi öngörülmesi" (Y.4.CD. 07.04.2010, 2008/3880 E.-2010/6427 K. sayılı kararı), karar için bakınız www.uyap.gov.tr Uyap Mevzuat/İçtihatProgramı, (e.t., 11.08.2015).

[429] ARTUÇ ve HIRSLI, **Hüküm Kurma Sanatı**, s. 581.

2.8.MAHKUMİYET HÜKMÜYLE BİRLİKTE MÜSADERE KARARI VERİLMESİ

Sanık hakkında mahkumiyet kararı verildiğinde, somut olayda şartları mevcutsa müsadere konusu gündeme gelecektir. Müsadere, işlenen bir suçun karşılığında, suçlunun malvarlığının tamamının ya da bir kısmının mülkiyetinin ortadan kaldırılması ve bu mülkiyetin kamusal karakter gösteren bir kuruluşa devridir[430].

Türk Ceza Kanunu'nun müsadereye ilişkin hükümleri göz önünde bulundurularak bir tanım yapılması gerekirse müsadere; kasıtlı bir suçun işlenmesinde kullanılan veya suçun işlenmesine tahsis edilen ya da suçtan meydana gelen eşyanın yahut menfaatlerin veya kamu güvenliği, kamu sağlığı veya genel ahlak açısından tehlikeli olması durumunda suçun işlenmesinde kullanılmak üzere hazırlanan eşyanın; bunların ortadan kaldırılması, elden çıkarılması, tüketilmesi veya müsaderenin başka türlü imkansız hale gelmesi durumunda söz konusu eşyanın değeri kadar paranın veya menfaatin karşılığının yahut; üretimi, bulundurulması, kullanılması, taşınması, alım ve satımı suç oluşturan eşyanın mülkiyetinin devlete devridir[431].

Bu yaptırım, TCK'nın üçüncü kısmının ikinci bölümünde "Güvenlik Tedbirleri" başlığı altında 54. ve 55. maddelerinde düzenlenmiştir. Bu şekilde kanun sistematiği içerisindeki yerine bakıldığında, müsaderenin hukuki niteliği açısından güvenlik tedbiri olduğunu kabul etmek gerekir[432].

Çalışmamızın konusu itibarıyla, müsadere kurumu, kamu davası açılıp mahkumiyet kararı verildiği duruma göre incelenecektir.

---

[430] DÖNMEZER ve ERMAN, a.g.e., C. 2, s. 707.

[431] ÖZBEK ve Diğerleri, a.g.e., s. 613.

[432] Ahmet Caner YENİDÜNYA, "Yeni Türk Ceza Kanununda Müsadere", **Hukuk Devletinde Suç Yaratılmasının ve Suçun Aydınlatılmasının Sınırları Sempozyumu,** 1-3 Haziran 2008 İstanbul, Seçkin Yayınevi, Ankara 2009, s. 113, http://www.yenidunyahukuk.com/Public/Upload/Catalog/LM4O1Z75CEE57QS.pdf (e.t.: 05.02.2015), KOCA ve ÜZÜLMEZ, a.g.e., s. 586.

2.8.1.Müsaderenin Türleri

Müsadere kurumu, TCK'nın 54. ve 55. maddelerinde, eşya ve kazanç müsaderesi olmak üzere ikili bir ayrımda düzenlenmiştir.

2.8.1.1.Eşya Müsaderesi

Türk Ceza Kanunu'nun 54/1. maddesinde, suçla ilgili eşyanın, yani bir suçun işlenmesinde kullanılan veya suçun işlenmesine tahsis edilen veyahut suçtan meydana gelen eşyanın müsaderesi düzenlenmiştir.

Hukuki anlamda eşya, üzerinde şahsi hakimiyet sağlanabilecek, ekonomik bir değer taşıyan insan dışındaki cismani varlıklardır[433].

Türk Ceza Kanunu'nun 54/1. maddesinin ikinci cümlesinde, kamu güvenliği, kamu sağlığı veya genel ahlak açısından tehlikeli olması kaydıyla suçun işlenmesinde kullanılmak üzere hazırlanan eşyanın, TCK'nın 54/4. maddesinde ise üretimi, bulundurulması, kullanılması, taşınması, alım ve satımı başlı başına suç teşkil eden eşyanın müsadere edileceği düzenlenmiştir. Bu eşyalar suçla irtibatlı olmadığı müddetçe, bunların müsaderesi CMK'nın 259. maddesindeki suç konusu olmayan eşyaların müsaderesi usulüne tabi olacaktır. Bu müsadere şekli mahkumiyet hükmünün konusu olamayacağından çalışmamızda incelenmeyecektir.

2.8.1.1.1.Eşya Müsaderesinin Koşulları

2.8.1.1.1.1.Kasıtlı Bir Suç İşlenmesi

Müsadere kararı verilebilmesi için kasıtlı bir suç işlenmesi gerekmektedir. Bu suç doğrudan kastla işlenmiş olabileceği gibi, olası kastla da işlenmiş olabilir[434]. Taksirli suçlarda[435] müsadereye hükmedilemez[436].

---

[433] M.Kemal OĞUZMAN ve Özer SELİÇİ, **Eşya Hukuku**, 6. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul 1992, s. 6.
[434] ARTUÇ ve HIRSLI, **Hüküm Kurma Sanatı**, s. 773.

Suçun tamamlanmış veya teşebbüs aşamasında kalmış olması veya tek başına veya iştirak halinde işlenmiş olması müsadere açısından önem taşımamaktadır[437].

2.8.1.1.1.2.Eşyanın Suçla İrtibatlı Olması

Türk Ceza Kanunu'nun 54/1. maddesine göre, bir suçun işlenmesinde kullanılan[438] veya suçun işlenmesine tahsis edilen ya da suçtan meydana gelen eşyanın müsaderesine hükmedilir.

Suçun işlenmesinde kullanılan eşya, suçun icrai hareketlerinin yapılmasına katkı sağlayan, yani suçun kendisiyle işlendiği şeydir[439].

Suçun işlenmesine tahsis edilen eşya, tipte yazılı hareketi gerçekleştirmek için kullanılan eşyadır. Eşyanın suç işlemeye tahsis edilmesi ise tipte yazılı hareketin yapılmasından sonra veya önce kullanılmasıdır[440].

Suçtan meydan gelen eşya, önceden mevcut değilken suçun vücut verdiği şeylerdir[441].

Hüküm aşamasına gelinceye kadar eşyanın satılması, kaybedilmesi, imha edilmesi veya değiştirilmesi gibi sebeplerle müsaderenin imkansız hale geldiği durumlar söz konusu olabilir[442]. Müsaderenin bu şekilde imkansız kılınması hukuki veya fiili sebeplerden kaynaklanabilir. Müsadereye konu eşyaya karşılık olarak malvarlığına bir

---

435 "Taksirli suçta kullanılan ruhsatsız av tüfeğinin 2521 sayılı Avda ve Sporda Kullanılan Tüfekler, Nişan Tabancaları ve Av Bıçaklarının Yapımı, Alımı, Satımı ve Bulundurulmasına Dair Kanun'un 13. maddesi uyarınca işlem yapılmak üzere yönetime teslimine karar verilmesi yerine TCK'nın 54. maddesi uyarınca müsadere edilmesi" (Y.9.CD. 28.03.2011, 2010/18351 E.-2011/1968 K. sayılı kararı), karar için bakınız www.uyap.gov.tr Uyap Mevzuat/İçtihatProgramı, (e.t., 11.08.2015).

436 ÖZGENÇ, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, s. 740.

437 ÖZTÜRK ve ERDEM, a.g.e., s. 329.

438 "Suçta kullanılmayan paradise adlı teknenin iadesi yerine zoralımına karar verilmesi" (Y.8.CD. 05.04.2005, 2005/341 E.-2005/2011 K. sayılı kararı), karar için bakınız www.uyap.gov.tr Uyap Mevzuat/İçtihatProgramı, (e.t., 11.08.2015).

439 Doğan GEDİK, **5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu ve 5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'na Göre Müsadere**, 1. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2007, s. 114.

440 ÖZBEK ve Diğerleri, a.g.e., s. 618.

441 ARTUK, GÖKCEN ve YENİDÜNYA, a.g.e., s. 873.

442 GEDİK, a.g.e., s. 130.

değerin girmesine de gerek yoktur[443]. Bu gibi durumlarda eşyanın değeri kadar para miktarının müsaderesine karar verilecektir.

2.8.1.1.1.3.Eşyanın İyi Niyetli Üçüncü Kişiye Ait Olmaması

Eşya müsaderesine karar verilebilmesi için, eşyanın iyi niyetli üçüncü kişiye ait olmaması gerekmektedir. İyi niyetli üçüncü kişi tabirinden; suçun işlenişine iştirak etmemiş[444], suçun işlendiğinden haberdar olmayan kimseler anlaşılır[445].

2.8.1.1.1.4.Eşya Müsaderesinin Hakkaniyete Aykırı Olmaması

Hakim, müsaderenin işlenen fiile oranla çok daha ağır sonuçlar doğuracağı ve bu nedenle hakkaniyete[446] aykırı olacağı kanaatindeyse müsadereye hükmetmeyecektir. Bu gibi durumlarda hakimin takdir yetkisi söz konusudur. Her durumda olduğu gibi, bu takdir yetkisinin de kullanımı gerekçelendirilmelidir. Orantılılık ilkesinin bir gereği olarak kısmi müsadereye de karar verilebilecektir[447].

TCK'nın 54/5. maddesine göre, bir şeyin sadece bazı kısımlarının müsaderesi gerektiğinde, tümüne zarar verilmeksizin bu kısmı ayırmak olanaklı ise sadece bu kısmını müsaderesine karar verilir.

---

[443] ÖZBEK ve Diğerleri, a.g.e., s. 619.

[444] "Sanık Niyazi'nin eşinin, adına kayıtlı aracını sanığa hırsızlık suçunu işlemesi için verdiğine ilişkin kanıtların nelerden ibaret olduğu karar yerinde tartışılıp gösterilmeden ve 5237 sayılı yasanın 54/3. maddesi uyarınca suçta kullanılan aracın müsadere edilmesinin işlenen suça nazaran daha ağır sonuçlar doğurup hakkaniyete aykırı olacağı düşünülmeden aracın müsaderesine karar vermek suretiyle yazılı şekilde hüküm kurulması" (Y.13.CD. 12.01.2012, 6906/616 sayılı kararı), karar için bakınız ARTUK, GÖKCEN ve YENİDÜNYA, a.g.e., s. 874.

[445] ARTUK, GÖKCEN ve YENİDÜNYA, a.g.e., s. 874.

[446] "TCK'nın 54/3. maddesi uyarınca suça konu eşyanın 72 lira olan değeri ile suçta kullanılan 72 .. 272 plakalı aracın 2300 lira olan değeri kıyaslandığında, aracın müsaderesinin işlenen suça nazaran daha ağır sonuçlar doğuracağının ve hakkaniyeteaykırı olacağının düşünülmemesi" (Y.13.CD. 09.04.2014, 2013/14597 E.-2014/13145 K. sayılı kararı), karar için bakınız www.uyap.gov.tr Uyap Mevzuat/İçtihatProgramı, (e.t., 11.08.2015).

[447] YENİDÜNYA, **Yeni Türk Ceza Kanununda Müsadere**, s. 118, KOCA ve ÜZÜLMEZ, a.g.e., s. 588.

2.8.1.2.Kazanç Müsaderesi

Türk Ceza Kanunu'nun 55/1. maddesinde, eşya müsaderesinden ayrı olarak, suç işlemek suretiyle kazanç elde edilmesini engelleyecek etkin bir yaptırım olarak kazanç müsaderesine ilişkin düzenleme yapılmıştır. TCK'nın 55/1. maddesinin birinci cümlesine göre, suçun işlenmesi ile elde edilen veya suçun konusunu oluşturan ya da suçun işlenmesi için sağlanan maddi menfaatler ile bunların değerlendirilmesi veya dönüştürülmesi sonucu ortaya çıkan ekonomik kazançların müsaderesine karar verilir[448].

2.8.1.2.1.Kazanç Müsaderesinin Koşulları

2.8.1.2.1.1.Kasıtlı Bir Suç İşlenmesi

Kazanç müsaderesine kararı verilebilmesi için de kasıtlı bir suç işlenmiş olmalıdır.

2.8.1.2.1.2.Kazancın Suçla Bağlantılı Olarak Elde Edilmesi

Suçun işlenmesi ile elde edilen veya suçun konusunu oluşturan ya da suçun işlenmesi için sağlanan maddi menfaatler ile bunların değerlendirilmesi veya dönüştürülmesi sonucu ortaya çıkan tüm taşınırlar, taşınmazlar, paralar, bankalardaki hesaplar, kara, deniz ve hava ulaşım araçları, başka kimseler üzerindeki hak ve alacaklar, kıymetli evraklar, şirket ortaklık payları, kiralık kasa mevcutları ve diğer maddi menfaatler ile ekonomik kazançlar kazanç müsaderesinin konusunu oluşturur[449].

Eşya müsaderesine sadece maddi varlığı olan nesneler konu olabilecektir. Kazanç müsaderesinin konusunu ise ekonomik değer taşıyan her türlü menfaat oluşturabilir. Eğer söz konusu ekonomik değer başka kazançlara dönüştürüldüyse bu kazanç da müsadere edilecektir[450].

---

[448] GEDİK, a.g.e., s. 199.
[449] ARTUÇ ve HIRSLI, **Hüküm Kurma Sanatı**, s. 794.
[450] ÖZBEK ve Diğerleri, a.g.e., s. 620.

Türk Ceza Kanunu'nun 55/2. maddesine göre, müsadere konusu eşya veya maddi menfaatlere elkonulamadığı veya bunların merciine teslim edilmediği hallerde, bunların karşılığını oluşturan değerlerin müsaderesine hükmedilecektir. Böylece, müsadere konusu ekonomik değerin harcama, imha, tüketme gibi hareketlerle müsaderesinin imkansız hale getirilmesi durumunda, bu değerin karşılığı para tutarının müsaderesine hükmedilecektir[451].

2.8.1.2.1.3.Elde Edilen Maddi Menfaat ya da Ekonomik Kazancın İyi Niyetli Üçüncü Kişilere Ait Olmaması veya Mağduruna İade Edilememesi

Türk Ceza Kanunu'nun 55/1. maddesinin birinci cümlesine göre, eğer suç konusu menfaat mağdura iade edilebiliyorsa kazanç müsaderesine hükmedilmez[452]. TCK'nın 55/3. maddesine göre de kazanç müsaderesinin söz konusu olabilmesi için söz konusu eşyayı sonradan iktisap eden kişinin 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun iyi niyetin korunmasına ilişkin hükümlerinden yararlanamıyor olması gerekir. Bu hükümlerden yararlanıyor olması halinde, kazanç müsaderesine hükmedilemeyecektir.

2.8.2.Mahkemenin Müsadereye Karar Vermesi

Mahkeme yaptığı yargılama sonucunda, mahkumiyet kararını verirken, eşya veya kazanç müsaderesinin şartlarının oluştuğu kanaatine varırsa suçun karşılığı olarak cezayla beraber müsadereye de hükmedecektir.

Eğer iddianamede, müsadereye tabi olacak eşya, menfaat veya kazançtan hiç bahsedilmemiş veya bahsedilmiş ancak müsadere maddesi tatbiki istenen kanun

---

[451] GEDİK, a.g.e., s. 213.

[452] "...suçun mağdurunu "kazanç müsaderesinin konusunu oluşturan değeri", sanıktan talep etme hak ve olanağına sahip olduğu, yakınanı belli olan ve yağma suçunun konusunu oluşturan ziynet eşyalarının toplam tutarının özel hukuk davası yoluyla talep edilebileceği, sanık ve annesinden elde edilen cep telefonlarının yağma suçunun konusunu oluşturan ziynet eşyalarının bozdurulmasından elde edilen para ile alındığı gözetilmeden,...telefonların yakınana iadesi yerine müsaderesine karar verilmesi..." (Y.6.CD. 01.04.2010, 2009/5489 E.-2010/3584 K. sayılı kararı), karar için bakınız ÖZBEK ve Diğerleri, a.g.e., s. 620.

maddelerine yazılmamış ise CMK'nın 226/2. maddesi uyarınca sanığa ek savunma hakkı verilerek müsadereye hükmedilebilecektir[453].

2.9.MAHKUMİYET HÜKMÜ HALİNDE YARGILAMA GİDERLERİ

Bir davanın görülmesi ve sonuçlandırılması için yapılan masraflara yargılama gideri denir[454].

Avukatlara, bilirkişi ve tanıklara verilen gündelik, yolluk ve ücretlerle keşif, muayene, tahlil ve posta giderleri yanında harçlar, Avukatlık Asgari Ücret Tarifesine göre taraflara ödenmesi gereken avukatlık ücretleri de yargılama giderlerine dahildir[455].

Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 324/5. maddesine göre, Türkçe bilmeyen ya da engelli olan şüpheli, sanık, mağdur veya tanık için görevlendirilen tercümanın giderleri, yargılama gideri sayılmaz ve bu giderler Devlet Hazinesince karşılanır. Ancak Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 202/4. maddesine göre, iddianamenin okunması ve esas hakkındaki mütalaanın verilmesi üzerine, sanığın sözlü savunmasını, kendisini daha iyi ifade edebileceğini beyan ettiği başka bir dilde yapmak istemesi halinde tercüman görevlendirilirse tercümanın giderleri Devlet Hazinesince karşılanmaz.

Yargılama giderlerinin ve taraflardan birinin diğerine ödemesi gereken paranın miktarını hakim veya mahkeme başkanı belirler. Yargılama giderlerinin, hüküm ve kararlarda ayrıntıları ve dayanakları ile gösterilmesi[456], kimlere yükletildiğinin de belirtilmesi gerekir[457].

---

[453] ARTUÇ ve HIRSLI, **Hüküm Kurma Sanatı**, s. 785.

[454] Zekeriya YILMAZ, **Cezada Yargılama Gideri, Harç, Vekalet Ücreti ve Şahsi Hak Davası**, 1. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 1999, s. 16.

[455] Haydar EROL, **5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu**, Yayın Matbaacılık, Ankara, s. 2132.

[456] "Hükmün esasını oluşturan kısa kararda yargılama giderlerinin ve dökümünün gösterilmemesi suretiyle CMK'nın 324/2. maddesine muhalefet edilmesi" (Y.5.CD. 19.03.2007, 2007/733 E.-2007/2052 K. sayılı kararı sayılı kararı), karar için bakınız www.uyap.gov.tr Uyap Mevzuat/İçtihatProgramı, (e.t., 11.08.2015).

[457] EROL, a.g.e., s. 2132.

Yargılama giderleri, yargılama sonucunda haksız çıkan tarafa mahkemece re'sen yükletilir[458].

Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 325/1. maddesine göre, sanık hakkında mahkumiyet kararı verildiğinde, bütün yargılama giderleri sanığa yükletilir. Mahkumiyet kararına konu yaptırımın türü ve miktarı önemli değildir.

Sanık, hapis cezasına, adli para cezasına veya diğer seçenek yaptırımlara mahkum edilmiş olsa bile, yargılama giderleri sanığa yükletilecektir. Mahkumiyet hükmünün açıklanmasının geri bırakıldığında veya cezanın ertelenmesine karar verildiğinde[459] de yargılama giderleri sanığa yükletilecektir[460].

Sanık hakkında bir yargılama giderine hükmedebilmek için, bu giderin sanığa yüklenmesinin hakkaniyete aykırı düşmemesi gerekir. CMK'nın 325/3. maddesine göre, yargılamanın değişik evrelerinde yapılan araştırma veya işlemler nedeniyle giderler meydana gelmiş olup da sonuç sanık lehine ortaya çıkmış ise bu giderlerin sanığa yüklenmesinin hakkaniyete aykırı olacağı anlaşıldığında mahkeme, bunların kısmen veya tamamen Devlet Hazinesine yüklenmesine karar verir.

Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 326/2. maddesine göre, iştirak halinde işlenmiş bir suç nedeniyle mahkum edilmiş olanlara, sebebiyet verdikleri yargılama giderleri ayrı ayrı yükletilir.

---

[458] YILMAZ, **Cezada Yargılama Gideri, Harç, Vekalet Ücreti ve Şahsi Hak Davası**, s. 16.

[459] "Yargılama giderlerinin mahkumiyetine karar verilen ve cezası ertelenen sanığa yükletilmesi gerektiği gözetilmeden kamu üzerinde bırakılmasına karar verilmesi suretiyle 5271 sayılı CMK'nın 325. maddesinin 1. ve 2. fıkralarına aykırı davranılması" (Y.2.CD. 26.11.2007, 13016/15713 sayılı kararı), karar için bakınız ARTUÇ ve HIRSLI, **Hüküm Kurma Sanatı**, s. 840.

[460] ARTUÇ ve HIRSLI, **Hüküm Kurma Sanatı**, s. 840.

SONUÇ

Çalışmamızda belirtmeye çalıştığımız üzere, mahkumiyet hükmünün tesisi çok yönlü bir yargısal faaliyettir. Hakimler, suçun sübuta erip ermediğinin takdirinde gösterdikleri dikkat ve özenin belki de daha fazlasını mahkumiyet hükmünün tesisi aşamasında göstermelidirler. Aksi takdirde suçun sübutuyla ilgili gösterilen gayretler sonuca ulaşamayacaktır.

Mahkumiyet hükmünü veren hakimin, fiilin bütün özelliklerini dikkate alarak, sanığın kusuruyla orantılı, cezanın genel ve özel önleme amaçlarına uygun, yeterli gerekçeye sahip, mantık, vicdan ve hukuk kapsamında, sübjektif değerlendirmelerden uzak, eşitlik ilkesine riayet ederek karar vermesi ve fiil ile sanığa en uygun cezayı büyük bir hassasiyet göstererek belirlemesi gerekir.

5237 sayılı TCK sisteminde; ağırlaştırılmış müebbet hapis ve müebbet hapis dışındaki cezalar, basamaklı tabir edilen alt ve üst sınırlı ceza olarak düzenlenmiştir. Hakime geniş bir takdir alanı bırakıldığı görülmektedir. Kanun koyucunun belirlediği bu soyut ceza sistemini uygulamak ceza hakimine düşmektedir. Aynı şekilde; takdiri indirim, hükmün açıklamasının geri bırakılması, kısa süreli hapis cezasının seçenek yaptırımlara çevrilmesi ve erteleme gibi birçok müessesenin sanık hakkında uygulanıp uygulanmayacağı hususunda da hakime takdir yetkisi tanınmıştır. Bu durum, hükmü veren hakime göre değişik ceza uygulamalarına neden olabilecektir. Bu nedenle, mahkumiyet hükmünü tesis edecek olan hakim, ceza sisteminde oldukça önemlidir.

Mahkumiyet hükmünü tesis eden hakim, ulaştığı sonuçların gerekçelerini de kararında göstermelidir. Bu hem Anayasa'nın amir bir hükmü, hem de temyiz denetimine imkan sağlanabilmesinin bir şartıdır. Bu aynı zamanda, yapılan yargılama neticesinde varılan sonucun gerekçelerini öğrenebilmeleri açısından suçun sanığı ve mağduru açısından da bir hak olarak görülmelidir.

Mahkumiyet hükmü tesis edilirken, hangi sıralamaya ve esaslara uyulacağı TCK'nın 61. maddesinde düzenlenmiştir. TCK'nın 61/3. maddesinde düzenlenen çifte değerlendirme yasağı uyarınca, TCK'nın 61/1. maddesinde belirtilen hususların suçun unsurunu veya temel şekline nazaran daha ağır ya da daha az cezayı gerektiren nitelikli halini oluşturduğu hallerde, bunlar temel cezanın belirlenmesinde ayrıca göz önünde bulundurulmayacaktır.

Bu yasak, suçun unsuru ve nitelikli halleri için öngörülmüştür. Ancak olası kastla veya bilinçli taksirle işlenen suçlarda temel ceza belirlenirken TCK'nın 61/1-f maddesinde düzenlenen "failin kast veya taksire dayalı kusurunun ağırlığı" kriterinin dikkate alınabilip alınamayacağı, haksız tahrik altında işlenen suçlarda temel ceza belirlenirken TCK'nın 61/1-a maddesinde düzenlenen "failin güttüğü amaç ve saik" kriterinin dikkate alınabilip alınamayacağı, teşebbüs aşamasında kalan suçlarda temel ceza belirlenirken TCK'nın 61/1-e maddesinde düzenlenen "meydana gelen zarar veya tehlikenin ağırlığı" kriterinin dikkate alınabilip alınamayacağı, yani çifte değerlendirme yasağının söz konusu olup olmayacağı hususunda kanunda açık bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu boşluk farklı görüşlerin ortaya çıkmasına sebebiyet vermektedir. Farklı görüşlerin oluşması uygulamada aynı durumdaki sanıklara farklı miktarda cezaların tayin edilmesi sonucunu doğurabilecektir. Bu nedenle, çifte değerlendirme yasağının kapsamı hususunda açık bir kanuni düzenlemeye ihtiyaç duyulmaktadır.

Kanunda, mahkumiyet hükmünün açıklanmasının geri bırakılması, hükmedilen kısa süreli hapis cezasının seçenek yaptırımlara çevrilmesi ve ertelenmesi müesseselerinin uygulanabilmesi için, ceza türü ve miktarı belirterek veya belirtmeksizin, sanığın daha önceden mahkum edilmemiş olması şart koşulmuştur.

Ancak sanığın geçmişindeki mahkumiyetlerin ne kadar süreyle bu müesseselerin uygulanmasına engel teşkil edeceği hususunda kanunda açık bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu boşluk Yargıtay kararlarıyla doldurulmaya çalışılmıştır. Bu konunun kanun hükmüne bağlanmasının uygun olacağı kanaatindeyiz.

Türk Ceza Kanunu'nun 52/4. maddesinde, adli para cezasının ödenmemesinin sonuçlarının kararda belirtilmesi gerektiğine dair düzenleme bulunmaktadır. Böylesine bir kanuni düzenleme, erteleme ve mahkumiyet hükmünün açıklanmasının geri bırakılması müesseseleri için öngörülmemiştir. Bu konuda kanuni düzenleme bulunmaması, ertelemeye ve mahkumiyet hükmünün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verildiğinde kararın hukuki sonuçlarının kararda gösterilip gösterilmemesi hususunu hakimin takdirine bırakmaktadır. Sanıkların haklarındaki kararların hukuki sonuçlarını bilmesi bu kararlara uyma eğilimleri açısından faydalı olacaktır. Bu nedenle, erteleme ve mahkumiyet hükmünün açıklanmasının geri bırakılması müesseseleri için de TCK'nın 52/4. maddesindeki düzenlemeye paralel bir düzenlemenin öngörülmesi uygun olacaktır.

Son olarak, Türk Ceza Kanunu'nun 58. maddesinde, tekerrür hükümlerinin uygulanabilmesi için tekerrür süresi içerisinde işlenen suç karşılığında hükmedilecek cezanın hangi türde olması gerektiği hususunda herhangi bir düzenlemeye yer verilmemesine karşın, Yargıtay'ın adli para cezasına hükmedildiğinde tekerrür hükümlerinin uygulanmayacağına dair kararı yerinde değildir. Tekerrür hükümlerinin hangi çeşit cezaya hükmolunduğunda uygulanacağı hususunda TCK'nın 58. maddesine bir hüküm eklenmesi faydalı olacaktır.

Adalet ve hukukun genel ilkelerine uygun sonuçlara ulaşarak mahkumiyet hükmünü tesis etmek, bu yolla cezanın bireyselleştirilmesini sağlamak hakimin yükümlülüğündedir. Bu açıdan, ceza sisteminin başarıya ulaşabilmesinde belki de en önemli görev uygulayıcı olan hakimlere düşmektedir.

KAYNAKÇA

ALDEMİR Hüsnü, **Yeni Türk Ceza Kanunu ve Kabahatler Kanununun Yorumu**, 2. Baskı, Kartal Yayınevi, Ankara 2007.

ALTAŞ Ebru, **Yeni Türk Ceza Hukukunda Hapis Cezasının Ertelenmesi Üzerine Bir İnceleme,** Ceza Hukuku Dergisi, Yıl: 2, Sy. 5, Ankara 2007 Aralık.

AKKAYA Çetin, **Cezaların Belirlenmesi Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı ve İnfaz Hukuku**, 2. Baskı, Kartal Yayınevi, Ankara 2007.

AKKUŞ Mehmet Oğuz, **Ceza Mahkumiyetine Bağlı Hak Yoksunlukları**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2007, https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/ (e.t.: 20.01.2015).

ALTUNÇ Mehmet Sinan, **Ceza Hukukunda Tekerrür**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2010, https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/ (e.t.: 30.01.2015).

ARSLAN Çetin, Murat KAYANÇİÇEK, **Cezadan Mahsup**, 1. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2011.

ARTUÇ Mustafa, **Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması**, Terazi Aylık Hukuk Dergisi, Sy. 21, Ankara 2008 Mayıs.

ARTUÇ Mustafa, Tahir HIRSLI, **Hüküm Kurma Esasları**, 3. Baskı, Adalet Yaynevi, Ankara 2010.

ARTUÇ Mustafa, Tahir HIRSLI, **Hüküm Kurma Sanatı**, 5. Baskı, Adalet Yaynevi, Ankara 2013.

ARTUK Mehmet Emin, **Türk Ceza Hukukunda Yaptırımlar Sistemi (1)**, Ceza Hukuku Dergisi, Yıl: 2, Sy. 4, Ankara 2007 Ağustos.

ARTUK Mehmet Emin, Ahmet GÖKCEN, Ahmet Caner YENİDÜNYA, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 8. Baskı, Adalet Yaynevi, Ankara 2014.

BAKICI Sedat, **Ceza Hukuku Genel Hükümleri**, 1. Baskı, Adalet Yaynevi, Ankara 2013.

BEKRİ Nedim, **Gerekçeli Karar Hakkı**, Ankara Barosu Dergisi, Yıl: 72, Sy. 3, Ankara 2014, s. 205-228.

Birleşmiş Milletler Uyuşturucu Maddeler Ve Suç Ofisi, **Temel İlkeler Ve Umut Veren Uygulamalar El Kitabı-Hapsetmenin Alternatifleri**, Birleşmiş Milletler Yayını, New York 2007.

CENTEL Nur, Hamide ZAFER, Özlem ÇAKMUT, **Türk Ceza Hukukuna Giriş**, 7. Baskı, Beta Yayınları, İstanbul 2011.

ÇETİN Soner Hamza, **Türk Ceza Hukukunda Seçenek Yaptırımlar**, 1. Baskı, Adalet Kitabevi, Ankara 2011.

ÇINAR Ali Rıza, **Türk Ceza Hukukunda Cezalar**, 1. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara 2005.

ÇOLAK Haluk, Uğurtan ALTUN, **Bir Yaptırım Türü Olarak Para Cezalarının Teori Ve Uygulamadaki Analizi**, TBB Dergisi, Sy. 69, Ankara 2007, s. 241-338.

DEMİRBAŞ Timur, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 8. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2012.

DÖNMEZER Sulhi, Sahir ERMAN, **Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku Genel Kısım**, C. 1, 12. Baskı, Beta Yayınevi, İstanbul 1997.

ERDOĞAN Oktay, **Para Cezaları ve İnfazı**, 2. Baskı, Beta Yayınevi, İstanbul 2007.

EREM Faruk, Ahmet DANIŞMAN, Mehmet Emin ARTUK, **Ümanist Doktrin Açısından Türk Ceza Hukuku**, 14. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 1997.

EROL Haydar, **5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu**, Yayın Matbaacılık, Ankara.

EVĞÜN KAYKAÇ Saniye, **5237 Sayılı Türk Ceza Kanununda Kısa Süreli Hürriyeti Bağlayıcı Cezalara Seçenek Yaptırımlar**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzincan 2011, https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/ (e.t.: 03.01.2015).

FEYZİOĞLU Metin, **Vicdani Kanaat**, 1. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2002.

GEDİK Doğan, **5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu ve 5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'na Göre Müsadere**, 1. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2007.

HAFIZOĞULLARI Zeki, **5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda Cezalar ve Güvenlik Tedbirleri**, Ankara Barosu Dergisi, Yıl: 65, Sy. 1, Ankara 2007, s. 78-109.

HAFIZOĞULLARI Zeki, Muharrem ÖZEN, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 2. Baskı, US-A Yayıncılık, Ankara 2010.

HAKERİ Hakan, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 15. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2013.

İÇEL Kayıhan, Süheyl DONAY, **Karşılaştırılmalı ve Uygulamalı Ceza Hukuku Genel Kısım**, 3. Baskı, Beta Yayınları, İstanbul 1999.

İNCE Hüseyin, **Türk Ceza Hukukunda Kısa Süreli Hürriyeti Bağlayıcı Cezalara Seçenek Yaptırımlar**, 1. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2007.

İPEK Ali İhsan, **Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması**, 1. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2010.

KARAGÜLMEZ Ali, **Gün Para Cezası Sistemi**, 1. Baskı, Kartal Yayınevi, Ankara 2005.

KOCA Mahmut, İlhan ÜZÜLMEZ, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 6. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2013.

KORAY Doğan, **Cezaların Belirlenmesi ve Bireyselleştirilmesi**, Ceza Hukuku Dergisi, Sy. 4, Ankara 2007 Ağustos, s. 277-305.

KÖŞŞEKOĞLU Abdullah, **Türk Ceza Kanunu'nda Erteleme**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Karabük 2008, https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/ (e.t.: 09.01.2015).

KUMBASAR Enver, **Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması**, 1. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2012.

MADEN Mehmet, **Hapis Cezasına Seçenek Yaptırımlar**, 1. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2012.

MALKOÇ İsmail, **Açıklamalı Türk Ceza Kanunu**, C. 1, 4. Baskı, Ankara 2013.

OĞUZMAN M.Kemal, Özer SELİÇİ, **Eşya Hukuku**, 6. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul 1992.

OTACI Cengiz, **Suçun Kanuni Sonucu Olarak Belli Hakları Kullanmaktan Yoksun Bırakılma**, Hukuki Perspektifler Dergisi, Yıl:3, Sy. 8, İstanbul 2006 Eylül.

ÖZBEK Veli Özer, **İnfaz Hukuku**, 1. Baskı, Orion Yayınevi, Ankara 2007.

ÖZBEK Veli Özer, **Yeni Türk Ceza Kanununun Anlamı**, C.1, 4. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2010.

ÖZBEK Veli Özer, Mehmet Nihat KANBUR, Koray DOĞAN, Pınar BACAKSIZ ve İlker TEPE, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 3. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2012.

ÖZBEY Özcan, **Suçta Tekerrür ve Mükerrirlere Özgü Güvenlik Tedbirleri**, TBB Dergisi, Sy. 88, Ankara 2010.

ÖZGENÇ İzzet, **Türk Ceza Kanunu Gazi Şerhi**, 3. Baskı, Adalet Bakanlığı Yayınları, Ankara 2006.

ÖZGENÇ İzzet, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 8. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2013.

ÖZTÜRK Bahri, Mustafa Ruhan ERDEM, **Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku**, 9. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2006.

PARSAK Mehmet, **Türk Ceza Kanunu'nda Güvenlik Tedbiri Olarak Hak Yoksunlukları**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2007, https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/ (e.t.: 15.01.2015).

SOYASLAN Doğan, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 4. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2012.

ŞAHİN Cumhur, Neslihan GÖKTÜRK, **Ceza Muhakemesi Hukuku-2**, 3. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2014.

TAN Mehmet, **TCK Genel Hükümler Kırmızı Kitap**, C.2, 1. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2011.

TOROSLU Haluk, **Ceza Müeyyidesi**, 1. Baskı, Savaş Yayınevi, Ankara 2010.

TOROSLU Nevzat, **Ceza Hukuku Genel Kısım**, 19. Baskı, Savaş Yayınevi, Ankara 2013.

TÖNGÜR Ali Rıza, **Ceza Hukukunda Yeni Boyutlarıyla Erteleme**, 1. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2009.

TURHAN Faruk, **Yeni Türk Ceza Kanunu'na Göre Cezaların Ertelenmesi Ve Uygulamada Ortaya Çıkan Bazı Sorunlar**, Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 10, Sy. 3-4, Erzincan 2006.

TURHAN Faruk, **Yeni Türk Ceza Kanunu'nda Güvenlik Tedbiri Olarak Hak Yoksunluğu ve Yasaklılığın Hukuki Niteliği, Kapsam Ve Koşulları Üzerine Bir Değerlendirme**, Ceza Hukuku Dergisi, Yıl: 2, Sy. 4, Ankara 2007 Ağustos.

ÜZÜLMEZ İlhan, **Suçta Tekerrür**, Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 4, Sy. 1-2, Erzincan 2000.

ÜZÜLMEZ İlhan, **Suçta Tekerrür ve Özel Tehlikeli Suçlular**, Hukuki Perspektifler Dergisi, Yıl:2, Sy. 4, İstanbul 2005 Ağustos.

ÜZÜLMEZ İlhan, **Yeni Ceza Kanunu'nun Sisteminde Cezanın Belirlenmesi ve Bireyselleştirilmesi**, Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 10, Sy. 3-4, Erzincan 2006, s. 203-235.

YAYLA Mehmet, **Ceza Yargılamasında İspat İçin Yenilmesi Gereken Şüphe; Türkiye ve Amerika Birleşik Devletleri Sistemlerinin İncelenmesi**, Ankara Barosu Dergisi, Yıl: 71, Sy. 3, Ankara 2013, s. 291-313.

YENİDÜNYA Ahmet Caner, **5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda Adli Para Cezaları ve İnfazı**, Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 10, Sy. 1-2, Erzincan 2006, s. 121-154.

YENİDÜNYA Ahmet Caner, Yeni Türk Ceza Kanununda Müsadere, **Hukuk Devletinde Suç Yaratılmasının ve Suçun Aydınlatılmasının Sınırları Sempozyumu**, 1-3 Haziran 2008 İstanbul, Seçkin Yayınevi, Ankara 2009, s. 113, http://www.yenidunyahukuk.com/Public/Upload/Catalog/LM4O1Z75CEE57QS .pdf (e.t.: 05.02.2015).

YERDELEN Erdal, **Cezanın Belirlenmesi**, 1. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2013.

YERDELEN Erdal, **Güvenlik Tedbirleri**, www.cezabb.adalet.gov.tr/makale/189.doc (e.t.: 15.01.2015).

YOKUŞ SEVÜK Handan, **Yeni Ceza Mevzuatında Çocuğa İlişkin Hükümlerin Değerlendirilmesi,** Hukuki Perspektifler Dergisi, Yıl: 3, Sy. 7, İstanbul 2006 Temmuz, s. 91-98.

YILMAZ Zekeriya , **Cezada Yargılama Gideri, Harç, Vekalet Ücreti ve Şahsi Hak Davası**, 1. Baskı, Seçin Yayınevi, Ankara 1999.

YILMAZ Zekeriya, **Hak Yoksunlukları Ve "Yasaklanmış Hakların Geri Verilmesi" Üzerine Bir Değerlendirme**, Terazi Aylık Hukuk Dergisi, Yıl: 2, Sy. 7, Ankara 2007 Mart.

ZAFER Hamide, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 3. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul 2013.

BAŞVURULAN İNTERNET SİTELERİ

http://emsal.yargitay.gov.tr/VeriBankasiIstemciWeb/

http://www.adanabarosu.org.tr/duyurular/

https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/

http://www.cezabb.adalet.gov.tr/makale/

http://www.yenidunyahukuk.com/

http://www.kararara.com/

http://www.uyap.gov.tr/

http://tr.vikipedia.org/